הארץ

75 אג' יום ב' ג' בתשרי תשמ"ז, 6 באוקטובר

VOL. 68/20500 OCTOBER 6 1986

STOP

לעצור את השמש!!!

הפתרון היעיל לחנות, למשרד ולבית
ציפוי לחלונות נגד שמש

סאן-סטופ

ת"א, רח' נחמני 53 ד' טל. 03-613506

ישראל השיגה במשך 20 שנה מקום שישי בדירוג המדינות בעלות עוצמה אטומית

סנדיי־טיימס: ישראל צברה בין 100 ל־200 ראשי נפץ גרעיניים

וכן נשק תרמו־גרעיני המסוגל להרוס ערים שלמות ★ הגילויים מבוססים על עדות ותצלומים של מרדכי ועננו, טכנאי (31), שעבד במכון שטיין

מאת סופר "הארץ" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). מכון שטיין בכור הגרעיני בדימונה הוא בית היוצר הסודי לפצצות הגרעין של ישראל — טען אתמול העיתון סנדיי־טיימס הלונדוני. בלמעלה מ־20 שנות ייצור צברה ישראל בין 100 ל־200 ראשי נפץ גרעיניים וה־דות לכך היא ניצבת במקום השישי בדירוג המדינות בעלות עוצמה גרעינית.

גיליונו של סנדיי־טיימס, הפוד־ [...]

הערכותיהם של השניים אושרו בידי מדענים אחרים, שראו את העדויות ואת התמונות. סנדיי־טיימס אינו חושף את שמותיהם, כהיותם עובדים במוסדות ממשלתיים. ע"פ האמור בכתבה מפעל הכור בדימונה על פי טכנולוגיה צרפתית, שהפכה אותו ממוסד מחקר לבית־חרושת לפצצות. כושר הייצור של הכור בדימונה הוא 40 ק"ג, שדי בהם כדי לחמש עשר פצצות.

העיתון מספר לקוראיו שישראל היא אומה קטנה מוקפת בידי אויבים ערבים, שנשבעו להשמידה ולהשליך תושביה לים. תמיד עלה החשש שישראל מבקשת שיהיה בי־דיה נשק כאמצעי אחרון, כדי להגן

(סוף בעמוד 9)

THE SUNDAY TIMES

Revealed: the secrets of Israel's nuclear arsenal

הכותרת הראשית של הסנדיי־טיימס מאתמול המבשרת "חשיפת הסודות של הנשק הגרעיני של ישראל". הידיעה נכתבה לאחר תחקיר ממושך של עובד לשעבר במכון שטיין בדימונה, מרדכי ועננו, ואימות האינפורמציה עם מומחי גרעין

סים על פני שלושה עמודים, מבוסס על תצלומים ותיאורים שסיפק להם מרדכי ועננו, טכנאי בן 31, שעבד במכון שטיין במשך 9 שנים. כתבי העיתון, בסיועם של מדעני גרעין, תיחקרו את ועננו במשך ארבעה שבועות. הגיש את עדויותיו ואת התמונות שמסר להם למדעני גרעין ועל פי מסקנותיהם קבעו שישראל מייצרת, ככל הנראה, גם נשק תרמו־גרעיני, המסוגל להרוס ערים שלמות.

יש קומות של מיתקני ייצור, מר־גנות במבנה משוריין, הטמונה מתחת לקרקע המדבר. העבודה במכון שטיין נמשכת 24 שעות ביממה [illegible] עשר פצצות בשנה. [illegible] ועננו, וכונה לשם "מבצע השמש".

מרדכי ועננו, שפנה לראשונה לאנשי סנדיי־טיימס בסידני שבאוסטרליה הובא על ידם ללונדון. לאחר שהכתבה פורסמה בשבוע שעבר בסנדיי־מירור הוא נבהל מחשיפתו, והוא חושש שהמוסד יעלה על עקבותיו. כתוצאה מכך ירד ועננו למחתרת.

ישראל סירבה להגיב על גילויי העיתון, אם כי דובר השגרירות בלונדון אישר שועננו עבד כטכנאי בכור. העיתון גם דיווח שראש הממשלה, שמעון פרס, גילה את דבר הפרסום הצפוי לעורכי העי־תונים היומיים בישראל, תוך שהוא מזהיר שהסנדיי־טיימס קיבל מידע שגוי.

בין המדענים שהסנדיי־טיימס הציג לפניהם את עדותו של ועננו ואת התמונות שצילם היה גם תיאו־דור טיילור, מבכירי מתכנני פצצת האטום האמריקאית הראשונה. מדען נוסף שבחן את העדויות היה ד"ר פרנק ברנבי, פיסיקאי, העובד בי־חידת מחקר הנשק הגרעיני של [illegible].

תמונה משנת 1978 של צוללת סובייטית, הדומה לצוללת הגרעינית בה פרצה דליקה ליד ברמודה. (צילום: איי־פי)

דליקה בצוללת סובייטית חשפה אותה ליד ברמודה

מוסקווה העבירה ערובות מפני סכנת גרעין מהצוללת המתלקחת

וואשינגטון (ע"ז). צוללת סוביי־טית שצפה ועלתה על פני המים בשבת, בגלל אש שהתלקחה בתוכה באוקיינוס האטלנטי נשארה על פני המים בלילה שבין שבת ליום ראשון ומשרד ההגנה האמריקאי מסר כי מטוס סיור חג מעל הצוללת, הנמצאת במרחק של 1,000 ק"מ צפונית־מזרחית לברמודה.

דוברת משרד ההגנה האמריקאי מסרה, כי כתמים חומים נראו על כלי השיט. מומחים אמרו כי הכתמים החומים הם סימני דליקה, שעד כה גרמה לאבדנם של שלושה אנשי צוות סובייטים ופציעתם של מספר הרבה יותר גדול. לא מדובר בינתיים בפגיעה מקרינה גרעינית, אמרה הדוברת, וכי מוסקווה העבירה ערובות לבית הלבן, שלא נשקפת סכנה של התפוצצות גרעינית בעק־בות התאונה. פקידים אמריקאים העלו סברה, שהצוללת נושאת טי־לים גרעיניים. הדוברת אמרה עוד כי אבד הקשר עם הצוללת לאחר הגילוי הראשון. במשרד ההגנה מצ־פים לשעות היום, כדי להסתכל על כלי השיט הסובייטי מחדש.

שר ההגנה, קאספר ויינברגר, מסר כי שתי אניות סוחר סובייטיות, ואניה קובאנית יצאו לעבר הצוללת שבמצוקה. נמסר כי הצוללת היא בעלת כוח הנעה גרעינית ונושאת 16 טילים גרעיניים עם ראשי נפץ מתפצלים. שר החוץ, אדוארד שווארדנאדזה, מסר במכסיקו־סיטי, שם הוא מבקר, כי השלטונות הסובייטים דיווחו לארגון האנרגיה האטומית של האו"ם על האש שפרצה בצוללת וכי לא נשקפת סכנה של התפוצצות גרעינית או די־לוף קרינה. העיתון "וואשינגטון פוסט" מסר לפי מקורות בפנטאגון, כי הסובייטים פינו כבר 50 מאנשי צוות הצוללת והשאירו בה רק כמה עשרות ימאים, כדי להלחם באש ול־הציל את כלי השיט.

הפירסום המלא של ה"סאנדיי טיימס" בעמודים 8—9

האובזרוור הלונדוני:

בוואשינגטון מעריכים: ישראל עשויה לתקוף את סוריה

מאת סופר "הארץ" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). בוואשינגטון משערים שישראל עשויה לתקוף את סוריה — טוען הכתב פטריק סיל, פרשנו לענייני המזרח־התיכון של העיתון הלונדוני "אובזרוור".

העיתון קובע שהמתח בין ישראל לסוריה הוחרף וכי סוריה הפכה מטרה למערכת תעמולה ישר־אלית לקשירה עם הטרור. סוריה, לדבריו, הכחישה האשמות אלה בטע־נה שמערכת התעמולה נועדה להכין את דעת הקהל העולמית למתקפה נגדה.

כהכנה למבצע צבאי לוחצת ישראל על ארה"ב לספק "כיסוי לווייני", טוענים מקורות ממשל־תיים בארה"ב, לדברי ה"אובזרוור", ועד כה נדחתה בקשה זו. לדברי העיתון, ישראל טוענת שהיא זקוקה לכיסוי האמריקאי, בגלל הצבתם לאחרונה של טילים סובייטיים בסוריה, המגבילים את יכולתה לבצע גיחות. לדברי כתב ה"אובזר־וור" בוואשינגטון, מניחים שאם ישראל תכה בסוריה במהירות, לא יצטערו על כך בבית הלבן. עלית שמיר לראשות הממשלה מגבירה את סכנת המלחמה, קובע העיתון. עוד נטען בעיתון, כי ההנהגה הישר־אלית חלוקה בשאלה כיצד לטפל בסוריה והרמטכ"ל, משה לוי, מבין את הסכנות ומודע לכך שסוריה יכולה להכות בחזרה.

תיתכן עסקה בין פרס לשמיר להחזרת מודעי

בתמורה למינויו של ד"ר נמרוד נוביק לשגריר ישראל בארה"ב

מאת עקיבא אלדר ואילן שחורי

תיתכן עסקה בין ראש הממשלה לבין ממלא מקומו להחזרת יצחק מודעי לממשלה, בתמורה למינויו של ד"ר נמרוד נוביק לשגריר ישראל בארה"ב — העריכו אתמול חוגים פוליטיים. נודע כי מול תביעה חד־משמעית של שמיר להחזיר את מודעי לממשלה העלה פרס בפגישה בין השניים ביום שישי דרישה למנות את יועצו המדיני, ד"ר נוביק, לשגריר בוואשינגטון. שמיר דחה לפני שעה הצעה זו והציע למנות לכהונה זו את המשנה למנכ"ל משרד החוץ, חנן בראון. פרס טען לעומת זאת, כי שרי העבודה וראשי המפלגה מתנגדים בתוקף להחזרת מודעי לממשלה, אך חוגים פוליטיים מעריכים, שאצל שני הצדדים יש נכונות לעסקה

מועמדותו של נוביק לשגריר הועלתה לאחר שמזכיר הממשלה, ד"ר יוסי ביילין, דחה את הצעתו של פרס למנותו לתפקיד. ביילין מעדיף את תפקיד המשנה למנכ"ל משרד החוץ.

נודע כי מזכיר מפלגת העבודה, עוזי ברעם, וכן השר משה שחל וח"כ רפי אדרי תובעים מפרס לעמוד על זכותו למנות את נוביק לשגריר. ראשי ארגוני הנשיאים פנו אף הם לפרס והמליצו על מינוי זה, שכן לדעתם עם שובו הצפוי של השגריר באו"ם, בנימין נתניהו, לישראל, זקוקה יהדות ארה"ב לשגריר המכיר את ארה"ב ובעל יכולת לפנות לעם האמריקאי בשפתו.

נוביק סיים את לימודיו בארה"ב ובילה שם שבע שנים במהלכן התמחה ביחסי ארה"ב - ישראל.

לסופר "הארץ" נודע, כי שמיר השיב בלאו מוחלט על בקשתו של פרס לפיה השר עזר ויצמן יישאר במשרד ראש הממשלה וימשיך לטפל בנושא ערביי ישראל.

בינתיים הוסר מכשול רציני ביחסי המערך־ליכוד. בשבוע שעבר סוכם עם שמיר כי הליכוד יסיר את התנגדותו למינויו של מרדכי הוד ליו"ר התעשיה האווירית. מינוי זה היה חלק מהעיסקה בין העבודה לבין "יחד". באחרונה סוכם גם סו־פית צירופה של "יחד" למערך והובטחה לה מיכסה של מינויים במוסדות המפלגה והכנסת. עתה מצפה מנהיג "יחד" עזר ויצמן, שפרס ישיג משמיר הסכמה להשאיר בידיו את הטיפול בערביי ישראל ויי־מנה את אברהם טמיר למנכ"ל משרד החוץ.

עובדים במשרד החוץ הביעו צער על כך שהמנכ"ל בשש השנים האחרונות, דוד קמחי, נאלץ לסיים את תפקידו בדרך זו.

מקור ממשלתי בכיר:

ישראל לא תטיל סנקציות על דרא"פ בעקבות ארה"ב

החלטתו העקרונית של פרס לחקות את המערב תיבחן לאחר הרוטאציה

מאת עקיבא אלדר, סופרו המדיני של "הארץ"

ישראל לא תלך בעקבות החלטת בית הנבחרים בארה"ב להטיל עיצומים כלכליים על דרום־אפריקה. מקור ממשלתי בכיר אמר אמש ל"הארץ" כי ההחלטה העקרונית שקיבל ראש הממשלה לפני מספר שבועות לחקות את המערב ביחס לדרום־אפריקה תיבחן רק לאחר הרוטאציה. כיוון שאירופה נמנעה מלהפסיק את היבוא מדרא"פ של שלושה מוצרים חשובים ביותר־פלדה, פחם וקרוגר ראנד, אין להניח שישראל תמהר להטיל עיצומים כלכליים על ממשלת הלבנים בפרטוריה.

הממשלה תאשר הבוקר מינוי המר כשר דתות במקום בורג

המר ימלא תפקידו של בורג גם כיו"ר סיעת המפד"ל וכחבר בוועדת החוץ והביטחון

מאת אילן שחורי, כתב "הארץ" לענייני מפלגות

הממשלה עומדת לאשר הבוקר את מינויו של ח"כ זבולון המר לשר הדתות, לאחר שד"ר יוסף בורג (77) הגיש עוד ביום שישי לראש הממשלה, שמעון פרס, את מכתב התפטרותו שלו מהממשלה. הכנסת המתכנסת מחר לדיון מדיני תאשר את מינויו של המר.

מכתבו של בורג לפרס בא כהמשך להודעתו של בורג בממשלה מלפני כעשרה ימים על כוונתו להתפטר. במכתבו [illegible], מדגיש בורג כי כבר בראשית תקופת כהונת ממשלת האחדות הודיע במפלגתו כי לא ישהה כשר בממשלה את מלוא תקופת הכנסת האחת עשרה, והזכיר כי עוד ב־11 ביוני הודיע במכתב לועד הפועל של המפד"ל על החזרת המנדאט שלו. בורג מודיע לפרס כי ועידת המפד"ל בחרה בשר החינוך לשעבר, ח"כ זבולון המר, ליורשו במשרד הדתות.

בהמשך מכתב ההתפטרות שלו מציין ד"ר בורג כי הוא נפרד מהממשלה בדיוק 35 שנה לאחר שנבחר לשר ו' תשרי תשי"ב, היום 10.8.51. ד"ר בורג מפרט במכתבו את כל חברי הממשלה דאז ומכר מסתבר כי הוא היחידי שנותר מאז בחיים. שר הדתות היוצא מודה בסיום מכתבו לפרס על שיתוף הפעולה והידידות האישית שלו עמו [illegible], שראשיתם עוד ב־1956 לפני מלחמת סיני.

סופר "הארץ" מציין כי הממשלה תציין הבוקר בטכס חגיגי קצר את הפרידה מד"ר בורג, שיעביר את מרכז פעילותו לבית מאיר בירוש־לים בתפקידו כנשיא העולמי של תנועת המזרחי הפועל המזרחי. בכנסת הוא יתחלף עם ח"כ זבולון המר בתפקידו כיו"ר סיעת המפד"ל וכחבר ועדת החוץ והביטחון.

חדשות הארץ

שיחת היום

עמ': פרופ' יגאל רונן, נשיא האגודה הישראלית למדעי הגרעין
ע"נ: הסכנות מהתלקחות הצוללת הגרעינית הסובייטית. עמ' 2

★

לקראת הפיסגה

• פקידים בארה"ב ממעיטים מהסיכויים לפריצת דרך עמ' 5
• מתנגד המשטר הסובייטי הפיסיקאי אורלוב יצא לארה"ב עמ' 5
• רייגן וגורבאצ'וב יתועדו ב"בית ראשים" עמ' 5

★

המשבר הבא?

בעוד 15 מיליון ש"ח הוקצו לסיוע למספנות ישראל צופים עתה משבר למפעל פרוטארום בראשית 1987 עמ' 3

★

ה"קונסול" מברך

ראשד א־שאווא משבח הנפקת דרכונים ירדניים ל־60 אלף מתושבי רצועת עזה עמ' 3

★

פיראטים בת"א

לפחות שבע תחנות טלוויזיה פיראטיות בכבלים פועלות בתל־אביב עמ' 6

שרות הארץ

מזג האוויר

זרימה צפונית מזרחית עד מזרחית חמה ויבשה מעל אזורנו גורמת למזג אוויר בהיר וחם. מידות החום החזויות: ירושלים 14—27, רמת הגולן 15—27, נהריה 19—30, צפת 15—24, חיפה 17—29, טבריה 19—32, עפולה 16—32, שומרון 15—30, תל אביב 19—29, נמל תעופה בן גוריון 16—31, ידיוה 19—26, עזה 19—28, באר שבע 15—31, אילת 20—35.

שערי הדולר

	שער הדולר	השינוי בש"ח
יציג	1.4847	+0.0006
נוסעים	1.7647	+0.0007
שחור	1.4900	−0.0100

שער הסל

יציג	1.4941	+0.0041

בגליון זה 12 עמודים

ערכה את העמוד: [illegible]

48 שעות מקסימום-ומטענך משוחרר...
"אֲרדו ספנות"!

קי-סל

"זמן נמלי" עולה כסף רב ומי כמוך יודע זאת. "ארדו ספנות" חוסכת לך כסף רב עם שירות "קונטרס" - המסוף המיוחד למכולות ומחסני ערובה, שהוקם ליד נמל אשדוד, המאפשר שחרור המטען (L.C.L.) במהירות בתוך 48 שעות מרגע הגיעו ארצה.

ל"ארדו ספנות" 5 קווי ספנות עיקריים לקונטינגט, אנגליה, ארה"ב, קנדה ודרום אמריקה החובקים עולם ומלואו. שרותי השיטעון מאפשרים למטענך להגיע לכל נמל מרוחק בעולם.

"שירותי ארדו ספנות" כוללים:
★ ייעוץ מקצועי לשינוע ואריזה נכונה.
★ שרותי שילוח בינלאומי מדלת לדלת וכתובת אחת אליה ניתן לפנות עם כל שינוי ובירור לאורך כל הדרך עד לשחרור הסופי של המטען.

הצטרף עוד היום לאלפי הלקוחות המרוצים המתקשרים ל"ארדו ספנות" - במטענים.

ארדו ספנות בע"מ
משרד ראשי: תל אביב, רח' קפלן 8, טל' (03)251231

תמיד מתקשרים לארדו ספנות... במטענים

יריד הספרים הבין־לאומי ה־38 יינעל היום בפרנקפורט

רוב המו"לים מישראל התעלמו מפניית מכון היצוא להעדר מהיריד בימי החג

נעדרו רק ארבעה מציגים ישראליים ★ ביריד השתתפו השנה 6,290 מו"לים מ־84 מדינות והוצגו כ־320 אלף ספרים: העסקים היו טובים מאוד

מאת מיכאל הנדלזלץ, שליח "הארץ" ליריד הספרים

פרנקפורט (מיוחד ל"הארץ"). יריד הספרים הבין־לאומי ה־38 יינעל היום באחריים בפרנקפורט, כשרוב המו"לים מדווחים על עסקים טובים מאוד. ביריד השתתפו השנה 6,290 מו"לים מ־84 מדינות, שהציגו כ־320 אלף ספרים, והוא היה הגדול ביותר עד כה, לטענת מספר מבקרים ותיקים.

העובדה שהיריד התרחש בראש השנה היהודי גררה מחאות מצד מו"לים יהודיים לפני האירוע. אך באופן מעשי נעדרו ממנו בשל סיבה זו רק ארבעה מציגים.

הביתן הישראלי, בו הציגו 25 מו"לים, היה סגור רשמית בחג, ומכון היצוא בישראל הגיע בבוקר שבת הוראה לנתק את החשמל לביתנים הישראלים. הוראה שלא קויימה, בשל מחאותיהם של רוב המו"לים הישראלים, שהמשיכו לנהל פגי־שות עסקיות, גם אם לא ניהלו אותן בביתנים שלהם. למציגים הישר־אלים נמסר מכתב רשמי מטעם מכון היצוא במקום, הדורש מהם להעדר מהיריד בימי החג.

נציגי יריד הספרים הירושלמי, הוצאת "שוקן", התאחדות המו"לים והמכון לתרגום ספרות עברית היו המו"לים הישראליים היחידים, שנעדרו באמת מן היריד בחג. חלק מן המו"לים ניהלו פגישות בביתני המו"לים הזרים, עימם ניהלו עסקים, והשאר המשיכו לנהל את הפגישות בביתן הישראלי, למרות ההודעה הרשמית לפיה הביתן סגור.

פעולתם של כוחות הביטחון בשטח היריד היתה מוצה בעיקר בגלל קטטה אלימה בין הנציגות האיראנית הרשמית לשתי נציגויות איראניות בלתי רשמיות. קטטה זו גרמה לאישפוזם של ארבעה, למאס־רם של חמישה ולסגירת שלושת הדוכנים האיראניים ביום ראשון של היריד.

מפקד המחלקה האחראי לנעשה נשפט והודח

התעללות בטירונים של "גבעתי": סגל זוטר ירה לרגליהם ובאוויר

דובר צה"ל אישר המידע: אלוף פיקוד הדרום ביקר בבסיס ומבחינתו הנושא סגור

מאת דן סגיר, סופר "הארץ"

במחזור הטירונות הנוכחי של חטיבת "גבעתי" אירעו מספר מקרים של התעללות בטירונים בידי הסגל הזוטר שלהם. מפקד המחלקה שהיה אחראי לנעשה הועמד לדין והודח מתפקידו.

ההתעללות כללה ירי לרגלי הטירונים או מעל לראשיהם וכן הכאת טירונים, על מנת להרדימם, כביכול.

המדובר במחזור שמורכב ברובו מחיילי ההסדר. הללו התלוננו בפני הוריהם ורבים מהם פנו לגורמי צה"ל, לראש הישיבה ואף לרב הצבאי הראשי.

ההורים טענו שלקח לפיקוד הבכיר זמן רב לעצור את התופעה וכי אחד הטירונים אף עמד על סף התאבדות מפאת הלחץ.

דובר צה"ל מאשר, שאכן המידע כיבור התעללות בחיילים הוא נכון וכי הקצין בו מדובר נשפט. כמו כן הוסיף הדובר שאלוף פיקוד הדרום, האלוף יצחק מרדכי, שהחטיבה הצעירה נמצאת באחריות פיקודו, ביקר יומיים לפני החג בבסיס בו מדובר, שוחח עם המפקדים והח־יילים ומבחינתו "הנושא סגור".

שוק ההון

פירמות פרטיות ניצלו פחות ממחצית בקשות גיוס ההון

במחצית הראשונה של שנת התקציב

מאת יהודה שרוני

פירמות פרטיות, שביקשו לגייס הון בבורסה, ניצלו פחות ממחצית מהיקף הבקשות שלהן, במחצית הראשונה של שנת התקציב — כך עולה מנתונים ראשונים שרוכזו באוצר. היקף גיוס ההון במחצית הראשונה של שנת התקציב הסתכם ב־248 מיליון דולר, לעומת אישו־רים בהיקף של 650 מיליון דולר.

מתוך בקשות גיוס הון בהיקף של 800 מיליון אישר האוצר בקשות בהיקף של 250 מיליון דולר, אך בפועל הונפקו במחצית הראשונה של שנת התקציב אגרות חוב בהיקף של 172 מיליון דולר. באגרות חוב "דפורמה", שהאישור להנפקתן ניתן לפירמות פרטיות, אשר היו זכאיות בעבר להלוואות פיתוח, הוגשו בקשות בהיקף של 110 מיליון דולר (מתוך כמות מאושרת של 150 מי־ליון דולר), אך בפועל הונפקו אגרות חוב בהיקף של 76 מיליון דולר (מתוכם 16 מיליון דולר [illegible]).

[illegible]

مكتبة الأصل

ראיתי שמעתי

טוב שם טוב — גם לבחירות

שניים מוותיקי תנועת הפ־האה, המייצגים את שכונות המצוקה בירושלים, מתמודדים שתי על מקום בלשכת מפלגת העבודה: מעירה מרציאנו, נציג הפנתרים, וימין סוויסה, נציג האוהלים. אך, אבוי, באותה רשימה עצמה מופיע גם דוד סוויסה, איש הפנתרים. לדעת אנשי ימין סוויסה, הופעתו בר־שימה אינה מקרית, ובאה לב־לבל את הבוחרים שיטעו בין סוויסה לסוויסה, וכמה קולות יקרים ילכו לאיבוד. הלך ימין סוויסה אצל המזכ"ל, עוזי ברעם, וביקש להוסיף ליד שמו: ימין סוויסה, אוהלים, על מנת להסיר ספק מלב. אלא שברעם, צמוד לתקנון, סרב: ברשימה מו־פיעים רק בשם, ולא בהשתיי־כות לגוף זה או אחר.

ימין סוויסה, לא ויתר: פנה למשרד הפנים, והוסיף לשמו באופן רשמי את השם: "אהד־לים". מעתה, יוכל "לרוץ" ללשכה תחת השם: "ימין סוו־יסהאהלים".

לילי גלילי

קשה להיות אמא של גליקשטיין

ערב ראש השנה השיג הטניס הישראלי את ההישג הספורטיווי הגדול ביותר בתולדותיו, כאשר נבחרת ישראל בהרכב שלמה גליקשטיין, עמוס מנסדורף ושחר פרקיס ניצחה בטקס באלן 1–4 את נבחרת השוויצית. גיבור הניצחון היה שלמה גליקשטיין שהשיג שני ניצחונות דרמאטיים ביותר.

לתחרות, שהיתה בעיר קטנה מרחק 40 דקות נסיעה מציריך, הגיעה גם שושנה גליקשטיין, אמו של שלמה. סיפר יו"ר איגוד הטניס דוד הרציק: אמא גליקשטיין לא עמדה במתח העצום. עם תחילת המשחק המכריע, כאשר בנה שיחק מול השוויצי, עזבה את מקום הת־חרות. הגב' גליקשטיין ישבה בלובי סמוך ומדי פעם עודכנה בתוצאות. רק אחרי ארבע שעות ועשר דקות נתבשרה, כי שלמה ניצח והעניק את הניצחון הגדול לישראל.

ש. יהושע

פולנים מפה ופולנים משם

בדיוק באותו יום בו תתבצע הרוטציה בין שמעון פרס ויצחק שמיר, ב־14 באוקטובר, תיפתח רשמית הנציגות הפו־לנית בתל־אביב. מנכ"ל ה־קונגרס היהודי העולמי בישראל, ד"ר אבי בקר, אמר על כך: "כנראה שהפולנים מודעים לכך שגם הרוטציה בארץ מתבצעת בין שני יהודים ממוצא פולני, לכן קבעו דווקא באותו יום את פתיחת הנציגות שלהם בארץ".

ג.אורים

מת סר רוברט הלפמן יוצר "הנעליים האדומות"

לאחרונה מת באוסטרליה סר רוברט הלפמן, רקדן, כוריאוגרף, שחקן, מפיק ובימאי. הוא בן 77. הלפמן עשה קריירה מזהירה הן בתחום המחול והן בתחום התיאטרון בזכות השילוב שנוחן בו, בין כשרון משחק דראמטי וטכניקה מעולה של הבאלט הקלאסי.

הלפמן הגיע כצעיר אלמוני ללונדון בהיותו בן 22 ובתוך שנים אחדות זכה בתהילה כרקדן והיה בן זוגה הבימתי של הפרימה בלרינה, דיים מרגוט פונטיין. חושו התיאטרלי עזר לו לפתוח את הקריירה גם לתחום הכוריאוגרפיה ומאוחר יותר לתחום המשחק על הבימה ובקולנוע ובבימוי של מחזות ואופרות. בזכות תרומתו בתחום התרבות באנגליה זכה בתואר "סר".

מי שהיה תלמידה של אנה פאבלובה ובן חסותה של נינט דה ולואה, רקד תפקידים ראשיים ברויאל באלט ובעת ובעונה אחת הופיע גם כשחקן ב"המלט" ב"אולד ויק". במשך השנים עזב את הרויאל באלט והצטרף יחד עם לורנס אוליביה ללהקת ה"אולד ויק" כמפיק וכשחקן.

בשנים שאחרי מלחמת העולם השניה שיחק תפקידים שכבר פיריים וכתב את הסרט "נעליים אדומות", בו אף רקד, סרט שהיה לקלאסיקה בכיכובה של מוירה שירר.

ע.ר.

סר רוברט הלפמן

עיתון של איש אחד

חיים ממן, דובר ההסתדרות בירושלים, הוא העורך של בטאון ההסתדרות בבירה "במועצה". אך למעשה הוא לא רק העורך אלא גם כותב בעצמו את מרבית החומר לעיתון, מראיין, משכתב את הכתבות, עושה הגהות, עוקב מקרוב אחרי הדפסת העיתון ולאחר מכן אף דואג להפצתו. באחרונה הצליח ממן לשנות את מתכונתו של "במועצה", היוצא לאור מאז 1950, מעיתון לחוברת. החוברת הראשונה יצאה בסוף השבוע ממכבש הדפוס. "החלטתי להפוך את "במועצה" לחוברת כדי שהבכנאק שלנו לא יעבר אחרי הדירקטורים הכלכליים וכדי ש־15 אלף המינויים שלנו ימשיכו לקרא".

ג.אורים

בעריכת עידית רוזנבלום

ממשלת מזרח גרמניה ביטלה כוונתה לבנות על בית קברות יהודי ברלין

מאת דניאל דגן
סופר "הארץ" באירופה

בון (מיוחד ל"הארץ"). לאחר התערבות של שני הרבנים הראשיים בישראל ובעקבות מאמצים ממוש־כים של אנשים בודדים חזרה בה ממשלת מזרח גרמניה מכוונתה להקים מבני מגורים בחלק מבית הקברות של קהילת "עדת ישראל" במזרח ברלין. על ההחלטה הודיע בסוף השבוע שעבר השר המזרח גרמני לענייני דתות, קלאוס גיזי, בשיחה עם ד"ר מריו אופנברג, אחרון ישראלי, הפועל מזה שנים אחדות להצלת בית הקברות.

לפני שנים אחדות מכרה הקהילה היהודית במזרח ברלין חלקה של בית הקברות של "עדת ישראל" לרשות מקומית שעמדה להקים במ־קום מבני מגורים. הקהילה הבטיחה לקונה, כי בחלקה שנמכרה אין קברים. לפני זמן מה הובאו לשטח החופרים והחלו בהכשרת הקרקע לקראת הבנייה.

ד"ר אופנברג, שחקר את תולדות בית הקברות, מצא כי בחלקה שנמכרה נטמנו עצמות של בני הקהילה, כולל של קורבנות ה־נאצים. ד"ר אופנברג פנה לשני הרבנים הראשיים בישראל, הם מצדם כתבו לשלטונות מזרח גרמניה, והסבירו שבנייה בשטח שנמכר כרוכה באפשרות של חילול הקודש. במקביל לכך איתר ד"ר אופנברג את מי שהיה מנהל בית הקברות עד סוף מלחמת העולם השנייה. האיש הציג בפני שלטונות מזרח גרמניה עדות שניתנה בפני נוטריון, כי בשטח שנמכר נמצאים קברים, ובן הטמנו בו אפר של קורבנות הנאצים, שנרצחו במחנות ריכוז.

בסוף השבוע שעבר הודיע, כי אמר, השר הגרמני לענייני דתות, כי ממשלתו תתחשב ברגשות של אנשי הקהילה ותפסיק את פעולות הבנייה. ניצולים של "עדת ישראל" במערב ברלין הגיבו: "זוהי המתנה הטובה ביותר שיכולנו לקבל לקר־את ראש השנה". החלק העיקרי של בית הקברות של "עדת ישראל" במזרח ברלין שופץ וגודר לאחרונה. במקום גם הוצב לוח זיכרון עם כתובות בעברית ובגרמנית.

חוקרים נסיבות מות 30,000 ציפרים ליד שמורת טבע בספרד

סוויליה (ע"ר). ממשלת ספרד הורתה לפקידיה לבדוק את סיבת המוות ההמוני של 30,000 צפורי נוד ליד שמורת טבע, דרומית לסוויליה.

סגן ראש הממשלה אלפונסו גוארה נתמנה לראש ועדת החקירה, בה ישתתפו פקידי משרד החקלאות ואיכות הסביבה. הוועדה תבדוק כיצד אווזי־בר וצי־פורי־נוד ימיים שונים מצאו את מותם בביצות המלח ובשדות האורז הגובלים עם פארק דונאנה, אחת משמורות הטבע החשובות ביותר באירופה.

איש שמורת הטבע בדונאנה תיאר את הפרשה כשואה אקולוגית, שלא היתה שניה לה בהיסטוריה בספרד. הוא אמר, כי ציפורים ממשיכות למות באותו איזור, אם כי במספרים קטנים יותר.

פארק דונאנה, שטח נרחב ביותר של גבעות חול, ביצות ואדמות מרשים בשפך הנהר גואדאלקיביר מהווה תחנת מעבר עיקרית לציפורי־נוד מצפון אירופה, בדרכן לחורף באפריקה.

ארגונים אקולוגיים, שהזעיקו את שלטונות אנדלוסיה בקשר למות ההמוני של הציפורים בחודש אוגוסט, האשימו שלטונות אלה בהזנחה, בהתעלמות ובאי־חקירת האסון. אולם הוועד המנהל של פארק דונאנה דחה האשמות האלה.

בדיקות מוקדמות של מכון החומרים הרעילים בסוויליה הראו, כי חומר הדברה שרוסס בשדות האורז היה, כנראה, הגורם למותן של ציפורי הנוד באלפיהן, אולם פקידי משרד החקלאות אמרו שה־דבר עוד לא ברור סופית.

בינתיים קראה מועצת שימור הסביבה בספרד להקמת ועדת חקירה משפטית לשימוש בחומרי הדברה רעילים בשדות האורז שליד הפארק.

שחל קיים שיחות עם נציגי משרד האנרגיה בסין

מאת יואב מוקר
סופר "הארץ" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל"הארץ"). שר האנרגיה, משה שחל, קיים אמש "שיחה ידידותית מעניינת ועניינית" עם נציגים בכירים ממשרד האנרגיה של ממשלת סין העממית, בהם סגנית השר לענייני אנרגיה.

השיחה נערכה בשולי טקס הפתיחה של יריד האנרגיה הבינלאומי בקאן, שלחוף הריביירה הצרפתית. הביתן הישראלי ביריד מציג סדרה של פרוייקטים ומוצרים ישראליים, בעיקר בתחום האנרגיה הסולארית.

מפמליית השר שחל נמסר אמש, כי לא מן הנמנע שמגעים נוספים עם נציגים סיניים ייערכו במרוצת הימים הקרובים.

בימ"ש מצרי זיכה ימאי צים שהואשמו בעסקת סמים

(ע). שני ימאי חברת צים, שנעצרו לפני 8 חודשים כנאשמים בעסקת חשיש, זוכו ערב ראש השנה מכל אשמה על ידי בית משפט ב־אלכסנדריה.

השניים, שלמה פרץ ועמרם שלוש מחיפה אמורים לשוב עתה לישראל לאחר החג, לאחר שעשו את ראש השנה כאורחי הקהילה הי־הודית באלכסנדריה.

הימאים נעצרו על ידי המשטרה המצרית בעת שאניתם עגנה באלכ־סנדריה. המצרים טענו, כי הם יזמו עיסקת קנית חשיש מתושב מקומי.

שיחת היום / גדעון אלון

עם: פרופ' יגאל רונן, נשיא האקדמיה הישראלית למדעי הגרעין
על: הסכנות מהתלקחות הצוללת הגרעינית הסובייטית

אחרי צ'רנוביל הסובייטים אינם מסתכנים בדווח כוזב

אילו נזקים עלולים להיגרם מכך שצוללת גרעינית עלתה באש?

תלוי באיזה מקום בתוך הצוללת פרצה האש. אם היא פרצה באזור הכור ולא מצליחים לכבות אותה עלולים להיגרם נזקים, ע"י שחרור של חומרים רדיואקטיביים. אבל לא נראה לי שיכולה לפרוץ אש בתוך הגוף של הכור עצמו, כי אין בו חומרים דליקים וגם כל המבנה של הכור סגור במיכל שעוביו רב. סביר יותר להניח שבצוללת פרצה שריפה חיצונית, והיא אינה יכולה להשפיע על הכור עצמו.

יש הבדל מהותי בין דליפה מצוללת גרעינית לבין הדליפה שאירעה באפריל מהכור הגרעיני בצ'רנוביל?

ההספק של הצוללת הגרעינית הוא הרבה יותר נמוך מזה של כור גרעיני, לכן כמות החומרים הרדיו־אקטיביים שנמצאים בצוללת היא זעירה לעומת זו הקיימת בכור גרעיני.

האם אפשר להסיק מסקנות כלשהן מכך שלא כל אנשי הצוות פונו מהצוללת?

אילו היתה סכנה של קרינה, הם היו מפנים את כל האנשים מהצוללת ולא משאירים עליה אף אדם.

בריה"מ הודיעה היום שאין שום חשש לקרינה. האם זו הודעה שנועדה למנוע בהלה, או שיש להתייחס אליה ברצינות?

הרושם שלי הוא שאחרי מה שקרה בצ'רנוביל הם למדו לקח. אז בשלב הראשון הם ניסו להסתיר את כל העניין והתוצאה מהסתרה גרמה להם נזק רב. עובדה שאחרי זמן מה הם דיווחו על כל מה שקרה שם בפירוט כזה, שגרם תדהמה לכל הנוגעים בדבר. אבל אינני יכול להבטיח שגם הפעם הם אינם משקרים. עם זאת השכל הישר אומר שאחרי צ'רנוביל הם לא היו מסתכנים בעוד דווח כוזב, כי את הדברים האלה אי־אפשר להסתיר. אם יש דליפה של קרינה רדיואקטיווית, או מכשור יגלה זאת. אי אפשר לבלף בנושא הזה.

נמסר שהצוללת נמצאת כ־1000 ק"מ מברמודה, האם אין סכנה שהאוכלוסיה באזור תיפגע מהקרינה?

אין שום סכנה. גם אילו התרחשה תקלה גרעינית בצוללת, במרחק של 1000 ק"מ, לא יכולה להיות לכך כל השפעה. משום שכמות הרדיו־אקטיביות בצוללת היא קטנה מאוד יחסית וההספק שלה נמוך.

האם הטילים הגרעיניים עם ראשי החץ המתפצלים, הנמצאים על הצוללת, אינם יכולים להתפוצץ כתוצאה מהדליקה בצוללת?

לא. אבל אם בדליקה נשרפו ראשי־החץ הגרעיניים עצמם, שסביר להניח שיש בהם כמות גדולה של פלוטוניום, זה עלול לגרום לזיהום.

מדוע דווקא לסובייטים קורות כל־כך הרבה תקלות?

לא רק להם. היו בעבר גם כמה תקלות בצוללות אמריקאיות, והיתה אף צוללת גרעינית שטבעה והיו גם מטוסים נושאי נשק גרעיני שהתרסקו.

כלומר זו לא שלומיאליות סובייטית דווקא?

השלומיאליות היא תכונה כלל אנושית.

שני פצועים בקטטה בכבול

מאת נורית בהגא

בקטטה שלושם במשפחות בוקער מכפר כבול נפצעו שניים, האחד מדקירות סכין, והשני מכה בראשו. שלושה מהמעורבים בקטטה נעצרו, שניים בבית החולים.

8 נהרגו בהתקפה על אזור מגורים עיראקי

בגדאד (ע"ר). עיראק הודיעה, כי שמונה אזרחים נהרגו ו־35 נפצעו, כאשר מטוסים ותותחים איראניים תקפו איזורי מגורים בשטחה.

בהודעה שפורסמה בבגדאד נאמר, כי שני מטוסים איראניים תקפו אזורי מגורים בעיר אל קוט, השו־כנת במרחק 160 ק"מ דרומית־מזרחית לבגדאד. בהתקפה נהרגו 8 אנשים, כולל 3 ילדים ושתי נשים, ו־35 נפצעו.

5 בני משפחה אחת מנצרת עילית נפצעו בתאונה

מאת עמאללה קבטר

חמישה בני משפחת גרוס, מנצרת עילית, הנוסעים ברכבם, נפגעו בתאונה. אבי המשפחה, מרדכי (43) ואחד הילדים, דן (4), נלכדו ברכב והיה צורך בעבודות חילוץ כדי להוציאם. מצבם קשה. מצב האם ושני הילדים האחרים — קל. התאונה מתרחשת בכבישה בעפולה.

מפיצי הסרטים יחרימו את סינמטק חיפה מאוקטובר

ההחרמה — בשל פעולת תחנות הכבל הפיראטיות בעיר

מאת נורית בהגא
סופרת "הארץ" בחיפה

בהמשך להחרמת פסטיבל הסרטים הבין לאומי בחיפה בידי פדרציית מפיצי הסרטים, הודיעו ראשיה כי החל מן האחד באוקטובר לא יספקו יותר סרטים לסינמטק חיפה.

ראש העיר אריה גוראל הודיע, כי אינו מקבל את העובדה שמפ־יצים יקבעו מה יוקרן והיכן, ועיריית חיפה תנקוט בכל האמצעים העומדים לרשותה, הן מבחינה משפטית, והן מבחינה ציבורית, כדי לסכל את החרם.

מנהל סינמטק חיפה יוסי אורן אמר, כי הנימוק להחרם — טלוויזיות הכבלים הפועלות בעיר — אינן בשליטת עיריית חיפה. לדבריו הסינמטק ימשיך לפעול בלעדי המפיקים.

ראשי הטרור הערבי נועדו באוגוסט בטהראן

מאת חולדה ליברנמה
סופרת "הארץ" באיטליה

פירנצה (מיוחד ל"הארץ"). בראיון מיוחד לשבועון האיטלקי "פנורמה" אמר השגריר האמריקאי רוברט אוקליי, מי שניהל את המשרד נגד הטרור בוואשינגטון עד ל־21 בספטמבר, כי בחודש אוגוסט נערכה בטהראן פגישה של מנהיגי הטרור הערבי, בה השתתפו, בין היתר, אבו נידאל, אבו מוסה ומנהיגי קבוצת חיזבאללה.

בפגישה הוחלט על תוכנית פעולה מתואמת במקומות שונים בעולם וכן על פעולות מכוונות נגד מדינות מוסלמיות המקיימות קשר עם ישראל. במסגרת זו, אומר השגריר, דובר בהתקפת מטוס פאן אמריקן בקראצ'י ב־5 בספטמבר.

לדברי אוקליי חל, "סוף סוף", שינוי בעמדת ראש ממשלת איטליה בטינו קראקסי ושל שר החוץ אנדריאוטי, שכידוע הביעו בעבר לא אחת הבנה למניעי הטרור הערבי.

מוחמד עיסא עבאס (בן דודו של אבו עבאס) אחד מחוטפי האוניה האיטלקית אכילה לאורו באוקטובר שעבר, נידון לשבע שנות מאסר ומנהיג החוליה, יוסף מאג'ד אל־מולקי, רוצחו של ליאון קלינגהופר, שנידון ל־30 שנות מאסר, פתחו בשביתת רעב נגד תנאי מעצרם בבית הכלא. לדבריהם, הם ישבתו עד מותם, אלא אם כן ישנו השלטונות האיטלקים תנאי המאסר אלה.

המעלות של אל על

	טמפ' מינימום	טמפ' מכסי'		הטמפרטורות אתמול	
אמסטרדם	10	20	בהיר	10	28
אתונה	17	26	בהיר	16	33
בוקארשט	10	20	בהיר	9	21
בריסל	6	19	בהיר	10	18
וינה	8	22	בהיר	10	21
ז'נבה	11	22	בהיר	10	22
לונדון	15	18	מעונן	10	19
ליסבון	17	25	מעונן	16	24
מדריד	15	20	ממטרים	16	22
ניו־יורק	18	14	ממטרים	16	24
פאריס	13	19	מב"ח	15	20
פרנקפורט	7	19	מב"ח	11	19
ציריך	13	24	בהיר	11	20
קהיר	19	28	בהיר	21	27
קופנהאגן	6	15	מב"ח	12	12
רומא	14	25	מב"ח	18	26
שטוקהולם	4	11	מב"ח	10	15

EL AL אל על

היום הענקת פרסי יצירה ל־10 סופרים ומשוררים

(עתי"מ). עשרה סופרים, משוררים ומחזאים ישראליים יקבלו היום, בבית הסופר בתל אביב, מילגות יצירה לשנה שלמה, המוענקות להם מקרן לוי אשכול לפרסי יצירה.

עשרת הזוכים בפרסי היצירה הם: מאיה בז'ראנו, יוסף בר־יוסף, משה דור, אבא קובנר, יורם קניוק, בנימין גלאי, דן שביט, יהודית כפרי, ראובן מירן ויוסף שרון.

תערוכת בן גוריון בתיאטרון ירושלים

תערוכה מיוחדת בנושא בן גוריון — ראש ממשלה ושר ביטחון, לציון מאה שנה להולדת דוד בן גוריון, תיפתח מחר במרתף תיאטרון ירושלים. בתערוכה, שאורגנה על ידי מרכז ההסברה ולשכת העיתונות הממשלתית, כ־120 תמונות, נבחרו מתוך ארכיון לשכת העיתונות הממשלתית, ומיעוטן מאוספים פר־טיים ומארכיוני ההסתדרות הציונית. הן מציגות מעמדים היסטוריים שונים בחיי המדינה ובחייו של דוד בן גוריון.

17% גידול בתנועה בנתב"ג בספטמבר

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תעופה

גידול של 17 אחוז בתנועת הנוס־עים דרך נמל התעופה בן גוריון, נרשם בספטמבר, לעומת אותו חודש אשתקד. סיכום נתונים סטטיסטיים, שנערך ערב החג בידי רשות שדות התעופה מעלה, כי בחודש שעבר עברו בנתב"ג 294 אלף נוסעים, לעומת 252 אלף נוסעים באותו חודש בשנה שעברה. בחצי השנה האחרונה (אפריל־ספטמבר) נרשמה ירידה כוללת של 0.2 אחוז בלבד בתנועת הנוסעים בנתב"ג, לעומת התקופה המקבילה אשתקד. במחצית האחרונה של השנה עברו מיליון ו־764 אלף נוסעים בנתב"ג, לעומת מיליון ו־768 אלף נוסעים באותה תקופה מקבילה אשתקד.

החלטה על חוקיות סכסוך העבודה ב"אורדן" — היום

מאת יהונתן שרמן
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

ועדת המעקב המשותפת לתעשיינים ולהסתדרות אמורה היום לקבל החלטה בנוגע לחוקיות סכסוך העבודה שהוכרז בתחילת שבוע שעבר ב"אורדן".

שני הבוררים בנושא — חיים הברפלד מההסתדרות ואבי פילוסוף מהתאחדות התעשיינים, אמורים לקבל החלטה בנושא בעקבות ערעור של הנהלת "אורדן" שטענה, כי סכסוך העבודה שהוכרז הוא לא חוקי ולא היה מקום להכריז על סכסוך כזה.

ההחלטה הצפויה להתקבל היא, שמועצת הפועלים וועד העובדים במפעל "אורדן" בנתניה לא מיצו את כל אפשרויות המשא והמתן ולכן היה עליהם לנסות ולהמשיך במשא ומתן, כדי לנסות ולפתור את חילוקי הדעות בין ההנהלה לעובדים ללא שביתה.

העילה לסכסוך העבודה היא דרישות שכר של העובדים, שה־הנהלה מסרבת להיענות להם.

הנהלת "אורדן" דבקה במדיניות שנקבעה בחברת האם "כלל תעשיות", שלא יהיו כל תוספות שכר ללא תוספת פריון ובמפעלים מפסידים, כמו גם "אורדן", ינקטו לקצץ בהוצאות השכר.

לפני כעשרה ימים נסתיימה שביתה בת שבועיים במפעל "אורדן" בנתניה, שלא זכתה להכרה של ההסתדרות בגין אותו נושא.

מחרתיים דיון בגיבוש הצעת תקציב המדינה לשנת 1987

הצוות הכלכלי שליד יצחק שמיר דן ביום ו' בביצוע היעדים הכלכליים לאחר הרוטציה

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

שר האוצר, משה נסים, יכנס ביום רביעי את ראשי משרדו לגיבוש הצעת תקציב המדינה לשנת '87. מבדיקה ראשונית שנערכה בסוף השבוע באוצר הובהר, כי לא ניתן לשחרר מקורות רבים לביצוע רפורמה מקיפה במערכת המיסוי. גם לא הוחלט איזה פטורים ממס יבוטלו בשנת התקציב הבאה.

בשנת '87 יקטנו — על־פי האומדן — הכנסות המדינה ממסים בכמיליארד ש"ח, בעקבות ביטול בגביים של מסים חד פעמיים כמו היטל הרכב, מס על ציוד, מלאי ומבנים ובעקבות הכוונה להפחית את מס המעסיקים.

הצוות הכלכלי שליד יצחק שמיר דן ביום שישי בביצוע היעדים הכלכליים לאחר הרוטציה: המשך הדברת האינפלציה, צמצום הגרעון במאזן התשלומים והשגת צמיחה במשק. ח"כ אריאל ויינשטיין, העומד בראש הצוות, ועמוס רובין, היועץ הכלכלי המיועד של יצחק שמיר, יגבשו השבוע מיסמך, שיוגש לשמיר, על המשך הפעילות הממשלתית בתחום הכלכלי. בצוות הכלכלי חברים גם ח"כ דן מרידור, טוביה בלובשטיין — עוזרו של שר האוצר ועוזריו של שמיר — אריה מקל וצחי הנגבי.

הישגים בעקבות שיתוף פעולה

בצוות הובעה דעה, כי ההישגים הכלכליים בשנתיים הראשונות לכהונתה של ממשלת האחדות הלאומית נבעו משיתוף הפעולה של הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. שר הכלכלה והתכנון, גד יעקבי, קרא אמש לתיאום ולשיתוף פעולה בתחום הכלכלי והחברתי בממשלה, גם לאחר הרוטציה. לדבריו, שיתוף פעולה זה הוא מפתח ליכולתה של הממשלה לתפקד.

יעקבי סבור, כי אין זה אינטרס של המערך או של הליכוד בלבד, ואין זו תביעה, או דרישה של המערך לשיתוף פעולה בתחום הכלכלי והחברתי, אלא זהו עניין שחייב להיות אינטרס של ראש הממשלה ושל הליכוד, המחזיק בידו את רוב התיקים הכלכליים.

שר הכלכלה קרא לחידוש הקואליציה החברתית פוליטית בין הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים. הוא הציע לפתוח בסדרת דיונים בין שלושת הגורמים, כדי להבטיח המשך התהליך הכלכלי.

שר הכלכלה אמר, כי יש להכין את תקציב המדינה למשך שנתיים. התקציב הדו־שנתי ישען על קווים למדיניות כלכלית־חברתית, כדי להבטיח את תקופת הביטחון והוודאות בציבור ובמשק.

ביקשו למתן העליות הצפויות במחירי האיכסון לתיירים

סוכני התיירות: המחירים בבתי המלון יועלו בין 10 ל־20 אחוז במרכז הארץ

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

איגוד סוכני תיירות נכנסת לישראל פנה למשרד התיירות, בבקשה שיפעיל את השפעתו על מגזר המלונאות, כדי שימתן את העליות הצפויות במחירי האיכסון לקבוצות תיירים מחו"ל בשנה הקרובה.

נודע, כי ערב החג קבעו נציגי מגזר הנסיעות התיירות להיפגש עם נציגי מגזר המלונאות. בפגישה סגורה אחרת שהתקיימה בסוף שבוע שעבר התריעו נציגי הנהלת האיגוד בפני מנכ"ל משרד התיירות, רפאל פרבר, על מגמת ההתייקרות המסתמנת במחירי האירוח בבתי מלון לקבוצות תיירים מחו"ל בשנת 87'.

על פי נתונים שמסרו סוכני התיירות, יעלו המחירים בבתי המלון לקבוצות תיירים מחו"ל בשיעורים שבין 10 ל־20 אחוז במרכז הארץ ובתל־אביב. בשיעורים של כ־20 אחוז בבתי מלון בירושלים ובשיעורים של עד 40 אחוז בבתי מלון באילת, לעומת המחירים בשנה האחרונה.

לטענת סוכני התיירות הנכנסת, דרישות מגזר המלונאות מאיימות על מגמת ההתאוששות המסתמנת בתנועת התיירות לישראל ועשויות לפגוע בתנועת התיירות המאורגנת לארץ. נציגי הנהלת איגוד סוכני התיירות הנכנסת ביקשו ממנכ"ל משרד התיירות שיפעל להביא לפגישה משותפת עם נציגי מגזר המלונאות, כדי לדון במניעת פגיעה בתנועת התיירות ארצה.

בית בושת פעל סמוך לביתה הפרטי של תאצ'ר

בריסל (ע"ר). פרוצה לשעבר גילתה ביום שישי, כי הפעילה בית בושת במשך חמש שנים מעבר לפינת הרחוב של ביתה הפרטי של מרגרט תאצ'ר בשכונת צלשי היוקרתית בלונדון.

הפרוצה, הלן באקינגהאם, גילתה פרט פיקנטי זה בסיומה של "הוועידה הבינלאומית של הזונות", בבריסל. היא סיפרה, כי היא וידידתה הקימו את העסק בבניין דירות "במרחק של יריקה" מביתה של תאצ'ר ברחוב פלוד.

באקינגהאם, 47, אמרה כי עבדה כיצאנית במשך 12 שנים, עד שנטשה את המקצוע לפני ארבע שנים והחלה לפעול למען זכויות הפרוצות. היא טענה, כי ממשלת תאצ'ר, השמה דגש רק על הפעלת החוק והסדר, הטילה מסים כאלה שלא כדאי היה לה להמשיך במקצוע.

עוד אמרה בתשובה לשאלה, כי אין היא סבורה שתאצ'ר ידעה על קיומו של בית הבושת בסמוך לה ואיננה בטוחה אם מישהו מלקוחותיה היה פוליטיקאי. אולם פוליטיקאים ביקרו לעתים קרובות בבית בושת אחר שהפעילה קודם לכן, סיפרה לכתבים.

הפעלת בית בושת נחשבת לעבירה בבריטניה.

רוב פעולות הטירור — לא נגד ישראלים ויהודים

דו"ח הקונגרס היהודי העולמי:

מאת צבי בראל

וואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). דו"ח של הקונגרס היהודי העולמי שפורסם ערב ראש השנה קובע, כי רוב פעולות הפיגוע, שבוצעו בין השנים 1980 ל־1985 לא פגעו ביהודים או ישראלים וכוונו בעיקר נגד מטרות יהודיות ולא ישראליות.

על פי נתוני הדו"ח בוצעו באותן שנים הללו 154 פעולות טרור, בהן נפגעו 1,387 בני אדם. 54 אחוזים מהם אינם יהודים או ישראלים ורק 27 מתוך הפיגועים כוונו נגד מטרות ישראליות. היתר כוונו למטרות יהודיות. עניין המצביע לדברי הדו"ח, על האופי הגזעני של פעולות החבלה, ומפריך את הטענה על פיה המצב הפוליטי והכיבוש הישראלי הוא סיבת פעולות אלה.

פרס לא ידון בפאריס באספקת כורים גרעיניים

מאת יואב מוקר

פאריס, (מיוחד ל"הארץ"). בראיון שהעניק ראש הממשלה, שמעון פרס, לכתבת העיתון הצרפתי "ז'ורנאל־דה־דימאנש" הבהיר פרס, כי בשיחותיו בצרפת, אין בכוונתו לדון באספקת שני הכורים הגרעיניים הצרפתיים, שמכירתם לישראל עומדת על הפרק מזה תקופה ארוכה.

"לא אשוחח על כך עם הנשיא מיטראן" — אמר פרס. "הבעיה הגרעינית אינה מהווה כרגע נושא ראשון בחשיבות בעבור ישראל".

שר האנרגיה, משה שחל, נועד אמש לשיחה קצרה עם הנשיא מיטראן. חילופי הדברים, במעמד הנשיא, השר שחל והשגריר סוסר, נמשכו כ־10 דקות.

פעוטה נדרסה ע"י דודה

מאת נורית בהגא

רכב מסחרי, נהוג בידי תושב כפר ירכא שנסע לאחור ללא הבטה, פגע בבת אחיו בת השנתיים וחצי, עסללה רג'נאה ופצעה קשה. היא הועברה לבית חולים נהריה, שם נקבע מותה.

הנהג נעצר לחקירה.

ועדת הה־5 של מפלגת המרכז החדשה: המפלגה תמשיך לפעול

מאת אילן שחורי
סופר "הארץ" לענייני מפלגות

ועדת החמישה של מפלגת המרכז החדשה, שהוקמה בעקבות התפטרותו של שלמה להט, קבעה ערב החג, כי מפלגת המרכז תמשיך לפעול.

במסגרת הארגון החדש של התנועה סוכם בסוף השבוע, כי תוקם מזכירות מצומצמת, שתנהל את המפלגה. הודגש, כי להט ישאר בה כחבר.

מזכ"ל מפלגת המרכז, סמי לפיד מסר אתמול, כי התנועה תמשיך לממש את מטרות הקמתה לבנות ולהביא לאיחוד גושי המרכז לקראת הבחירות הבאות לכנסת הה־12. כי ראש הרשימה של התנועה, במקומו של להט, יקבע ערב הבחירות הבאות.

יריה לעבר דירה שבה התאמן נער בנגינה

(ע). יריה נורתה אמש לעבר חלון דירתה של משפחת גרב ברחוב כ"ט בנובמבר בהרצליה, שעה שאחד מילדי המשפחה ניגן בקרן יער. לא נגרם נזק ואיש לא נפגע.

המשטרה סבורה, כי מדובר ברובה אויר ומעלה השערה כי יתכן וכדור במישהו מהשכנים שנגינת הילד לא נעמה לאוזנו.

עיריית חולון — משרד מהנדס העיר
הועדה המקומית לתכנון ולבניה
העיר חולון, רח' ביאליק 3, חולון

הודעה על פי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה — 1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה בקשה על ידי גבי האורלי אלקיים לאשר שימוש חורג בתוכנית שיכונים ברחוב פינת גן מס' 3 — חלקה 32 בגוש 10816 בהיגלים. הבקשה כרוכה בבליטה לבניית גגון. אפשר לעיין בבקשה במחלקה לפיקוח על הבניה בבנין העיריה, רח' ביאליק 3, חולון בימים א', ג', ה', בין השעות 08.00 — 11.30.

המעוניין להגיש התנגדות לבקשה ימציאה לפי הכתובת דלעיל, תוך שבועיים מיום פרסום הבקשה.

איתמר יעקובי
מהנדס העיר

בוטל החיזיון האור־קולי במצדה בסוכות

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ"

החיזיון האור־קולי במצדה, שנערך דרך קבע מדי שנה בחג הסוכות לתיירים מחו"ל ולישראלים, לא יתקיים השנה כמתוכנן, בשל אילוצים תקציביים.

מרכז ההסברה ומשרד התיירות, בשיתוף גורמים נוספים, החליטו להקים במקום מתקן קבע, אשר ישרת את הצופים במהלך כל השנה. גופים כמו החברה הממשלתית לתיירות, רשות הגנים הלאומית והרשות המקומית בערד, התחייבו להקצות כל אחד מאה אלף דולר, לשם הקמתם של המתקנים במצדה.

ממשרד התיירות, שהיה אחראי על ארגון האירוע בשנים קודמות, נמסר ערב החג בתגובה, כי "בשל הרצון להביא לחיסכון בהוצאות הצפויות, הוחלט שלא לקיים את השנה את החיזיון האור קולי כמתוכנן בחג הסוכות". עוד נמסר, כי ינקטו צעדים להביא להפעלת אתר החיזיון האור קולי לקראת האביב.

פרס: בריה"מ אינה מעוניינת בהתפשטות הטרור בעולם

מאת יואב מוקר
סופר "הארץ" בצרפת

פאריס, (מיוחד ל"הארץ"). "ברית המועצות מגישה אמנם סיוע לטרוריסטים, שהם לקוחותיה, אך בעיקרו של דבר מוסקווה אינה מעוניינת בהתפשטות הטרור בעולם" — העריך ראש הממשלה שמעון פרס בראיון, שהתפרסם אתמול ב"ז'ורנאל דו דימאנש".

פרס הטעים, כי "אינני רוצה ואינני יכול" לנקוב בשמם של ארגוני הטרור, ה"לקוחות הסובייטיים", הזוכים לסיוע מצדה של ברית המועצות.

ראש הממשלה קרא למיסוד מערך מערבי למלחמה בטרור, מעין "נאט"ו אנטי־טרוריסטי", שיתאם מגבוה את המאמצים המשטרתיים והדיפלומטיים נגד הטרור.

100 מתפללים באו לתפילת החג בסופיה

מאת אליהו זהבי

סופיה (מיוחד ל"הארץ"). לתפילת ערב ראש השנה בבית הכנסת הגדול בסופיה, בירת בולגריה, באו כ־100 מתפללים, מתוכם כ־60 נשים. מרבית הבאים לתפילה היו קשישים בגילאי 55־75.

בית הכנסת בסופיה הוא בית הכנסת הספרדי הגדול באירופה ובגודלו עולה על בתי הכנסת של לונדון, אמסטרדאם ופירנצה. התפילה התנהלה באולם צדדי קטן, מאחר שהאולם הענק של בית הכנסת מצוי בתהליך שיפוצים מזה כמה שנים.

יו"ר הקהילה, יוסף לוי, הדובר עברית רהוטה, מקווה, כי לקראת יובל ה־80 לחנוכת בית הכנסת, בשנת 1989, יושלם השיפוץ והמתפללים יוכלו לשוב אל אולם התפילה הגדול.

אורח הכבוד בתפילת החג היה שגרירה היהודי של ארה"ב בסופיה, מלווין לוויצקי. את פרקי התפילה בשפה עברית קרא החזן ולידו ניצבו עוד חמישה דוברי עברית, שקראו למתרגמן בספר התפילות.

סביב בית הכנסת לא הורגשה כל תכונה בטחונית, ושום שוטר לא ניצב בשערי הכניסה. העוברים והשבים ברחוב לא ידעו כי בבית הכנסת מתקיימת תפילה חגיגית.

גבאי הקהילה אמר לי, כי בבולגריה אין חשש לפיגועי טירור ומשום כך לא דאגה הקהילה לבקש הגנת משטרה.

אבטחת שיא על בתי כנסת באיטליה בחג

מאת חולדה ליברנמה
סופרת "הארץ" באיטליה

פירנצה (מיוחד ל"הארץ"). אמצעי בטיחות חמורים ביותר כמעט ללא תקדים ננקטו בכל בתי הכנסת באיטליה בשני ימי החג. אנשי משטרה צבאית במדים ואנשי בטחון בבגדים אזרחיים ויחידות בירות שמרו על בתי הכנסת ובבתי הכנסת עצמם היתה שמירה של צעירים יהודים. אף על פי כן היה מספר המתפללים השנה קטן ממספרם בדרך כלל מחשש מעשי טרור וכן מפני העדרם של תיירים אמריקאיים וישראלים במספר רגיל בשנים האחרונות. התפילה עברה בשלום בכל רחבי איטליה היהודית והקהילות נשמו לרווחה והצטמצם אמש את מספר השוטרים, השומרים על מוסדות יהודים.

אשה בת 59 מעזה היכתה למוות מפגר שחדר לחצרה

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

משטרת נפת עזה עצרה במהלך החג אשה בת 59, תושבת מחנה הפליטים נוסיראת, שהיכתה למוות במכות מקל גבר בן 35, שאותו גילתה בחצר ביתה.

ממשטרת עזה נמסר, כי האשה ראתה גבר, כנראה מפגר בשכלו, בחצר ביתה. היא הכתה אותו במקל בכל חלקי גופו. הבחור נפצע, הובל לבית החולים בעזה ושם מת מפצעיו.

המשטרה עצרה את האשה, ודובר מרחב נפת עזה מסר כי תואשם בגרימת מוות.

שנה טובה עם אבוקדו

קח פרי ותהיה, לי בריא!

זני אטינגר ופוארטה
במחיר מומלץ לצרכן
עד 2.70 ש"ח לק"ג.

מועצת הפירות (יצור ושיווק)

פונו מתנחלים מגרעין שכם שביקשו לעשות את החג במקום

מאת אודי ניר
סופר "הארץ" בשטחים

הממשל הצבאי הגיש ערב החג תלונות נגד חמישה מתנחלים, חברי גרעין שכם, ופינו עוד חמישה עשר מהם, לאחר שביקשו לעשות את החג במקום, בניגוד להוראות הצבא.

המתנחלים, רובם חברי "גרעין שכם" של גוש אמונים, באו ביום שישי בשעות הצהריים לתפילת ערב ראש השנה בקבר יוסף, שליד שכם. בסיום התפילה ביקשו חיילי צה"ל מהמתפללים שיתפנו, לאחר שהובהר להם, כי לא יתאפשר להם לעשות במקום את הלילה. המתנחלים סירבו. לאחר דין ודברים עם החיילים, שנמשך שעה ארוכה, הוכרז המקום כשטח צבאי סגור וזו מיפה מהמתנחלים שהתנגדו לפינוי נעצרו. זיותר, כ־15 צעירים וצעירות, הועלו על כלי־רכב של צה"ל ופונו להתנחלות תל־חיים שבקרבת מקום, טרם כניסת החג.

לנו בבית הממשל

לאחר שפונו, חזרו המתנחלים לבניין הממשל בשכם, מתוך תקווה שיותר להם לשוב ולהתפלל למחרת בקבר יוסף. חברי הקבוצה, ביניהם נשים וילדים, נשארו ללון בבניין הממשל בשכם. הם מסרו, כי בשבת נאסר עליהם להתפלל בקבר יוסף משום שהמקום הוגדר שטח צבאי סגור. מכיוון שכך נשארו המתנחלים בבניין הממשל למשך כל ימי החג, והתפללו בבית־הכנסת הצבאי במקום.

חברי גרעין שכם ניסו באחרונה כמה פעמים להתגורר בקבר יוסף בשכם, אך שלטונות הביטחון מנעו זאת מהם. עליפי הסדר שבין המתנחלים לממשל הצבאי, רשאים המתנחלים להתפלל בישיבה שהוקמה במקום, אך אסור להם ללון שם.

ג'ימי קרטר שואף להישלח למזרח־התיכון ולתווך לשלום

מאת עמנואלה מגצור
סופר "הארץ" בגליל

נשיא ארה"ב לשעבר, ג'ימי קרטר, מתכוון לחזור לביקור במזרח התיכון. הוא מייחל לחזור לפעילות לקידום תהליך השלום באיזור ומקווה כי לאחר שוב הרפובליקנים לשלטון, יוטל עליו תפקיד של שליח מיוחד בתחום זה — דברים אלה הוא סיפר לפני מספר ימים לח"כ עבד אל־ואהב דראושה, שהיה אורחו של קרטר באטלנטה לרגל פתיחת מרכז קרטר.

דראושה סיפר כי קרטר מתגעגע לימים בהם פעל כנשיא ארה"ב לקידום השלום במזרח התיכון ומאמין כי ביכולתו לעשות יותר. את ימי קמפ דיוויד הוא הציג במרכז החדש הנושא את שמו ובאופן מיוחד הוא מציג מסמכים רבים הנוגעים לשיחות שהביאו לחתימת הסכמי השלום בין ישראל ומצרים.

מודעי לשר המשפטים: אל תיחפז בהסגרת ויליאם נקש

"לא ידעתי באיזו מידה שריר מכיר את סמכויותיו בנושא ההסגרה"

מאת גדעון אלון סופר "הארץ"

שר המשפטים לשעבר, יצחק מודעי, פנה ביוזמתו לשר המשפטים, אברהם שריר, וביקש ממנו שלא להיחפז בקבלת החלטה בעניין הסגרתו לצרפת של ויליאם נקש, החשוד ברצח עבדאללה חקר בעיר בנוסף בפברואר 1983.

גורמים בכירים במשרד המשפטים ציינו, כי ח"כ מודעי פנה לשר שריר ימים ספורים אחרי שבית־המשפט העליון החליט לדחות את ערעורו של נקש וקבע, כי הוא בר־הסגרה. לדברי גורמים במשרד המשפטים, ביקש מודעי משריר שלא להסגיר את נקש.

הכחיש שביקש למנוע ההסגרה

ח"כ מודעי הכחיש אמש בתוקף, כי ביקש מהשר שריר שלא להסגיר את נקש לצרפת. עם זאת אישר, כי שוחח עם השר שריר יום אחד לפני צאתו של שר המשפטים לחו"ל וסיפר לו, עפ"י בקשת הוועד הציבורי למען נקש ובני משפחתו, כי הגיעו פניות רבות מחו"ל המביעות התנגדות להסגרתו של נקש. ח"כ מודעי הוסיף, כי הציע לשריר שיבדוק ביסודיות את כל החומר בנושא ולא יפעל באורח אוטומטי בהפעלת סמכותו.

בתשובה לשאלה, מדוע פנה לשריר בעניין זה, השיב ח"כ מודעי:"לא ידעתי באיזו מידה הוא מכיר את סמכויותיו בנושא ההסגרה ולכן הצעתי לו שיבחן את כל השיקולים. הוא קיבל את פנייתי בהבנה".

נודע, כי פרקליטות המדינה הגישה בסוף השבוע לשר המשפטים חוות דעת מפורטת, המנמקת את השיקולים בעד הסגרתו של נקש לצרפת. בפרקליטות המדינה שורר זעם רב על מסע הלחצים של הרבנים הראשיים וגורמים פוליטיים בתביעה למנוע את הסגרתו של נקש.

פרקליטו של נקש, עו"ד רולנד רוס, גם פנה באחרונה לנשיא המדינה, חיים הרצוג, וביקש ממנו שיפנה לנשיא צרפת, פרנסואה מיטראן, ויבקש ממנו להעניק חנינה לנקש ולמנוע את הצורך בהסגרתו. לדבריו יש להניח שנשיא צרפת ייענה בחיוב לבקשה, משום שבזמנו נענה הנשיא הרצוג לבקשת מיטראן לחון נתין צרפתי בשם הנרי אייכהלצר, שהורשע בישראל במעשה ריגול לטובת אש"ף, אחרי שנמצא שתכנן לפוצץ את מגדל שלום בתל־אביב.

יצויין, כי לרשותו של שר המשפטים עומדים 60 יום לקבלת החלטה אם להסגיר את נקש לצרפת או לא. נודע שהשר שריר לא יקבל כל החלטה בעניין עד הרוטציה, ולכן קרוב לוודאי שהשר מודעי יצטרך להכריע בנושא זה.

שריר דחה לחץ מהליכוד לפעול לחנינת נאשמי הטרור

מאת גדעון אלון סופר "הארץ"

גורמים בכירים בליכוד הפעילו באחרונה לחצים כבדים על שר המשפטים, אברהם שריר, שימליץ בפני נשיא המדינה, חיים הרצוג, לחון את שישה מאשמי ארגון הטרור היהודי.

נודע, כי שריר דחה את הפניות והבהיר, כי אין בכוונתו לטפל בנושא בימים הספורים שנותרו לו לכהן בתפקיד שר המשפטים עד הרוטציה. שר המשפטים הבא יוכל לפנות אליה, כי אם ימשיך לכהן בתפקיד שר המשפטים גם אחרי הרוטציה, ידון בבקשות ככבוד ראש.

הנשיא חיים הרצוג הודיע בשבוע שעבר, כי הוא מעכב את הטיפול בבקשות החנינה של אסירי ארגון הטרור היהודי, כתגובה על התגבשות ושביתות השבת שמקיימים הוועד למען אסירי המחתרת.

מחר עומדת להתקיים בירושלים הפגנה של הוועד למען אסירי המחתרת, בקריאה לשחרר אותם מהכלא.

אבן השיש עליה חקוק שם מלך מארוקו תוחזר למקומה

העברה למחסני העירייה לאחר שהושחתה

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

פועלי עיריית אשקלון העתיקו ערב החג את אבן השיש עליה חקוק שמו של מלך מארוקו החמישי מוחמד, בעקבות הוראתו של ראש העירייה, אלי דיין.

האבן הועברה למחסני התחזוקה של העירייה, לאחר השחתתה.

בשיחה ל"הארץ" אמר אמש אלי דיין, כי האבן תוחזר לאחר שיסתכמו הרוחות באשקלון. אלי דיין סיפר כי בימים האחרונים קיבל טלפונים רבים ממכרים בהם סיפרו לו, כי עיתוני צרפת פירסמו תמונות בהם נראו תושבים מאשקלון משחיתים את האבן.

דיין הדגיש כי פרסומים אלה עלולים להעיב על יחסי המדינות, באשר האחראים למעשה להשחתת האבן הם מיעוט, מאנשי כהנא.

ביום רביעי צפויה להתקיים עצרת של אנשי התנועה בכיכר אשקלון, במחאה על הסבת שם הכיכר לשמו של מלך מארוקו ובדרישה לקרוא לה על שם הרוגי אניית המעפילים "אגוז". מעריכים שישתתפו בעצרת מאות מתושבי העיר.

ערך את העמוד: חיים בל

ראש עיריית עזה לשעבר רשאד א־שאווה:

"מקבלי הדרכונים הירדניים בעזה ייחשבו מעתה לבעלי אזרחות ירדנית לכל דבר"

מאת אודי ניר

ראש עיריית עזה לשעבר, רשאד א־שאווה, המנפק תעודות מעבר ירדניות לתושבי עזה, ומשמש כעין "קונסול" ירדני ברצועה, קידם אתמול בברכה את הודעת ירדן על הנפקת דרכונים לכ־60 אלף מתושבי רצועת עזה המתגוררים בירדן.

א־שאווה אמר, כי להערכתו אין לצעד כל משמעות פוליטית, ולא תהיה לו השפעה על תושבי רצועת עזה, שלא היגרו לירדן.

"השפעה בכירה"

בשיחה עם סופר "הארץ" ציין א־שאווה, כי לצעד זה יש השפעה בכירה על תושבי הרצועה שיקבלו את הדרכונים הירדניים, כי הם ייחשבו מעתה לבעלי אזרחות ירדנית לכל דבר, פרט לזכות ההשתתפות בבחירות לפרלמנט במלכה. כבעלי אזרחות ירדנית יוכלו תושבים אלה לרכוש קרקע בתחומי ממלכת ירדן, לקבל רשיונות לניהול בתי־עסק, לרכישת מניות ולעסוק במקצועות רבים, שאינם מותרים למי שאינו אזרח ירדני. א־שאווה העריך, כי ירדן לא תעניק דרכונים לכל תושבי עזה, כל עוד לא ייכון הסדר מדיני כלשהו, שיגדיר רשמית את מעמדם האזרחי של התושבים. הוא הוסיף, כי להערכתו צעד זה אינו מהווה חלק מיוזמתה האחרונה של ירדן כלפי השטחים. הוא הבהיר, כי תושבי הרצועה המתגוררים בירדן ביקשו מהשלטונות דרכונים ירדניים מזה זמן רב.

בנק קהיר־עמאן ייפתח השבוע בשכם

מאת סופר "הארץ" בשטחים

סניף הבנק "קהיר־עמאן" בשכם, שעל פתיחתו נמסר לפני כשבועיים, יפתח את שעריו בסוף השבוע, כך מסר ראש הסניף, מידות בעאן, לעיתון המזרח־ירושלמי "א־נהאר".

נפטר ראש מטה חיל האוויר תת־אלוף אשר שניר (44)

נחשב לאחד הטייסים המעולים של החיל

מאת דן סגיר

ראש מטה חיל האוויר, תת־אלוף אשר שניר (44), נפטר אתמול ממחלת הסרטן, בה חלה בחודשים האחרונים.

תת־אלוף שניר נחשב לאחד הטייסים המעולים ביותר של חיל האוויר בכל הזמנים. במלחמת ששת הימים נלחם כטייס מיראז'. במלחמת ההתשה הפיל בעצמו 15 מטוסי אוייב, והיה אחד הטייסים שהשתתפו בקרב האוויר מול טייסים סובייטים, שלושה מהם הופלו בסיומו.

תת אלוף שניר מילא בחיל את התפקידים הבאים: מפקד טייסת פנטום, מפקד בסיס, מפקד להק ולבסוף ראש מטה חיל האוויר. תת אלוף שניר היה אחד המועמדים הסבירים לקבלת תפקיד מפקד חיל האוויר במקומו של האלוף לפידות. היה נשוי ואב לשני בנים, שאחד מהם משרת בצה"ל.

תת אלוף (מיל) רן פקר, שהיה מפקדו של שניר בטייסת המיראז'ים בעת מלחמת ששת הימים אמר, שמותו של שניר הוא אבידה וגורם עצב עמוק לחיל. לדבריו, תת אלוף שניר היה "אחד הלוחמים הטובים ביותר שהיו למדינת ישראל בכל הדורות. הוא היה אמיץ ביותר, מקצוען מעולה והיה מציב לעצמו יעדים אישיים גבוהים ביותר. הוא לא שקט על שמריו עד שהשיגם".

מלבד הקריירה הצבאית שלו בחיל האוויר, השתלם תת אלוף שניר בניהול עסקים בקליפורניה. היה איש ספר ותירגם באחרונה לעברית רומן תעופתי.

משמר אזרחי עצמאי מפעילים מאמש המתיישבים בחבל עזה

מקורות בצה"ל רואים בחומרה לקיחת החוק בידיים

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

המתיישבים היהודים בחבל עזה החלו להפעיל אמש משמר אזרחי ברצועת עזה ובכך הם יישמו את ההחלטה שנתקבלה ביום חמישי על ידי ועד מזכירות התושבים היהודיים, להפעיל מחדש את המשמר האזרחי ברצועת עזה.

אבי פרחן, חבר מזכירות ומראשי המתיישבים היהודים, מסר אתמול כי במוצאי החג אמש ליוו תושבים יהודים בעזה את המתפללים בבוקר רגלים עד למקומם אתה. מכוניות ישראליות אשר יצאו מהרצועה לאחר ביקור במקום, לוו על ידי המתיישבים עד ליציאה מעזה.

עוד מסר פרחן, כי בכוונתם לפנות לשר המשטרה שיכיר במשמרות האזרחיים ברצועה כמשמר אזרחי כמו בתל אביב, רמת גן ובקמות אחרות בארץ. לדברי אבי פרחן היו בעבר פניות על ידי ראש המועצה של גוש קטיף לשר המשטרה, אך הן נענו בשלילה.

מקורות צבאיים מסרו אמש כי הם רואים בחומרה שמתיישבים יהודים בעזה לוקחים את החוק לידיהם ומסיירים ברצועת עזה כשבידיהם נשק. יצויין כי ההחלטה על כך של המתיישבים היהודים באה לאחר ריבוי מעשי התנכלויות על רכבים ישראליים.

נער ממחנה בלאטה נורה מאש חיילי צה"ל לאחר תנועות מגונות לעברם

ערבים בשכם: הפצוע בן 13 ★ דובר צה"ל: הצעיר בן 17

מאת אודי ניר
סופר "הארץ" בשטחים

צעיר ממחנה הפליטים בלאטה, שליד שכם, נורה אתמול ברגלו מאש חיילי צה"ל, לאחר שעשה תנועות מגונות לעברם. הפצוע, בסאם חסן אל־עקאד, הועבר במצב קל לבית החולים של התאחדות הנשים בשכם.

מקורות בשטחים מסרו, כי הצעיר, כבן 17, עשה תנועות מגונות לעבר חיילים בעמדת שמירה שליד המחנה. השומרים הורו לו לעצור, אך הוא פתח במנוסה לכיוון המחנה. במהלך מנוסתו תחב הצעיר את ידו לתיק צד שנשא.

החיילים חשדו כנראה שברשותו נשק, וירו לעברו. הוא נפגע ברגלו השמאלית, והועבר לבית החולים. מקורות ערביים בשכם מסרו כי גילו של הפצוע 13 שנה. לדברי דובר צה"ל הצעיר הוא כבן 17.

בתקרית אחרת שהיתה אתמול במחנה בלאטה נעצרו אם ובנה, לאחר שהבן יידה אבנים לעבר חיילי צה"ל. האם ניסתה לתקוף בסכין אחד מהחיילים. הילד, כנראה כבן 14, זרק אבנים לעבר חיילים שסיירו ליד המחנה. חיילי הסיור הבחינו בו, ופתחו במרדף אחריו. הילד נמלט לביתו, ואמו ניסתה למנוע מהחיילים את מעצרו.

תוך כדי העימות עם החיילים שלפה האישה סכין, והתנפלה על אחד מהם. החייל לא נפגע, חבריו תפסו את האישה ואת בנה. האם והבן הועברו למשטרת שכם, שפתחה בחקירה.

המו"מ עם האחיות מתחדש בצל איום לחידוש עיצומים בבתיה"ח

הברפלד מקווה להתקדמות אך מסופק אם תרצה כל הצדדים

מאת מיכאל גרשי
סופר "הארץ"

המו"מ בין המעסיקים לבין אחיות בתי החולים יתחדש היום אחר הצהריים, בצילו של איום מחודש מצד הסתדרות אחיות בתי החולים, כי אם לא תהיה התקדמות ממשית בהצעות האוצר, יחודשו את העיצומים.

האחיות שבו והבהירו אמש, כי ההפוגה במאבק, שהיתה בחג, נבעה מהתחשבות בחולים ובני משפחותיהם — אך לאחר אחד עשר שבועות של מו"מ אין הן מוכנות להמשיך הסחבת.

התקדמות בנושא התמריץ

בפגישה שהיתה בין יו"ר האיגוד המקצועי בהסתדרות, חיים הברפלד, לבין הממונה על השכר באוצר, הלל רוזאי, הושגה, לדברי הברפלד, התקדמות מסוימת, בעיקר בנושא התמריץ לאחיות בתי החולים. הבוקר ייפגש הברפלד פעם נוספת, בניסיון להגיע לנוסחה מוסכמת על ההסתדרות והממשלה, באשר לתביעת האחיות לקיצור שבוע העבודה שלהן ל־32 שעות.

בתשובה לשאלת "הארץ" אמר אמש הברפלד, כי הוא מקווה שתושג התקדמות בשני התחומים, אך הוא מסופק אם סיכום כזה אכן ישביע את רצון כל הצדדים.

משרד התקשורת: השר שלנו הצליח; מביא סקר לפיו הרוב מרוצה ממנו

"רק 10.7% השיבו, כי מקבלים דואר פעם בשלושה ימים"

בהודעה לעיתונות מטעם משרד התקשורת נמסר, כי בסקר העלה ש־66.4% מכל האוכלוסיה בארץ סבורים, כי שר התקשורת, אמנון רובינשטיין, הצליח או הצליח באורח חלקי בתפקידו כשר התקשורת.

הסקר שהתמנה אצל מכון סמית, מרכז למחקר בירושלים, נערך בקרב 1,223 נשאלים מתוך האוכלוסיה הבוגרת בערים הגדולות, ערי גוש דן, ערי פיתוח, עיירות, [illegible]

בקרב תושבי עיירות הפיתוח היו סבורים 74.8 אחוז מהנשאלים, כי השר הצליח בתפקידו. "יחד עם זאת לא נרשם עד כה", נאמר בהמשך ההודעה. 53.9 אחוז מהנשאלים סבורים, כי חברת "בזק" שיפרה את שירות הטלפון במדינת ישראל, 30.6 אחוז השיבו שלא חל כל שינוי, 6.1 אחוז ענו שמצב לא טוב בשירותי בזק, ול־9.4 אחוז לא היתה דעה [illegible] 53.9 אחוז [illegible] כי הם זוכים לקבל את הדואר מידי יום ביומו, 15.5 אחוז טענו כל יומיים ורק 10.7 אחוז השיבו כי הם מקבלים את הדואר בשכונתם פעם בשלושה ימים. [illegible] נמסר, כי רק 24.4 אחוז השיבו, כי השר לא הצליח בתפקידו.

בהתאם להחלטת שרי התעשייה והאנרגיה בסוף השבוע:

רכישות הדלק יתבצעו בעתיד תוך ניסיון לתת בתמורה מוצרי תעשייה

מאת צבי זרחיה ויהודה שרוני
סופרי "הארץ" לענייני כלכלה

רכישות הדלק של ישראל יתבצעו בעתיד תוך ניסיון, לתת בתמורה להם מוצרי תעשייה. זאת בעקבות הסכם שהושג לפני שבועיים בקולומביה, ושלפיו תרכוש ישראל דלק, פחם ובשר, בתמורה ליצוא של מוצרי תעשייה, אגרו־תעשיה וידע. כך הוחלט בסוף השבוע שר התעשייה ושר האנרגיה.

בפגישת שני השרים, דיווח שר התעשייה על מסעו לדרום אמריקה, בראש משלחת שבה נטלו חלק נציגי משרדי האנרגיה, החקלאות, החוץ והתעשייה. השרים שחל ושרון קבעו, שיש להרחיב את שיתוף הפעולה כדי לנצל את רכישות הדלק הממשלתיות, כמנוף להגברת היצוא התעשייתי של ישראל.

שר האנרגיה אמר, כי בעניין זה על שני המשרדים להגביר את שיתוף הפעולה, כדי לנצל מצבים דומים, וליישם עסקאות כאלו. שני השרים שוחחו על ההתפתחויות הצפויות בתעשיות הפטרוכימיות, וההשקעות הגדולות שמבקשות תעשיות אלו לבצע.

משלחת ישראל תצא בחודש הבא לקולומביה, לשם קידום הסכמי סחר הגומלין בין שתי המדינות. ההחלטה על ביקור המשלחת התקבלה, לאחר ביקור שר המסחר אריאל שרון במדינה זו, והיא נועדה ללבן ולקדם נושאים שכבר נידונו בין נציגי הדרגים הגבוהים של שתי המדינות, בעת הביקור.

במשלחת ישתתפו נציגי משרד האנרגיה ונציגי משרד המסחר, והיא תבחן רשימה של מוצרים, שתרכוש ממשלת קולומביה מישראל, בתמורה לייבוא חומרי גלם מקולומביה. נודע כי ממשלת קולומביה שוקלת ביצוע סקר, שבו ייבחנו האפשרויות השונות של ייבוא מוצרים מישראל.

ישראל מצידה שוקלת לייבא מקולומביה פחם (שאיכותו נחשבת מעולה ומתאימה מאוד להפעלה על ידי חברת החשמל), ונפט.

בעבר ייבאה ישראל מטען ניסיוני של פחם מקולומביה, אך מכיוון שממשלת קולומביה לא עמדה בהתחייבותה, לביצוע עיסקות גומלין עם התעשייה האווירית, הוחלט שלא להמשיך ולייבא את הפחם.

בוונצואלה מבקשים להגביר רכישות מישראל

המשלחת בראשות אריאל שרון, ביקרה בסיור האחרון גם בוונצואלה. (עש"ת). משלחת של אנשי עסקים מוונצואלה מבקשת להגביר את קשרי הסחר עם ישראל. המשלחת נפגשה בסוף השבוע עם שר התעשייה והמסחר, אריאל שרון, ודנה עמו בהגברת הרכישות של מוצרי תעשייה מישראל. המשלחת מייצגת את קונצרן מינרווה, שהוא הקונצרן הפרטי הגדול בוונצואלה. הקונצרן חולש על מפעלים בתחומי האגרו תעשייה והכימיה. בעקבות ביקור השר שרון בוונצואלה בראש משלחת, שבה השתתפו נציגי משרד האנרגיה והחקלאות, מבקשים אנשי הקונצרן מוונצואלה להגביר את רכישותיהם מישראל.

סגנון מחייב "ברון"

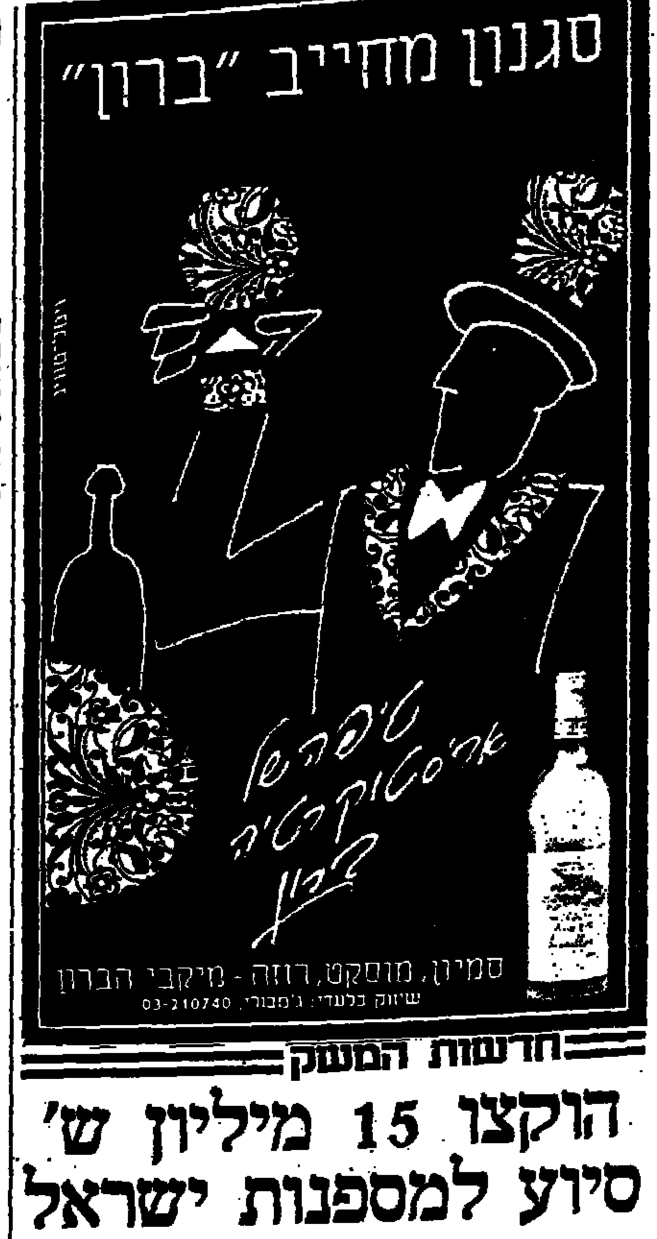

סמיון, מוסקט, רוזה - מיקבי הברון
שיווק בלעדי: ג'מבורי, 03-210740

חדשות המשק

הוקצו 15 מיליון ש' סיוע למספנות ישראל

מתוך 34 מיליון ש' שתקציב הממשלה

מאת נורית בהנא
סופרת "הארץ" לענייני ספנות

34 מיליון שקל תקציב הממשלה השנה להבראת מספנות ישראל. ועדת הכספים של הכנסת אישרה ביום ה' הקצאת 15 מיליון שקל מתוכם — על כך מסר מנכ"ל המספנות, זאב אלמוג.

לדבריו, הממשלה, ועדת הכספים של הכנסת ומשרד האוצר עמדו בהתחייבויותיהם למספנות עד כה והזמנות עבודה זורמות למפעל מעל לצפוי. בימים אלה מסיימים במספנות עבודת הארכת האנייה "פלמ"ח" של צי"ם.

בפרוטארום צופים משבר נוסף בתחילת שנת 1987

על רקע עיכוב תוכנית פריסת החובות

מאת יתנן שרמן
סופר "הארץ" לענייני כלכלה

במפעל "פרוטארום" צופים משבר נוסף בתחילת שנת 87', אם לא יאשר האוצר את התוכנית.

התוכנית מתעכבת כבר קרוב לשנה, בגלל סיבות שונות, שהאחרונה שבהן היא אי נכונות האוצר לקבל את עקרונות התוכנית, עליה הוסכם עם בעלי המניות ובנק [illegible].

בינתיים פרסה "פרוטארום" את חובות שנת 86' לתקופה ארוכה יותר, של עד 5 שנים, ללא הסדר הפורמלי, אך בתחילת שנת 87' תתעורר בעיה של פריסת חובות שנה זו.

גיבוי משרד התמ"ס

משרד התעשייה כבר העניק את גיבויו לתוכנית הסדר החובות של "פרוטארום", אך כיום הנושא מתעכב במשרד האוצר.

ב"פרוטארום" ממתינים כיום להכרעת שר האוצר בנושא, בינתיים משרד האוצר אינו מעביר ל"פרוטארום" החזרים על חשבון התשלומים לחברת החשמל, ודבר זה גורם להגדלת חובה לחברת החשמל.

גם בנושא זה, "פרוטארום" [illegible]

באחרונה השתפר מאוד מצב נזילותה של "פרוטארום", בשל רמת המחירים הגבוהה יחסית של תוצרתה העיקרית — פי.וי.סי.

פקידים בכירים זועמים על גובה משכורות ראשי בל"ל ודמי הניהול למשפחת רקנטי

לפי הפרסום: 1.7 מיליון דולר

מאת שמשון ארליך

בפקידות הממשלתית הבכירה, העוסקת בענייני כלכלה, ניכרת תסיסה והתמרמרות בעקבות פרסום גובה המשכורות שנטלו לעצמם ראשי בנק לאומי ודמי ניהול שקיבלה משפחת רקנטי, בסך 1.7 מיליון דולר.

אותם גורמים טוענים, כי כעוד שוועדת בייסקי קבעה את שקבעה, ממשיכים ראשי הבנקים ליטול לעצמם משכורות של כ־23,000 דולר בחודש.

נודע, כי ד"ר ריכלס, יושב ראש אוצר התיישבות היהודים, שהוא הגוף השולט בלעדית בבנק לאומי, התפטר מתפקידו. [illegible]

הם חשבו, כי הם ממלאים תפקיד ייצוגי בלבד, שעה שלמעשה [illegible]

עובדי "וולקן" לשבועיים חופשה עקב יבוא מתחרה

היבואן המתחרה: אין זה אותו מוצר

מאת נורית בהנא

הנהלת בתי יציקה וולקן, בראשות המנהל אלכס פילינג, הודיעה ערב החג, כי היא מוציאה את העובדים לחופשה למשך שבועיים, עקב מלאים שהצטברו במחסני המפעל, כתוצאה מייבוא מתחרה מגרמניה, המשווק על ידי "סולכור" מקבוצת כור.

ההנהלה טענה כי חברת "סולכור" מייבאת מוצרי ברזל למתקני תברואה, מאותו סוג המיוצר על ידי וולקן, ויש בכך הפרת הסכם, שנחתם בין קבוצת כור לקבוצת אורדן, לפיו אסור לקבוצת כור לשווק מוצרי יציקה המתחרים במוצרי וולקן.

לטענת הנהלת וולקן, הייבוא המתחרה גורם נזק להמשך פעולות ההבראה של המפעל (לאחרונה הושקעו 500,000 דולר ברכישת ציוד חדש). הנהלת וולקן פנתה בנושא במכתב מחאה למנכ"ל ההסתדרות [illegible].

יבואן הצינורות [illegible] טען בתשובה לשאלת "הארץ", כי הצינורות של וולקן, שאורכם 2 מטר, אינם זהים לאלה שהוא מייבא, באורך 3 מטרים. "נכון שניתן לחבר צינורות וולקן, אך זו לא אותה סחורה, אחרת משרד המסחר והתעשייה לא היה מתיר יבוא כזה", אמר.

"ייעשה עוד ניסיון להסכם שכר חדש במגזר המלונאות"

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ" לענייני תיירות

נציגי הסתדרות עובדי האירוח ונציגי התאחדות המלונות ייפגשו שוב, בניסיון להגיע להסכמה משותפת בנושא הסכם השכר החדש במגזר המלונאות — על כך סוכם בתום ישיבה משותפת עם ועדת המעקב ערב החג.

בישיבה [illegible] העבודה במגזר המלונאות, [illegible] הסתדרות עובדי האירוח, נציגי שני הצדדים הציגו לפני חברי ועדת המעקב את עמדותיהם.

1987. שנה טובה מתחילה באופל!

זה הזמן לרכוש אופל מדגמי 1987.
לבחירתך: אופל קורסה, אופל קדט, אופל אסקונה.

ליאו גולדברג בע"מ

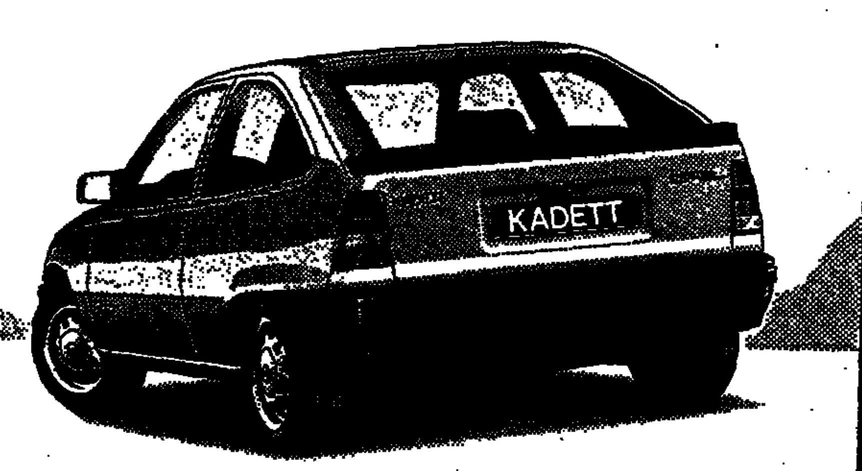

ת"א: אולם תצוגה, דרך פ"ת 86, טל. 336911;
ירושלים: שלומציון המלכה 15, טל. 234536, 231798;
חיפה: דרך יפו 180, טל. 530281
ב"ש: מודי הגיטאות 96, טל. 70507;
סוכני משנה: חיפה: בית המכונית יפו 191, טל. 512251;
פ"ת: כהן את מילר, בר כוכבא 39, טל. 911159

OPEL
RELIABILITY COMES AS STANDARD

קופות הגמל של בנק המזרחי
הניהול מקצועי - הרווח שלך
ניהול מקצועי בלתי תלוי, גמישות בבחירת ההשקעות, מידע שוטף באמצעות מסופי "שיא".
בנק המזרחי

مطابقة للأصل

[illegible] الأصل

ספורט

בעריכת יחיאל ארזי

בשעה 15.39 ערב ראש השנה בסנט גאלן, שווייץ:

גליקשטיין השמיע צרחה כאשר הובטח הניצחון

יחד עם עמוס מנסדורף הבטיח את הניצחון הגדול 1–4 על שווייץ שהעלה את הטניס הישראלי אל חבורת 16 הנבחרות הטובות בעולם

גביע דייויס

מאת יחיאל ארזי, שליח "הארץ" לשווייץ

סנט גאלן (מיוחד ל"ספורט הארץ"). שלמה גליקשטיין לא יכול למצוא עיתוי מוצלח יותר, ביום שישי אחה"צ — זמן קצר לפני כניסת השנה החדשה — להבטחת הניצחון המיוחל על שווייץ, כדי להעלות את ישראל לראשונה בתולדותיה לבית העליון של גביע דייויס, במחיצת 16 הנבחרות הטובות בעולם.

היה זה רגע היסטורי לטניס הישראלי, בשעה 15.39 (שעון שווייץ), כאשר הכדור האחרון של יעקב לאסק נחת מעבר לקו — וגליקשטיין, השקט והרגוע בדרך כלל, השמיע צרחה בהחלט לא אופיינית לו, זה העיד על פורקן סופי של המתח הפנימי, בתום מאבק אדיר ומרטיט — חוויה בלתי נשכחת — שהגיע לסיומו בתום 4 שעות ו־10 דקות.

ניסיון וקור־רוח

על הלוח החשמלי בלטה התוצאה 9–11 לגליקשטיין, ששבר פעם נוספת את חבטות ההגשה של לאסק, הבלונדי והמוצק בן ה־21. במצב 15–40 היו לשלמה שני מץ'־פוינטס. הוא לא ניצל את שניהם, אבל זכה פעם נוספת ביתרון, ועד כשזו זה הוכרע סופית. ישראל עלתה לעמדת ניצחון 3–1, בגמר האירופי המרגש הזה נגד שווייץ (איזור ב'), ושלמה השלים ניצחון 6–3, 6–1, 6–8, 10–12, 11–9 על לאסק, דווקא אחרי שעורר חששות פן ייכשל חלילה בקרב־האיתנים המהפכני. רק דקות מעטות קודם לכן, במישחקון ה־19, נקלע לפיגור 0–40 בעת שהגיש. והיה עליו לנצל את כל ניסיונו וקור רוחו, כדי להוביל 10–9. זה קרה, קודם לכן, גם במצב 8–8 במערכה החמישית. 15–40, 30–40 ולבסוף 9–8 לגליקשטיין.

אבל לאמיתו של דבר, במבט לאחור על העימות הנפלא הזה — שבו הגיש לאסק לא פחות מ־41 "אסים" וגליקשטיין 11 — היה הטניסאי הישראלי יכול לסיים את מלחמת ההתשה הרבה לפני כן. אחרי שבירה מוקדמת של המישחקון השני, הוביל גליקשטיין 3–0 ו־1–4, אבל איפשר ללאסק להתאושש בכל פעם מחדש, לחולל מיפנה במישחקון השביעי (3–4) ואחרי כן לשמור על איזון ושוויון לכל אורך הדרך, עד לסיום הדרמטי.

שלמה פיגר פעמיים

במישחק צפוף כזה, שבו מעטות ההזדמנויות להכרעה, צריך להזהר שבעתיים — מפני שכל מישגה עלול לגרום לכשלון ספורטיבי. אולי משום כך התקשה שלמה לסלוח לעצמו על אבדן ההזדמנות לעלות ליתרון מוחץ של 1–5 במערכה המכרעת, תוך שהוא מאפשר ללאסק "לחזור מהכפור" ולהתאושש מנטאלית ממצב שנראה כלאחר ייאוש.

מה שקרה אחרי כן, עד למישחקונים המכריעים, הזכיר לכולנו — גם לכמה מאות צופים ביציע — את המערכה הרביעית רבת ההתהפוכות, שבה היה שלמה על סף ניצחון סופי ביתרון 8–7, אבל גילה לפתע ריפיון הולך ואחרי כן איבד את חבטות ההגשה שלו במישחקון ה־21, כדי לפגר 10–11 ולהפסיד 10–12, בשלב שבו "השתולל" לאסק בסידרה בלתי פוסקת של חבטות בלתי ניתנות להגנה.

כל מה שקרה לפני כן נראה עתה פחות חשוב. שלמה פיגר פעמיים 2–0 בפתיחת שתי המערכות הראשונות (באחת ניצח 6–3, באחרת הפסיד 1–6), לא מעט בגלל העובדה שעשה רושם רדום וקר בשעה המוקדמת, יחסית, למשחק טניס רשמי (11 לפנה"צ). אחרי כן באה המערכה השלישית, שהוכרעה למעשה רק במישחקון ה־14 והאחרון (6–8), אחרי שלאסק החל מגלה סימני עייפות נפשית, הרבה לפני ששלח את הכדור החוצה. הטניסאי השווייצי פשוט נכנע, ככלות הכל, ליריב שידע, כי אסור לו להפסיד.

חגיגה מאופקת

בחדר ההלבשה הישראלי, שעה קלה לאחר הניצחון, חגגו את האירוע באיפוק ראוי להוקרה. היינו שם כתריסר אנשים — מהדרגים, גאים, אבל לא יוצאים מן הכלים. גליקשטיין, שקט וצנוע כדרכו, סירב ליטול לעצמו חלק מופרז מנתח התהילה. הוא אמר בקול נרגש, שהסגיר את הנעשה בקירבו: "לא ניצחתי לבדי. הניצחון של עמוס מנסדורף על לאסק, שסלל את הדרך ליתרון 2–0, השפיע לרעה על הטניסאי השווייצי. הלחץ שהופעל עליו היה הרסני מכפי כוחו. כל הבחורים — גם שחר פרקיס וגלעד בלום, הקפטן יוסי שטבהולץ, המאמן שלמה צורף והאחרים — תרמו את חלקם להישג. ניצחתי בזכות לחימה, מוטיבציה וניסיון, אבל גם בעזרת החברים. הנטל התחלק בין כולנו, וזה כוחו הגדול של המבנה הישראלי של גביע דייויס. אמנם נחלצתי מכמה מצבים לא נעימים, אבל לא חששתי אף לרגע שאפסיד, מפני שלאסק אינו מצוי בדרך כלל במשחקים שקולים".

טניס ברמה אחרת

וכשהוא משחזר את הרגעים הגדולים שעברו כאן על כולנו, בעוד הכל מאזינים לו בשתיקה, הירשה לעצמו שלמה — עדיין בלי לאבד את העשתונות — להעיף מבט קדימה: "עכשיו, במחיצת 16 הנבחרות הגדולות, צפוי לנו טניס ברמה אחרת. יהיה יותר עניין ומתח. יש לנו נבחרת צעירה, ומאחוריה מחנה גדול של נוער מוכשר. מה שהשגנו הפעם יתן את אותותיו על עתיד הטניס הישראלי לאורך שנים רבות".

גליקשטיין, בלי לגרוע מחלקם של האחרים, היה ככלות הכל הכוח המניע מאחורי הניצחון ההיסטורי, שהושלם שעה קלה לאחר מכן, בעת שעמוס מנסדורף הכניע 7–5, 6–3, 3–6 את היינץ גינטהארד (מחליפו של סטאדלר הפצוע), כדי לקבוע סופית 1–4 לישראל (כמקובל במיקרים כאלה, משחקים בשיטת הטוב משלוש מערכות).

יכולים אתם להיות ממעריציו של גליקשטיין, או מאלה שאינם מחבבים אותו (ויש כאלה), אבל לא תוכלו להישאר אדישים לעובדה, כי הספורטאי השקדן והחביב הזה — בעל גוף מגושם ומסורבל קמעה, בהחלט לא של טניסאי — הוא מן הגדולים ביותר שקמו אי־פעם בישראל.

מקור כוח סמוי

בשלושה מישחקים רצופים, ואחרי הפסד מתסכל בזוגות, היה לגליקשטיין מקור כוח סמוי, כדי לבלום את תנופתו של יריב שאפתן ושוחר נקם — והוא עשה זאת בהגשות מרשימות, בחבטות מפתיעות וגם בחילופי כדורים ארוכים, סבלניים, מהקו האחורי, או בכדורים קצרים (לא תמיד מוצלחים) ליד הרשת. גם ברגעים קשים, לא נעימים, חשתי כי אפשר לסמוך על שלמה, שבדרך כלל שלט ויזם בכל חמש המערכות, תוך הכרה שתמיד רצוי להוביל מאשר לרדוף בניסיון להשוות. העובדה שלאסק ה"מתוסכל", חסר הליטוש, הגיב לרוב בכוח גופני בלבד — הקלה מאד על שלמה, שהצליח להיחלץ גם ממצבים נואשים בזכות תרגיל מתוחכם או ביצוע מבריק של סיום יעיל. רק ה"סרוויסים" המחוזים של השווייצי שיבשו את תוכניותיו של גליקשטיין, אבל לא יכלו לו, ועל כל פנים לא היו הגורם הדומיננטי בסיכומו של המאזן.

יו"ר איגוד הטניס הישראלי דוד הרניק היה נרגש עד דמעות, כאשר הגיע הרגע הגדול והכל הוכרע. "לא ראיתי מעודי ניצחון דרמטי כזה, שהיינו ראויים לו בהחלט אחרי שני הפסדים רצופים בגמר האירופי. הגשמנו חלום של שנים".

וקפטן הנבחרת יוסף שטבהולץ הוסיף בגילוי לבו: "אני מאושר על שהבאנו רגעים של אושר למדינה, דווקא בערב החג. כל מי שהיה בסנט גאלן גאה להיות ישראלי. עברו עלינו כאן הרבה רגעים מרטיטים, אחד מהם גם בטקס הפתיחה הרשמי, כאשר השופט הצרפתי ליתול לסקאר הצטרף אלינו בשירת המנון ה"תקווה" — ואז הבהיר לי, כי הוא יהודי. יש לנו עתה נבחרת טניס מעולה, ולא מגיעים לזה בשנה־שנתיים, אלא במאמץ שיטתי ממושך מאד. נתמודד עתה בין 16 הטובות בעולם, ולא נסיים במקום ה־16 והאחרון. עלינו מבית אירופי קשה, ולא מאסיה או מדרום אמריקה, עובדה שיש בה כדי להוסיף לגודל ההישג הנדיר".

שלמה גליקשטיין, שלשום בנמל התעופה בלוד, עם הגביע בו זכתה נבחרת ישראל אחרי שניצחה בגמר האיזורי האירופי את שווייץ 1–4 במשחק שהיה בסנט גאלן. (צילום: עוזי קרן)

הישג שכולו כחול־לבן

על רגל אחת

מאת מיכאל קרנון

הספורט הישראלי אינו משופע בהישגים בינלאומיים. אחת לכמה שנים יש לנו סיבה טובה לחגוג, לטפוח לעצמנו על השכם ולומר: אנו בחברה הגבוהה.

בכדורסל כבר עשינו זאת כמה פעמים. עכשיו עשינו זאת גם בטניס. שלוש שנים היתה הנבחרת שלנו קרובה מאוד. כמה שעות לפני כניסת השנה החדשה, בסנט־גאלן, שווייץ, התגשם חלום של שנים. נבחרת הטניס תימנה על 16 הטובות בעולם בשנת תשמ"ז. גליקשטיין ומנסדורף בחברה אחת עם וילאנדר ואדברג, קאש ומקנאמי, לנדל ומצ'יר, מקנרו וקונורס, נואה ולקונט ובוריס בקר.

כמי שסוקר את הטניס הישראלי מימיו הראשונים, הצטרפתי להתרגשות הגדולה שליוותה את הצוות שלנו בשווייץ. כמי שמלווה את שלמה גליקשטיין מאז היותו בן 15, אני יודע מה אומר לו הניצחון הגדול הזה. מה היינו עושים בלעדיו?

אבל גולת הכותרת של ההישג הזה, כולו על טהרת כחול־לבן. לא רק לשחקנים מגיע יישר כוח, אלא גם לקפטן יוסי שטבהולץ, לשלמה צורף שבעונה הראשונה כמאמן הנבחרת הכין את הבחורים בצורה הטובה ביותר, למאמן הכושר פיני שמעון שדאג ששלמה ועמוס יוכלו לעמוד בלחץ, גם אחרי יותר מארבע שעות מישחק, ולכל אלה באיגוד הטניס שהעמידו לרשות הנבחרת את התנאים האופטימליים להתכונן למישחקים בגביע דייויס.

עכשיו המטרה: להישאר בבית העליון של גביע דייויס. הכל יודעים שקשה יותר לשמור על הקיים מאשר להגיע אליו.

לחובבי הטניס תהיה הזדמנות טובה להריע לבחורים המשתתפים החל מחר בטורניר "הפרס הגדול", ברמת השרון. הם ראויים לכך.

בלי וילאנדר השלימה שוודיה ניצחון 1–4 על צ'כוסלובקיה

אוסטרליה מובילה 1–2 על ארה"ב בחצי הגמר השני

גביע דייויס

פראג (שרות "ספורט הארץ"). נבחרת הטניס של שוודיה, תופיע זו השנה הרביעית ברציפות במשחק גמר גביע דייויס. אתמול השלימה כאן ניצחון 1–4 על צ'כוסלובקיה למרות היעדרו של המחבט מספר אחד שלה מאטס וילאנדר ופציעותיהם של יואכים ניסטרום וקנט קרלסון.

את נקודת הניצחון הביא מיכאל פרנפורס שהחליף את קרלסון וגבר על מילאן שרייבר 7–5, 6–0, 6–0. ביום שישי גבר קרלסון בן ה־18 על המחבט מספר אחד של צ'כיה מילוסלאב מצ'יר 7–5, 6–2, 6–4 בעוד שסטפאן אדברג ניצח את שרייבר 6–3, 6–4, 6–3. מצ'יר ותומאס שמיד ניצחו במשחק הזוגות את אדברג ואנדרס יאריד 7–5, 6–2, 6–4 ואדברג גבר במשחק האחרון, שלא קבע דבר, על מצ'יר.

יריבתה של שוודיה במשחק הגמר שיהיה בין ה־19 ל־21 בדצמבר, תיקבע היום בבריזביין, אוסטרליה, שם מובילה אוסטרליה על ארצות הברית 2–1. פול מקנאמי ניצח במשחק הראשון את בראד גילברט 2–6, 6–3, 6–3, 6–0, 1–6, ופאט קאש גבר על טים מאיוט 6–4, 6–2, 4–6, 6–2, 6–4. קאש וג'ון פיצג'ראלד הובילו 1–2 במערכות על קן פלאק ופול אנאקון, שהחליף את רוברט סגוסו הפצוע, כאשר הופסק המישחק ביום שישי בגלל חשיכה. אבל אתמול זכו האמריקאים בשתי המערכות האחרונות ובניצחון הסופי 10–8, 6–1, 7–5, 13–11, 9–7. גילברט, שיהיה המדורג הראשון בטורניר רמת השרון, אמור לשחק היום במישחק הראשון נגד קאש.

צרפת, שניצחה את אוסטריה במישחק העגום במונפלייה, זכתה בבכורה בבית א' האירופי ועלתה ביחד עם ישראל לבית העליון.

שלוש נבחרות אחרות הבטיחו השארותן בבית העליון: מערב גרמניה שניצחה את אקוואדור באסן, הודו שגברה על ברית המועצות בנידלהי וספרד שזכתה בניצחון ביתי על ניו־זילנד.

מכבי ת"א — גליל עליון הערב במוקד המחזור השני בליגה

כדורסל

מאת סופר "ספורט הארץ"

כל ששת המישחקים במחזור השלישי בליגה הלאומית בכדורסל הערב, טומנים בחובם חומר נפץ ויש להם חשיבות רבה על ההתפתחויות בליגה.

בהיכל הספורט ביד־אליהו תהיה הצגה כפולה. במוקד (20.30) העימות בין מכבי תל־אביב להפועל גליל עליון. יהיה זה המיבחן הרציני הראשון לאלוף בעונה זו והוא יתן לשחקני הצפון הזדמנות להוכיח אם הם אכן מוכנים למאבקי צמרת. במשחק מוקדם (18.45) יפגשו בית"ר תל־אביב ומכבי חיפה.

לא רחוק משם, בהיכל הספורט החולוני, יערוך קני באניסטר את הופעת הבכורה שלו במדי הפועל חולון, במשחק מול סגני האלופים מנתניה. בעונה שעברה היו המפגשים בין שתי קבוצות אלה מרתקים ונראה כי גם הפעם יהיה כך. ההיכל החולוני יתמלא בודאי לחלוטין, בעיקר בגלל נוכחותו של הכדורסלן החדש של הקבוצה המקומית.

חיים זלוטיקמן הפצוע לא יוכל לשחק הערב נגד קבוצת האם שלו הפועל חיפה, שתארח ברוממה (20.00) את הפועל תל־אביב.

העולות החדשות ישחקו נגד הרתנות־גניות: הפועל ירושלים יארח את מכבי (מלחה, 20.00), הפועל גבת יתארח אצל הפועל רמת־גן (יהוד, 20.00).

● שני רצים מקניה הם הראשונים שנרשמו למרתון טבריה, אשר יהיה השנה ב־17 בדצמבר. בפעם הראשונה נרשמים רצים מקניה למרתון הנערך זו הפעם העשירית. רץ אחד הוא אוטינה מייסבה שזמנו 2:12.00 ש'. השני הוא סמי מוגרדה שזמנו 2:13.06 ש'. הזמן של השניים טוב מהשיא הבינלאומי שנקבע במרתון השני על ידי קודין שאו 2:14.02 ש'.

"באתי לתת לחולון כח מתחת לסלים" אמר קני באניסטר ושבר סל בהטבעה

מאת גיא צוקר
סופר "ספורט הארץ"

יומיים בלבד לאחר שהגיע לישראל, יערוך הערב קני באניסטר את הופעת הבכורה שלו בקבוצת הפועל חולון, במשחק מול אליצור נתניה. באניסטר (בן 26, 2.05 מ'), שיחליף את אלכס ברדלי כזר השני של חולון, שיחק בשנתיים האחרונות בניו־יורק ניקס ואף הציג אתמול העתקים של דיווח על משחק בו קלע 26 נקודות מול בוסטון סלטיקס, אלופת האנ.בי.איי. בעונה האחרונה קלע 8.6 נקודות בממוצע למשחק.

באניסטר הוא שחקן חזק מאוד, אולי החזק ביותר ששיחק בליגה הישראלית, ובאחד מצילומי העיתונים שהביא מובאת ציטטה מראיון עימו, בו סיפר, כי בארוחת הבוקר הרגילה הוא "מחסל" 7 ביצים וחמשה נתחים של קותלי חזיר. באימון הקבוצה אתמול הטביע ללא הפסק ומאות הצופים ציפו שישבור את אחד הסלים. בתום האימון התברר אכן שמסגרת אחד הלוחות נשברה והיום תוחלף.

"באתי לתת לחולון כח ונוכחות פיסית מתחת לסלים", אמר לפני האימון. "אני יודע שיש ממני ציפיות עצומות, אבל כל שאני יכול לעשות הוא להתרכז במשחק ולשחק כפי שאני יודע. אני רוצה שחולון תנצח ביותר משחקים, כיון ששמעתי שהאוהדים כאן אוהבים מאד. כשאנחנו מנצחים, הם סובלים איתנו", אמר ואחר כך פנה אל העיתונאים: "אני מבקש שתקראו לי קני".

אלכס ברדלי נשאר, בינתיים, בקבוצה ויתכן שיושם ביחד עם באניסטר, כזר השני למשחקי גביע אירופה למחזיקות גביע. אתמול חזר לארץ עוזר המאמן של חולון, אילן קובלסקי, שחזה בהפסדה של הקבוצה הצרפתית וילרבאן לסור (58–63) בליגה הצרפתית. קובלסקי התרשם מאד ממשחק ההגנה של וילרבאן, עימה תתמודד חולון בשלב שמינית הגמר של המפעל האירופי.

קני באניסטר, משמאל, שחקן החיזוק החדש של הפועל חולון, לוחץ את ידי אלכס ברדלי, אותו יחליף במשחקי הליגה. השניים צולמו אמש באימון הפועל חולון. (צילום: עוזי קרן)

איוניר מגיע למשחק עם נבחרת רומניה

עדיין אין תשובה מרוזנטל ופיזנטי שהוזמנו גם כן ● הרומנים מגיעים היום ● הסגל מתכנס מחר ויתאמן בהדרכת המאמנים מיהיץ' ומירמוביץ'

כדורגל

מאת משה הר גנעש
סופר "ספורט הארץ"

נבחרת הכדורגל של ישראל תקיים מחר, לפני הצהרים, פגישה ראשונה עם המאמן הלאומי החדש, היוגוסלבי מילינקו מיהיץ'. הסגל זומן למחר, אחרי השעה 11 בבוקר, למלון רמת אביב, שם יתכנס למפגש אימונים ערב משחק הרעים עם רומניה, שיהיה מחרתיים באיצטדיון רמת גן.

על פי התכנית, ייפגשו השחקנים, בנוסף למיהיץ', גם עם קודמו, יוסף מירמוביץ' ועם ראשי ההתאחדות וראשי ועדת הנבחרות. לאחר ארוחת צהרים ומנוחה יתאמנו באיצטדיון רמת גן ואחר כך יצאו לשפיים, שם ישהו עד למועד המשחק.

ברשימת השחקנים, הכוללת 19 מוזמנים, יעדרו אלי כהן, קשר הפועל תל אביב וציון מרילי, מגן מכבי חיפה, שבית הדין העליון של ההתאחדות לא אישר את שיתופם, בגלל עונשים משמעתיים.

היום אחר הצהריים אמור להגיע מהולנד לישראל החלוץ מוטי איוניר שקבוצתו רודה הסכימה לשחררו למשחק הידידותי עם רומניה. שיחרור זה התאפשר, כיוון שבליגה ההולנדית יש עתה הפסקה קצרה, בגלל המשחק הבינלאומי בין נבחרות הולנד והונגריה. עד לכתיבת ידיעה זו לא התקבלה תשובה משני ה"אירופים" האחרים, רוני רוזנטל המשחק בליגה הבלגית והדר פיזנטי המופיע בליגה המערב גרמנית.

רשימת המוזמנים לסגל כוללת גם את דניאל ברייליבסקי, אלי יאני וגיל לנדאו. מיהיץ' יקיים היום בצהרים מסיבת עיתונאים ראשונה בישראל. הנבחרת הרומנית תגיע לארץ היום ותשהה כאן עד יום חמישי.

כדוריד

ראשל"צ נכנעה 27–17 באיטליה

טריסט, איטליה (שרות "ספורט הארץ"). אלופת המדינה בכדוריד, קבוצת מכבי ראשון לציון, הודחה ממשחקי גביע אירופה לאלופות, לאחר שנוצחה כאן 27–17 על ידי האלופה האיטלקית, קבוצת טריסט. במשחק הראשון ניצחו הראשונים 15–22 ולכן הודחו. הקבוצה הישראלית הציגה יכולת גרועה ולטובה בלט רק השוער יוסי סאמט.

זלוטיקמן ינותח ע"י פרופ' שניידר

מאת סופר "ספורט הארץ"

חיים זלוטיקמן, הכדורסלן הבינלאומי של הפועל תל אביב, אמור לטוס מחר למערב גרמניה, כדי לעבור ניתוח בבירכו הפצועה. זלוטיקמן ינותח בקלן על ידי פרופ' פאול גרהארד שניידר, שניתח בעבר, בין היתר את אורי מלמיליאן ויוסי מזרחי, כדורגלני בית"ר ירושלים. "אני מאמין שזה הדבר הטוב ביותר עבורי. אם הניתוח יצליח — אוכל לחזור לפעילות לקראת חודש פברואר", אמר אתמול זלוטיקמן.

בריה"מ — ארה"ב בגמר בכדורעף

פאריס (ע"ר). שתי נבחרות הכדורעף הטובות בעולם, של ברית המועצות, אלופת העולם, ושל ארצות הברית, האלופה האולימפית, ייפגשו בגמר אליפות העולם הנערכת כאן. במשחקים שנערכו בשלב חצי הגמר, הביסה בריה"מ את בולגריה 0–3 וארה"ב ניצחה 0–3 את בראזיל. בולגריה סיימה שלישית, לאחר שניצחה את בראזיל 0–3.

● הפועל גבעת חיים, אלופת המדינה בכדורעף, הוזמנה לאליפות ארצות הים התיכון. ההזמנה נתקבלה ביום ו' במשרדי ההתאחדות לספורט. התחרויות יהיו במחצית השניה של חודש זה בספליט, יוגוסלביה, בהשתתפות 8 קבוצות אלופות המדינות שלהם בכדורעף.

● גילה זאודה קיפרה ביום ו' באוסטריה את השיא הלאומי בקליעה בידי ברובה אוויר לנשים, כאשר צברה 384 נקודות מ־400 אפשריות, שיפור של 3 נקודות לשיא הקודם. בתחרות הבינלאומית זכתה אוסטריה ואחריה ישראל ושווייץ.

● ישראל הוזמנה להשתתף בתחרות הג'ודו הזוכה על שם מיצ'ו מאיה שתהיה במחצית השניה של חודש זה באוסטריה. בתחרות הנחשבת מהחשובות והיוקרתיות בעולם, צפויה השתתפותם של טובי הג'ודאים בעולם.

בעיטה חפשית

פתיחת הפרס הגדול ברמת השרון נדחתה למחר

גילברט יגיע רק מחרתיים השוודי קרלסון נפצע ופרש

טניס

מאת מיכאל קרנון

הדראמה החלה אתמול לפני הצהריים, עוד לפני שנחבט הכדור הראשון בתחרות "הפרס הגדול" ע"ש דיקליס, על פרסים כספיים בסך כולל של 99.900 דולאר, במרכז הטניס ברמת השרון.

תחילה נתקבל צלצול טלפון מבריזביין אוסטרליה. על הקו בראד גילברט, המדורג מספר אחד בטורניר. הוא מייצג את ארה"ב בחצי גמר גביע דייויס נגד אוסטרליה. בגלל מזג האוויר ישלם המישחק רק היום, ועליו לשחק נגד פאט קאש. מנהל התחרות איאן פרוזן כבר נראה מודאג מאוד. אבל גילברט הרגיעו. "אגיע להגן על התואר בו זכיתי אשתקד למרות הכל, אבל רק ביום רביעי בבוקר. האם זה אפשרי מבחינתך?" פרוזן מאשר. המדורג כמספר 12 בעולם ימריא איפוא הערב מבריזביין לסאן־פרנציסקו, ימשיך מיד לניו־יורק ויתפוס את מטוס אל־על של יום שלישי. הוא אמור לנחות כאן בשעה מוקדמת ביום רביעי ואחר הצהריים מתוכננים לו שני מישחקים, בתנאי שיעבור כמובן את הסיבוב הראשון.

קרלסון חוזר הביתה

מתיישבים לבצע את ההגרלה, מתחילים להציב את המדורגים כאשר הטלפון מצלצל שוב. על הקו המדורג מספר 2 בתחרות, השוודי קנט קרלסון. הוא מטלפן מפראג שם הוא מייצג את שוודיה בחצי גמר גביע דייויס נגד צ'כוסלובקיה. המפקח על התחרויות, השוודי תומאס האלברג, משוחח עימו בשפת האם שלהם. הוא חוזר והבעת פניו מסבירה הכל. קרלסון נאלץ לפרוש. הוא סובל מפגיעה בגבו ולא יכול לשחק גם ביום השבת בפראג. הוא חוזר מחר הביתה לטיפולים. המדורג 14 בעולם מתוסכל ומבטיח לבוא בשנה הבאה. כעבור כמה דקות מתקשר גם מאמנו משוודיה לאשר שקרלסון נאלץ לפרוש.

פרוזן חיוור ומאוכזב, אבל אין מה לעשות. אהרון קריקסטיין, המוצב כאן כ־3 ו־84, עולה מהמקום השלישי לשני בדירוג. מבצעים את ההגרלה. מאחר שהתחרויות המוקדמות כבר בעיצומן, נקבע שבנוסף לארבעת העולים יעלה עוד טניסאי במקומו של קרלסון.

במהלך ההגרלה המתח גדול. שמו של שלמה גליקשטיין לא מגיע. אם יהיה האחרון ברשימה יהיה עליו לפגוש בסיבוב הראשון את קריקסטיין. בסופו של דבר הוא נקרא לפני האחרון וישחק נגד הבראזילאי נלסון ארסס (203 בדירוג העולמי). עמוס מנסדורף, המדורג שישי, הגרול נגד שחקן שיעלה מהמוקדמות. שחר פרקיס ישחק נגד האמריקאי שתום העגל הענק (1.98) צ'יפ הופר (129 בדירוג העולמי). גלעד בלום יפגוש באמריקאי גבה קומה אחר (1.91) מארק דיקסון המדורג שביעי כאן (89 בדירוג העולמי). עמית נאור ישחק נגד הקנדי אנדרו שנידר (181 בדירוג העולמי).

קשיי טיסות

אבל הבעיות של פרוזן לא הסתיימו כאן. בדיקה של ההגרלה מורה כי ניתן יהיה לקיים היום אחר הצהריים לכל היותר שני מישחקים. 5 טניסאים יקבעו רק אחרי סיום המוקדמות הבוקר ולא ניתן לשבץ אותם אחר הצהריים. טניסאים אחרים הופיעו אתמול בתחרויות במקומות שונים ויגיעו רק הערב או מחר. אחרים נתקעו בגלל קשיי טיסות ולא ברור עדיין מתי יגיעו.

אחרי התייעצות עם המפקח האלברג והשופט האורח מארצות הברית פראנק האמונד, הוחלט לדחות את הסיבוב הראשון למחר, כאשר המישחקים יחלו כבר ב־10.00 בבוקר. היום אחר הצהריים יהיה הסיבוב האחרון של התחרויות המוקדמות ויקבעו חמשת הטניסאים שיכנסו לתחרות.

6 אמריקאים

מלבד קנט קרלסון היו עוד כמה פרישות של הרגע האחרון אבל לא משמעותיות משום שהשחקנים שבאו במקומם אינם נופלים מהם. מבין 27 הטניסאים שנבחנו ללא תחרויות מוקדמות לטורניר הנערך בפעם השביעית, יש לארה"ב הייצוג הגדול ביותר עם 6, לפני שוודיה 5, ישראל 5, דרום־אפריקה 4, מערב גרמניה 2, בראזיל 2, ניו־זילנד, הולנד וקנדה.

ההגרלה המלאה של הסיבוב הראשון היא כדלקמן: גילברט (ארה"ב, מדורג 1) — הגשטט (שוודיה), פרקיס — הופר (ארה"ב), בותמן (שוודיה) — עולה מהמוקדמות, בלום — דיקסון (ארה"ב, מדורג 7), סטיין (דרא"פ, מדורג 4) — נואס (בראזיל), ויסר (דרא"פ) — מדאינג (גרמניה), אתרטון (ניו־זילנד) — אוסטינג (הולנד), והסטאל (גרמניה) — ארוואדס (דרא"פ, מדורג 5), מנסדורף (מדורג 6) — עולה מהמוקדמות, קוקס (ארה"ב) — עולה מהמוקדמות, שניידר (קנדה) — נאור, לונדגרן (שוודיה, מדורג 3) — עולה מהמוקדמות, גריץ' (ארה"ב, מדורג 8) — פטר קרלסון (שוודיה), וינגהאל (שוודיה) — עולה מהמוקדמות, ארסס (בראזיל) — גליקשטיין, טויר (דרא"פ) — קריקסטיין (ארה"ב, מדורג 2).

הערב תהיה מסיבת קבלת פנים לשחקנים ולאורחים האחרים במלון "דן אכדיה" בהרצליה.

רובסון הביא נקודה למנצ'סטר יונייטד בנוטינגהאם (1–1)

צמד של איאן ראש בניצחון ליורפול בווימבלדון 1–3

ליגה אנגלית

לונדון (שרות "ספורט הארץ"). במנצ'סטר בוכיים שוב. יונייטד עדיין במקום ה־21 בטבלה אבל התיקו 1–1 על מגרשה של המובילה נוטינגהאם פורסט, והיכולת המצויינת שהציגו בריאן רובסון וחבריו, נותנת מקום לאופטימיות.

יונייטד פיגרה בדקה ה־50 משער של גארי בירטלס, אחרי מישגה בהגנה, אבל רובסון הבקיע שער שוויון בדקה ה־73, אחרי מיבצע מהולל עם יספר אולסן ופיטר דאבנפורט.

המחזור התשיעי בליגה האנגלית אופיין בהצלחתן של הקבוצות האורחות: חמש ניצחו ושלוש סיימו בתיקו.

בשני ניצחונות החוץ המשמעותיים היו מעורבות הנציגות של העיר ליברפול. אברטון נוצחה במגרשה 1–0 ע"י ארסנל, משער של סטיב ויליאמס הישר מבעיטת קרן. ליברפול משכה לווימבלדון את מיספר הצופים הגדול ביותר אי־פעם (כ־16,000) וניצחה שם 3–1 מצמד של איאן ראש (הבקיע העונה כבר 14 שערים) ויאן מולבי.

ניצחונות החוץ האחרים הושגו ע"י אסטון וילה 1–0 בקובנטרי משער של גארי תומפסון, לסטר סיטי 2–1 במנצ'סטר על הסיטי משעריהם של סטיב סילי ואלן סמית וצ'רלטון בצ'לסי משער של רוברט לי.

נוריץ' סיטי, שזוהרה העונה לליגה הראשונה, השתוותה בנקודות למובילה נוטינגהאם, כאשר ניצחה את קווינס פארק ריינג'רס 1–0 משער של רוברט לי. קולין קלארק הבקיע שלושער בניצחון סאוטהמפטון על ניוקאסל 4–1 שהוריד את המפסידה למקום האחרון, בעוד שקאול שאו הבקיע פעמיים בניצחון של שפילד וונסדיי על אוקספורד 1–6.

ווטפורד פיגרה במגרשה 2–0 נגד טוטנהאם (שערים של אלן דיקינס ופראנק מקאווני) אבל השוותה ל־2–2 ע"י נייג'ל קאלאהאן ולותר בליסט. בסוף השבוע רכשה ווטפורד את מארק פאלקו מטוטנהאם תמורת 350 אלף ליש"ט.

טוטנהאם הציגה אתמול לפני המישחק הביתי נגד לוטון (0–0) את הרכש החדש שלה, שוער נבחרת בלגיה ניקו קלאסן, שנרכש מסטנדרד ליאז' תמורת 600 אלף ליש"ט.

בליגה השניה עלתה קריסטאל פאלאס למקום הראשון עם 18 נקודות אחרי הניצחון 2–1 על מילוול והפסד של אולדהאם 2–1 בווסט־ברומיץ'. לאולדהאם 17 נקודות ולפורטסמות 16 אחרי תיקו 0–0 בסנדרלאנד.

בסקוטלנד ממשיכה להוביל דאנדי יונייטד עם 17 נקודות אחרי ניצחון 2–0 על פאלקירק. סלטיק שגברה על סנט מירן 2–0, צברה 16 נקודות והארטס 15 אחרי 1–1 עם ריינג'רס, המדורגת רביעית עם 13 נקודות.

ריאל מאדריד מול יובנטוס כבר בסיבוב השני לאלופות

גביע אירופה

ציריך (שרות "ספורט הארץ"). העימות שרבים קיוו כי יהיה מישחק הגמר בגביע האלופות, יתקיים כבר בסיבוב השני (22 באוקטובר, 5 בנובמבר). ריאל מאדריד, מחזיקת גביע אופ"א מול יובנטוס טורינו, אלופת אירופה 1985.

בהגרלה שהיתה כאן נקבע גם שמחזיקת הגביע, סטיאואה בוקארשט, תשחק נגד אנדרלכט בריסל.

* יתר המישחקים בגביע האלופות: סלטיק גלאזגו — דינאמו קייב, ויטקוביצה — פורטו, באיירן מינכן — אוסטריה וינה, רוזנבורג, נורווגיה — הכוכב האדום בלגראד, ברונדבי, דנמארק — דינאמו ברלין, בשיקטאש איסטנבול — אפואל ניקוסיה.

הקבוצה המפתיעה בגביע למחזיקות גביע, נגמטי מאלבניה, תשחק נגד מאלמה השוודית.

מישחקים מעניינים אחרים: בגביע אופ"א ליסבון — בורדו, טורפדו מוסקווה — שטוטגארט, איאקס אמסטרדם — אולימפיאקוס פיראוס.

שני מישחקי דרבי של חצי האי האיברי יהיו בגביע אופ"א: ברצלונה נגד ספורטינג ליסבון ואתלטיקו מאדריד נגד ויטוריה גימראינש.

● יותר מ־1500 טניסאים בכל הגילים נרשמו עד כה באיגוד הטניס לאליפויות הלאומיות אשר יחלו בשבוע הבא. האליפות המרכזית לבוגרים תהיה בירושלים. בין הנרשמים גם 10 טניסאים מחו"ל.

● קורס ראשון מסוגו במיטווח האולימפי בהרצליה, יפתח היום למפקחי קליעה ולמדריכי קליעה. הקורס יימשך שנה. ישתתפו בו 35 איש.

ליגות אירופה

איוניר הבקיע שער בהולנד

קבוצתו ניצחה 4–0

● הולנד. מוטי איוניר, הכדורגלן הישראלי של קבוצת רודה קרקראדה, כבש את שערו הראשון בליגה ההולנדית, במשחק בו ניצחה קבוצתו 5–4 ביתה. איוניר הוכנס למשחק בדקה ה־76, כאשר קבוצתו הובילה 2–0. הוא כבש את השער השלישי ובישל את הרביעי.

* תוצאות נוספות בליגה ההולנדית: איאקס אמסטרדם — פורטונה סיטארד 6–2, פ.ס.וו. איינדהובן — דן בוס 2–1, פיינורד — ספרטה 3–2. איאקס מוליכה עם 16 נקודות מ־10 משחקים.

● מערב גרמניה. קבוצת פ.צ. קלן הצליחה להשיג ניצחון חוץ על שאלקה 4–2, אחרי שפיגרה 1–2. החלוץ הבינלאומי תומאס אלופס הבקיע שלושה שערים תוך 22 דקות והוא שהכריע את הכף. בעלת התואר הכפול, באיירן מינכן, ניצחה את בוכום 2–3 כשמיכאל רומניגה והנס פליגלר כבשו תוך דקה 2 שערים. רולאנד וולפארת כבש את השער השלישי. באייר לברקוזן הביסה את הרדר־ברמן 1–4. הקוריאני צ'ה בום קון פתח הדברים והאם השלים בדקות 63 ו־72. פרנק אורדנויין כבש את השער השני. שטוטגרט סיימה 1–1 עם קבוצת התחתית נירנברג. המבורג נכנעה לאורדינגן 0–1.

* תוצאות נוספות: המבורג — קייזרסלאוטרן 1–1, מאנהיים — מנשנגלאדבאך 1–1, בלאו וייס ברלין — פרנקפורט 2–2, דורטמונד — דיסלדורף 4–1.

● בלגיה. קבוצתו של רוני רוזנטל, פ.צ. בריז', השיגה נקודת חוץ חשובה, לאחר התיקו 2–2 עם השניה בדירוג, קבוצת בוורן. רוזנטל לא הבקיע. לבריז' 10 נקודות בראש הטבלה, לפני בוורן 9, ואנדרלכט להן 9.

● איטליה. יובנטוס ממשיכה להוליך את הטבלה למרות תיקו 0–0 עם מילאן. ליובה 7 נקודות מ־4 משחקים, בנקודה יותר מאשר לנאפולי (ניצחה 1–3 את טורינו) ורומא (גברה 0–1 על ברשיה).

● צרפת. במשחק המרכזי ניצחה בורדו את האלופה פאריס סן ז'רמן 0–2 והיא מוליכה את הטבלה עם 19 נקודות מ־12 משחקים. מארסיי ירדה למקום השני (17) בעקבות תבוסה לסושו 2–0.

● ספרד. האלופה הספרדית ריאל מאדריד, נוצחה 1–0 במחזור השביעי בליגה על ידי אטלטיקו. ברצלונה, שהכניעה את ואיאדוליד 0–3 משעריהם של גרי ליניקר ופורק יון, עלתה לראש הטבלה עם 11 נקודות והיא מקדימה בנקודה את ריאל.

דניאל וצימרמן נוכחו במוקדמות

מאת סופר "ספורט הארץ"

שני טניסאים ישראלים נוכחו במערכה בסיבוב האחרון של התחרויות המוקדמות שיקבע את המשתתפים לתחרות "הפרס הגדול" שתחל מחר.

מיכאל דניאל גבר אתמול על הישראלי ברמודרבי 6–3, 6–4, 6–4 ועל השווייצרי מארק אלדר 7–6, 6–4, בעוד שתומר צימרמן ניצח את המדורג שני ג'ים בורפיין מארה"ב 7–5, 6–3, ובסיבוב השני ניצח את כתב גורשטיין 6–4, 6–4.

היום אחה"צ החל ב־14.00, יהיה הסיבוב האחרון. דניאל ישחק נגד המדורג ראשון איוו וחוד ממערב גרמניה וצימרמן יתמודד עם האמריקאי לארי סקוט. המשחקים האחרים: כריסטיאן סאצאנו (ונצואלה) — גיי בדגר (ארה"ב), בריאן לוין (דרא"פ) — יארומיר בקנה (גרמניה).

עמית נאור נוצח בגמר בבלגיה

הטניסאי עמית נאור נוצח ביום ראשון בלילה בטורניר הטניס הבינלאומי שנערך בוורן, בלגיה. נאור הצליח להעפיל לשלב הגמר אחרי שגבר על האנגלי דיוויד פילגרים 5–7, 6–4, 7–5. בגמר, לאחר משחק דרמתי, נוצח נאור על ידי לין ברין משוודיה. נאור ניצח במערכה הראשונה 6–4, נוצח בשניה 6–3, נוצח בשלישית לאחר שלושה מץ'־פוינטס 6–7. התחרות היתה על פרסים בסך 25 אלף דולר.

לאיגוד הטניס הישראלי
לסגל נבחרת גביע דיוויס
שאו ברכה נאמנה
על הישגיכם המרשים
חבטת פתיחה נאה לשנה החדשה
חברת בשר־גל ספורט בע"מ
יבואני מחבטי טניס האד HEAD
המחבט עם ידית נגד זעזועים

מחלקת הכדורסל מכבי ת"א
מ ו ד י ע ה
הערב בהיכל הספורט ביד אליהו
2 משחקים בכרטיס אחד
בשעה 18.45
מכבי חיפה — בית"ר ת"א
בשעה 20.30
הפועל גליל עליון — מכבי ת"א
לבעלי המינוי המשולב חניה ללא תשלום כנגד הצגת כרטיס הזיהוי (המכביה) ברציפים 1–4 (מינוי מס' 2)
כרטיסים בחדרך ובערב המשחקים בקופות ההיכל

הפיסיקאי הסובייטי מתנגד המשטר אורלוב — לארה"ב

שוחרר במסגרת עסקת דנילוף־זאכארוב

מוסקווה (עו"ד, ע"צ). הפיסיקאי הסובייטי, מתנגד המשטר, יורי אורלוב, ששוחרר לאחר שעשה 10 שנים בבתי־סוהר, מחנות כפייה וגלות, יצא את מוסקווה ביחד עם אשתו אירינה, אתמול במטוס "אירופלוט" לניו יורק.

אורלוב הוא מראשי מתנגדי המשטר הסובייטים מאז תחילת שנות ה־70.

במטוס הוחזק בנפרד מנוסעים אחרים וגם עבר את שדה התעופה במוסקווה בנפרד מיתר הנוסעים.

אשתו, שנראתה מבולבלת ובמצב רוח ירוד, עברה את ביקורת הגבולות והמכס כנוסעת רגילה. בתשובה לשאלה על הרגשתה כשהיא עוזבת את בריה"מ השיבה: "זה קשה".

אורלוב נאסר בפברואר 1977 ובמאי 1978 נידון ל־7 שנות מאסר במחנה לעבודות כפייה ולחמש שנות גלות בתחומי בריה"מ.

שוחרר מן הכפר הסיבירי המרוחק קוביאי הסודי במסגרת עסקה אמריקאית־סובייטית בה שוחרר דאנילוף וניתנה רשות יציאה מניו יורק לפקיד הסובייטי זאכארוב. שניהם הואשמו קודם לכן בריגול.

פקידים בשגרירות האמריקאית אמרו כי כל הסידורים הפורמליים לביציאת אורלוב לארה"ב הושלמו. עוד נודע כי יועץ השגרירות ריצ'ארד קומבס נסע עם אורלוב ממוסקווה לניו יורק.

בני אורלובה הדגישה, כי היא ובעלה עוזבים את בריה"מ, ארץ מולדתם, בניגוד לרצונם. היא נפרדה מכל חבריה ומבני משפחתה, בניו של אורלוב מנישואיו הקודמים, לייב ואלכסנדר.

לייב אורלוב, מוסיקאי, אמר לכתבים מערביים: "אבי אופטימי. הוא מצפה לעבוד באמריקה אולם אין הוא מקווה שתהיה לו מנוחה רבה."

הדולר — פחות משני מארק

לונדון (עו"ד). הדולר האמריקאי ירד אל מתחת למחסום הפסיכולוגי של שני מארק בשוקי הכספים ביום שישי, על רקע הידיעות על עליה במספר המובטלים בארה"ב.

ירידת הדולר גרמה ירידה גם לליש"ט, שבכר קודם לכן התערערה נוכח התחזיות העגומות של המשק הבריטי.

סוחרים חזו ירידה נוספת של הדולר.

הדולר ירד לשפל של 1.995 מארק.

היצעי הדולר החלו לזרום לאחר שנמסר כי האבטלה בארה"ב עלתה כדי שבעה אחוז בספטמבר לעומת 6.8 אחוז מכוח העבודה במשק באוגוסט. עליה זו באה לאחר שלושה חודשים של ירידה באבטלה.

בחוגים הפיננסיים בעולם רווחת הדעה, כי ארה"ב מעוניינת בירידה נוספת של שער הדולר, כדי לחזק את כושר התחרות של התעשייה האמריקאית ובדרך זו לצמצם את הגרעון המסחרי העצום, הצפוי בשנה זו להגיע ל־200 מיליארד דולר.

גם הליש"ט ירדה כאמור, לשפל חדש ונסחרה ב־2.88 מארק. שער הליש"ט כנגד סל המטבעות החשובים ירד לשפל של 68.1 אחוז לעומת 1975.

ארבע פצצות במשרדי ממשלה בפרוורי אתונה

אתונה (ע"ד). ארבעה מטעני נפץ התפוצצו אתמול בפרוורי אתונה וגרמו נזקים במשרדי הממשלה. על כך מסרו מקורות משטרתיים.

לא נודע על נפגעים. שלושה מן המטענים הונחו ליד משרדים לגביית מסים והרביעי בכניסה לסניף משרד התחבורה.

עד כה לא טען שום גורם לאחריות על הפיצוצים הללו. המשטרה משערת, כי "ארגון המאבק העממי המהפכני" עומד ככל הנראה מאחורי הפיגועים האלה.

בצער רב ביגון קודר

אנו מודיעים על פטירת יקירתנו

אסתר כהן ז"ל

(מבית משעלי)

הלוויה תתקיים היום יום שני ג' בתשרי תשמ"ז (6.10.86), בשעה 2.00 אחה"צ בבית העלמין בהרצליה רח' פינסקר.

הסעה תעמוד לרשות המלווים, מבית המנוחה, רח' הנגב [illegible] בשעה 13.30

המשפחה המתאבלת:

בעלה: דוד כהן

בנה וכלתה: יעקב וענת כהן

בנה וכלתה: מנשה ופנינה כהן

בתה: אריאלה כהן

לחברנו סלומון משה

אתך באבלך

בהילקח הבן

מאיר ז"ל

נתייחד עם זכרו של יקירנו

גידי גלובטר ז"ל

ביום ג', ד' בתשרי תשמ"ז 7.10.86

בבית הקברות הצבאי בהר הרצל בירושלים

נפגשים על יד השער בשעה 11.30

המשפחה

תודתנו לכל מנחמינו על מות יקירנו

משה לסלו פישר

האזכרה תתקיים ביום רביעי 8.10.86

בבית הקברות העליון בכפר סמיר חיפה

בשעה 15.00 אחר הצהרים

בשם המשפחה

מאירה פישר

עיריית תל־אביב־יפו

במלאת שלושים לפטירתו של

הרב הגאון

ר' יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל

הרב הראשי וראש אבות בתי הדין

אזרח כבוד של עירנו

יערך גילוי המצבה בבית העלמין

בנחלת יצחק ביום שלישי, ד' בתשרי תשמ"ז

7.10.86 בשעה 15.30

פקידים בארה"ב ממעיטים מסיכויי פריצת דרך בפסגה

ההערכה בוואשינגטון — בניגוד להצהרות אופטימיות במוסקווה

וואשינגטון (ע"צ, עו"ד) פקידים אמריקאים נוטים להמעיט בסיכויים לפריצת דרך בשאלת הפיקוח על הנשק הגרעיני בפגישה שעומדים לקיים הנשיא רייגן והשליט הסובייטי גורבאצ'וב.

פרשנים ודיפלומטים בוואשינגטון אמרו, כי הורדת הציפיות לגבי הסכם ממשי ב"פסגה" המוגבלת מטרתה להוריד את הסיכון הפוליטי בשביל הנשיא רייגן שכבר הותקף קשות על ידי התומכים השמרניים החוששים כי יציע ויתורים מרחיקי לכת למנהיג הסובייטי.

הדברים אלה בוואשינגטון באו ככל הנראה בתגובה לדברים שאמר דובר משרד החוץ הסובייטי ביום שישי כי "יש סיכוי טוב שמעצמות העל יגיעו להסכם מסגרת על איסור כולל של ניסויים גרעיניים בפגישה שתתקיים ברייקיאוויק בשבת וביום ראשון בסוף שבוע זה."

כידוע מתנגד הממשל לאיסור ניסויים ותוך כמה שעות לאחר הודעת הדובר הסובייטי ביטל דובר הבית הלבן אפשרות של הסכם בנושא זה. הוא אמר כי הנשיא רייגן יסתפק ב"השגת הבנה טובה יותר" בינו לבין המנהיג הסובייטי, בפגישה ברייקיאוויק.

באותו יום אמר פקיד בכיר אחר של הממשל כי הנשיא רייגן מקווה להגיע להבנה על הדרך לפתרון בעיות העומדות למכשול על השגת הסכם להגבלת הנשק הגרעיני לטווח הבינוני.

הבית הלבן דחה המלצה של מחלקת המדינה ללחץ פסיכולוגי על קדאפי

מאת צבי בראל

שליח "הארץ" בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד ל"הארץ"). מחלקת המדינה המליצה להפעיל לחץ פסיכולוגי על קדאפי באופן שיגרום לו לפעול נגד מפקדי צבאו, ואלה בתגובה יזמו הפיכה נגדו או יחסלו אותו. המלצה זו היתה כלולה במסמך שהוגש על ידי מחלקת המדינה לבית הלבן, מסמך שנחשף אתמול על ידי ה"וואשינגטון פוסט". לדברי העיתון, לא קיבל הבית הלבן את ההמלצה הזאת והסתפק בקו מנחה, על פיו יש להפעיל מערכת של דיסאינפורמציה נגד קדאפי, כדי לערער את מעמדו מבפנים.

הדברים במסמך הגיעו על הגילוי החדש, שבא בהמשך לגילוי על מסמך מדיניות כלפי לוב אותו הפיץ היועץ לביטחון לאומי ג'ון פוינדקסטר, באומרם כי רצח מנהיג או יזמה לרצח איננה ולא היתה חלק ממדיניותה של ארה"ב, וכי מסמך מחלקת המדינה איננו "מסמך מדיניות", אלא נייר עבודה המבקש להציג המלצה בלבד.

שר החוץ שולץ הגיב אתמול באומרו, כי אם מדיניות זו היתה עושה את קדאפי עצבני יותר הרי זה "רק לטובה". מנגד הגדירו הסנאטורים ריצ'ארד לוגר וסם נאן את המסמך והכוונה להפעיל מסע של דיסאינפורמציה כמעשה טפשי העלול לסכן את אמינותה של ארה"ב בעולם ושל הממשל בקרב הציבור האמריקאי.

אושר רק מסע הטעיה

"וואשינגטון פוסט" מתאר לפרטים את מערכת קבלת ההחלטות בנושא הלובי ומוסיף כי במחלקת המדינה, בעצה אחת עם הסי־איי־איי התגבשה לקראת יום השנה ה־17 למהפכה הלובית (שחל ב־1 לספטמבר) המלצה, על פיה יש למנוע מקדאפי בדרך של הפחדה, מלשאת את נאומו לאומה לכבוד יום זה.

כך, סברו אנשי הסי־איי־איי, אפשר יהיה לעודד זעזוע בלוב ואולי אף להביא להפיכה נגד קדאפי. רעיון זה ירד מהפרק ובמקומו עלתה המלצה אחרת, על פיה יקבל קדאפי מידע מטעה על פיו כאילו נפגשים יועציו ועוזריו הקרובים עם סוכנים סובייטים והמתכננים להדיחו. מידע כזה היה מפעיל לחץ פסיכולוגי אדיר על קדאפי, אשר בתגובה היה פועל נגד עוזריו הקרובים ואלה, כך העריך הממשל, היו מגיבים ברצח או בהפיכה נגד קדאפי.

לבסוף החליט הבית הלבן לאשר רק את מסע ההטעיה נגד קדאפי.

המסע החל בפרסום כתבה ב"וול סטריט ג'ורנאל" ועל פיה תכננה ארה"ב לצאת לפעולה צבאית חדשה נגד לוב. מיד לאחר הפרסום מיהר דובר הבית הלבן לאשר כי האינפורמציה בכתבה "מוסמכת למרות שאיש לא אישר לשחררה לציבור."

חשוד בהדלפה ייחקר

עוזרו של פוינדקסטר לנושאים פוליטיים צבאיים, הווארד טייכר, (שהיה קודם לכן סגן הממונה על עניני המזרח התיכון במועצה לביטחון לאומי) חשוד כי מסר את האינפורמציה לוול סטריט ג'ורנאל, ועל פי הוואשינגטון פוסט הוא ייחקר על חלקו בפרשה. טייכר הודה כי דיבר עם כתב הוול סטריט אך לדבריו היו כבר בידי הכתב כל הפרטים אותם פרסם והוא רק התבקש להגיב עליהם.

רייגן וגורבאצ'וב ייועדו כנראה ב"בית רפאים" ישן

רייקיאוויק (ע"ד). "בית רפאים" ישן שאיש לא ישן בו יותר מ־30 שנה, ואשר לפי הסיפורים בסביבה מבקרות בו רוחות רפאים מפעם לפעם, יהיה ככל הנראה מקום ועידת הפיסגה בין רייגן לגורבאצ'וב, שתתקיים כאן בסוף השבוע הזה — אמרו דיפלומטים שלשום.

אנשי ביטחון סובייטים ואמריקאים בודקים בימים אלה את הבית, שקודם לכן שימש כבית השגרירות הבריטית ברייקיאוויק אולם נמכר לאחר שראש משלחת דיפלומטית התלונן על רוחות רפאים המרחפות בבית.

הווילה הגדולה, כולה עשויה עץ, ידועה בשם "הופדי" והיא נקנתה מבריטניה על ידי עיריית רייקיאוויק בתחילת שנות ה־50. היא משמשת כיום לאירוח אורחים רמי מעלה — רק בשעות היום.

דיפלומטים אמרו כי פקידים אמריקאים אישרו את קביעת ועידת הפסגה במקום זה אולם בינתיים לא נמסר דבר על העניין ממוסקווה.

התברר, כי היה זה שגריר בריטניה באיסלנד, ג'ון גרינוואי, שבשנים 53־1950 כפה על משרד החוץ למכור את "הופדי", לאחר שהתלונן כי אין זה אלא "בית רפאים".

דיפלומטים טענו כי עצביו של גרינוואי נמתחו עד קצה גבול הסבל בגלל רעשים מוזרים ששמע בווילת העץ בשעות הלילה. אולם הרעשים האלה מקורם, ככל הנראה, במעיין נובע העובר מתחת לבית. איסלנד ידועה במעיינות החמים שלה.

באיסלנד אין הסיפור על בית הרפאים מעורר השתאה מאחר שרוב תושביה מתייחסים בכבוד לסיפורים על אירועים על־טבעיים. בין היתר "ידוע" על רוח רפאים מן המאה ה־18 שקבעה לה משכן בבית נשיאת האי, ויגדיס פינבוגאדוטיר.

היא סיפרה לא אחת לאורחיה על השיחות שקיימה עם רוח הרפאים והתלוננה כי זרים שמים ללעג את אמונת תושבי האי בעניין קיומם של הרוחות האלה.

פאמלה ברמבט, אשתו של מי שהיה בעבר שגריר ארה"ב באיסלנד מארשל ברמבט, סיפרה כי נשיאת האי אמרה לה "אני שומעת אותה בלילה, כשהיא צועדת באולמות והולכת מחדר לחדר. לפעמים היא עולה במדרגות והולכת במסדרונות סביב החדר ואני אומרת לה 'אבא, אפולוניה היקרה, את אורחת מאד מקובלת כאן'."

גם רייגן וגם גורבאצ'וב עומדים לבקר אצל נשיאת איסלנד בבית שלה, אותו פוקדת אותה רוח רפאים מן המאה ה־18.

רוח הרפאים של הנשיאה היא, לפי סיפורי האיסלנדים, נערה בשם אפולוניה שוארצקופף שמתה משברון לב לאחר שאהובה דחה אותה. האהוב היה המושל הדני הקודם של איסלנד.

הנשיא מובארק לא יבוא לפסגת המדינות המוסלמיות

כווית (ע"ד, ע"צ). נשיא מצרים, חוסני מובארק, לא ייצא בראש משלחת מצרית לועידת הפסגה המוסלמית שתיפתח בכווית בינואר. על כך מסר העיתון "אלראי אלעאם".

העיתון מצטט מקורות מהימנים שאמרו: "כמה מן התנאים שנוצרו בעקבות הפגישה בין מובארק לבין פרס בחודש שעבר, מונעים את השתתפות מובארק בוועידה כזאת".

אותם מקורות אמרו, כי, ככל הנראה, יעמוד שר החוץ המצרי עיסמת עבדול מגיד בראש המשלחת המצרית.

אבו גזאלה: מצרים תייצר טנקי אברהמס

מאת סופר "הארץ" לעניינים ערביים

התעשיה הצבאית המצרית מספקת עתה באופן מלא את תצרוכת הצבא מבחינת הזיוד, ובקרוב יוקם מפעל לייצור הטנקים האמריקאיים החדישים מסוג אברהמס. זאת מסר אתמול שר ההגנה המצרי הגנרל אבו גזאלה בנאום שנשא בפני יחידות הארמיה השלישית, לרגל יום השנה ה־13 למלחמת אוקטובר 1973.

הוא אמר עוד, כי הצבא המצרי מוכן לקדם פני כל מי שחושב לתקוף את מצרים.

מקורות ערביים מסרו אתמול כי בתערוכה הצבאית הנפתחת בקהיר יוצג טיל מצרי חדש אוויר־אוויר. הטיל יוצר על ידי מפעלי "סקר" של התעשיה הצבאית, לאחר סדרת ניסויים.

בריטיש איירוויס לא תטיס איש אי־אר־אי מחשש לטרור

מאת סופר "הארץ" בבריטניה

לונדון (מיוחד ל"הארץ"). חברת התעופה הלאומית, בריטיש איירווייס, סירבה להטיס חבר במחתרת האירית אי־אר־אי, המואשם ברצח שוטר בריטי. החברה חוששת, כי הטסתו מארה"ב ללונדון, לצורך העמדתו לדין, תחשוף אותה לטרור.

את ההחלטה קיבל ראש החברה, אחד ממקורביה של גברת תאצ'ר, הלורד קינג. המאבק להסגרתו של וילאם קווין, (38), נמשך חמש שנים ורק בחודש יולי קיבל הסינאט האמריקאי חוק, המאשר הסגרה של עצירים פוליטיים, שהואשמו כי עסקו בטרור.

את הידיעה חשף העיתון "מייל און סנדיי", הקובע כי בדרך כלל חברות תעופה לאומיות הן המבצעות את הסכמי ההסגרה. בריטיש איירוויס, המטיסה ב־180 מטוסיה 18 מיליון נוסעים בשנה, אמורה להימכר לשוק הפרטי בתחילת השנה הבאה, וראשיה חוששים כי איום בטרור עלול לפגוע בהצלחת המכירה.

ניצחון לקספרוב במשחק ה־22: זקוק לחצי נקודה

לנינגראד (ע"צ, ע"ד). אלוף העולם בשחמט, גארי קספרוב, הגיע לכדי מרחק של חצי נקודה לשמירה על תואר האליפות, לאחר שזכה בפעם החמישית נגד המתמודד על התואר, אנטולי קרפוב, במשחק ה־22 בתחרות על האליפות העולמית כאן.

ניצחונו של קספרוב בא לאחר 46 מהלכים. המשחק נמשך חמש וחצי שעות.

כאשר יצאו השחקנים מן האולם זכה קספרוב בתשואות מן הקהל. הוא חייך וענה על התשואות בקידה קלה לפני יציאתו.

לאחר הניצחון הזה צועד האלוף בראש עם 11.5 נקודות, כנגד 10.5. דרוש לו רק עוד תיקו אחד בשני המשחקים שנותרו, כדי לשמור על התואר בו זכה בתחרות הקודמת עם קארפוב בנובמבר 1985.

מעבורת החלל תמריא שוב בפברואר 1988

וואשינגטון (ע"ד). סוכנות החלל האמריקאית הודיעה ביום שישי, כי 18 בפברואר 1988 הוא תאריך היעד להמראת מעבורת החלל הראשונה מאז אסון צ'לנג'ר.

מנהל סוכנות החלל ג'יימס פלטשר אמר לכתבים, כי תאריך היעד של פברואר הוא המוקדם ביותר שניתן היה לקבוע אותו לחידוש טיסות המעבורת בחלל.

המעבורת "דיסקאברי" נבחרה לטיסה הבאה, שהמראתה תתבצע בקייפ קנוואראל.

יהיה בה צוות בן חמישה אסטרונאוטים, שכולם גברים וכן ציוד מגוון.

פלטשר אמר, כי בטיסות הראשונות לא ישתתפו אזרחים. אולם בעבור זמן מה, אמר, אזרחים שוב יטוסו לחלל.

היום משפט הירדני שזומם לפוצץ מטוס אל על בלונדון

לונדון (ע"ד) הירדני שהואשם בניסיון לפוצץ מטוס של חברת "אל על" יעמוד היום לדין. הפרשה עשויה להאיר את חקירת המשטרה לגבי השאלה, אם היתה מזימה זו חלק מפעולת טרור בין־לאומית מתואמת.

ניזאר הינדאוי, בן 35, נעצר באפריל שעבר, יום לאחר שאיש בטחון של "אל על" מצא מטען חומר נפץ בתחתית כפולה של תיק, אותו ניסתה להעלות למטוס חברתו של הנאשם. היא נעצרה כשעמדה לעלות למטוס, שהיה בדרכו מלונדון לתל־אביב.

המטען היה מתוכנן להתפוצץ לאחר המראת המטוס מנמל התעופה הית'רו.

מקורות בבית המשפט אמרו, כי הינדאוי יכפור בהאשמות נגדו.

אחיו, אחמד הינדאוי, הואשם במערב ברלין בפיצוץ שאירע בדיסקוטק בו ביקרו חיילים אמריקאים. שני אנשים נהרגו ו־150 נפצעו בפיצוץ.

שלטונות איטליה עצרו את בן דודו של הנאשם, [illegible] הינדאוי, והאשימו אותו בהשתייכות לכנופיית טרור. וקציני משטרת בריטניה חקרו את האחד כנראה בחודש שעבר ועיתונים דיווחו, שהחוקרים חיפשו קשר בין שני [illegible].

הינדאוי, לשעבר עיתונאי בכמה עיתונים ערבים בבריטניה, הואשם בניסיון להשמיד מטוס נוסעים. [illegible] משפטיים בלונדון מצפים, כי חברתו של הנאשם, אן־מרי מרפי, תהיה עדת התביעה הראשית. [illegible] היא ילדה באוגוסט [illegible] גוררת במקום חשאי בבריטניה או באירלנד, תחת הגנה משטרתית, מחשש לחייה.

ערך את העמוד: אור גרנדר

המראות ונחיתות

(ע). אלה ההמראות והנחיתות בנמל תעופה בן־גוריון היום.

המראות

ב־0100 אל־על (001) לניו־יורק. ב־0250 סוויסאייר (1535) לציריך. ב־0325 אל־על (1555) לפרנקפורט. ב־0545 פאן אמריקן (135) לפריס, ניו־יורק ומיאמי. ב־0605 טי.וו.א. (803) לפריס ניו־יורק וסן־פרנציסקו. ב־0605 טי.וו.א. (825) לפריס ובוסטון. ב־0610 אל־על (571) לבוקרשט. ב־0645 אל־על (541) לאתונה. ב־0730 אל־על (323) לפריס. ב־0745 אל־על (1549) לציריך. ב־0750 סוויסאייר (333) לציריך. ב־0800 אל־על (385) לרומא. ב־0805 אייר פרנס (139) לפריס. ב־0830 אל־על (009) למונטריאול וטורונטו. ב־0830 אל־על (203) למונטריאול ובוסטון. ב־0830 אל־על (209) למונטריאול ומיאמי. ב־0850 אולימפיק (302) לאתונה. ב־0900 אל־על (395) למדריד. ב־0930 אל־על (347) לציריך. ב־1000 אל־על (357) לפרנקפורט. ב־1030 אל־על (315) ללונדון. ב־1115 אל־על (337) לאמסטרדאם. ב־1145 אל־על (313) לבריסל. ב־1400 אל־על (581) לאיסטנבול. ב־1425 אל־על (1317) ללונדון. ב־1630 לופטהאנזה (605) לפרנקפורט. ב־1745 טאוור אייר (711) לאתונה. ב־1815 אליטליה (747) לרומא. ב־1955 אל־על (443) לקהיר.

נחיתות

ב־0115 אל־על (1340) מציריך. 0150 סוויסאייר (1334) מציריך. ב־0205 ארקיע (492) משטוטגארט. ב־0410 אל־על (5350) מנירנברג. ב־1015 אל־על (5324) מפריס. ב־1150 אל־על (542) מאתונה. ב־1235 אל־על (572) מבוקרשט. ב־1255 אל־על (1356) מפרנקפורט. ב־1500 טי.וו.א. (800) מניו־יורק ופריס. ב־1500 טי.וו.א. (812) מבוסטון ופריס. ב־1520 לופטהאנזה (604) מפרנקפורט. ב־1530 נתיבי אויר [illegible] (771) מקופנהגן. ב־1600 אל־על (008) מניו־יורק. ב־1610 פאן אמריקן (114) מסן־פרנסיסקו, ניו־יורק ופריס. ב־1615 טאוור אייר (030) מניו־יורק. ב־1630 אל־על (386) מרומא. ב־1705 אליטליה (746) מרומא. ב־1715 אל־על (1340) מציריך. ב־1725 קל.ם. (525) מאמסטרדאם. ב־1825 אל־על (324) מפריס. ב־1850 אייר פרנס (136) מפריס. ב־1900 אל־על (582) מאיסטנבול. ב־1905 סוויסאייר (332) מציריך. ב־1910 אל־על (348) מציריך. ב־2000 אל־על (358) מפרנקפורט. ב־2010 אולימפיק (301) מאתונה. ב־2015 אל־על (396) ממדריד. ב־2030 אל־על (312) ממנצ'סטר. ב־2135 לופטהאנזה (606) ממינכן. ב־2145 אל־על (338) מאמסטרדאם. ב־2150 אל־על (316) מלונדון. ב־2210 אל־על (314) מבריסל. ב־2520 אל־על (444) מקהיר.

כל ההמראות והנחיתות זמנן אינו סופי. את המועד המדוייק יש לוודא כשעתיים לפני המועד הנקוב לעיל בטלפון 381111־03.

במלאת שמונה שנים לפטירתו של ראש משפחתנו יקירנו

שלום קרמר ז"ל

הסופר והמחנך

נעלה לקברו לאזכרה, היום יום שני, ג' בתשרי תשמ"ז (6.10.86), בשעה 15.30

מתאספים על יד שער בית העלמין בהר הזיתים, ירושלים

הסעה תצא בשעה 15.00 אחה"צ מביתנו, ברחוב אלקלעי 12, ירושלים

המשפחה

מועצה אזורית חוף הכרמל

במסגרת פרויקט הביוב הארצי

מכרז מספר 35־04/86־9300

עבודות עפר [illegible]

מועצה אזורית חוף הכרמל ופרויקט הביוב הארצי מזמינים הצעות מקבלנים לביצוע [illegible] של עבודות עפר [illegible] זכרון יעקב ומעין צבי

ניתן לעיין בהזמנה למכרז ומסמכי המכרז, הכוללים מידע והוראות למשתתפים ותנאי תשלום במשרד המועצה בקיבוץ מעין־צבי בשעות העבודה הרגילות. החומר למכרז ניתן לרכישה תמורת סכום של 150 ש"ח אשר לא יוחזר.

סיור הקבלנים יערך ביום ה' 9.10.86 בשעה 10.00. המועד האחרון להגשת הצעות הוא יום ה' 16.10.86 בשעה 10.30 במסירה ישירה לתיבת המכרזים במועצה האזורית חוף הכרמל אשר בקיבוץ עין כרמל, במזכירות מנהל המועצה.

המסמכים יוגשו במעטפה סגורה שעליה ירשמו שם המכרז ומספרו בלבד.

ביצוע העבודות יחול על הקבלן שיזכה לקחת בחשבון שהמועד המאוחר ביותר לתחילת הביצוע בשטח העבודה ממש הוא 23.10.86

מ. שלע

ראש המועצה

ביה"ס המרכזי למלונאות ע"ש אריה אבישר מלון "תדמור" הרצליה

משרד התיירות האגף לשרותי תיירות בישראל

נפתחת השתלמות למסעדנים

ההשתלמות מיועדת לבעלי מסעדות, מנהלי מסעדות ועובדים בכירים בענף המסעדנות (בעל נסיון קודם) ותתרכז בעיקר בתחומי ניהול, מזון ומשקאות, כלכלה וכספים.

משך ההשתלמות כ־5 חדשים במתכונת של יום לימודים אחד מרוכז בשבוע, בבית הספר המרכזי למלונאות (מלון "תדמור") הרצליה.

בדבר פרטים נוספים ותנאי ההרשמה — נא לפנות טלפונית לטל' 78321־052 — לגב' אתי זאבי, משרד רישום תלמידים, בביה"ס.

ההרשמה תסתיים ביום שישי — 14 בנובמבר 1986.

קריסטל מכונות ומוצרי חשמל בע"מ

הודעה על אסיפה כללית שלא מן המנין

ניתנת בזאת הודעה לכל בעלי המניות בחברה כי ביום 28.10.86 בשעה 12.00 תתקיים במשרדי עוה"ד עופר — פרייטג ברח' הירקון 113 ת"א, אסיפה כללית שלא מן המנין של החברה כדי לדון ואם ימצא לנכון לקבל את ההחלטה הבאה כהחלטה מיוחדת של החברה:

1. להגדיל את הון המניות הרשום של החברה ב־2,350,000 שקל חדש ע.נ. ע"י יצירת 2,350,000,000 מניות רגילות בנות 0.001 ש"ח ע.נ. כ"א (1 שקל ישן ע.נ. כ"א) רשומות ע"ש.
2. לשנות בהתאם להגדלת ההון לעיל את סעיפי ההון בתזכיר החברה ובתקנותיה.

אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לתחילת האסיפה הנ"ל לא יופיע מנין חוקי תדחה האסיפה ליום 4.11.86 שעה 12.00 באותו מקום.

בעל מניות הרוצה להיות מיוצג ע"י מיופה כוח יפקיד יפוי כוח מתאים במשרדי עוה"ד עופר־פרייטג בכתובת לעיל, 48 שעות לפני מועד כינוס.

בפקודת הדירקטוריון,

גדעון פרייטג, עו"ד

אגודת אכסניות הנוער בישראל

מודיעה לחבריה שביום חמישי ו' תשרי תשמ"ז, 9.10.86, בשעה 10.30 בבוקר

תתקיים באכסניית הנוער בית־וגן הפסגה 8 ירושלים

אסיפה כללית

המועצה הארצית ה־30

כל חברי האגודה מוזמנים

ההנהלה

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מתאר מקומית ובדבר הפקדת ביטול תכנית מפורטת

[illegible]

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

[illegible]

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

[illegible]

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

[illegible]

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

[illegible]

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

[illegible]

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה — 1965

הודעה בדבר הפקדת שינוי תכנית מפורטת

[illegible]

مطابق للأصل

נוסעים ישראלים בנמל חיפה עוכבו ל־12 שעות כדי למנוע חילול חג

הנוסעים הנוצרים הורדו ליום סיורים בארץ

מאת נורית בהנא
כתבת "הארץ" לענייני ספנות

"שמעתם על מבצע "אכסודוס"? לא נותנים לנו לרדת; לפחות לא מחזירים אותנו לקפריסין כמו בימי הבריטים", צעק אתמול בשעה 8.30 בבוקר אחד ממאות נוסעי המעבורת "פלומה".

שתי האוניות, "פלומה" ו"ורגינה", הגיעו אתמול ב־6.00 בבוקר לנמל חיפה, ועליהן כאלפיים נוסעים. הרחבה בין שתי האוניות, ליד בנין מינהלת הנמל, התמלאה בעשרות אוטובוסים, שעליהם עלו הנוסעים הנוצרים ליום סיור בארץ. הנוסעים הישראלים עוכבו על שתי האוניות, ושוטרים עמדו בפתחן כדי לסכל כל ניסיון ירידה לרציף. מפקד משטרת נמל חיפה, חיים גרש, אמר, כי "האוניות לא נמצאות כאן כלל, מבחינתנו".

קפטן המעבורת "פלומה", ג'ורג' קיפרסון, אמר: "אני רוצה לרדת — אך שלטונות הנמל אוסרים זאת, ואינני יכול לעזוב את הנוסעים הישראלים".

נוסעים שנותרו על האוניה ביקשו מקרובי משפחותיהם, שבאו לקחתם, לפנות לגורמים שונים כדי לעזור להם להיחלץ מן העוצר על האוניות. בתשובה לשאלה אמרו כמה מהם, כי לא ידעו מראש שייקלעו להמתנה בנמל עקב הגעת האוניה ביום חג. מנכ"ל חברת האוניות, משה מנו, אמר, כי הודיעו לנוסעים על כך בעוד מועד.

זו הפעם הראשונה ששלטונות נמל חיפה איפשרו הגעת שתי מעבורות בחג עד לרציף; במשך כל השנים, כאשר אוניות מגיעות בימי חג ומועד, עליהן להמתין מחוץ לנמל, וסירות יוצאות להוריד את הנוסעים הנוצרים לסיורים בארץ. הישראלים ממתינים עד צאת החג. השנה, בעקבות פרסום ידיעה מוקדמת ב"הארץ", היו פניות אל הנהלת הנמל, להתיר את כניסת האוניות, כדי למנוע סיכון הנוסעים הלא יהודים, שרובם אינם צעירים, בירידה אל הסירות.

מי שהיה מפקד המשא"ז בערד עומד לדין על מעשים מגונים

מאת איתן רבין
סופר "הארץ"

"הבנתי מדבריו שאם אקיים אתו יחסי מין אוכל לעבוד במשמר האזרחי הוא לא הציג שום תנאי אחר לקבלתי לעבודה". כך העידה צעירה בת 20 מערד במשפטו של מפקד המשמר האזרחי, לשעבר בערד, ראובן פייר בן 53 המואשם בביצוע מעשה מגונה, רמזים מגונים, קבלת דבר במירמה בנסיבות מחמירות ולקיחת שוחד.

בכתב האישום שהוגש נגד פייר נטען כי בשנים 81, 82 פנה לקטינות שטרם מלאו להן 16 ברמזים מגונים, שחזו עימן בניגוד לרצונן על יחסי מין ומולקק אף דרש לקיים עמו יחסי מין. עוד נאמר, כי בתקופה זו ביצע מעשים מגונים בקטינות.

בסעיף אישום שני מואשם פייר בהתניית קבלה של צעירה לעבודה במועצה המקומית עוד שבה היה ממונה על הביטחון, בכך שתקיים עמו יחסי מין.

המשך משפטו של פייר נדחה.

מאסר בפועל לשני עובדי "תדיראן" שהבריחו 355 אלף דולר ללונדון

מנחם רביד נידון לשלושה חודשי מאסר וחנוך לוציניצר לחודש וחצי ★ השופט יצחק ברא"ז התחשב בכך שהשניים החזירו את המט"ח לישראל

מאת צבי הראל
סופר "הארץ"

שלושה חודשי מאסר בפועל הוטלו ביום שישי האחרון על ראה החשבון מנחם רביד, שהורשע בהברחת 258 אלף דולר לבנק "מידלנד" בלונדון. על הנאשם השני באותה פרשה, חנוך לוציניצר, נגזרו חודש וחצי בפועל, לאחר שהורשע בהברחת 97 אלף דולר לאותו בנק בלונדון. רביד, רואה חשבון במקצועו, עבד בשעתו בתפקיד בכיר ב"תדיראן", ואילו לוציניצר היה סוכן של תדיראן.

התובע עו"ד יעקב אור, טען בטיעונים לעונש, כי שני הנאשמים ראויים לעונשים חמורים יותר. בין היתר טען התובע כי המט"ח הוברח לאנגליה לא פעם אחת אלא בכמה פעמים במשך קרוב לשלוש שנים: מפברואר 1981 עד לנובמבר 1983, ולכן אין לראות בכך מעידה חד פעמית. עו"ד אור הביא בפני השופט יצחק ברא"ז את מקרהו של דוד דר-מני, שנידון על-ידי אותו שופט לשנתיים מאסר בפועל, לאחר שהורשע בכך שהחזיק כסף במטבע חוץ בהיקף של כמאה אלף דולר. בית המשפט המחוזי הפחית את העונש ל־15 חודשים.

הסניגורים עורכי הדין דן כהן (של רביד) ואורי סלונים (של לוציניצר) טענו, כי המקרה של דר-מני אינו יכול לשמש אמת-מידה למשפט זה, בין היתר טענו הסני־גורים, כי אין מדובר בכספי שוחד שהבריחו שני הנאשמים לחו"ל. השופט ברא"ז נתן משקל מיוחד לקולה בעונש, לכך שהנאשמים החזירו את המט"ח לישראל מיד לאחר פתיחת משפטם. עדות על כך מסר נציג מטעם בנק הפועלים. כעדי אופי מטעם רביד הופיעו אלקנה כספי, לשעבר מנכ"ל תדיראן והתת־אלוף ד"ר חיים יעבץ.

בפסק־הדין מתח השופט ברא"ז ביקורת על התביעה, על שהאריכה יתר על המידה בניהול המשפט, לאחר שהנאשמים הודו בחלק ניכר מכתב האישום.

לפחות שבע תחנות טלוויזיה פיראטיות פועלות בתל אביב

מאת חיים הנדוורקר
סופר "הארץ" בתל אביב

לפחות שבע תחנות טלוויזיה פיראטיות בכבלים פועלות בתל אביב, ואפשר שמספרן אף גדול יותר. מידע זה הגיע לגורמים העוסקים במעקב אחר הפעלת תחנות כאלה. התחנות שלגביהן קיים מידע פועלות כיום בשכונות בבלי, נחלת יצחק, תל כביר ובאיזור כביש הטייסים ויפו ג'. מחיר המנוי החודשי נע בין 10–20 דולר, ודמי ההתקנה של 50 ש"ח.

עד לתקופה האחרונה לא הופעלו תחנות פיראטיות בתל אביב, פרט למקרים בודדים, שכן בעיר פועלות חברות הסרטים והווידיאו וחברות הבזק, הלוחמים בתחנות כאלה. בצפון הארץ ובדרומה חשו מפעילי התחנות בטוחים יותר, שכן המודעות מצד הגורמים המוסמכים לאכיפת החוק שם קטנה בהרבה. בעקבות ההצלחה בצפון הארץ החליטו אותם גורמים, המפעילים שם את תחנות הטלוויזיה בכבלים, חלקם מקורבים לעולם הפשע, להרחיב את פעילותם לתל אביב.

המשפטן יעקב מגור, ממשרד מג'־טובין, העוסק במאבק בתופעה מטעם חברות הסרטים והווידיאו מסביר, כי בעלי תחנות הכבלים מעדיפים לפעול באזורים בהם יש שכונות מאוכלסות בזוגות צעירים עם ילדים רבים, הדורשים בידור והמתקשים לצאת לבלות, ובעיקר בבתי מגורים בהם יש מספר דיירים רב.

הקבלן דוד אפל הוחשד בשימוש במסמך מזוייף להשגת הלוואה בתיווך בלאס

הקבלן פעיל בתנועת החרות — מכחיש כי ביצע עבירה ומוכן להיחקר במכונת אמת

מאת צבי הראל
סופר "הארץ"

הקבלן דוד אפל (36) מתל-אביב, הוחשד ביום ו' האחרון בעבירה של שימוש במסמך מזוייף בנוגע להלוואה שקיבל בתיווכו של איש העסקים דוד בלאס. המשטרה ביקשה להפקיד אצלה את דרכונו בגלל החקירה המתנהלת נגדו. אפל טען כי הוא מוכן להיבדק במכונת אמת, הוא מכחיש כי ביצע עבירה כלשהי ולכן הוא מתנגד שהמשטרה תיטול ממנו את דרכונו. החלטתו של השופט אליעזר כהן תינתן הבוקר.

אפל, פעיל בתנועת החירות, היה שותף בחברת שלום גביש בע"מ, ששמה היום הוא אורידים בע"מ. מפקח אורי אילש, טען, כי באוקטובר 83 ביקש החשוד ממתווך כספים בשם שמואל עטיה שישיג עבורו הלוואה של 50 מיליון שקל. כביטחון להלוואה הציע אפל שיק נגדי של חברתו, בתוספת מכתב התחייבות של סניף בנק המזרחי בהרצליה. לטענת המשטרה, הוצא המכתב על ידי מנהל סניף הבנק שמשון בורייה, שלא כדין וללא סמכות. המשטרה טוענת, כי מקור הכסף היה משקי האיחוד, והעיסקה היתה בתיווכו של דוד בלאס שהיה ערב לה.

הממשלה תדון היום בעתיד הנגב

מאת צבי זרחיה
סופר "הארץ"
לענייני כלכלה

הממשלה תדון הבוקר בעתיד הנגב, במלאות 100 שנה להולדת דוד בן גוריון. שר הכלכלה והתכנון, גד יעקבי, יציג תוכנית סלולת לפיתוח הנגב. התוכנית תכלול נושאים שקשורים בפיתוח התשתית, האנרגיה, פיתוח כלכלי, הקמת מרכזי מחקר ומדע ונושאים אחרים הקשורים בפיתוח הנגב.

בין היתר מוצע לפעול להקמת מסילת הברזל מצין לאילת, הקמת נמל תעופה בינלאומי נוסף בנבטים (תל מלחתה), הקמת חבל מדע ותעשיה בנגב — "חבל שנות האלפיים", הצעות לפיתוח הערבה, קידום תיירות הפיתוח בנגב ועוד.

מוקד משקיעים

הממשלה גם תדון בהקמת מוקד לטיפול במשקיעים שיקל על המבקשים לבצע השקעות בארץ. המוקד, יפשוט את הסירבול הביורוקרטי והמנהלי העומד לפני המשקיע ויביא להגדלת המשקיעים בארץ. זאת בעקבות החלטת ועדת השרים לענייני תיאום ומינהל בדבר, הקמת מוקד לטיפול במשקיעים בישראל. הוועדה לא החליטה על המסגרת הארגונית שבה יפעל המוקד.

מוצע כי המוקד יופעל על ידי הבנק לפיתוח תעשייה ושלידו תוקם מועצה ציבורית בהרכב המשרדים: אוצר, חקלאות, כלכלה, עבודה, פנים, תעשייה ותיירות וכן נציגי התאחדות התעשיינים, התאחדות המלונות וחברת העובדים. במועצה ישתתפו גם שני נציגי ציבור שימונו על ידי שרי האוצר והכלכלה.

אחוז הגילויים של מבצעי עבירות בשטחים גבוה מבתוך הקו הירוק

ב־1985 התגלו בשטחים מבצעי העבירות ב־70% ★ בתוך הקו הירוק — שיעור גילוי של 25%, כמקובל בשנים קודמות

מאת ראובן שפירא סופר "הארץ"

המשטרה ביהודה, שומרון וחבל עזה מגלה עבריינים באחוז מקרים גבוה מאשר בתוך תחומי הקו הירוק. ממצא זה עולה מהנתונים המתפרסמים בדין וחשבון השנתי של המשטרה לשנת 1985. בשנה זו התגלו בשטחים מבצעי העבירות בכ־70% מתיקי החקירה שנפתחו במשטרה. בתוך תחומי הקו הירוק התגלו באותה שנה העבריינים רק ב־25% מתיקי החקירה שנפתחו במשטרה. אחוז הגילויים בתוך תחומי הקו הירוק קבוע פחות או יותר בשנים האחרונות.

הסיבה לאחוז הגילויים הגבוה של מבצעי העבירות והפשעים בשטחים לעומת אחוז הגילויים הנמוך בתוך תחומי הקו הירוק אינה מוסברת. אחת ההערכות במשטרה היא, כי תושבי השטחים ממעטים להתלונן במשטרה על עבירות הנעשות נגדם והם מתלוננים בעיקר במקרים שהחשודים בביצוע העבירה מוכרים להם וניתן ללוכדם. על פי הערכה זו, היקף הפשיעה הבלתי מדווחת בשטחים גדול הרבה יותר מאשר בתוך תחומי הקו הירוק.

על פי נתוני הדו"ח המשטרתי לשנת 1985, העבירות שהסבירות לגלות את מבצעיהן היא נמוכה ביותר הן: התפרצויות לדירות (רק כ־8% מהעבריינים מתגלים), גניבת אופניים (רק 2.5% מהעבריינים מתגלים), כייסות (רק 5% מהעבריינים מתגלים), וחטיפת ארנקים (רק 8.6% מהעבריינים מתגלים).

למרות התנגדות סוכני הנסיעות:

אושר רשיון סוכנות נסיעות למועדוני קוראי "מעריב" ו"ידיעות אחרונות"

מאת זוהר בלומנקרנץ
סופר "הארץ"
לענייני תיירות

משרד התיירות אישר, כצעד תקדימי, מתן רשיון להפעלת סוכנות נסיעות ותיירות לעיתון "מעריב", במסגרת מועדון קוראיו — בניגוד לעמדת התאחדות סוכני הנסיעות והתיירות. הרשות המוסמכת במשרד התיירות גם אישרה מתן רשיון להפעלת סוכנות נופש לתיירות פנים לארגון, המצוי בקשרי מסחר עם העיתון "ידיעות אחרונות", גם זה במסגרת מועדון קוראי העיתון.

אישורים ניתנו למרות התנגדותו הנמרצת של ארגון הגג של סוכני הנסיעות והתיירות, במועצה המייעצת למתן רישוי לסוכנויות נסיעות ולחברות להסעת תיירים. הארגון שוקל עתירה לבג"צ.

במשרד התיירות נמסר בתגובה, כי שתי הבקשות עמדו בכל אמות המידה הנדרשות. המשרד אומר כי להתאחדות סוכני הנסיעות והתיירות, שהתנגדה למתן הרשיון, ניתנו כמה הזדמנויות להשמיע את טענותיה בכתב ובעל פה, גם בדיון וגם בפני מנכ"ל משרד התיירות. המועצה דנה בשתי הבקשות והחליטה להמליץ לפני הרשות המוסמכת לתת את הרשיונות המבוקשים.

גיתית איזרעלוב תוסגר היום

מאת ראובן שפירא
סופר "הארץ"

גיתית איזרעלוב, החשודה ברצח בעלה יוסף איזרעלוב על ידי הטבעתו עם מכוניתו באגם בפארק הירקון, אמורה להגיע הערב לישראל, לאחר שהוסגרה על-ידי משטרת אנגליה.

בשבוע שעבר יצאה לאנגליה שוטרת ממשטרת תל-אביב, האמורה ללוות את גיתית איזרעלוב בטיסה הישירה מלונדון לישראל.

גיתית איזרעלוב נעצרה לפני כמה חודשים באנגליה, על-פי בקשת משטרת ישראל, לאחר שנאספו ראיות נגדה בחשד לרצח בעלה. על-פי חומר הראיות, היא הגיעה בחשאי לישראל בתחילת השנה. קבעה פגישה עם בעלה שמ־מנו ברווחה, סיממה אותו והטביעה אותו יחד עם המכונית באגם המלאכותי בפארק הירקון.

מיד עם נחיתתה בארץ, תיעצר גיתית איזרעלוב על פי פקודת מעצר של קצין משטרה. בתוך 48 שעות היא תובא בפני שופט להארכת מעצרה. בימים הקרובים היא תיחקר באינטנסיביות על-ידי צוות החקירה המיוחד במשטרת מרחב דן.

עדות ראשונה כבר נגבתה מגי־תית איזרעלוב לפני כמה שבועות, כאשר קצין משטרה ממרחב דן פגש בה באנגליה וחקר אותה. ככל הידוע מכחישה גיתית איזרעלוב את חשד הרצח של בעלה אם כי היא מאשרת שביקרה בארץ במועד שבו נגרם מותו של בעלה. המשטרה והפרקליטות מעריכות, כי בידיהן חומר ראיות מספיק, הקושר אותה לרצח בעלה.

נמנעה הפגנה בשבת מול קולנוע "היכל"

מאת נורית אמיתי
כתבת "הארץ" בפתח תקוה

חברי הוועד הציבורי לשמירת השבת בפתח תקוה, נענו לבקשת המשטרה לא להפגין בשבת במחאה על הפעלת קולנוע "היכל" בעיר. הדתיים התכוונו לקיים בליל החג השני של ראש השנה הפגנה סוערת בחזית בית הקולנוע. ההפגנה נדחתה, על פי בקשת מפקד תחנת משטרת פתח תקוה, אשר הסביר למפגינים את הצורך בגיוס כוחות רבים על מנת לשמור על הסדר במקום.

הוועד הציבורי לשמירת השבת מתכוון לקיים הפגנה רבת משתתפים בליל שבת הקרוב. כדי לגייס מפגינים רבים ככל האפשר, יצאה קריאה מטעם אנשי הרב סולומון לישיבות שונות ברחבי הארץ, כדי שאלו ישלחו תגבורות להפגנה.

צעיר נדקר במועדון בנהריה

מאת נורית בהנא
כתבת "הארץ"

צעיר מנהריה אריה ציטשוילי (21), המוכר למשטרה, נדקר בשלוש דקירות סכין בעת שבילה במועדון הלילה "המרתף", בנהריה.

מצבו אינו מעורר דאגה.

המשטרה פתחה בחקירה. בינתיים נעצרו שלושה חשודים, כולם מ־נהריה, הרקע למקרה לא ידוע.

היום מתחדש משפט רצח מלה מלבסקי

מאת סופר "הארץ"

הבוקר מתחדש משפטן של הזוג יערי ואביבה גרנות, המואשמות ברצח התיירת מלה מלבסקי.

יערי תיחקר תחילה בחקירה נג־דית על-ידי סניגורה של גרנות, עו"ד נתן קנת. ההערכה היא, כי חקירתו של קנת תימשך כשעה שתיים ואחר כך תיחקר יערי על־ידי התובעת, עו"ד פנינה דבורין.

סוכנות הנסיעות "רגב" הודיעה על חיסול עסקיה

מאת זוהר בלומנקרנץ

סוכנות הנסיעות והתיירות "רגב" מרחוב פרישמן בת"א, הודיעה למשרד התיירות על כוונתה לחסל את עסקיה.

חברה אחרת, שמשרד התיירות ביטל באחרונה את רישיונה היא "עמיתור", לאחר שהחברה לא יכלה לעמוד בהתחייבויותיה.

מנכ"ל חברת "רגב", אלי קופר־ברג אמר, כי לקוחותיו לא ייפגעו.

באה לדירת גבר שהכירה במועדון ונאנסה על ידו

(ע.) צעירה בת 29 מתל אביב התלוננה במשטרה, כי נאנסה בידי צעיר שהכירה במועדון ביפו.

המתלוננת טענה, כי הסכימה לבקר בביתו של הבחור לאחר הבי־לוי, אך הלה התנפל עליה ואנסה באיומים.

זהותו של החשוד ידועה.

עורך את העמוד: אורי גרנדר

במלאות 27 שנים לפטירתו של

אריה שנקר ז"ל

נשיאה המנוח של התאחדות התעשיינים בישראל

תערך אזכרה בצום גדליה ג' בתשרי התשמ"ז
היום יום שני 6.10.86 בשעה 16.30 (ארבע ושלושים אחה"צ)
ליד קברו בבית העלמין הישן, ברח' טרומפלדור, תל־אביב

חברי ההתאחדות, ידידי המנוח, מוקיריו ומכבדיו
יתייחדו עם זכרו

קרן אריה ורבקה שנקר ז"ל
ההנהלה

פרסום הרשת

הארץ

יום ו', י"ד באייר, תשמ"ו
23 במאי 1986

ירושלים: רח' החבצלת 2 טל' 224245־6 ת.ד 273 מיקוד ירושלים 91002 חיפה: רחוב מרדכי 20 טל' 661166־8 ת.ד. 5259 מיקוד חיפה 31052

בתל־אביב: המערכת, ההנהלה, מחלקות המודעות, ההפצה והספרים, רח' אלנבי שוקן 21, טל 824261 ת.ד. 233 מיקוד תל־אביב 61001

המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' אלנבי שוקן 21, ת"א
העורך גרשום שוקן. האחראי: מתי מלך.
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחזירה כתבי־יד.
HAARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv Israel - POB 233, Tel. 824261

שוב הוכשל המאבק נגד הגזענות

חששם של שבעה מבכירי משרד המשפטים, כי הנוסח המקורי של הצעת החוק נגד גזענות עלול להביא למצב שבו אדם המצטט לתומו מכתבי הקודש יועמד לדין פלילי באשמת הסתה לגזענות, הוא נטול יסוד; ולא היה כל צורך להוסיף את המלים "מתוך המטרה". תוספת זאת — שמשמעותה היא כי בר־עונש הוא מי שמפרסם דברי גזענות מתוך מטרה להסית לגזענות — רק העידה על נכונותם של שרי המערך לפייס את חברי הסיעות הדתיות. אך חיש מהר התברר כי גם ויתור זה היה כקומץ שאינו משביע את הארי.

חברי ועדת החוקה, חוק ומשפט, המייצגים את האופוזיציה משמאל, צדקו בטענתם כי התוספת הנ"ל תכביד על פרקליטות המדינה, אשר לעתים יקשה עליה להוכיח את הכוונה להסתה גזענית. יש רגליים לסברתם כי האיום בענישה עלול להישאר בגדר איום סרק, אם שתי המלים הנ"ל ישולבו בנוסח החוק.

ברם, עמידתם הנחרצת נגד התוספת והחזרת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט עלולה להתגלות כחרב פיפיות. חברי כל הסיעות הדתיות שמחים על הדחייה הנוספת, עד כדי צהלה; בלי משים גרמו החכ"ים מר"צ, מפ"ם, שינוי ול"ע להארכתו של תהליך החיקוק, ואיפשרו לשר המשפטים החדש לנקוט ביוזמה משלו אשר מי יודע אם בעקבותיה לא תיהפך הקערה על פיה להלוטין.

כניעת שרי המערך לדתיים עמדה לתת לנו חוק פגום. אך חרי־פת המוח ותקיפות התנהגותם של נבחרי השמאל, שלא מאסו בשותפות עם נציגי חרות, התחיה, מורשה ומפד"ל, יצרו עתה שהות נוספת לכל הגורמים אשר אינם רוצים כלל כי הסתה גזענית תוכר בישראל כעבירה פלילית.

הפתעה בהולנד

בניגוד לכל תחזיות סקרי דעת הקהל, זכתה הקואליציה הימנית־מרכזית של הנוצרים־דמוקרטים והליברלים בניצחון משמעותי בבחירות הכלליות בהולנד. שתי המפלגות יחד קיבלו 81 מקומות ויש להן רוב של 12 צירים בפרלמנט בן 150 המושבים. התאמתו אמנם התחזיות של ירידת כוחם של הליברלים, אך הנוצרים־דמוקרטים — ולא מפלגת העבודה — זכו במה שהליברלים הפסידו. העבודה זכתה אמנם בתוספת של 5 מושבים, אך לא על חשבון מפלגות הקואליציה אלא על חשבון המפלגות הקטנות, ולמרות תוספת זאת לא העבודה אלא הנוצרים־דמוקרטים הם עתה המפלגה הגדולה ביותר בפרלמנט.

הניצחון נחשב להצלחה אישית של ראש הממשלה רוד לוברס, ראש המפלגה הנוצרית־דמוקרטית. היחס הגלוי בו התייחס אל בעיית האבטלה — שמגיעה עדיין ל־15 אחוז, ולצורך לקצץ בתשלומים מהביטוח הסוציאלי, היקנו לו כבוד והערכה שהיו שקולים ויותר כנגד עצם האבטלה והקיצוץ בתשלומים. מפתיע עוד יותר היה מיעוט ההשפעה של "גורם צ'רנוביל". הפרשנים ניבאו שהבהלה מפני תוצאות אסון הכור הסובייטי תעביר בוחרים רבים מהקואליציה, המצדדת בהקמת תחנות כוח גרעיניות בהולנד, אל מפלגת העבודה המתנגדת לכורים. אך לנושא זה היתה, כנראה, רק השפעה שולית על הבוחרים.

רייגן מנע אישית פרסום פרשת ריגול ב"וושינגטון פוסט"

וושינגטון (ע"צ). הנשיא רייגן התערב אישית אצל הנהלת העיתון "וואשינגטון פוסט", כדי למנוע שעיתון זה יפרסם פרטים מסוימים של פרשת ריגול לטובת ברית המועצות, אישר ביום רביעי הבית הלבן.

בשיחת טלפון עם בעלת העיתון, הגב' קתרין גרייהאם, הדגיש רייגן כי הוא מייחס חשיבות רבה לפרשה זו, וכי המידע בו מדובר "יסב נזק בלתי ניתן לתיקון לביטחון המדינה", אם יפורסם.

ה"וואשינגטון פוסט" פירסם ביום רביעי ידיעה ארוכה על פרשת רונלד פלטון, עובד לשעבר של מועצת הביטחון הלאומית, המואשם כי העביר למוסקווה מידע על ציתות לתקשורת סובייטית באמצעות צוללות אמריקאיות.

פרשת ריגול זו תוארה ע"י ראשי הביון האמריקאי כ"אחת האבידות החמורות ביותר של ארה"ב בתחום המודיעין".

העיתון ציין, כי בעקבות התערבות הנשיא ואישים אחרים, הוחלט לגנוז פרטים מסוימים מתוך הגילויים על פרשת רונלד פלטון.

איך לצאת ממילכוד טאבה

מאת פולס

במקום להתעקש על הפיכת הבוררים למשתתפי סמינריון היסטורי שיעסוק בבדיקת תעודות ישנות, מוטב להטיל על ערכאת הבוררות את התפקיד של יישוב הפלוגתא המעשית

משלחות מצרים וישראל לשיחות טאבה שוב לא יכלו להגיע לעמק השווה בעניין ניסוח השאלה שיש להפנות אל הבוררים. ישראל גורסת כי על הבוררים לפסוק היכן מקומם "הנכון" של סימני הגבול, בעוד שמצרים תובעת מהם לקבוע היכן מקומם "המדויק". מאחורי ניגודי דעות שום סמנטיים לכאורה, מסתתרת סוגיית הריבונות על האזור שאף צד אינו מוכן לוותר עליה או להתפשר לגביה.

בסדרת כתבות ב"הארץ" בנובמבר 1977 על העיר אילת ובעיות התיירות שלה, כתב יאיר קוטלר בפעם הראשונה על אזור טאבה בקשר לתכנית בניית המלון שם. הוא סיפר כי "אושרה בניית מלון של 140 חדר בטאבה שעל הגבול. ניתנה ארכה עד 10 בנובמבר ליזמים באילת ובטאבה להתחם חוזים עם החברה לפיתוח ופריים אילת; שאם לא כן, יבוטלו האישורים שהונפקו למלונות החדשים הנדונים כי מובלעת המכוערת מסביב ללאגונה".

עוד כתב קוטלר, ב־3 בנובמבר 1977, ש"טאבה היא הלהיט"; ואחרי תיאור יופיו של האתר הוסיף לציין כי "טאבה שוכנת כתשעה ק"מ מאילת, מחוץ לקו הירוק".

כלומר, התכנית לבניית מלון אוויה סונסטה אושרה בתקופה בה הממשלה היתה בטוחה כי "רצף טריטוריאלי" מאילת עד לשארם א־שייך ועד בכלל יישאר בידי ישראל (כמו גם רצועת עזה ופיתחת רפיח).

שבועיים וחצי אחרי פרסום הכתבה הנ"ל בא אנוואר אל־סאדאת לירושלים. צמרת הממשלה ידעה כי הנשיא המצרי הסכים לבוא ולנאום מעל דוכן הכנסת על סמך ההבטחה כי חצי־האי סיני יוחזר כולו למצרים; ההבטחה זו ניתנה מבלי שנקבע שום יוצא מהכלל לגבי אזור טאבה. בכל זאת לא בוטלו אישורי בנייה שהונפקו לפני בואו של סאדאת; המלון אוויה סונסטה נבנה בהתאם לתכנית המקורית ונפתח באפריל 1982.

מצרים טוענת כי ישראל חייבת היתה לצאת מאזור טאבה בשלב האחרון של פינוי סיני; היא מסתמכת על העובדה כי צה"ל, כאשר הדרים בשנת 1949 כדי לתפוס את השטח מול עקבה (שעליו הוקמה לאחר מכן העיר אילת) השאיר את טאבה בידי מצרים. ישראל לעומת זאת טוענת, על סמך מסמכים ומפות, כי הגבול כפי שהיה ידוע ומוכר עד שנת 1967, איננו הגבול האמיתי בין מצרים וארץ־ישראל. הבריטים, אשר שלטו מטעם השלטון התורכי בקושטא, בשנת 1906, את הויתור על חצי־האי סיני לטובת מצרים, שינו בשלב מאוחר יותר את תוואי הגבול בין הקיסרות העותמנית לבין מצרים (אשר עדיין היתה, להלכה לפחות, חלק מהקיסרות) והזיזו, הן במפות והן בשטח, את הגבול בכיוון צפון, כך שגם אזור טאבה נכלל בתוך שטח מצרים.

"תיקון" זה נעשה משום שבאותו הזמן היו הבריטים מעוניינים להרחיב את השטח שבשליטה מצרית עד כמה שאפשר צפונה — [illegible] עם זה, המצרים שימשו אחר מכן סיה הבצבאים החשובים של בריטניה.

מדוע השאיר השלטון המנדטורי (הבריטי) את הגבול עם מצרים כפי שעוצב באורח חד־צדדי אחרי 1906 ולא דאג לבטל את התיקון של שנת 1915? ייתכן כי לא רצה להתייצב כאילו הוא היורש של טורקיה דווקא. אפשר גם כי לא היה מעוניין בסכסוך בינו לבין מצרים אשר הפרוטקטוראט הבריטי עליה בוטל רשמית בשנת 1922; ולא מן הנמנע כי סמך, סתם, על מפות בריטיות ולא הבחין בשום בעייה.

★

ישראל, בהעלאת התביעה לקבוע בדרך של בוררות, היכן הגבול "הנכון" בינה לבין מצרים, עדיפה להעמיס על הבוררים את הצורך לברר ולפסוק בסוגיה אם היא רשאית או צריכה להיחשב, תוך דילוג על תקופת המנדאט, כמדינה יורשת אחרי הקיסרות העותמנית; ובעוד שייתכן מאד כי הם יכירו בטיעון ההיסטורי של ישראל כמבוסס ומוצדק, אין לדעת אם ליבון הסוגיה התיאורטית לא יסבך את העניין לגמרי.

המצרים מילכדו את עצמם בתוך עקשותם על הדרישה להחזרת טאבה לידיהם, לא פחות מן הישראלים על ידי בניית המלון. אפשר לגרוס כי ישראל, אשר היתה חייבת להחזיר את חצי־האי סיני לידי מצרים בהתאם לחוזה השלום, אינה רשאית לדרוש לעצמה "בקשיש"; אולם השכל הישר צריך היה לומר לשליטי קהיר כי בשל שטח מזער שאין לו חשיבות ביטחונית, אינה נודעת לו עבור מצרים, אין טעם להיקלע לסכסוך עם מדינה שאתה חתמה על חוזה שלום.

טענתם של ראשי השלטון המצרי כי "העם המצרי" תובע נסיגת ישראל מטאבה, והיענות לדרישה זו הינה תנאי מוקדם ליחסי שלום שאינם קרירים, גם היא אינה מתקבלת על הדעת.

ישראל אינה צריכה להיות מעוניינת באופן חיוני בכך שהדגל שלה יתנוסס מעל לאזור טאבה; אבל עניין חיוני לה שאזרחיה, ותיירים מחו"ל, יוכלו לגשת לכל מתקני הנופש שהקימו הישראלים באזור, ללא צורך בהגשת דרכון והקבלת אשרת כניסה מצרית. זהו הפתרון המעשי ואנו צריכים לעמוד על כך שמצרים תקבל אותו; ובמקום להתעקש על הפיכת הבוררים למשתתפי סמינריון היסטורי שיעסוק בבדיקת תעודות מלפני שבעים או שמונים שנה, מוטב להטיל על ערכאת הבוררות את התפקיד של יישוב הפלוגתא המעשית.

כמה אפיקים פתוחים לפתרון מעשי. הבוררים היו יכולים להציע קונדומיניום מצרי־ישראלי; אפשר להם לפסוק כי סוגיית הריבונות תוקפא למשך עשר, עשרים או שלושים שנה, ובינתיים יימסר האזור למוסד מצרי־ישראלי משותף שינהל אותו וידאג להמשך פיתוחו.

נוכח הקפאון בשיחות המנכ"לים הועלה הרעיון להעביר לבוררים את שתי ההצעות (המנוגדות) לניסוח שטר הבוררות ולהשאיר בידיהם את ההכרעה על איזו מהמשתתפים יפסקו; אך כלום אפשר כי יימצאו אנשים שיקבלו על עצמם בוררות בתנאי זה? אחרים סבורים כי ההנהגה האמריקאית צריכה להיכנס בעובי הקורה.

מדוע נבצר משתי המדינות הדמוקרטיות למצוא לשון משותפת ללא לחץ מבחוץ? שמעון פרס רמז בנאומו בכנסת שאינו מרוצה מהחיכוך בין המשפטנים; והוא אמר זאת חרף עמדתו הידועה של יצחק שמיר. אם חוסני מובארק ירצה להתגבר על התנגדותם של השרים שלו, אפשר גם אפשר לפתור את בעיית טאבה.

שיחות המנכ"לים: כמה אפיקים פתוחים לפתרון מעשי

מישרת הנגיד כמשל

מאת א. שווייצר

המערך והליכוד אינם יכולים להסכים אפילו על הנגיד שיחליף את ד"ר מנדלבאום. משל זה מורה על מהותו של המימשל הכלכלי כפי שהוא יתנהל במה שנותר מן הקאדנציה של ממשלת האחדות

ישראל זקוקה לנגיד בבנק ישראל: לכך יש לפחות שתי הוכחות, אחת עניינית, האחרת פורמלית. לגופו של דבר, דרוש עובר ציבור האחראי במישרין למדיניות המוניטרית, שהיא, כך מקובל אצל יודעי דבר, מרכיב ראשון במעלה במדיניות הכלכלית הכוללת של מדינה מודרנית. ואילו באופן פורמלי מוכיח את נחיצותו של הנגיד החוק, הקובע את מעמדו בראש הפירמידה במשק הכספים, את סמכויותיו, את דרכי בחירתו והחלפתו. ואולם, לא ההנמקה האחת ולא האחרת, מכילה תנאי ההשתייכות, או חסות, המפלגתית של הנגיד; עד שבא הליכוד והכניס את הרובד המפלגתי לדיון סביב מינויו של נגיד חדש לבנק ישראל. וכך אמר הליכוד: מישרת הנגיד שייכת לו, ולא ימונה אדם למשרה זו אלא בהסכמתם של כל שריו. מובן מאליו, כי הנחיה זו מבטלת את סיכוייו של מר עדי אמוראי, חבר מוצהר במפלגת העבודה; אך גם פרופסור ברונו פסול, היות והוא איש שלום עכשיו. ואולם, הליכוד נשאר חייב בהסברת הקשר בין השתייכויות אלו לבין המדיניות המוניטרית: ככלות הכל, הוא עצמו התעלם ממנו שעה שהסכים למינויו של ד"ר משה מנדלבאום, שמאז המהפך ב־1977 הוזל להתבונן כיפה מפד"לית, אך מעולם לא הזדהה פוליטית עם המחנה הלאומי.

אמוראי, ברונו: המתחרים

שני מועמדים טובים

בשבועות האחרונים התנהל דיון בכלי התקשורת בין חסידי הח"כ אמוראי מכאן, והפרופסור ברונו מכאן. אך גם מי שנתקפו ספיקות נוכח היותו של מר אמוראי איש פוליטי מובהק, חייבים היו להודות, כי על פי העובדות הידועות, הוא איש ציבור מסור שהשקפותיו המקצועיות עשויות ללא דופי; ואילו פרופסור ברונו זכה לציונים גבוהים, ולא בלי צדק, כמומחה אקדמי שהוכיח כושר שבצע בייד בעבודתו במחיצת פוליטיקאים. שניהם כאחד נראו — הוזכרו בתור שכאלה אצל המתדיינים לגבי עדיפותו של זה או של זה — מועמדים מצוינים למשרה. עד שבאו שרי הליכוד ופסלו את שניהם, בנימוק שבו מתחרים עזות המצח וההתעלמות משיקולים עניינים.

אך בסופו של דבר, עמדת הליכוד איננה מפתיעה, כמו גם לא מפתיעה העובדה, כי לא הציג עד כה מועמד שווה מעמד ויכולת משלו. ריח הדקדנציה עולה באפם של ראשי המפלגה, המסוכסכים בינם לבין עצמם, אך מסכימים כי כל משרה, שיש עמה מכונית ולו, מזכירות ועוזרים, ראויה שילחמו עליה בשיניים ובציפורניים. מה עוד, שהלחימה מספקת תעסוקה שיש עמה כותרות בכלי התקשורת. ויש יסוד לסברה, כי יתרונות אלו יעמדו מעתה בראש מעייניו של הליכוד ומן הסתם, גם בראש מעייניהם של יריביו.

אין זו הזשרה סתם, אלא מסקנה הגיונית מן המצב שבו מוצאת עצמה הממשלה, שאיזה בדחן מרושע הדביק לה את שם התואר "אחדות לאומית". היא אמנם היתה ראויה לתואר כאשר הוקמה, ועוד שנה וחצי לאחר מכן, כי היה לה מה לעשות, והכל היו משוכנעים, כי רק עשייה משותפת יכולה להועיל. אמנם מר יצחק בן אהרון הביע באחרונה את הסברה, כי הליכוד לבדו היה פותר את בעיית לבנון ושם קץ לאינפלציה. אך זו דעת יחיד, ובדומה לרבות מסברותיו של מר בן אהרון בעבר, יש בה יסוד חזק של נדמה־לי. כך או כך, ראשי המפלגות הגדולות לא חשבו כמותו, והקימו ממשלה משותפת על יסוד תוכנית עבודה מוגדרת היטב. עתה, משסיימו את העבודה, כילו את תוי־מוקדיהן, על פי גירסת בן אהרון — שהצדיק את הלוליה יחידה. ומה נותר להם, איפוא, למעט מריבות, הטפת מוסר, והתמקמות לקראת הבחירות הבאות?

המשק בנושא לאי־הסכמות

יש בתוכנו תמימים — לא מעטים מהם היו מתנגדיה הקולניים של הקמת הקואליציה הנוכחית — שהעמידו את קיומה של הרוטציה במקום הראשון בסדר העדיפויות הלאומי. לא רק, זה ושלום כדי לקדש קיומן של הבטחות, אלא בנימוק העינייני. כי המלאכה לא תמה, ורק בכוחות משותפים אפשר לפתור את יתרת הבעיות הכלכליות, המבטנות תחת הכותרות, הירבות האינפלציה ושיפור מאזן התשלומים. ואולם התברר, כי לגבי הגשמת יעדים אלה אין הסכמות מן המוכן; אדרבא, מתגלים סימנים — למשל בחוסר יכולת להחליט לגבי הקיצוצים בתקציב — של מירוץ בין המפלגות להשחתת מה שהושג עד כה.

פרשת מינויו של נגיד בנק ישראל שיחליף את ד"ר מנדלבאום, משתלבת היטב בתמונה הכללית של היעדר הסכמות בין המערך והליכוד. שאלה זו, כמו השאלה של המיסים שלא הוטלו, היתה נפתרת, אם לא כלאחר יד, הרי בהתלסיות ראויה, לפני שנה. כי אז היו הכל, מערך וליכוד, עסוקים בפתרון בעיות שעמדו ברומו של עולם — ואף אחד, לרבות הציבור הרחב, לא היה מסכים, שחיכוך על נושאים משניים יפריע למאמצים להשגת העיקר. מה שאין כן היום: אין עיקר מוסכם, וממילא אין מאמצים להשיגו — ובהיעדרו, לא נותר אלא לריב, כשעין אחת פוזלת לעבר הבחירות לכנסת ה־12.

לא קיומה של הרוטציה הוא מקור הרע, אלא המשך קיומה של ממשלה, שבהיעדר הסכמה בין מרכיביה ניטלה ממנה היכולת לתפקד. והנה, כי מר שמעון פרס אינני האיש, המוכן (ומסוגל) להסיק מסקנות פוליטיות ממצב עניינים זה. ואילו מר שמיר, שנפשו יוצאת למלא את הכהונה הרמה של ראש ממשלה, אין לצפות שיוותר עליה בשל חוסר הסיכוי למלא אותה בתוכן. וכך אנו עלולים להיטלטל בין משבר על לא כלום למשנהו, עד שאיזו מחלוקת בלתי צפויה על נושא נטול חשיבות, תשים קץ לשלטון שכילה את הטובמבנים שלה. מי יתן והיא תפרוץ במהרה.

מים עומדים, כנסת קורסת

מאת דן מרגלית

המליאה כבר למעשה הצביעה נגד החוק האוסר גזענות, בדחותה אותו עד עכשיו

בפרוץ המהפכה הקומוניסטית ברוסיה הציע טרוצקי, ולאדימיר אילייץ' לנין, לערוך משאל־עם אם להמשיך במלחמת העולם הראשונה או לפרוש ממנה. אין צורך — השיב לנין לטרוצקי, הפריקה ההמונית של החיילים הרוסים מבצאם — הללו מים כבר הצביעו ברגליהם. גם הכנסת לא נזקקה השבוע להצבעה על החוק נגד גזענות ועל מניעת המפגשים עם ראשי אש"ף. היא הצביעה ברגליים, עריקה ונמלטה. זו [illegible] שהקואליציה הגדולה בתולדות הפרלמנטים הישראליים אינה מסוגלת לאשר בהרבה הצעת חוק ממשלתית מוסכמת, [illegible] פעם נוספת הכנסת עריקה מחזית המלחמה בגזענות.

כל הפרטים כבר ידועים, ובעצם, אינם מפתיעים. הממשלה הציעה להציל את ההצבעה הסופית על החוק נגד גזענות בתוספת תיקון, ולפיו לדין יועמדו רק מי שהתכוונו להסתה גזענית, ולא כל מי שנקלע למעשה כזה שיקול־דעת. ח"כ אברהם ורדיגר מסיעת מורשה הבטיח מראש לעיתונאים, כי בכל שבוע יוכלו לשאול אותו מדוע אין החוק נידון במליאת הכנסת באותו בוקר, ולשריין לעצמם שיחה נוספת עמו כעבור שבעה ימים. הם ישאלו שאלות והוא יחזור על תשובה כזו, לא יהיה חוק.

לא זו בלבד שוורדיגר היה בטוח כי החקיקה נגד גזענות נועדה להיקבר, אלא שכבר לא השיגה את מטרתה הראשונה. במקורה נועדה החקיקה הכפולה — גם נגד מיפגשים עם אש"ף — לבטא דאגה מפני הידרדרות בתחומים אלה המצריכה טיפול נמרץ. רושם זה של חלי הבוחר הדחוף לא יושג לעולם, ולו רק בגלל הזמן שכבר חלף מאז.

שיקולים זרים

הצמדת שני החוקים גבלה בשערורייה מפני עצמה. אם הליכוד מסרב לאשר את החוק נגד גזענות, צריך להבין מעמדתו כי הוא בעצם שוללו על־פי מהותו ותוכנו, אבל מוכן לסחור בו. התנגדותו היא העיקר, ולא השאלה אם אפשר לקנות את קולותיו בנושא זה תמורת אצבעותיו של המערך בעניין אחר. כך גם סיעת המערך. מתקבל הרושם, כי היא חוששת מפני פילוג פנימי, מפני רבע או שליש מחבריה הסבורים שאין צידוק לאסור מיפגשים עם ראשי אש"ף, זה העיקר, ולא אם יש בקירבה נכונות למכור את המיפגשים עם יאסר עראפאת תמורת מאסרו של מאיר כהנא.

בוועדת הכספים אפשר לסחור. שם מחלקים כסף, דולר לביטחון המדינה נגד לירה לעיר הפיתוח. אבל שקל לישיבה הדתית. אך שני החוקים שמדובר בהם — איסור המיפגשים ושלילת הגזענות — הם בעיקרם צעדים בעלי ערך הצהרתי־חינוכי. הם ביטוי לדימוייה של החברה הישראלית בעיני עצמה ובעולם כולו. עד שיעמיד גזען נתעב לדין, או עד שיוחשב מי שחטא במיפגש שמהותו אינה ברורה — יחלוף זמן רב. שכן מעשית, כל יועץ משפטי סביר יפעיל בהסוס חקיקה כזאת גם כשמדובר בכהנא או באחד מבוהק של הפרזור הערבי, מפני שיש בחוקים אלה יסוד של חיכוך עם חופש הדעה. שום מנגנון של התביעה הכללית לא ירצה להגיע לבית המשפט עם כתב אישום מפוקפק, שיסתיים בזיכוי הנאשם.

בכנסת הנוכחית אין אישים בעלי שיעור קומה, תבונה פוליטית וד־גישה צבורית, שיכינו כי חוקים כאלה מנוסחים בלי סתירמבר. אם, כפי שטוענת עתה הממשלה, יש מקום להתחשב ברגישותו של הציבור הדתי שמא נחוקת המסורת היהודית המפוארת אל מחוץ לחוק — כי אז היה מקום להוסיף את התיקון המוצע בחוק המקורי, ובלי לחצי השדולה הדתית. היכן היו חכמי הממשלה עד כה? שנה וחצי לא גילו רגישות למה שנראה להם כצורך כן ואמיתי של הדתיים, ולפתע, בשעה האחרונה שלפני ההצבעה נתקפו סובלנות והתחשבות גדולה?

ורדיגר: שאלה חזרית

גם סיעות רצ, שינוי ומפ"ם לא רוצו בתיקון כפיתן. אכן, מה שעשתה הממשלה ראוי לכל גינוי. בכל זאת התעורר הרושם, כי השמאל האופוזיציוני ושינוי לא הצטערו על ההתפתחות המביכה, שהעידה על אידאנים לאומי. דומה, כי נוח להם לדרוש בסמי־הביצה המבקשים את שמה של ישראל בעיני עצמה ובחו"ל, ובלבד שיהיה במה לגנות את הממשלה הקורסת תחת עולו הכבד של התיקון הנצחי.

"מיותר ומגושם"

שולמית אלוני ויוסי שריד, ויקטור שם־טוב ומרדכי וירשובסקי, חייבים לעצמם הסבר מה הם עושים בחזית אחת עם כאלה כמו הרב שילנסקי במניעת ההצבעה על החוק (בתוספת התיקון הממשלתי). איך הגיעו לשבת על ספסל אחד עם אברהם שפירא ויצחק פרץ? הויכוח הקטנטני אינו מתנופל של יריבותם, כפי שהוכח השבוע בכנסת. אם התיקון הזה מבעיס את שילנסקי, שפירא וכאלה כמו, הוא צריך להיות הוי־ביבמיעוטו בעיני השמאל האופוזיציוני.

אומנם התיקון המוצע על־ידי הממשלה יכביד על העמדת הגזענים לדין. אך המפלגות הקטנות שבאופוזיציה לא פתקו מעולם במחתרות של הכל או כלום. וגם הן ידעו כי אילו אושר החוק עם התיקון המוצע, אפשר היה להן להמשיך במאבק לשיפורו, ומכל מקום טוב חוק מתוקן ביד מחקיקה אידיאלית על העץ.

חמורה היתה עמדת הליכוד, שרצה ליהנות מכל העולמות. שריו תמכו בתיקון המוצע, וח"כיו התהלכו במסדרונות הכנסת כמי שנתנו יד לפיוס הדתיים. כשהתברר, כי אלה אינם רוצים בתיקון, להוטו חלק מח"כי הליכוד על אוזניהם של החרדים־הדתיים, כי הצליחו לסרפר למען הדתיים את החוק במלואו "מפני שהדעה האמיתית בחלקים ניכרים בליכוד היא שהחוק נגד גזענות הוא במקרה הטוב מיותר, ולמעשה מגושם".

חלק מן הנזק כבר נעשה, ואינו ניתן עוד לתיקון. לרוע המזל לקתה הכנסת בעייפות רבה וחלק מחבריה חש — כמעט כגזירת גורל — שקללת המחול רובצת על שני החוקים המשתתים. דומה, כי לא נותר בכנסת מי שמסוכן איכפת לו ומי שמסוגל עדיין להאמין בכוחו להביא את הרוב המכריע במליאה לאשר את שני החוקים, כל אחד במועדו. אם יימצא ח"כ כזה הוא יהיה גיבור המושב שנפתח השבוע, ויסתיים רק באוגוסט.

גיבור־המושב יגלה כמובן, כי לעיכוב שני החוקים התאומים יש סממנים יהודיים, אבל הכישלון אינו מנותק מתופעה ההולכת וקונה לה אחיזה מתרחבת בכנסת: הפופוליזם מדריך ח"כים רבים לא לשחות נגד הזרם ולא לתמוך בצעדים שאינם זוכים לתשואות מיידיות. בקואליציה הנוכחית מסרבים להצביע בעד היטלים ומסים האגרות שאושרו בממשלה, אך אינם לרצון הציבור. לא לריב, לא להכעיס. מים עומדים הם סימן־ההיכר של הפרלמנט.

להוציא מתחת לשטיח

מאת גדעון סאמט

האווירה המקארתיסטית סביב עמנואל ולד מעוררת את השאלה, אם יהיה עכשיו בצמרת עוד מתאבד־משוגע שיעז לפתוח את הפה

בסדר, אז עמנואל ולד לא מאוזן, מפתהפקידות, גנב מסמכים, חשוד לשעבר בריגול. אבל מה יהיה עכשיו על קצינים טובים ממנו, חפים מכל פגם, שיהרהרו אולי באפשרות להביע את דעתם על דרכו של צה"ל? הנזק הגדול ביותר מכתישה ולד הוזה שלו לא היה בכך שצה"ל יישאר אובר־דוזר, אלא בהקטנתו הרבה של הסיכוי למצוא עוד "סאקי" כמוהו שיהיה מוכן לשלם מחיר כזה.

מי שלא זחל בשדה קוצים עם רובה תחת אש — שישתוק. זאת היתה תמצית העצה של רפאל איתן, בתגובה הולולנית והמאנפפת שלו על דוח ולד. אולי אין כבר צורך בהמלצה המאיימת. גם קצין שכילה שנים תחת אש יחשוב עכשיו שבע פעמים לפני שיחזור על האיוולות של ולד. הוא מנוה לעמוד בראש מחלקה לתכנון רב־שנתי במטכ"ל, ג'וב מעניין וטוב, ובמקום לעשות שם את עבודתו בשקט, במשרד ממוזג, אפוף באחוות־קצינים, הוא הפך את עצמו למפרה חיה. לשוטה עיירת המטכ"ל.

משוגע מי שינהג מעתה כמוהו. אנשים מאוזנים אינם עושים דברים כאלה.

מי שעיניו בראשו צריך לדעת, שכל מנגנון מהודק מקיא מתוכו את יוצאי־הדופן, את אלה שיש בהם משהו קצת עקום. איזה ניבוץ משונה בעיניים, רפול ציטט את השורה של ולד על קצינים הנעשים זונות. ויש מבחר נוסף של ביטויים כאלה בדוח. הסגנון הוא כנראה מגרעת גדולה אצל ולד, שהכלה על מלאכת הניירנות. ואולם מה שראינו השבוע לא היו הבדלי נימוס וסגנון.

שוב העבר מימסד גדול מול ביקורת קשה, והוא לא היה מסוגל לעכל אותה. הרתיעה הזאת מנוהות, אפילו הוא לא נעשה על־ידי גורם חיצוני, דווקא היא נעשתה אצלנו סיבה לריבוי של הערות וחקירות. התהליך מתחיל בליקוי או במחדל, ונמשך במאבק גדול של הגוף האחראי למנוע את חקירתו. הטאטוא אל מתחת לשטיח, כאשר מדובר בנושא לאומי חשוב, אינו יכול להימשך זמן רב. בסופו של דבר, העניין פורץ החוצה והמומן ועדת חקירה.

★ ★ ★

הפרודוקס הוא, שהמטבעות מחקירה בעתה הוא זה שמרבה אצלנו חקירות ממלכתיות מאוחר יותר. אלה מצדן, בהלם שהן גורמות, מגבירות בעקבותיהן את אינסטינקט הטשטוש בארגון המטופל הבא בתור.

כך היה בבנקים. היו להם הזדמנויות מוקדמות אמורות לתקן את סטיותיהם בעצמם. בתערובת של ביטחון עצמי, אטימות וגבהות לב, האופיינית לארגונים גדולים, הם לא עשו זאת. בכך הובילו את עצמם היישר לוועדתיה של ועדת חקירה ואל סקנדל מהדהד. אין אצלנו יותר מדי חקירות, כפי שטוענים קורבנותיהן לא פעם; יש פחות מדי בזמן המתאים. וכיוון שכך, המאבק הנבזבר מתחת לשטיחים מתעופף לבסוף החוצה, כדברי הביטוי האמריקאי — הצואה פגעה במאוורר.

מעניין, שאת התמיכה היחידה בדרג גבוה, אם גם עקיפה, קיבל ולד דווקא משר הביטחון. רבין הודה שהוא והרמטכ"ל שגו בדרך הטיפול שלהם בדוח. ועוד איך טעו: גם בכך שלא דנו בו, גם בהגדרתו של שער־שונות ציבורית מיותרת. אבל ההודאה היה של רבין בצורך להרחיק יותר על הרמטכ"ל שיטפל בדוח בשקט, בכל שהיתה סימפאטית, הראויה עד כמה קל היה לרב־אלוף לוי למסמס עניין כה חשוב אצל הממונה עליו.

הוא בא אליו עם הסיפור, שהמטכ"ל לא דן בדוח כיוון שוולד העמיד תנאים לקיומו. הרי זה לא יאומן ממש: בגלל שהמחבר רצה דיון של יום שלם והרמטכ"ל העריך שעות ספורות, לא הגיע הדוח לבירור ראוי לשמו.

סיפור כזה של הגנה אפשרי, כמובן, רק כאשר הרתיעה מדיון ביקורתי היא כה גדולה. האם רבין, שקרא את הדוח ומודה היום בצורך לעסוק בו, ביטל את דעתו רק בגלל איזה נימוק טכני טפל שהרמטכ"ל הביא בפניו, שמא הוא העריך את מה שוולד מגנה בחיבורו כתחילה ל"שקט תעשייתי" בצה"ל (זה שמצמיח בו "זונות", לטענתו) על פני פולמוס קשה?

האפשרות השנייה מתקבלת יותר על הדעת. רבין, שקרא את הדוח, לא הביע הדאי על סיפורו של הרמטכ"ל בהיסודה־דעת. הוא הבין כנראה היטב שלוי אינו מעוניין בדיון, הניחו לו לנהוג כרצונו. רק תרועה חזקה של אנטי־חקירה יכולה לגרום הנוהה מחושבת כזאת. הרי דוח ולד אינו המסמך היחיד שהונח על שולחן המטכ"ל ולא נדון. הפיקוד העליון לא טיפל בדוח בעייתי על תיפקוד המוצב שלו בזמן מלחמת לבנון, והדוף בשעתו להגירה דזה על המלחמה של האלוף (מיל') יעקב אבן.

★ ★ ★

השאלה עכשיו היא אם בנסיבות כאלה, קצין בכיר שאינו בעל נטיות התאבדות, יקום כיום ויפתח את הפה. השאלה איננה תיאורטית. התהאה הממשית היחידה של פרשת ולד היא ועדת־משנה של ועדת החוץ והביטחון, אשר תעסוק בדוח בחודשים הבאים. אם תנהל את דיוניה כראוי — והרכב חבריה, למרות רפול, מעורר תקווה כזאת — יהיה עליה לזמן, בין היתר, מבחר נאה של בכירי צה"ל. האווירה המקארתיסטית סביב ולד עלולה להיות בעיניהם סימן רב מרי.

הטיפול בדוח על־ידי המטכ"ל חיזק את הרושם הכוזב, שהמערכת הצבאית מתקשה לקיים דיון משוחרר בנושאים המהותיים מקור למבוכה אפשרית בקרב החברה. אף על פי כן, גם לאחר שהתקפה נוכח ארבעת הכרכים של ולד, אין זה מאוחר בשבילה להבין את התועלת שבקיום בירור ממצה בנושאים המהותיים שמקופלים בהם. לא רק לגופו של עניין, אלא גם כדי לא להפוך את הכנסת לבייסקי של צה"ל.

הכנסת איננה תחליף למטכ"ל. אבל אם היא תיזהר לבד בדרך החקירה, מי שלא רצה את רוח ולד עשוי לקבל מנהג גלולה עוד יותר קשה לעיכול. ומי שמערית, והצליחה, לשתוק במגרש הביתי שלו, יימצא עצמו נאלץ לדבר במגרש הפרלמנטרי, בלי שיוכל להפנות את השואלים לפרוטוקול של ישיבות המטכ"ל.

אתי גרינברג - מנהלת המכירות גני הרצליה

לפני שאני מראה לך את הקוטג'ים בגני הרצליה של אזורים, כדאי שתראה מקומות אחרים.

גני הרצליה
שכונת הקוטג'ים החדשה של אזורים

אשמח להפגש איתך באתר המכירות ולהציג בפניך את היתרונות היחודיים והבלעדיים של שכונת הקוטגים החדשה - גני הרצליה של אזורים. המשרד פתוח בימים א'-ו' בין השעות 10.00-14.00.

פרטים בטלפון
050-22214

דיוד
אזורים
חברת הבניה של קבוצת כלל

כגל

هكذا من الأصل

مكتبة الأصل

מקורות מדיניים / עקיבא אלדר

אנשים ומדיניות

בסיכום הדיון סביב ההודעה המדינית בכנסת, דחה ראש הממשלה שמעון פרס את הטענה שהעברת כיסאו ליצחק שמיר תסתום את הגולל על שארית היוזמה המדינית של ישראל. הוא הבטיח כי הרוטציה חלה "רק על אנשים ולא על מדיניות". האם יש בכך כדי לסבר את אוזניהם של אלה המייחלים עדיין לתמורות מדיניות חיוביות בעתיד הנראה לעין, או שמא דווקא באיזור הזה צריך להתייחס ברצינות לגופם של אנשים לא פחות, ואולי אף יותר מאשר לגופה של מדיניות? כדאי לבחון את השפעתם של כמה אישים מרכזיים על אירועים מדיניים שהעסיקו אנשים רבים בימים האחרונים.

שמעון פרס: לא צריך להיות בעל חלומות כדי לדמיין מה היה מצוס בגין אומר ועושה מול ציוזנתו התרבות הרעשני בדמשק. קשה שלא לזכור את המשפט הידוע "אסד היוזר, יאנוש ורפול מוכבים". האם היו בגין — או יצחק שמיר — עומדים בפני המפתח שאריאל שרון היה פורש על שולחנם בתוספת תיאורים גרפיים על ההצטיידות הסורית?

בטיפולו במשבר המלולי עם סוריה העדיף פרס עצמו את התזה שלו בדבר ההפרדה בין אנשים למדיניות. בעוד שר הביטחון יצחק רבין מדבר באוזני הברית על אחריות הסורים לניסיון הפיגוע במטוס אל על, ניצל פרס כל סדק להעברת מסרים של הרגעה לסורים. הוא עשה זאת באמצעות דיפלומטים אמריקאים, גילה בפומבי פרטים על הצעה להסדרי ביניים בלבנון, שהר־עבה לסורים, ולא נרתע, בעיצומו של המשבר, לקרוא להם מעל במת הכנסת לפתוח במשא ומתן לשלום.

עוד בטרם נדמו הדי הכמעט־פיצוץ במטוס, וכבר הלמו כלי החפירה במתפרות הסוריות בבקעה. שב הורה פרס להמעיט בחשיבות העניין ולרכך את האש ההסברתית. במלחמה בטרור. הנשיא הסורי חפז אל־אסד, שלדעת מקורות אמריקאיים היה עמוק בסוד מזימת הטבח במטוס, חשש מפני תגובה ישראלית־אמריקאית משותפת ועבר למגננה. בראיון לוואשינגטון פוסט הוא הסתייג מהטרור והדגיש את רעיון החזקת בני הערובה האמריקאים בלבנון כקלף מיקוח במשחק מול ארה"ב וישראל.

מותר להניח כי דרושות היו פחות הוכחות לכך שדמשק עמדה מאחורי ניסיון הפיגוע במטוס ישראלי כדי לשלוח אש בתרכבת של ממשלה ימנית וכתרות על הכנות סוריות לקראת מלחמה. אפשר שפרס, ואחר כך גם רבין, שנבהל מעצמו, הרחיק עד מלחמה שהיתה — ועד־דנה — בשער. מכל מקום, הפעם יכלו אפילו האמריקאים להבטיח ללא חשש לסובייטים — שפנו אליהם בבקשה לרסן את ישראל — שממשלת פרס לא תפתח במלחמה אם הסורים יעצרו את אשם.

חפז אל־אסד: האמריקאים מעריכים שאסד החולה חי כבר מספר חודשים על "זמן שאול". שיעור הסוכר בדמו מעסיק גורמי ביון רבים במערב: מנהיג על ערש דווי, ויהיה הפרגמאטי שבמנהיגים, עלול להפריך את הערכותיהם של טובי המומחים המשקיפים. אסד הבריא, כך הניחו במערב, ראה בחיזוקה הפנימי, בעיקר הכלכלי, של סוריה מרכיב חיוני בתחייה לאיזון אסטרטגי. משקיפים האמינו כי תשומת לבו תתמקד בטווח הקצר והבינוני במה שהוא עצמו כינה ה"היחלצות מהבוץ הלבנוני", בשיקום הכלכלי ובבעיות ההורשתיות־פוליטיות הפוקדות את ארצו, ואת המלחמה ישאיר כיעד לטווח רחוק. אולם כאשר הטווח הקצר הוא כל מה שנותר לו, אפשר שהוא יקדים את המאוחר. במערב עוסקים כבר בספקולציות סביב שאלת היורש. יש אומרים שאסד כבר מכשיר את בנו לכהונה תוך שהוא מרחיק את אחיו ריפעת ממוקדי הכוח. יש מקום לייחל להחלמתו של אסאד, מה שאינו סביר, או לקצו המהיר. מצבו הרעוע של נשיא סוריה אינו תורם לבריאות האיזור וליציבותו.

יצחק רבין: אנשי מימשל בכירים שפגשו את שר הביטחון בביקורו האחרון בוואשינגטון שמעו מפיו הערכה שאין מקום לצפות לשינויים מדיניים באיזור בשלוש השנים הקרובות. כל מה שהוא מוכן לתרום לטובת העניין היה "לעקוב בדריכות אחרי הצד השני". רבין הרים ידיים אף משיפור איכות החיים בשטחים. רצח זעפר אל־מצרי חיסל לדידו כל סיכוי להידברות עם הנהגה מקומית. הוא גילה אטימות מוחלטת לרעיון המקשר את "תוכנית מרשל למזרח התיכון" לשיפור המצב הכלכלי בגדה וברצועה. קצינים במימשל הצבאי מתלוננים באחרונה על היעדר גיבוי מדיני לתהליך ה"עירבי־זציה" של המימשל, הקרוי בפי פרס "האצלת סמכויות". רבין אינו מוכן לסייע אף להוצאת קצינים לפנסיה מוקדמת, כדי שתפקידיהם יימסרו בהצעה לאישים מקומיים.

במשרד הביטחון אין הליכוד זקוק לרוטציה כדי להשליט את מדיניותו בשטחים. יודעי דבר במשרד אומרים שרבין עושה זאת עבור שמיר טוב יותר משרון וארנס. במקרה של רבין והערבים צודק פרס: הרוטציה לא תשפיע על המדיניות. ממילא מה שהיה בימי שמיר מודל 84 הוא שיהיה בימי שמיר מודל 87.

חוסני מובארק: בדיחה מצרית מספרת שהנשיא מובארק הזעיק אליו את יועצו אוסמה אל־באז והתלונן שהעט הנובע שלו נעלם מהמגירה. כעבור שעה קלה נמצא העט והנשיא בישר על כך בשמחה ליועץ. נפלו פניו של אל־באז. "כמה חבל", הפטיר, "שלושה כבר הודו בגניבה". אל־באז, האיש הקרוב ביותר לאוזניו של הנשיא, אינו מחמיץ הזדמנות לנגח את ישראל. הוא משרבב לפרקים נימה כזו גם בנאומים שהוא מכין למובארק.

רבים בירושלים מתקשים להבין מדוע מוסיף פרס לחשוש מויתור נוסף בשטח הבוררות סביב פיסת החול הקטנה בטאבה. מדוע הוא מהסס לעשות שימוש בקרבתו של שמיר לרוטציה הנכספת כדי לחלץ ממנו ויתורים בעניין זה, כפי שהציע לו המנכ"ל אברהם טמיר. בקהיר אומרים שהחשש של מובארק מפני זעמו של אוסמה הקשוח בולם את הנשיא כל אימת שעובר בו הרהור של ויתור.

באחרונה התנסו השליחים האמריקאים בהשלכות מרחיקות הלכת של אישיותו הרופסת משהו של מובארק (בעיקר בהשוואה לנחרצותו של קודמו אנואר סאדאת) על תהליך השלום. מזכיר המדינה האמריקאי ג'ורג' שולץ רמז לעזר ויצמן כי ייענה להזמנה לבוא לאיזור אם יקבל איתות חיובי מהרצליה. שולץ מוכן לברך על המוגמר בפרשת טאבה הנצחית. פרס הציע לו להפוך את טאבה לנקודת מוצא למסע דילוגים הדרגתי. הפיוס הישראלי־מצרי נועד להוציא את תהליך השלום האיזורי מקיפאונו עוד לפני הרוטציה.

מדיניות הפסיחה על שתי הסעיפים ביחסו לשלום עם ישראל היתה כבר בעוכריו של מובארק, הדבר בא לידי ביטוי במהומות שפקדו את זקזיק בעקבות הרשעתו של רוצח ראס בורקה. מובארק הניח לאופוזיציה להפוך רוצח ילדים יהודים לגיבור לאומי. עכשיו הוא נותן לאוסמה אל־באז את ברכתו להכשלת כל פשרה בניסוח השאלה בשטר הבוררות בטאבה.

ביקור ג'נטלמני של גברת

אפשר להריע לביקור הראשון של ראש ממשלה בריטי בישראל אחרי 39 שנה. אפשר גם לתמוה — מדוע הם פסחו עלינו כל אותן שנים? רבים מראשי הממשלות של בריטניה ביקרו כאן אחרי בחירתם או לפני כן, כמו הגברת מרגרט תאצ'ר (היא עשתה זאת פעמיים). היא מגיעה לכאן הפעם זמן קצר אחרי ששר החוץ יצחק שמיר נפרד מעמיתו האיטלקי ג'וליו אנדריוטי. אולי יש בכך כדי ללמד שישראל מצויה בעיצומו של תהליך נורמליזציה עם אירופה הדמוקרטית.

דווקא היעדר נושאים כבדי משקל בסדר יומה המדיני של האורחת, בירושלים מעיד על כך שישראל, כמתוקשת שבמדינות העולם עלתה על מפת הסיורים של מנהיגי היבשת. אישיותה של מרגרט תאצ'ר, מנהיגה שהתייצבה באומץ לב מול הטרור, עושה אותה לידידה טבעית של ישראל.

אין להצביע בימים אלה על בעיות מהותיות ביחסי שתי המדינות. אפילו אמברגו הנשק שלא הוסר מאז הכריזה עליו בריטניה במרוצת מלחמת לבנון אינו מטריד את מערכת הביטחון יותר על המידה. ספק אם שר הביטחון יצחק רבין יזכיר זאת בפגישה שנועדה לו עם האורחת.

במצב של מוכרים בלבד בשוקי הנפט, נקל לוותר על הנפט הבריטי. תאצ'ר קיימה את הבטחתה לפרס להוזיל ממתן אישורים ממשלתיים לחברות המבקשות להוכיח לערבים שהן אינן סוחרות עם ישראל. תאצ'ר מעוגנת היטב בתוך הקונצנזוס העולמי, הגורס כי יש למצוא פתרון לבעיה הפלסטינית. כשם שאפשרי היה לתאצ'ר לבטל את ביקורם של שני האישים הפלשתינאים הקיצוניים, שהוזמנו לבריטניה בעקבות פגישתה עם חוסיין בעקבה לפני כמחצית השנה, כך גם מותר לצפות להבעת תמיכה בפלשתינאים מתונים שעמם תיפגש בירושלים.

חוסיין הניח בשעתו שאש"ף ישלם את המחיר המדיני שנדרש ממנו על מנת לקבל לגיטימציה מממשלת בריטניה. המלך קיווה כי בלונדון ייפתחו שערי המשא ומתן. עתה מצויים שערפאת הטעה אותו, אך תאצ'ר הקשוחה לא ויתרה והשאירה את האורחים הערבים מחוץ לשער. מאז חלה הידרדרות ביחסי חוסיין—ערפאת שהגיעה בנתק מוחלט כמעט.

תאצ'ר באה איפוא לישראל בתקופה מדינית שחונה. כיוון שממילא תהיה תאצ'ר למשך מחצית השנה נשיא תורן של הקהילייה האירופית, היא תשמע ודאי תלונות נגד הנשיא היוצא, ההולנדי ון דן ברוק, שצופים כי ייפגש עם ערפאת בתנים חרף המחאות. היא תואלץ לשמוע דברי שתדלנות ישראליים בעניין מקומה של ישראל בשוק מול ספרד, ומה שחשוב לה לא פחות: תאצ'ר תצטלם ברמת גן, תאומתה של פינצ'לי, אזור הבחירה של האורחת הנכבדת.

שגרירים בשבי הרוטאציה

ספק אם דברי השבח שהעטיר שר המשפטים האמריקאי אדוארד מיז על השגריר מאיר רוזן באוזני הצורים בביתו של שמעון פרס, תרמו לשגריר כמו ה"נודניק" של עזר ויצמן. רוזן נמנה עם השגרירים הוותיקים המוצלחים בנבחרת. שגורלם הדיפלומטי נתון בימים אלה למקח וממכר בין שרי החוץ הרוטאציוניים. כשם שאיש אינו חולק על סמכותו של יצחק שמיר להוליך באוקטובר את צמרת משרד ראש הממשלה, יש לזכור שהרוטאציה חלה גם על משרת שר החוץ. פרס (ב"נידנודו" הנמרץ של עזר ברעם, משה שחל ומיכה חריש) מתכבן מספר שינויים פרסונליים בשירות החוץ. היעד החשוב ביותר הוא כמובן השגריר בוואשינגטון. פרס רמז (כהרגלו, אין הוא מבטיח מפורשות) לכמה מקורבים לו ולמפלגתו כי מקומו של רוזן יאה להם.

על פי הכלל הנקוט בידי שמיר שרים רבים בליכוד "אוכלים" של ויצמן הוא "ידידי" הצמרף רוזן. בעזרת לשונו הארוכה של ויצמן, למתנה ידידי שמיר. עתה מובטח לו שהליכוד ייאבק בעקשנות על הארכת תקופת כהונתו.

השבוע יגישו ברעם וחבריו לפרס רשימה ארוכה למדי של מינויים מבוקשים בשירות החוץ (ביניהם השגרירים בארה"ב, צרפת, ספרד, אוסטריה, בריטניה, איטליה ועוד). מקצתם קורצים לעסקני המערך, אחרים הולמים לדעתם פקידים בכירים במשרד החוץ, שלא חששו לקיים את תא המערך גם בעידן הליכוד.

בסוף השבוע יפתח פרס במשא ומתן עם שמיר והניסיון מלמד שצפוי כאן עינוי המינוי. ועד העובדים מחה כבר כמה פעמים בפני שמיר על הבטחות סרק לסיים את שיבוץ התפקידים בחו"ל. שמיר נאלץ לדחות מינויים, לעתים כדי לשמור אותם לעסקנים. במקרים אחרים, על מנת שלא להעמיד את יורשו בפני עובדות מוגמרות.

כך למשל תובע פרס להניח לו למנות שגריר לספרד הסוציאליסטית במקום שמואל הדס, שכהונתו מסתיימת הקיץ. המשנה למנכ"ל ישראל גור אריה המיועד למדריד נאלץ להמתין להכרעת שני הגדולים. בינתיים אין ממנים גם את המנכ"ל מרדכי דרורי לשגריר ברומא, כיוון שיש לשמור מקום בעבור גור אריה, למקרה שמדריד תימסר לסוציאליסט מהמערך. שגריר חדש משתתף במיון הסגל שיעמוד לרשותו, ובאין שגריר — אין מינויים זוטרים. עשרות מעובדי משרד החוץ אינם יודעים איפוא בסוף מאי באיזו שפה ילמדו ילדיהם בעוד חודשיים־שלושה. ועד העובדים מבטיח מאבק. הוא פנה כבר לראש הממשלה בבקשה לקבלו לפגישה. אולם מנהל לשכת ראש הממשלה, בועז אפלבאום הודיע שפרס אינו עוסק במינויים במשרד החוץ ולא יעסוק בכך לפני הרוטציה. הוא בישר גם שפרס אינו אחראי לפרסומים אודות צבא אנשיו של ויצמן המתכבן להסתער על משרד החוץ.

מסדרונות מפלגתיים / אילן שחורי

כמעט פיצוץ במרכז הליברלי

בוועידת היסוד של מפלגת המרכז הליברלי שהתקיימה השבוע באו לידי ביטוי המחלוקות המהותיות שבמפלגה שאך זה קמה. בקבוצה זו קיימים כבר שלושה מחנות המאופיינים במתח ובמחלוקות רבות. מחנה אחד מתגודד סביב אבי הרעיון של המפלגה החדשה, השר לשעבר יצחק ברמן, המחנה אחר נסוב סביב ראש עיריית רחובות יחזקאל הרמלך, ויחזקאל פלומין. בתוך נמצא מחנה שקט יותר, שאותו מובילים יו"ר התנועה אריה דולצין, וראש הרשימה לכנסת, ראש עיריית תל אביב שלמה להט. כל אחד משני המחנות האחרים מנסה להשפיע על דולצין ולהט לצדד בעמדתו. הרמלך ופלומין דואגים יותר לאינטרסים של הקבוצה שפרשה מהמפלגה הליברלית ולהשפעת הבריה על דרכה של התנועה. הם מבקשים גם למנוע מקבוצות גדולות אחרות לקבל נתח מהעוגה. ואילו ברמן מגדיר דווקא בהרחבת שורות התנועה על־ידי צירוף חברים חדשים להנהגה, אפילו על חשבון השפעתו של "חבר המייסדים".

ביטוי חריף למחלוקת זו היתה סביב פרישת הח"כ לשעבר יצחק יצחקי. חלק גדול מראשי התנועה עשו הכל במהלך ועידת היסוד כדי למנוע את בחירת מומלציו לראשות התנועה, מתוך חשש לאבדן השליטה. השר לשעבר יצחק ברמן הגדיר השבוע בשיחה ל"מסדרונות מפלגתיים" את התנהגות חבריו כניסיונו להנהיג את השיטות של המפלגה הליברלית לתנועה החדשה.

"התופעה של גניבת הצבעה, וניסיון להכשיל קבוצה שלמה, רק מתוך כוונה למנוע את בחירתם, כדי לא לפגוע במעמד ובשליטה; הניסיונות לא לאפשר הצטרפות חברים חדשים. כל זה מוכר לי מאיזה שהוא מקום. הרי רק בגלל הדברים הללו ברחנו מהבניין שבאבן גבירול 68. אני לא רוצה שדברים אלה יהיו מנת חלקנו גם ברחוב בן יהודה", אמר ברמן. השר לשעבר אומר כי כואב לו מאד שלא איפשרו לו להשמיע את הסתייגויותיו על תקנון התנועה, ושהיה מי שהורדו לקיים את ההצבעה בהיעדרה, כדי שלא יוכל לנאום. "התנגדתי לתקנון כי הוא בניגוד לחוק העמותות, הכל ששו כך. המפלגה הזאת לא תוכל להמשיך ולהתקיים אם יימשך המצב זה. לא לילד הזה פיללתי. צריך להפסיק עם כך מיד בהתחלה", אמר ברמן.

בתוך כך נודע השבוע כי לפני כחודשיים פנה דולצין לשר אחד ולמספר חברי כנסת מהמפלגה הליברלית והציע להם להצטרף לתנועה החדשה. היה זה בניגוד להכרזות ראשי התנועה כי אין הם רוצים איש מבין ראשי המפלגה הליברלית וחברי הכנסת שלה בתנועה החדשה. נודע כי דולצין פנה לשר גדעון פת ולחברי הכנסת אריאל לין ודן תיכון.

השר פת אישר השבוע את קיום השיחה עם דולצין, ואמר כי גם להם הרמלך ביקש ממנו להצטרף. "הם חיזרו אחרי במשך חודשים ארוכים, עד כדי הצעות ופיתויים, אך הבהרתי להם כי אינני מאמין בתנועה הזו", אמר פת. לין אמר כי נועד עם דולצין על־פי בקשתו במלון המלך דוד בירושלים ושם הציע לו להשתלב בהנהגת התנועה החדשה. "מיד אמרתי לדולצין שהבקשה היא בלתי־ריאלית ולא רצינית, ובזה סיימתי את הדיון בנושא", אמר לין.

דיוקן של עסקן: יצחק יצחקי

נדודים פוליטיים

מפלגת המרכז הליברלי לא היתה תחנתו הפוליטית הראשונה של הח"כ לשעבר יצחק יצחקי. השבוע האשימו אותו מראשי מפלגת המרכז אותו ואת חבריו באחריות לניסיון לפוצץ את ועידת היסוד של המפלגה החדשה.

זה למעלה מחמש שנים, מאז הבחירות אז, סובב יצחקי בחברתם של כמה מאות מאוהדיו ומחפש מגרש וחנייה פוליטי. את הצעד הפוליטי הראשון שלו עשה ב־1977, כשהוצב למקום השני ברשימת "שלומציון" של אריאל שרון. שרון ויצחקי נבחרו לכנסת, אולם עד מהרה הסתיים הרומן ביניהם בקולות צורמים, עד כי לבסוף לא דיברו ביניהם.

כאשר הליכוד עלה לשלטון ושרון נבחר כשר החקלאות בממשלת מנחם בגין, עבר שרון משלומציון לתנועת החירות. הוא דרש כי יצרפו לחרות מספר אנשים משלומציון כדי שיוכל להוות מוקד כוח במסגרת התנועה. יצחקי צורף גם הוא לחרות אולם לאחר זמן קצר הודיע על פרישתו והכריז על עצמו כסיעה נפרדת בכנסת. מעשהו עורר כעס רב בקרב חברי הליכוד, וחבריו הרגישו למעשה עד תום תקופת כהונתה של הכנסת.

בפעילותו בכנסת הוא יזם את "חוק יצחקי" שבו העלה הגיל לאחריות פלילית, ופעל בקרב שכבות המצוקה. ב־1981 הקים מפלגה חדשה: "ישראל אחת", שבראשה רץ לכנסת. הוא פעל אז כשיטות בחירות אמריקאית, ובכל פינה הודבקה כרזה עם תמונתו. אולם הוא זכה רק לכ־4,000 קולות, כרבע מהנדרש לאחוז החסימה, ומצא עצמו מחוץ לבית המחוקקים.

השלב הבא בתחנות הפוליטיות של יצחקי היה הקמת "חוג אקטואליה", בימה לליבון בעיות חברה ומדינה. החוג היה מגרש הפוליטי הזמני של יצחקי בשנים האחרונות, והוא הקפיד לקיים התכנסויות קבועות עם חבריו. מדי פעם הופיעו מרצים בפני חברי החוג, ויצחקי עצמו חיפש את המפלגה שתהיה מוכנה לקלוט אותו. הזדמנות פז אחת היתה כשפגש את השר לשעבר יצחק ברמן, במפגש פוליטי שקיים. השניים סיכמו כי יצחקי ישתתף בהתארגנות שיזם ברמן במסגרת מפלגת מרכז עתידית.

במשך כשנתיים שיתף ברמן את יצחקי בבימה הפוליטית שהפגישה מרצים משינוי ול"ע, ומשהוחלט כי הוא וחבריו יפרשו מהמפלגה הליברלית ויקימו את מפלגת המרכז הליברלי, כבר היה יצחקי אחד העסקנים הראשונים שהציע לגייס קהל חברים ואוהדים.

במפלגת המרכז ראה יצחקי הזדמנות נדירה לשוב לשורה הראשונה של הזירה הפוליטית. הוא הרבה במפגשים, ערך חוגי בית, סייר בכל רחבי הארץ, והתוצאה היתה שבתוך ארבעה חודשים הצליח לגייס כ־800 חברים לתנועה החדשה.

פעילותו של יצחקי היתה לצנינים בעיני אחדים מראשי התנועה החדשה, בעיקר מתוך חשש כי מוקד הכח של יצחקי ינצל את השפעתם. התוצאה היתה שבוועידת היסוד בראשית השבוע הוחלט כי רק 27 מאנשיו יצורפו למועצת התנועה הכוללת כ־350 איש. תגובה עוררה האשמות נגדו כי ניסה למחות בדרך של פיצוץ הוועידה.

יצחקי אמר השבוע כי מנסים לעשות לו רצח אופי, וכי לא היתה לו יד במהומה. הוא הודיע כי החליט שלא להיאבק על מקום לכנסת במסגרת התנועה החדשה כדי לנצל את ההתנגדות לו ולקבוצתו. עם זאת הסביר יצחקי כי הוא וחבריו עדיין שוקלים אם מפלגת המרכז החדשה היא המקום שבו הם רוצים לפעול.

"אני עושה כעת את חשבון הנפש", אמר יצחקי השבוע. יתכן כי גם מפלגה זו לא תהיה תחנתו הפוליטית האחרונה של הח"כ לשעבר, שכנראה שוב יקח לידו את מקל הנדודים.

מי באמת ניצח בעבודה?

במפלגת העבודה עסקו בשבוע האחרון בניתוח תוצאות הבחירה למרכז המפלגה. הפעם יש למרכז העבודה החדש כח פוליטי רב. ולו רק בשל ביטול הוועדות המסודרות וההחלטה כי מועמדי מפלגת העבודה לכנסת ייבחרו וידורגו על־ידי חברי מרכז המפלגה.

עד למושב השני של ועידת העבודה, שבחרה את המרכז החדש, היה לחץ גדול להצטרף למסגרת המרכז החדשה. ההחלטה הראשונה היתה כי מרכז העבודה ימנה 1,001 חברים: שליש באמצעות הוועדות המסודרות ושני שליש בבחירות. אולם בסופו של דבר נקבע כי הוא ימנה 1,300 חברים, חציו ייבחר באמצעות הוועדה המסודרת. אם תנועת יחד של עזר ויצמן תצטרף למפלגת העבודה, יגדל המרכז עד לכדי 1,400 חברים — ב־100 יותר מהמרכז הקודם.

עדיין מוקדם לקבוע מי זכה בהישג עם בחירת המרכז החדש ומי הצליח להכין לעצמו מוקד כח לקראת ההתמודדויות בעתיד. אך למחרת בחירת המרכז נשמעו הכרזות של שביעות רצון כמעט מכל עבר. המשמרת הצעירה והדור הצעיר זכו לייצוג של 15 אחוז וכמעט הכפילו את גיל הייצוג של גילאי 35 ומטה במרכז. נשים קיבלו ייצוג של 20 אחוז. מחנה רבין טוען כי שמר על כוחו. מחוזות תל אביב, חיפה וירושלים טענו כי הצליחו להגביר את כוחם. גם הוותיקים במפלגה הביעו שביעות רצון. השר משה שחל טען כי המרכז החדש יקל עליו לחזק את מעמדו. מלשכתו של השר מרדכי גור נטען כי העבודה הקשה של השנים האחרונות הוכיחה עצמה בבחירות המרכז. רק מכיוונו של השר גד יעקבי נשמעו קולות של קיפוח ואכזבה. —

מה שברור הוא כי מזכ"ל המפלגה וח"כ עוזי ברעם הצליח, בזכות אירגון הוועידה ובחירת המרכז, לבסס את כוחו במפלגה ואולי אף לקצר בכך את דרכו בעתיד לשולחן הממשלה. הישג נאה נרשם גם לזעגן כוח, עוזרו של ברעם, שעסק בפועל בהרכבת המרכז.

כשהכל מרוצים קשה לקבוע מיהו בעל היתרון בתנועה. רק לאחר ההתמודדות הראשונה במרכז, כנראה בעוד כשלושה חודשים עם הבחירות ללשכת המפלגה, תהיה התמונה ברורה יותר. אך ש־ אחד כבר מורגש היטב במפלגת העבודה: לקראת המרכז החדש ולכוח הרב שלו, חברי הכנסת של מפלגת העבודה, שבעבר הבטיחו את בחירתם באמצעות ועדות מסודרות, יהיו חייבים לעמוד לבחירת בפני המרכז. רבים מהם כבר חוששים, ויש כבר שהחלו לגבש חזיתות ולחפש שותפים לבריתות.

הטור השלישי / לילי גלילי

מחלוקת העישון הממשלתית

ואנחנו חשבנו שלנו יש בעייה כשחוק הגזענות מתעכב בהגזה. תמיד טוב לקרוא עיתונים, ולראות שלאחרים יש צרות גדולות יותר. הנה רק השבוע דיווחו העיתונים בהרחבה, כי גם באיטליה מעכבים השרים אישורו של חוק: החוק נגד עישון. המאבק בממשלת איטליה ניטש מאז חודש נובמבר בין 17 שרים מעשנים לבין 13 לא מעשנים. ראש הממשלה, בטינו קראקסי, הידוע בחיבתו לסיגריות מגמה, לא השמיע עדיין את דברו בסוגיה. גם ראש ממשלת ישראל, הידוע בחיבתו לסיגריות קנט, לא נקט עמדה פומבית בנושא, אך משיצאנו לבדוק את הפוטנציאל של משבר ממשלתי דומה בממשלתנו, גילינו להפתעתנו כי יש עשן עם אש, ואפילו שמעון פרס כבר נדרש לנושא.

כפי שנהוג בכל מקרה של נושא המאיים במשבר, הקדמנו ובדקנו את מאזן הכוחות. בקבוצת הלא מעשנים, מצאנו את השרים: מרדכי גור, משה קצב (המתגאה בכך שמעולם לא התחיל לעשן), אף כי גדל בבני־מיהו. יצחק שמיר, אמנון רובינשטיין; יוסף שפירא; משה נסים;

בורג: מרות על המעשנים

אריה נחמקין; אברהם שריר; משה ארנס; חיים קורפו; יעקב צור; יצחק נבון; עזר ויצמן; יצחק פרץ; גד יעקבי; אריאל שרון ויוסף בורג. סך הכל, 17 לא מעשנים, ולקם מלידה, אחרים שחזרו בתשובה. המעשנים, אמנם מיעוט מבוטל של 8 שרים, מייצגים קבוצת לחץ רצינית. המתחלקת לשתי תת־קבוצות, החשובות לעניננו בהמשך. בראש רשימת מעשני הסיגריות הכבדים, ראש הממשלה עצמו. על אותה קבוצה נמנים גם יצחק רבין ודוד לוי. לצידם, קבוצה אריסטוקרטית של אוחזים במקטרת ובסיגרים: חיים בר לב (סיגרים); יצחק מודעי (סיגרים); משה שחל (מקטרת וסיגרים); גדעון פת — מקטרת. הניתוח לעומק של המצב גילה, כי קבוצה אחרונה זו, היא הבעייתית ביותר. כמות העשן, וסמיכותו והריח העולה ממקטרות וסיגרים, הפכו קבוצה קטנה זו לבעייה חמורה, המפריעה בלילות הארוכים ומורטי העצבים של המשברים הממשלתיים התכופים.

זרעי המשבר הממשלתי נזרעו בעצם כבר לפני כחודש ימים. כשר הדתות יוסף בורג, שקוצר שלו אסור היה כבר לחסנו בפני שכולה, פנה לראש הממשלה, וביקש להגדיל מרחוק על המעשנים הכבדים. בורג, אגב, הוא מהמעשנים לשעבר. הוא עצמו מספר, כי כמה מבאומיו הטובים יותר היו כתובים פעם על קופסאות סיגריות. אלא שזה היה לפני 30 שנה (ועבר לא רחוק במימדי הזמן של בורג, ובאז, כדרכם של החוזרים בתשובה, הקפיד הרהות "קתולי יותר מהאפיפיור". בפנייה לפרס, הבחין בורג בין מעשני הסיגריות הנסבלים ובין מעלי הקטורת במקטרות ובסיגרים. פרס נענה, וביקש להקצות לקבוצה זו פינה מיוחדת בחדר הישיבות של הממשלה, רעיון שנמצא בלתי ישים.

האם מאיים משבר חדש על הממשלה הבאחדות? שאלנו את בורג המנוסה. "אני לא חושב", השיב, "אנחנו לא איטליה, ויש מספיק נושאים אחרים שהשרים חלוקים בהם. חוץ מזה, כשאתה אוסר עישון בחדר הישיבות, כל רגע קם מישהו אחר, ויוצא לעשן בחדר הסמוך. כך התבוררת הבעייתית הזו הפכת להרכב קאמרי ברגעים קריטיים. וכל העניין לא כדאי". יש להבין, שגם נסיון ההגבלות על העישון בממשלת בגין, עשה את שלו. השרים שנהגו לצאת החוצה על מנת לשאוף מעט עשן, פלטו באותה הזדמנות גם כמה הדלפות צמרת. מישהו יעז לקחת היום את הסיכון? ללא ספק, כבר עדיף להחנק בפנים.

המרכז הליברלי לא מאמין בנסיכים

לא ברור עדיין בכמה קולות תזכה בעתיד מפלגת המרכז הליברלי החדשה, אולם דבר אחד ודאי כבר עתה: שתי מצביעות פוטנציאליות, היא נאבקה במבואות בליל הפתיחה. השתיים, שהגיעו עם עוד עשרות שנותרו מחוץ לאולם "הבימה" הגדוש בליל הפתיחה, ערכו בקולי קולות מאזן של הפגישות הרומנטיות עליהן ויתרו בשביל הוועידה. משלא ניתן להן להיכנס, הלכו פה אחד לא להצביע למרכז החדש.

שתי המתחרות, היו, אגב, בחברה טובה. בתחילת הערב, נותר מחוץ לאולם גם שר אחד — יוסף שפירא, נהגו האישי של ראש הממשלה, ואפילו יאיר לפיד, בנו של המזכ"ל יוסף לפיד. מלווה ברעייתו החדשה והחותנת. שעה ארוכה לא הועילו ללפיד הצעיר ההסברים של "אני בנו שלו", כמה שמלמד שלמפלגה החדשה עדיין אין "נסיכים", או, לפחות, שהשומר האיתני שבפתח (הדומה דמיון מדהים לדראגו האכזר מ"דמבר") משתייך לליברלים של הליכוד. לוחץ הנוכחים על הפתוחים העולים, סיכמו אומנם את ליבו של המזכ"ל, אולם גרם הפסד הקשורתי חמור לשר שפירא. בביסתו המאוחרת (לאחר תחינה ממושכת של "אולי לפחות לשרים תתנו להיכנס"), המקה מעיני התקשורת, שטרחה להדגיש בדיווחיה: "אף שר ממפלגות הימין לא בא לפתיחת הוועידה". הנה, באנו כאן לתקן את המעוות: גם יוסקה שפירא היה שם, בנו עינינו ראינו.

פרס ישדר עם שחר

כפי שכבר אמר ראש ממשלתנו לשעבר, אין שואלים גבר היכן היה בלילה. אבל אנו דווקא יודעים בדיוק מה יעשה ראש ממשלתנו הנוכחי בארבע לפנות בוקר של האחד ביוני. על פי ההצעה המקורית, הוזמן שמעון פרס לשאת דברים באירוע שמארגן הבונדס בניו־יורק לכבוד מאה שנה להולדתו של בן גוריון. פרס נקלע לבעייה. נסיעה מיוחדת לשם כך נראתה לו שלא במקומה, אולם הנושא חשוב ואף אהוב. הפתרון נמצא בטכנולוגיה התקשורתית. במקום לנסוע, ישדר פרס את דבריו בשידור חי שיועבר באמצעות לוויין. השידור לאולם בו יתקיים האירוע. החסרון היחיד הוא, שבשל הפרשי השעות בינינו לבין ניו־יורק, שגדלו עם הפעלת שעון הקיץ, יקום פרס בארבע לפנות בוקר.

סערות ונשיקות

הקירה. לא צריך בשביל זה את תגובתו הבוטה של רב שילנסקי על הנשיקה שהעניק פרס לסגנית יו"ר הפרלמנט הגרמני, אנמרי רנגר. (שבה רמז על האסוציאציות העולות באפו מן הריח של נשיקה כזו). אפילו נשיקה בין יריבים פוליטיים מעוררת בארץ סערה פוליטית.

כשחזר רה"מ דאז מנחם בגין מחתימת הסכמי קמפ־דייוויד, הוליטה מי שהיתה סגנית יו"ר הכנסת, חייקה גרוסמן, לעשות לו מחווה מיוחדת, ובאה לקבל את פניו בשדה התעופה. כשירד בגין מן המטוס, הבחין בחייקה גרוסמן, הבין את משמעות המחווה שלה, ניגש אליה והצמיד ללחיה נשיקה מצלצלת. הנשיקה הונצחה בתמונות, ושנים ארוכות אחר־כך עוד נמתחה על גרוסמן ביקורת נוקבת בקרב חבריה בקיבוץ הארצי, שהתקשו להבין איך היא מתנשקת עם מנחם בגין, מנהיג האצ"ל וראש ממשלת הליכוד. עד כדי כך חמורה היתה הביקורת, שגרוסמן נאלצה להתנצל ולהבהיר שלא היא נישקה אותו. אלא הוא נישק אותה.

גרוסמן: הנשיקה
אפילו להתנשק כבר אי־אפשר בארץ הזו בשקט ובלי ועדות

פוליטיקה קינטית

השתתפותו של האמן יעקב אגם בקהל האורחים של ועידת היסוד של המרכז הליברלי החדש, עוררה תהייה מכרימה. בסופו של דבר, אמנים ומפלגתיים אינם דווקא הרקע הרגיל להופעותיו של האמן האקסצנטרי. כשנראה אגם למחרת היום גם במזנון הכנסת, התעורר חשד אמיתי שמא הוא עומד להוליך מקפצע. בשיחה קצרה (אם כי בעייתית לאור השתיקות הארוכות, רוויות המשמעות, במענה לכמה שאלות פשוטות), הבנו שצירוף המקרים, אינו בהכרח בחוקת בשדה הרשות. "להיפך", סיפר אגם, "במזנון הכנסת ניגש אלי מודעי, לחץ לי את היד, ואמר 'תיצור, תיצור, תיצור'. אל תתפתה לשום דבר אחר". אני לוקח את הדברים שלו מאד ברצינות, ומסרב לכל הפניות". אחר כך, עלה במוחו רעיון אחר: שמא

אגם: לא מוליך מקפצע

המזמן לוועידה דווקא בשל כישורי המבוקשים במעצב: הרי אין כאמנות קינטית, המתאימה לעיצוב סמלים למפלגותינו בעלות האידיאולוגיה המתחלפת. אלא שגם השערה זו הפריך האמן. השקוע ראשו ורובו בפרויקט חדש: ב־2 ביולי, יונף בשדה התעופה ע"ש קנדי בניו־יורק, פסל חדש של אגם. הפסל הוא בצורת כנפיים מבופפות המסמלות בתנועה לצורה של לב. והוא ייחנך במלאת מאה שנה לפסל החירות. העיתוי והמיקום, אינם מקריים. בעבר, היה נתיב הכניסה העיקרי לארה"ב דווקא מן הים, ופסל החירות היה מקבל את פני הבאים. עתה, מגיעים לארה"ב מן האוויר, הפסל החדש באולם הכניסה של שדה התעופה, יהיה סמלה הנוסף של ארה"ב. את הפסל הזה, כמו גם את פסל החירות, מממנת ממשלת צרפת, וחברת התעופה "אייר פראנס". ליעקב אגם אין ספק כי פסל זה יהפוך עם הזמן לסמל. אולי לא כמו פסל החירות, אבל בדומה לו.

ציתותים

★ השר מודעי מתקשה להיגמל מתפקידו הישן. בסיור שערך בבתי־המשפט של תל־אביב, הודרך לפנות דווקא למחלקת הגבייה, שם בירך את סכום ההכנסות היומי. משנתבקש על־ידי עובדי בתי־המשפט להגדיל את מספר התקנים, השיב בצער: "לא מכבר עוד נלחמתי בכם כשר האוצר, והתנגדתי להעלות את שכרכם. עכשיו אתם דורשים ממנו לעמוד בראש המאבק שלכם. תבינו, קשה לי לעבור את הסטטוספורפה בקצב מהיר כל־כך".

★ במכתב לשר החינוך, יצחק נבון, מציע ראש לשכת רוה"מ, בועז אפלבאום (שהוא גם יו"ר המכון הישראלי לקולנוע), להעניק פרס ישראל מיוחד לאיש הקולנוע מנחם גולן. בפנייתו מגדיר אפלבאום את גולן כ"מר ישראלי" של הקולנוע, ומשבח במילים נרגשות את תרומתו לתעשיית הקולנוע, קידום הכוחות הצעירים, וכמי ששם אותנו על המפה הבינלאומית.

אצלנו אתה מלך ב־35 ש"ח

היום ב־"המשמר"
ובמוספו השבועי חותם

★ ספורט: הקרב הגדול של הירוקים באדומים — ישראל פז
★ יומן כלכלי: התערוכה הגדולה בעולם — פ. סבר
★ התאונה של מיכאיל גורבצ'וב — מארק גפן
★ האינטרפול — מהו? — ארנון יפה, פאריס
★ מזכ"ל חדש, עתונאי ישן — ראיון עם טומי לפיד — ורד לוי
★ קשר כפול: התקשורת ודו"ח ואלד — אפי לנדאו

"באים לשרת, רוצים להתקיים בכבוד" — ראיון עם ראש אכ"א, מתן ולנאי — אלכס פישמן

★ היח"צנים — נוצץ, אבל לא זהב — רונית מורגנשטרן
★ ואיך זה אצלם. בארגנטינה? — יהודה צור
★ ארץ אוכלת אותיה — אשר שילוני
★ סרטים משחררים מפחד — דני ורט

יש בדיחות, יש תקווה — שיחה עם פרופ' יצחק גלנור — ירון אליוסף

★ חותם אישי — נסים דיין
★ שלום בית — חיה יוסף

בדפים לספרות:
תמר משמר: עולמו השסוע של יעקב בסר באמצעות שירתו
יעקב רבי: המשכיל היהודי ועבודת האלוהים
א.ב. יפה: על האות התאום של אברהם סוצקבר
מרדכי אבישי: לילו העגום של סקוט פיצג'ראלד
כתבות, טורים ומדורים: דינה גורן, זאב צחור, יוסי קאנץ, אהוד דור, אילן שיינפלד, יהודה להב, לוי מורב, ראובן רחוביצקי, אלי הכהן, חיים מאור, ירון זליג, שאול קנז, שמואל בנים.

המדור הסטירי: הראקירי
מאת יעקב לזר

קבלת מודעות 24 שעות בדחף
מודעות
משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל־
הארץ
הפנים האחרונים
חדשות הארץ
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב־ דחף דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסית)
טל 246363
239952

להשכרה אולם

בשטח 605 מ"ר במקום מרכזי
באזור התעשיה של מפרץ חיפה

האולם שוכן בקומה א' וכולל:

★ מעלית מטען, הכנה למיזוג אויר, מואר היטב, טלפון ושירותים צמודים.
★ מתאים במיוחד כאולם למכר, תצוגה ומכשור אלקטרוני.

בפרטים נא לפנות לטלפון:
בימים א — ה 16.00 — 08.00, 04-794193, 04-794083.
בערב 04-732512.

צוקר מחייך ומגיש בג"צים

מאת רומן פריסטר

אריה צוקר, נציג מפ"ם בעיריית תל־אביב, בודד במאבקו על שמירת התקין

צילום: רחל הירש

יש לו, לאריה צוקר, פנים עגלגלות של הדוד הטוב במשפחה, חיוך לבבי שנסוך על הפנים האלה כל אימת שהוא נכנס לאולם הישיבות של מועצת העירייה התל־אביבית. אבל די לצייץ להביט בו ובתיק התפוח שבידו כדי לדעת שהדוד הטוב שב "יעשה צרות", יעבור בפרוטוקולים ובמסמכים כדי לדלות מהם אי־דיוקים, יספר להד־ביח כי שתיים ועוד שתיים של גזבר העירייה אינם בהכרח שתיים ועוד שתיים באותה המתמטיקה הפשוטה שמלמדים בבתי הספר, ולבסוף יוריד עליו ברד של שאלות ושאילתות; פעמים, כשחושש צוקר שכלו כל הקצים וקולו כקול קורא במדבר, יפנה בעתירה לבג"ץ. עד עכשיו הגיש תריסר עתירות כאלה נגד ראש העירייה, נגד ההנהלה ואפילו נגד חבריו במועצה — ועשר פעמים יצא מבית המשפט כשידו על העליונה. זה דבר שמסוגל להוציא מן הכלים אפילו ראש עירייה בעל עצבי ברזל, שהרי אין דבר מרגיז מחבר שתמיד בודק, תמיד מסתכל לך על האצבעות וגרוע מכל — כמעט תמיד צודק.

אילו היתה מתקיימת תחרות על התואר של "מר אופוזיציה", אין ספק שאריה צוקר, נציג מפ"ם במועצת העיר, היה זוכה בו כבר בסיבוב הראשון. באורח רשמי יושבים על ספסל האופוזיציה במועצת העירייה גם שני חברי "שינוי", ח"כ מרדכי וירשובסקי ואברהם פורת. אך די לעיין בפרוטוקולים כדי להיווכח מי באמת מנהל את המערכה, ומי ממלא את הישיבות תוכן. כל ישיבה נמשכת כשעתיים ברובות מתוך מעסיק צוקר את המועצה ואת ראש העירייה משך שעה ומחצית השעה לפחות. לקראת סוף הישיבה, כאשר מובאות הצעותיו להצבעה, מורמת יד אחת "בעד" וכל הידיים האחרות "נגד".

נכון, לא קל להיות איש אופוזיציה בעירייה שבה קואליציה כמעט מקיר לקיר ושיש לה ראש עירייה המקרין סביבו סמכות ויודע לרכוש את חיבת האנשים גם כשהוא עובר על החוק או מפר בגלוי את כללי המינהל התקין. "אני יודע שהוא איש סימפטי ונהנה מאהדה בציבור; ואיני מתעלם מן ההישגים שהושגו. די לצאת לטיילת כדי להיווכח בתנופת הפיתוח. אבל צ'יץ רוצה להיות אבא אך ורק להישגים, וזה לא הולך. כשיש כישלונות ומחדלים — האשמים בהם הם תמיד או הפקידות הבכירה, או אמצעי התקשורת או משרד הפנים. ועוד משהו: שום הישג אינו פוטר ראש עירייה מלקיים את החוק. 'פקודת העיריות' אינה ספר בישול שאפשר לבחור בו את המתכון הרצוי. כשצ'יץ משקיע בתרבות ובחינוך, הוא מרבה לדבר על איכות החיים. אבל איכות החיים אינה רק עצים ופרחים, מופעים ופסטיבלים."

* * *

כבר אמרנו שלאריה צוקר הופעה של הדוד הטוב במשפחה. וחזותו אינה מוליכה שולל. הוא אדם נוח לבריות, אולי מכיוון שבעצמו יודע ליהנות מן החיים. הוא מפ"מניק שבצעירותו השתייך ל"חוגים מרקסיסטיים" ולנוער מרקסיסטי ע"ש בורוכוב בתל־אביב. דבר לא פשוט עם אבא ... "צעירי ציון" (כלליים רדיקאלים) ואמא ... עכשיו, כשמלאו לו 60, אינו שולף עוד בכל הזדמנות את "הקפיטל" או את הדגל האדום; הוא מבכר לבחון דברים לגופו של עניין; כך גם לגבי עצמו. צוקר: "עד 1977 הייתי עובד מדינה. הייתי פקיד שומה בכפר־סבא וכשהגעתי למשרה של סגן ... אמרתי לעצמי שהגיע הזמן לצאת לפנסיה מוקדמת. לקחתי את הפיצויים ויצאתי לעשות חיים משוגעים. טיילתי בעולם, קראתי את כל הספרים שלא הספקתי לקרוא לפנים ונהניתי מכל רגע. בעבור שש שנים, כשב־

ובותי את כספי הציבור ולא יכולתי להתקיים מהמשכורת הצנועה, חזרתי לעבודה. עכשיו אני חבר בהנהלת לשכת המס ההסתדרותית. את הכסף העודף אני מוציא בפעילותי במועצת העירייה."

אלא ששום מרץ לא הועיל לו כאשר ניסה להקים אופוזיציה מלוכדת של שלושה אנשים. כשראה שהדבר אינו ניתן להגשמה, החליט שלא אלמן ישראל והתחיל לפעול כנסו. וירשובסקי לאו דווקא, הוא אינו מסתפק על מעמתירות ואינו נלחם בדיבורים מרוממים. יש לו יעדים מוגדרים ודרכי עבודה בדוקות. הוא מבקש שלא יציגוהו כטרון שמגיש בג"צים בסיטונות. העתירות לבג"ץ הן נשקו האחרון בקרבות של אחד נגד רבים.

"כשאני מגיש בג"ץ אני זוכה בכותרות", הוא אומר ומחייך (הוא תמיד מחייך). "אבל העבודה האפורה, היום־יומית, זו שאינה נחשפת בדוקרי רעת־הציבור, היא היא העבודה החשובה באמת. אני חבר במועצה שהתרוקנה מתוכנה. צ'יץ חילק לחברי הקואליציה תפקידים ותקציבים והפך אותם לאנשים שתלויים בחסדיו. חבר המועצה רוד יוסן היה לראש מחלקת התרבות; חבר המועצה איתן סולמי נתמנה ראש המחלקה לחזות העיר; חבר המועצה פרץ אניקובסקי הוא ראש האגף לרווחה... הרשימה המלאה כוללת 16 שמות ואין טעם להלעיט את קוראי העיתון בכולם. הסוגיה שאני מעלה היא בתוך השאלה כיצד אפשר לדרוש מהאנשים האלה שגם יהנו מהיוקרה שבתפקידי ביצוע אותם קיבלו מצ'יץ וגם יפקחו על פעולתו ועל פעולת הנהלת העירייה, והכל ברוח סעיף ס' 2 של ההוראה שפורסמה בילקוט הפרסומים באוגוסט 1984. הסעיף אומר כי חבר מועצה ימלא במילוי תפקידו באמון מלא וללא משוא פנים, תוך גישה הוגנת כלפי הכל ובלי שיהיה לו עניין אישי בהחלטותיו ובפעולותיו, אף למראית עין."

הנושא נראה לאריה צוקר בעל חשיבות עקרונית. "אמנם ... הגוף הנבחר במועצת העירייה הנכבד לפינה שבה אינו יכול להצביע נגד החלטות ההנהלה גם אם הן חריגות ונוגדות את הסדר הטוב. הפניה לבג"ץ היתה האמצעי היחיד שיכולתי להפעיל. אלא שדווקא בנושא הרגיש הזה של חברי המועצה שהפכו ל'פקידי' העירייה איבדתי את הרכבת. עתירתי נדחתה על הסף בנימוק שהשלמתי עם המצב כי שתקתי משך שנתיים. השופטים שלחו אותי הביתה בידיים ריקות וסברתי שהכל אבוד, הכל תם ונשלם. אבל יש הפתעות בחיים. ראש העירייה שלמה להט ממש שיחק לידי: זאב רפואה נתמנה

למנכ"ל רשות החברות הממשלתיות ועזב את המועצה. את מקומו כראש אגף התברואה ירש חבר המועצה צבי רנר. עכשיו לא המתנתי עוד שנתיים אלא מיהרתי לקפוץ על המציאה והגשתי עוד בג"ץ. עתה נמצא התיק בלשכתו של היועץ המשפטי לממשלה כדי שיחווה את דעתו. נחיה ונראה מה יהיה."

תגובת דובר העירייה: המצב הזה של כפל תפקידים קיים בכל הרשויות המקומיות. אם יחליט בית הדין הגבוה לצדק כי הדבר נוגד את החוק, תפעל הנהלת העירייה בהתאם להמלצות הבג"ץ.

* * *

צוקר נמנה עם חברי ועדת הביקורת. כאשר נבחר למועצת העירייה ביקש להיכלל בין חברי ועדת הכספים. אך מבוקשו לא ניתן לו. די להם, להנהלת העירייה ולמועצתה, ב"עושה צרות" גם כשהוא מחוץ לוועדה החשובה הזו. הוא דורך להם על היבלות, תובע קיום מכרזים, מעלה קושיות לגבי העברת כספים לחברות העירוניות ובודק בציציות של עיסקות שאינן נראות לו כשרות. לא תמיד בא הדבר בקלות כי הגישה לחלק ממסמכי העירייה חסומה לפניו ולא בנקל ימצאו "משתפי פעולה" שיפתחו לפניו את תיבת האוצרות של החברות העירוניות. לחקר החברות האלו הקדיש זמן רב ואת תוצאותיו קיבץ במסמך רשמי בן 37 עמודים, אותו הגיש לדיון במועצה בתחילת השנה. הנה מספר ציטוטים מתוך העיסקה:

* הוועדה לקביעת מדיניות העירייה כלפי החברות שלה לא נתכנסה אפילו פעם אחת (בתקופה שבין 1981 ועד סוף 1985);

* קביעת ההקצבות הניתנות לחברות נעשות על מערכת יחסים אישיים שבין מנכ"ל החברה ובין ראש העירייה;

* בזמן שבו היו שירותי העירייה משותקים מחמת המשבר הכספי אישר ראש העירייה למספר חברות ליטול הלוואות בסך של כ־2 מיליון דולר, תוך התחייבות חוזית לפרוע את החוב מקופת העירייה ...

* בתקופה ... הזרימה העירייה למוזיאון כ־1.5 מיליון שקלים, בערכים של היום. מעניין לדעת מי וכיצד מחליטים על העברת הכספים האלה. ומה שמעבר לכל ספק זו העובדה שבשעה שבה לוותה העירייה כספים במשיכות־יתר, נצברו במוזיאון עודפי כסף שהושקעו בבנקים ובהשקעות מצליחות בזהב.

* בשנת 1983 נתגלה כי בחברת "מרכז הירידים" לא נוהלו דו"חות בספרים מעורבים, לא נעשו מאזני בוחן ולגבולה לא היו הערכות כספיות. דרישתו של אריה צוקר

לעיין בדו"ח שהזאר את מנהלי החברה בטענה כי מדובר במסמך פנימי של החברה. כאשר חזר על דרישתו בישיבה של מועצת העירייה העמיד ראש העירייה את הנושא להצבעה. כרגיל, הרוב האוטומטי הסיר אותה מסדר היום. חלפו עוד שנתיים, עד שנחשפה במסמכים מעורבותו הפלילית של מנכ"ל החברה והאיש פוטר;

* במאזני החברות לא נלקחו בחשבון ערך הקרקע שהעמידה העירייה לרשותן, ההשקעות בנכסים ועלות ההון. נהיר שבמאזנים כאלה חישוב רווחיותן הינו מלאכותי ולא מציאותי...

המסמך המלל את השגותיו ואת המלצותיו של אריה צוקר הולך, לדברי דובר העירייה, לאנשי מקצוע "וטרם נתקבלה תשובתם".

* * *

במקרים בהם קבע אריה צוקר בוודאות כי העירייה חרגה מהמסגרת התקציבית או חתמה על התקשרויות עם קבלנים וספקים בלי מכרזים כחוק, וכל ניסיונותיו להביא את מועצת העירייה להחלטה שתאסור הרבאות כאלו עלו בתוהו, חיפש — ומצא — סעד משפטי. בג"ץ אסר את אשר לא אסרה המועצה. אך הדיבורים חוזרים על עצמם ומתבטאים בעיקר בימים בהם מאשרת המועצה את התקציב השנתי, "שאמור לגלם בתוכו את המדיניות הכלכלית והחברתית של העירייה, את יעדיה ואת קדימויותיה המוסכמות של השותפים לקואליציה, את סדרי העדיפויות, שהם יסוד להכנת התקציב השאירה לשר שלמה להט, אשר החליט כראות עיניו על המדיניות ועל השימושים שייעשו בכספי העירייה" (מדבריו של צוקר בישיבת המועצה ב־20 באפריל השנה).

גם כשהוא מדבר על חריגות ועל עקיפת חוקים, אין אריה צוקר מרים את קולו ואין בדבריו כל נימה של רוגז אישי. הוא נושף מדי פעם קצת עשן ריחני מתוך המקטרת שלו ומונה אחד־אחד את חטאי הביורוקרטיה העירונית, כמו סופר כבשים לפני שינה. בשלווה, בניחותא, ברוגע. בישיבה האחרונה של המועצה, ב־11 מאי, לא היה באולם הקוורום הדרוש לקבלת החלטות מחייבות. שלושה חברי מועצה מהסיעה הליברלית ישבו במזנון ולא נענו לבקשתו של צ'יץ לבוא ולהשתתף בדיון. "אנחנו עכשיו בישיבת הסיעה", הסבירו. בדרך זו הפגינו את רוגזם על שלמה להט שהפנה עורף לליברלים ... בראש המרכז הליברלי. "ילדותי", מהרהר בקול אריה צוקר. "הבעיה היא שלעתים קרובות רק אנחנו, האופוזיציה, מאפשרים קיום הישיבה. חברי קואליציה אינם באים לישיבות שאין בהן כל תוכן וכל תכלית. הם פשוט מאבדים עניין בתפקיד של תבוטים להרמת ידיים. לצערי, אני יכול להבין אותם".

עם הליברלים באולם או בלעדיהם, צוקר אינו מוותר על חלקו בהצגה. השלושה נשארו במזנון כשהעלה "מר אופוזיציה" השגות חדשות, בעניין הלוואת־בעלים של 115 אלף ש"ח לחברת "אתרים".

ראש העירייה מסביר כי מדובר במקדמה על חשבון התקציב "שאושר או יאושר". צוקר אינו משתכנע. ומיד שולף משרוולו עוד כמה שאלות: הגדלת ההקצבה לתיאטרון הקאמרי, ההשקעות ... "שלום 86" לדרום־אפריקה (בוטלה בלחץ משרד החוץ), פיטורי מנכ"ל אחת החברות העירוניות, ועוד. לבסוף — הצבעה כרגיל — 13 ידיים "נגד", יד אחת "בעד".

אריה צוקר מחייך. מה לעשות, זו המציאות. מחר, מחרתיים, יאסוף נתונים חדשים, ישאל שאלות חדשות, יגיש שאילתות חדשות. זה תפקידו הציבורי. צוקר רואה את עצמו כלב־שמירה של המינהל התקין בעירייה ואינו נבהל גם כשהכלב נובח והשיירה ממשיכה בדרכה.

סיפור הצלחה עם פשיטת רגל

מאת רן כסלו

"במשך כל השנים חשבתי את עצמי לאדם העושה את הדברים הנכונים. קצין בסיירת, איש התיישבות חדשה, חקלאי מצליח. עכשיו פתאום מסתכלים עלי כמו על פרזיט, שדורש כסף ציבורי כדי להתקיים. פתאום אני כישלון."

יעקב אשכול הוא סיפור הצלחה. בן נהלל (בעצם נכד נהלל — סבא וסבתא היו בין הראשונים), משביקש מבטן ולידה, שאהב ויודע את החקלאות. למד באוניברסיטת חיפה מינהל משקים ועבודה סוציאלית, אך ב־1975 הפסיק, כדי להצטרף לחברי מושב רמות ("נגמרו או לבנות את בתי קבע והודיעו לנו שזה הזמן להצטרף, אחרת נצטרך לחכות עוד מספר שנים", הוא מספר). הוא אינו מצטער על הפסקת לימודיו, הוא מרגיש שהשיג בדיוק מה שרצה: הצטרף להתיישבות חדשה ובנה משק חקלאי לתפארת.

מזה למעלה משנה מתגורר יעקב אשכול, עם אשתו ושלוש בנותיו, בבית חדש, אותו הוא בנה על יסודות הבית המקורי. זוהי בעצם וילה מפוארת, גם בסטנדרטים של אחוזי וילות אקסקלוסיביות סביב תל אביב: שתי קומות מתוכננות היטב, שישה חדרים, שלוש מערכות שירותים, חדר־אורחים ענק ומרפסת. הווילה, יחד עם המושב כולו, משקיפה מגובה של 210 מטר על הנוף המסתורי של כנרת: מושב רמות ממוקם על המדרגות הדרומיים של רמת הגולן, בגובה פני הים, גובה אפס לעומת מינוס 210 מטר של פני הכנרת.

את הבית הוא בנה כקבלן עצמי, ובגלל זה הצליח לגמור את הבנייה בזול: 55 אלף דולר בלבד. זאת ועוד: ההוצאה כולה היתה לפני שנה בלבד, אך על חשבונו האישי במושב לא רובץ כל חוב: חשבונו עומד על העודף. זוהי תולדה של משק חקלאי מצליח, נושא רווחים נאים. כמו כל האחרים במושב, יעקב מגדל על ארבעים הדונם של נחלתו גידולים סובטרופיים: בננות, מנגו, אבוקדו, תמרים. הוא גם שותף בפרדס האשכוליות, המעובד על ידי חברי המושב בשותפות. אך עיקר ההצלחה, היא בענף שאותו הוא פיתח, במקום גידול צאן שהיה עליו לנהל לפי התוכנית המקורית במושב, ושלא התאים לאופיו ולשאיפות שלו — לרבייה. הענף: גידול עגלים לבשר, הולך ומתפתח מצויין. אמנם היתה לו ליעקב אשכול שנה אחת קשה, 1981, כשמחיר הבשר ירד מתחת לעלות, אך הוא ספג את ההפסדים, המשיך ועלה על דרך המלך.

כאמור — יעקב אשכול הוא סיפור הצלחה, האדם הנכון במקום הנכון, חקלאי מצליח. כאמור — אין לו, ליעקב אשכול, חובות בחשבון המשק המשפחתי שלו, אלא עודף כספי העומד לרשותו. ולמרות כל אלה, נמצא בעצם יעקב אשכול במצב של פושט רגל — כחלק מן המושב רמות כולו, שלו 12 מיליון דולר חובות, והרובצים עליו ומאיימים להתמוטט. אפשר אף להגיד: יעקב אשכול הוא במעמד של פושט רגל יחד עם כ־30 היישובים החקלאיים של רמת הגולן, עם חוב של 130 מיליון דולר. חוב, שלדברי ראש המועצה האזורית, איתן ליס — גם הוא חבר מושב רמות, אין כל אפשרות שהיישובים האלה יעמדו בו.

* * *

בסוף 1981 עובדה הארצית, במאמץ המשותף של מוסדות המיישבים ותנועות המקומיים, "תוכנית רבבותיים" לפיתוח רמת הגולן. לפי התוכנית הזאת, בחמש שנים של פיתוח מאוץ, מ־1982 ועד 1987 אמורה היתה אוכלוסיית האזור לגדול ב־20 אלף איש ולהגיע ב־1987 — זאת אומרת בעוד שנה בלבד — ל־26,700 תושבים. רוב ה"רבבותיים" האלה, היה אמור לבוא עם פיתוח "בירת רמת הגולן" — העיר קצרין ועוד שלושה מרכזים אזוריים אחרים, אך גם לישובים החקלאיים תוכננה תוספת אוכלוסייה נכבדת: 5500 איש, בנוסף ל־4500 שהיו ביישובים אלה בסוף 1981.

פרטי התוכנית יצאו לאור בפברואר 1982 בחוברת מהודרת, מודפסת על נייר משובח, מלווה במפה ובשפע של טבלאות. התוכנית הזאת היא בעצם השריד היחיד שנותר מהתוכנית הראוותנית. "מלכתחילה לא היתה זאת תוכנית אופרטיבית, אלא חלום ורוד, מבלי שתהיה אפשרות כלשהי לבצעו," אומר סגן ראש המועצה האזורית, אהרון ברנע, איש קיבוץ עין זיוון. אהרון ברנע, היסטוריון, שעזב את מושב נורדיה של תנועת בית"ר ליד נתניה והפך ב־1971 לחבר קיבוץ השוכן בחלקה צפונית־מזרחית של הרמה, בגובה של 1000 מטר מעל פני הים ובמרחק של שני קילומטר מקונייטרה.

המציאות היא הרבה יותר צנועה מהחלום הוורוד. היום חיים ברמת הגולן, ב־34 יישוביה, כולל קצרין, כ־8000 איש. זהו מספר מזערי לשטח, שהיה מאכלס, בזמן השלטון הסורי, כ־120 אלף איש, רובם עירוניים/כפריים. וזה גם מספר מביך, לעומת 15 אלף דרוזים שנותרו ברמת הגולן. באזור הצפוני, הקשה ביותר בגלל תנאי אקלים הרריים, חיים כ־1500 איש, בשכונות יישובים בלבד, מתוכם — חמישה קיבוצים. כשליש מה־1500 חיים במרום הגולן, היישוב החקלאי הגדול ביותר והוותיק ביותר ברמה.

תור־הזהב בהתיישבות הרמה היה בשנים הראשונות אחרי מלחמת יום הכיפורים, כאשר קמו לתחייה רוב יישובי הרמה. היתה זאת תקופה קצרה מאוד, שהלכה ודעכה אחרי המהפך הפוליטי והתחילת שבע שנות שלטון של הליכוד. מאז 1977 קמו אמנם ברמה תשעה יישובים, אך חמישה מתוכם נוסדו עוד בתקופת המערך, אומר אהרון ברנע, איש נורדיה לשעבר ("עוד בבחירות 1977 הצבעתי בעד הליכוד. מאז הגיע הליכוד לשלטון הבנתי שזה אסון. בעיקר בגלל היחס להתיישבות. ההתיישבות זה לא סיסמאות והפגנות. התיישבות זה עניין רציני," הוא אומר).

איתן ליס, ראש המועצה האזורית ואיש רמות ("נולדתי בדגניה, רציתי התיישבות חדשה ולא רציתי להיפרד מחברותי בגלל זה — רמות", הוא מסביר), מתאר את התפתחות אוכלוסיית רמת הגולן במספרים אחרים. לדבריו, מ־1980 ועד היום הוכפלה האוכלוסייה של הרמה, כשארבעה לשמונת אלפים איש. אך לפחות חצי מהגידול הזה בא מן הריבוי הטבעי: האוכלוסייה צעירה, הגיל המקובל הוא 35, הריבוי הטבעי הרבה יותר גבוה מן הממוצע בארץ. לכך יש להוסיף את האוכלוסייה החדשה של קצרין,

שבכל זאת הגיעה ל־2500 תושבים. מכאן, זוהי כבר מסקנה שלי ולא של איתן ליס, תוספת נטו של המתיישבים החדשים ביישובים אחרים של הרמה היא אפס, או אפילו פחות מזה. היו אמנם מתיישבים חדשים שהגיעו ליישובי הרמה. אך אלה מאזנים בקושי את העוזבים. וזה נכון בעיקר לגבי הקיבוצים ("התחלופה בקיבוצים היא בערך 300 אחוז", טוען אהרון ברנע).

אך הפיתוח האיטי של האזור אינו מדאיג היום את נציגי היישוב — לא את איתן ליס, ולא את סגנו מעין זיוון. "אנחנו בעצמנו הורדנו את הרגל מהפיתוח. וזה המסור," אומר אהרון ברנע. מה שמדאיג אותם, זה המצב הקיים, וכל מטרתם — לשמור על הקיים. הקיים — הוא מורכב ביותר: מצד אחד משקים חקלאיים מצליחים, ביניהם מצליחים מאוד, בעיקר בדרום רמת הגולן, הפועלים ברווח תפעולי ניכר; ומצד שני — חוב מפלצתי שהצטבר לסכום של 130 מיליון דולר. כדי להתגבר על החוב הזה הם נדרשים לשלם 30 מיליון דולר בשנה. במשך חמש שנים — הסכום הוא מעל ומעבר ליכולתם.

איך מגיעים לחובות כאלה? חלק מזה הם "דמי לימוד" ("רבה בעלד", בשפה העממית), טוען ברנע. בעיקר בצפון, באזורים גבוהים, שם נעשו הרבה ניסיונות־נפל, כדי למצוא את הגידולים המתאימים. גם המשבר הכללי בחקלאות תרם לא מעט. אך לרוב החובות יסוד אחר, טוען איתן ליס. במשך שש השנים האחרונות ירד תקציב ההתיישבות שהוזרם לרמה מ־20—30 מיליון דולר בשנה, ל־7 מיליון בלבד. "בזמן שהיה כסף בשפע, הוא נשפך ליהודה ושומרון, ולא לכאן," אומר איתן. אך היישובים רצו להתפתח. מצד אחד היה זה חיוני כדי להתקיים, מצד שני — זו היתה אז האווירה. לקחו כסף, שנראה אז זול, מהבנקים. לקחו — באותם התנאים — מאירגוני קניות.

המשך ברור. עצירת האינפלציה והמדיניות הכלכלית השפיעו כאן כמו בענפים אחרים של המשק. התברר פתאום כי הריבית הריאלית היא 80 אחוז שנתית ולפעמים אף יותר. החובות, שאיש לא התייחס אליהם ברצינות לפני שלוש או ארבע שנים, הפכו למפלצת המאיימת לטרוף את הכל.

המושבים, ובעיקר המושבים השיתופיים של דרום רמת הגולן, הפכו ממיליונרים מדומים לפושטי רגל. "אין שם עדיין עזיבה בכמויות משמעותיות, אך יש אווירה של עזיבה," אומר אהרון ברנע. "כשתתחיל עזיבה ממש, זאת תהיה קטסטרופה. בסופו של דבר מדובר, בכל רמת הגולן, ב־1100 משפחות בלבד."

* * *

רמות, משקם של איתן ליס ויעקב אשכול, הוא אולי הדוגמה הטובה ביותר למצב. 75 משפחות חיות בו היום, בעיקר יוצאי מושבים וקיבוצים במרכז ובצפון הארץ, שהגיעו לכאן אחרי שירות ביחידות קרביות ואף מובחרות שביניהן, ולאחר שלבים אלה או אחרים של לימודים אקדמיים. הגיל האופייני במושב הוא 35. הצעיר ביותר הוא בן 28, והמבוגר — בן 47. רובם — ילידי הארץ, אך גם יוצאי תימן, וגם כאלה שהגיעו מדרום אפריקה או מארה"ב.

הקבוצה הראשונה שהתיישבה כאן ב־1969 היו יוצאי סבעון, שהשתחררו אחרי מלחמת ששת הימים מיחידות הצבאיות. בתחילה ישבו בכפר ערבי נטוש, סקופיה. ב־1971 בנו, בשטח בו נמצא היום כפר הנופש את "המשולשים", קוטג'ים קטנים, בנויים כבתי קיץ, ברמה גבוהה למדי. ייעודם לא היה אז ברור לגמרי: חשבו על בית־ספר שדה. אך היו גם רעיונות של כניסה לעסקי התיירות, בענף נוסף לחקלאות המושב. בינתיים — עברו חברי המושב הצעיר להתגורר ב"משולשים" האלה והמשיכו לבניית בתי קבע, כ־70 מטר גבוה יותר.

מיד אחרי מלחמת יום הכיפורים (תושבי המושב פונו במלחמה, אך הסורים לא הגיעו עד אליה, נעצרו בגמלא הסמוכה) התחילו לעבור לבתי קבע והתהליך הסתיים בתחילת 1975. אז קיבלו תוכניות מעורפלות של כניסה לעסקי התיירות צורה מעשית יותר: התכוונו להפוך את 28 "המשולשים" לכפר נופש. אך התוכנית עדיין לא הגיעה אז לכלל ביצוע. הסוכנות פנתה למושב בבקשה לשכור את בתי הקיים לשנתיים, כמחנה־מעבר לקבוצה מיוחדת של עולים מברית־המועצות, קבוצת "עליית 70", של מהנדסים ובעלי מקצועות טכניים אחרים, שעלו בשותפות וביקשו להקים יישוב תעשייתי מתקדם.

היו לבטים במושב ובסוף החליטו להיענות לבקשת הסוכנות, לא מעט בגלל הצביון החלוצי של הקבוצה. אלא שמהחלוציות הזאת לא נשאר הרבה. שנתיים הפכו לחמש שנים. חמש שנים הספיקו כדי שבקבוצת "עליה 70" תתחיל להתפורר. כשעזבו סופית, התחלקו לשני יישובים, אחד ברמת הגולן והשני בגליל העליון. היום, נשארו מתוכם ביישובים אלה, מעטים, אם בכלל.

ב־1980 נכנס המושב רמות סופית לעסקי התיירות. הוא לא היה יחיד ברמת הגולן. כ־20 יישובים ברמה קשורים למפעלי תיירות — מנות אוכל ועד לחופי נופש בדרום הרמה. ברמות התחילו מכפר נופש: הוסיפו ל־28 המשולשים עוד 20 בתי עץ — מעין קרוונים קבועים. אך זה לא היה מספיק, לפי התחשיב הכלכלי נבנה שכדי שהעסק יהיה כדאי יש לספק לפחות 120 יחידות ולא 48. חברי רמות "הלכו על גדול", תיכננו ובנו מלון, 80 חדרים, ברמה של ארבעה כוכבים.

הם בנו מלון יפהפה, וכפר הנופש הפך אמנם לענף רווחי של המושב, נוסף לענפי החקלאות שלו. אך כך גם נוצרה הבעיה: המלון נבנה ב־1984, כאשר הכסף הפסיק לזרום. ההשקעה של 7 מיליון דולר, באה ברובה מן הבנקים, וזה החלק העיקרי של 12 מיליון דולר החוב של המושב.

* * *

החלק האחר של החוב, הם חובות החברים. גם המשקים הפרטיים כמות המשיכו לפתח ענפים חדשים. פה ושם גם השקיעו ברווחה, בהרחבת בתים למשל. יעקב אשכול הוא אחד היחידים שאין לו חוב אישי. החוב הנוטל בממוצע ברמות מגיע ל־40—50 אלף דולר למשפחה. "אלה הם האנשים שלפני שנה או שנה וחצי היה להם חוב של 15 או 20 אלף דולר. היתר זה ריבית," אומר יעקב אשכול.

אבל יש גם כאלה שעברו את גבול הסבל. שמונה, או עשר משפחות ברמות עברו את הגבול הקריטי של 150 אלף דולר. עבורם הכל נסגר. עמם מנהל המושב כרגע על פרישה, כדי להשתחרר מהעול של משפחות אלה. אבל המצב אינו פשוט: הבית והנחלה ברמות שעוד לפני שלוש שנים היה להם ביקוש רב — על כל משק פנוי היו אז 20 מועמדים — נמצאים היום במצב של "מוכרים בלבד". המחיר הבדרוני שאפשר להוציא על בית כזה, 40 דונם אדמה וחכירת מים, הוא 50 אלף דולר בלבד. משמעות הדבר, שאלה שיעזבו את רכושם, יעזבו בחוסר־כל. ועדיין יישאר חוב של כ־100 אלף דולר שבו יחוייב המושב כולו. "עכשיו מקימים כאלה, זה מיליון דולר של חוב־נטו למושב, ומשמעותו שעוד כמה משפחות ייכנסו לקטגוריה של נכשלים, שיש להוציאם מן המושב. זוהי התחלה של התפוררות," אומר יעקב אשכול.

אך נוסף לאלה שצריך להוציאם מן המושב, יש גם הטובים, שעוזבים. "משך כל שנות קיום רמות עזבה את המקום רק משפחה אחת — הם חזרו לקיבוץ. בחודשים האחרונים עזבו שתי משפחות. אחת, לחוזה עבודה בחו"ל. השנייה, מקבוצת הראשונים, חזרה לטבעון," אומר יעקב. "ויש עוד חמש, או שש משפחות, מן הטובות, שמדברות על עזיבה."

כאשר נפרדים ליד שער ביתו היפה והמרווח, אומר יעקב אשכול: "אתה יודע מה כואב לי במיוחד? משך כל השנים חשבתי את עצמי לאדם העושה את הדברים הנכונים. קצין בסיירת, איש התיישבות חדשה, חקלאי מצליח. עכשיו פתאום מסתכלים עלי כמו על פרזיט, שדורש כסף ציבורי כדי להתקיים. פתאום אני כישלון."

(הכתבה הבאה ביום ד')

למורמונים יש אוניברסיטה

מאת נדב שרגאי

המישנה ליועץ המשפטי שמט את הקרקע מתחת כל הנקודות העיקריות שהעלו החרדים כדי לאסור הקמת האוניברסיטה

בר סלע: שני סוגי טענות

אילו היה המישנה ליועץ המשפטי לממשלה, עו"ד יורם בר סלע, פוליטיקאי, הייתה השורה התחתונה בדו"ח בן 54 הדפים בנושא האוניברסיטה המורמונית שהגיש השבוע לשר הדתות קובעת דבר משמעותי: האוניברסיטה המורמונית היא עובדה כמעט מוגמרת. הלימודים בה יתחילו כמתוכנן. התעודות והציבור החרדי נגד הבנייה דומה לדריסת נוסע אחר רכבת זמן רב אחר שיצאה לדרכה. בטענות החוגים החרדים "אין ממש". אולם מכיוון שבר סלע הוא משפטן, השורה האחרונה בדו"ח קובעת רק זאת: "אין עילה משפטית להפסקת הבנייה של האוניברסיטה".

הנקודות המרכזיות

בדיקתו הפרטנית שלהם עם החוגים החרדים וגם ראשי מרכז בריגהם יאנג בנקודות המכריעות. דו"ח בר סלע הפריך טענות רבות של החוגים החרדים בחודשים האחרונים. כחמש נקודות מרכזיות בפסק המישנה ליועץ לדעת החרדים:

* "הקצאת הקרקע למרכז הירושלמי, עולה בקנה אחד עם מטרת ההפקעה".

* "בעלי הקרקע שהופקעה השלימו למעשה מהבחינה המשפטית עם ההפקעה ועם השימוש שהמדינה עושה בה, מעצם העובדה שלא העלו כל טענות נגדה".

* "השומה, שהעריך השמאי הממשלתי את שווי הקרקע על הר הצופים, ושבעקבותיה שילמה האוניברסיטה את הכסף למינהל מקרקעי ישראל היתה סבירה ונכונה".

* "עבודות החפירה נעשו בפיקוח ארכיאולוגי, ובמקום לא נמצאו כל אתרי עתיקות או שרידי בית קברות".

* כן נקבע, כי אין בלבול במספר הדונמים שהוקצו לצורך הקמת האוניברסיטה. וכי האוניברסיטה אינה נבנית על שטח גדול יותר מזה שיועד לה מלכתחילה.

בכל הנושאים האלה טענו החרדים את ההפך הגמור.

בעניין העקרוני, מנקודת מבט דתית — שאלת הפעילות המיסיונרית, — שממנה כה חוששים החוגים הפועלים נגד הקמת האוניברסיטה, מגלה חוות הדעת הבנה לחשש, אולם חשש זה אינו מהווה כשלעצמו עילה משפטית להפסקת הבנייה.

טיעוני שני הצדדים

בר סלע מציין על סמך תקדימים שונים, כי בחוזים שלטוניים כגון זה שבין האוניברסיטה המורמונית למינהל מקרקעי ישראל, יכולה רשות שלטונית להשתחרר מחוזה והתחייבות לבריה, אם צורכי ציבור חיוניים אינם מתיישבים עם קיומו ועם מילוי תנאיו. הוא שואל שאלה יסודית, שממנה תיגזר מסקנתו בעמוד האחרון: "באילו נסיבות ובאילו תנאים ניתן להפעיל את כוח ההשתחררות של המדינה מהחוזה?" כאן הוא נזהר מלפסוק האם יש רגליים לחששות הדתיים, ומביא בפשטות את טענות שני הצדדים: "שני טעמים מרכזיים מצאתי בנימוקים של אלה המבקשים לבטל החוזה. האחד, שאל לה למדינה להקצות קרקע למוסד העוסק בפעילות מיסיונרית או בפעילות שמטרתה לפרסם אצל אלה, שאינם נמנים עם אותה דת, את עיקרי אמונתה של הדת. שנית, שקהילת המורמונים, על פי עקרונות דתם, אמונים על פעילות להפצת דתם, ולכן כל מרכז שיקום בזמנת אירגוני הדת המורמונית, ראשיתו או סופו שיעסוק בפעילות מיסיונרית, או בפעילות אחרת, שעניינה הם הפצת עקרונות הדת המורמונית".

התחייבות המורמונים

לביסוס העמדה כנגד הקצאת הקרקע, מביאים הדוגלים בה פסוקים ומכתבים רבים ושונים. בדבר העמדה העקרונית שמובאת בשם נשיאת הדת המורמונית, כי על היהודים לקבל את עקרונות הדת כדי שיושעו ובן מכתבים שנכתבו בין השנים 1972—1977, שמהם עולה בבירור כוונת המורמונים לפעול ולעסוק בהפצת דתם של יהודים בישראל העוברים לדת המורמונית. "כנגד דברים אלה טוענים נציגי המורמונים, כי לא מדובר בשליחות של הדת המורמונית ובנוסף, וזה העיקר, שכרגע שקמה בציבוריות בישראל הזעקה כנגד פעילות מיסיונרית בתחום המוסד התחייב נשיא האוניברסיטה באה"ב בהתחייבות פורמלית שלפיה הסטודנטים, אנשי הסגל וצוות העובדים הקשורים למוסד, לא יעסקו בפעילות של הפצת דת ויידרשו לחתום על התחייבות זאת."

מותר לפעול להפצת הדת

בר סלע עצמו עומד על ההבדל בין מעשה מלכתחילה לבין מעשה בדיעבד, ומבחין בין שני סוגי טענות. "מלכתחילה היה מינהל מקרקעי ישראל יכול להימנע מלהקצות קרקע לגוף בעל רקע דתי. דברים העלו טענות אלה כנגד המינהל, אולם אלה הם מסוג הטענות שניתן להעלותם במישור הציבורי ולא במישור המשפטי. זאת ועוד: "סעיף 174 לחוק העונשין 1977 קובע כי "הנותן או מבטיח לאדם כסף, שווה כסף או טובת הנאה חומרית אחרת, כדי לפתות אותו להמיר דתו, או כדי שיפתה אדם אחר להמיר דתו, דינו — מאסר חמש שנים או קנס". מכאן שהחוק בישראל אוסר פעולות של המרת דת תוך שימוש בפיתויים כלכליים או במתן הטבות חומריות אחרות. אין איסור בחוק בישראל על פעילות של הסברת דת והצבעה בפרקט דרכה של דת ללא פיתוי חומרי. לו היו הוכחות של ממש כי האוניברסיטה המורמונית או מישהו מטעמה, עוסקים בהמרת דת תוך מתן הטבות חומריות, דבר המהווה עבירה על החוק — ניתן היה לנקוט בצעדי תגובה מתאימים. אולם מבחינה משפטית אין הוכחות כאלה."

מרכז המבקרים

למרכז המבקרים, המוקם ליד האוניברסיטה הדביק אירגון "יד לאחים" את הכינוי "מרכז שמד". המישנה ליועץ המשפטי לממשלה מפריד אף הוא בין שתי הפונקציות שימלא המיבנה שעל הר הצופים: "האחת, מרכז ללימודים, שלוחה של אוניברסיטת בריגהם יאנג, והשנייה 'מרכז מבקרים'". באשר לפעילות במרכז הלימודים, קובע המישנה ליועץ: "לא ניתן לראות בה עילה להסתלק מן החוזה על יסוד טענה של פגיעה באופן ממשי בצורכי ציבור חיוניים בישראל". למרכז המבקרים מתייחס בר סלע אחרת: "מתעורר ספק בקשר לפעילות שתתנהל בו וספק זה מעורר חששות. על חשש זה משיב נשיא האוניברסיטה בהתחייבות, כי במוסד, שיבנה לא תעשה כל פעילות של המרת דת ולא ישתמשו בו למטרה כזאת. גם בחוזה הפיתוח דאג המינהל להכניס סעיף המגדיר את מטרת ההקצאה ומתחייב שהבניין לא ישמש לצרכים שינגדו את ערכי החינוך והתרבות של ישראל. כל אלה מהווים תשובה משפטית לחששות בקשר לפעילות שתהיה במרכז המבקרים. וחשש בלבד, בקשר לפעילות אפשרית, שעה שקיימת התחייבות של היזמים, התחייבות העומדת בפני עצמה, וכן התחייבות מעוגנת בחוזה פיתוח, אינו מאפשר למדינה להפעיל את זכותה ולהשתחרר מהחוזה."

מה ייעשה במרכז?

בפרק המסקנות וההמלצות מקדיש בר סלע מקום נרחב ל"מרכז המבקרים": "רבים אומרים שקיימת אי בהירות ואולי אף אי וודאות בקשר לפעילות שתתקיים בו. כל המיבנה הענק המוקם לדעת אלה, אינו דרוש לקיום פעילות אקדמאית של סטודנטים או קבוצות שיבואו מחוץ לארץ. האולמות הציבוריים נראים מותאמים שיתרכזו בהם פעילויות שעיקרן הפצת הדת המורמונית. פעילות שכזאת היא המעוררת את הזעקה ואת המחאה הציבורית שהכל עדים לה בחודשים האחרונים. עוד סיבה להתמרמרות היא שהתנאי בחוזה הפיתוח שהגדיר את מטרת ההקצאה ועיגן איסור פעולות הנוגדות את ערכי החינוך והתרבות של ישראל, נכלל בחוזה הפיתוח שהוקצה עד לראשית 1989 בלבד. ומה הלאה?"

לעניין זה, כותב בר סלע, "מציע אני לשקול את האפשרות לפנות אל מינהל מקרקעי ישראל או לגורם אחר, בשיתוף עם המינהל, שיברר אצל נציגי המוסד, מה היא הפעילות הספציפית שתעשה במרכז המבקרים. ולעמוד על כך שייעשה פירוט מדויק, שיבטיח שהפעילות שתקיים במוסד האמור, לא תסתור את ערכי התרבות והחינוך של ישראל. אין צריך לומר, שהתנאי שנכלל בחוזה הפיתוח הינו תנאי שייכלל גם בחוזה החכירה. צריך לשאוף לכך שהפירוט האמור וההתחייבות שלקח על עצמו נשיא האוניברסיטה ייכללו אף הם בחוזה החכירה שייחתם בקשר למקרקעין העירוניים. ניתן אולי להקים צוות, בתיאום עם המרכז הירושלמי, שיוודא קיומם של התנאים והסעיפים הללו למעשה."

סיכומו של דבר: "על פי חומר הראיות שהוצג בפני ועדת השרים, לא ניתן מהבחינה המשפטית לבסס עובדתית את הטענה שהמרכז הירושלמי יקיים בין כתליו פעילות מיסיונרית או של המרת דת או פעילות הנוגדת את ערכי החינוך והתרבות של עם ישראל. לכן לא יכולה המדינה לשקול את האפשרות להשתחרר מקיום החוזה בדבר הקצאת הקרקע למרכז הירושלמי".

לקראת קיץ של יובש

מאת מיכאל גרטי

המחסור החריף במים לא נגרם דווקא בגלל השנים השחונות האחרונות, אלא בגלל שימוש בזבזני בעבר וניצול־יתר

התפוזים של השנה הבאה יהיו קטנים יותר. לא ממש מבוסקים, אבל בהחלט לא פרי שמוטי מפואר הנראה כמבקש לפרוץ את קליפתו מרוב עסיסיות. רוב הפרדסנים כבר קיבלו הודעות שמיכסות המים שלהם יקוצצו ב־10 אחוזים, וחקלאים אחרים במושבים ובקיבוצים יידרשו לקצץ את השימוש במים ב־5 עד 15 אחוזים. החקלאים של 1986 יכולים לחשב בהוראות מתמטיות קרה את הנזקים שייגרמו להם כתוצאה מהקטנת כמות המים שתעמוד לרשותם. בנציבות המים מערבים הפעם לא רק להטלת קנסות על חריגה ממכסות, אלא אף לפגיעה ממשית של הברזים. בעיית המחסור במים איננה בעייה של חובות ותשלומים אלא של מאגרים שקרקעיתם חשופה ושוקקה מיובש ושל מי בארות שכבר עתה גוברת בהם המליחות.

שלוש שנים שחונות הביאו את משק המים אל המשבר החמור ביותר בתולדותיו. אולי לא שנות בצורת על פי הגדרת ... אך שנים בהן כמות הגשם שירדה בישראל לא הספיקה למלא את החוסר. שלושה חודשים שלאחריהם מתחילות להתממש נבואות הזעם המפורסמות ביותר של מומחי המים, אלה שהתריעו זה שנים מפני ניצול היתר של המשאב היקר הזה והפקרת השליטה עליו בידי בעלי האינטרסים — החקלאים.

חשבון פשוט

החשבון פשוט: סך כל המים שהמדינה יכולה להשתמש בהם הוא הכמות הנכנסת מדי שנה למאגרים — לכינרת, למי התהום ולעוד כמה מאגרים עיליים קטנים. כששואבים יותר יורד מיפלס הכינרת ויורד מיפלס המים בבארות. ירידת המיפלס מביאה אל הבארות את מי הים והתוצאה היא הפסקת השאיבה בשל המלחת הבארות. התופעה הייתה קיימת כבר לפני 30 שנה בבארות תל אביב, והיא הולכת ומחסלת את בארות מישור החוף באיטיות אך בשיטתיות. גם הבארות המעיינות שלרגלי ההר נפגעים מהמלחה, שכן שאיבת מים מעבר לסף מכניסה מהירה לבארות מים מלוחים הנבעים בעומק רב.

המלחת הבארות איננה בעייה זמנית. באר שהומלחה נסגרת, ותישאר סגורה כמה מאות שנים גם אם לא יישאבו כל מים סביבה. את אותם אלפי המטרים המעוקבים שהפיקה הבאר צריך למחוק לצמיתות מרשימת מקורות המים.

הנסיון העיקרי להילחם בתופעה נעשה על ידי מקורות: מים שהועמת בחורף במוביל הארצי הוחדרו לבארות מישור החוף כדי שיעלו את מיפלס הבארות. אלא שאת ההחדרה אפשר היה לבצע רק בשנים ברוכות בהן עלה מיפלס הכינרת. כאשר המיפלס הלך וירד בשלוש השנים האחרונות, לא היה על מה לדבר.

"בחשבון פשוט היה אפשר לספק 1200 מיליון מ"ק לחקלאות מדי שנה, אבל הם סיפקו 1400 ואפילו 1450," אומר אחד מבכירי המומחים במשק המים. לא מדובר על נתון של שנה שחונה, אלא על הנתון הממוצע המתקבל מתחשיב הנראה שבסך הכל אפשר לנצל 1500 מ"ק מים מהכינרת ומי התהום. לכך אפשר להוסיף (בהשקעה כבדה) עוד 300 מ"ק של מי ביוב מטוהרים. הצריכה הביתית מגיעה ל־400 מיליון מ"ק והתעשייה צורכת כמעט ... אחוז מכמות המים הכללית. הצרכן העיקרי הוא החקלאות והאשמים שייפגעו הם החקלאים. אותם חקלאים שנציגיהם הם הלוחצים להגדלת המיכסות ולהוזלת המחירים — שני הנושאים הקדושים שהביאו את החקלאות למשבר היובש של 1986.

מומחים אחרים, ובהם הפרופ' הלל שובל, מדברים על מכירת עתיד ילדינו ונכדינו בשל שאיבת יתר. התופעה, מסבירים המומחים, אינה קשורה דווקא בשלוש שנות הבצורת האחרונות, שאגב, לא היו הגרועות ביותר בתולדות המדינה. ההמלחה הייתה מתרחשת גם ללא השנים השחונות, אלא בשל ניצול היתר לבדו. כמות הגשמים יכולה רק לקרב את האסון או להרחיקו ב־5 עד 10 שנים. כבר היום, מאשרים בחברת מקורות, מגיע גרעון המים החסרים כדי להעלות את מפלסי הכינרת ומי התהום לרמה האופטימלית ל־1800 מיליון מ"ק. כלומר, גם אם תייבש ישראל את כל שדותיה ומטעיה, ותצמצם את הצריכה למי שתייה בלבד, יידרשו שנתיים ברוכות כדי להחזיר את הכמות שנלקחה כ"משיכת יתר", וגם במקרה כזה יוותרו מלוחות הבארות שנמלחו. מעין תשלום של ריבית קטלנית תמורת אותה משיכת־יתר.

גם מי שאינו מוכן לומר זאת לציטוט מודה בשיחות פרטיות כי המחסור נובע לאו דווקא מבצורת נראה אלא מתהליך מתמשך של חלוקת מים שאינם זמינים, מים שיחסרו כבר בעשר עשרים השנים הבאות.

האם כל אנשי נציבות המים, מקורות, תה"ל ומשרד החקלאות אינם יודעים את העובדות? האמנם מנוהל משאב הטבע החיוני ביותר על ידי שלומיאלים? התשובה המקובלת על הבכירים בגופים אלה היא: "זה כוחו של הלובי החקלאי". עיקר עוצמתו של הלובי החקלאי מתבטאת סביב שולחן הישיבות של שני גופים: מועצת המים וועדת המים שבכנסת, שהיא ועדה משותפת לוועדת הכספים והכלכלה. מועצת המים היא גוף מייעץ ליד שר החקלאות, גוף שיש בו רוב מובהק לעסקנים וחקלאים המבקשים להשיג עבור שולחיהם את כמות המים הגדולה ביותר במחיר הנמוך ביותר. ועדת המים של הכנסת מאוכלסת אף היא בקיבוצניקים, מושבניקים וחקלאים פרטיים — ומשרדיהם הזה. תוצאות התערבותם והשתלטותם של החקלאים על משק המים נראות היטב בתקנות המסדירות את מחירי המים והדיון הנמשך עתה בוועדת המים בכנסת על הפחתת מחירי המים.

מערכת לא כלכלית

גם ספר עבי־כרס לא יספיק כדי לבחון את מערכת התחשיבים המחירים שנקבעו למים. אך מומחה מהשורה הראשונה מסכם אותה במשפט אחד: "כל תרגילי החישוב וכל נסיון להכניס מערכת שיקולים כלכליים לקביעת מחירי המים נועדו לכשלון, מכיוון שהמערכת מיסודה אינה כלכלית". כך, למשל, מבקש עתה שר החקלאות (שבא מהמיגזר החקלאי) להשוות את מחיר המים המירבי לחקלאות ל־9 סנט למ"ק במקום 10 סנט כיום. יש הטוענים כי ההמלצה על מחיר נמוך זה יצאה ממועצת המים לפי בקשת השר. ובכל מקרה ברור שהמחיר הנמוך יותר לא היה למורת רוחם של חברי מועצת המים (הרשויות המקומיות ימשיכו לשלם 51 סנט למ"ק מים לצריכה ביתית).

מחיר המים לחקלאות כולל בתוכו סיבסוד ישיר של כ־60 מיליון דולר בשנה "אך הסיבסוד האמיתי גדול הרבה יותר, מכיוון שתחשיבי המחיר אינם לוקחים בחשבון את עלות ההון האמיתית של ההשקעות בפיתוח משאבי המים," אומר הגורם הזה. על פי כמה תחשיבים המחיר האמיתי של הסיבסוד מגיע ל־150 מיליון דולר בשנה.

יקרים לאומיים

המחיר הנמוך הנקבע למים לחקלאות (שהם 85 אחוז מהצריכה) מעודד כמובן צריכה גם לגידולים שהיו מבוזים אילו היה מחיר המים גבוה יותר. מערכות שונות שניסו להבטיח את הקטנת הצריכה נכשלו בשל הבסיס הלא כלכלי של המערכת. נראה כי אם לא יהיה שינוי קיצוני בשיטת התמחיר וההקצבות אין אפשרות לדבר על חיסכון באמצעות מחירים.

"אסור לשכוח כי בכל זאת מדובר ביעדי התיישבות לאומיים, שלעיתים חייבים לחרוג מתחום התחשיב הכלכלי הצר," אומר אחד מהמתנגדים הגדולים של הלובי החקלאי.

בעבר היו מי שחשבו שפיתוח שיטות השקייה חדישות יביא לצימצום הדרישה למים. לכאורה, כן אפשר לקבל יבולים גדולים יותר בפחות מים ואפשר להסתפק בהקצבה קטנה יותר. אלא שבאורח הנראה במבט ראשון אבסורדי, הביאו אותם חידושי השקייה להגדלת הלחץ להקצבות מים נוספות. כאשר מכל מ"ק אפשר להפיק יותר כסף, ברור שתלחץ יותר לקבל הקצבה נוספת ואף תהיה מוכן לשלם קצת עבור חריגות.

מדוע מגדלים כותנה

דוגמה קיצונית להשפעות כלכליות ופוליטיות על הצריכה היא ענף הכותנה. הענף צורך כיום כ־300 מיליון מ"ק מים מדי קיץ. אלא שלמרות מחיר המים המסובסד ענף הכותנה הוא, בשנים האחרונות, ענף מפסיד בשל מחירה הירוד של הכותנה בשוק העולמי. אין פלא איפוא שלא מעט מומחים מצביעים על הכותנה כענף שצריך לוותר עליו. אלא שהכותנה היא ענף קיבוצי מובהק ולמרות ההתבססות הגוברת על תעשייה בקיבוצים ולמרות ההפסדים אין הקיבוצים מוכנים לוותר על גידול הכותנה ומעלים טענות שונות החל מ"ציונות חלוצית" וכלה בנימוק שאם לא יגדלו כותנה בשטחים אלה הם ייתפסו על ידי עודרי הבדווים.

אנשי הלובי החקלאי ואנשי מימסד המים מבקשים להציג את המחסור כתוצאה של בצורת בשלוש השנים האחרונות, ואת הקיצוץ במיכסות (1300 מיליון מ"ק לחקלאות ו־300 מיליון מ"ק לצריכה עירונית), כפתרון מספק. אלא שבינתיים מודים שהמחסור נובע משאיבת יתר רצופה לאורך שנים והפתרון רחוק מלהיות מספק.

מלת הפלא

חידוש קיצוץ דראסטי במיכסות המים, תוך מעבר לשיטת הקצאות גמישה שתיקח בחשבון את גשמי כל שנה. קיצוץ כזה מחייב שינויים דראסטיים בכל מיבנה החקלאות בישראל, ואיש אינו יכול לצפות שינוי כזה יחול ללא סערה. בינתיים נראה כי בכל התיכנונים של משק המים אין איש מדבר על קיצוץ — אלא על הגדלת הכמויות באמצעות מילת הפלא "התפלה". התכניות לשנת 2010 מדברות על כמעט 200 מיליון מ"ק מים שיבואו מהתפלת מי ים. רבים, ובהם כאלה שהייתה להם יד בתיכנון, יודעים כי ההתפלה הזולה ביותר תייקר את המים פי עשרה לפחות. ברור שאין כל אפשרות להתבסס על התפלה לצרכים חקלאיים.

אם ראשי משק המים ימשיכו להסתתר מאחורי ההתפלה ההווירה, הרי בעוד כמה שנים יכריזו אותם מים מלוחים ומאגרים מרוקנים לבצע את ניבואתו הגדישה כבר עכשיו — אלא שאז יהיו התנאים קשורים הרבה יותר.

[illegible] الأصل

مكتبة الأصل

תמורות בכלכלת העולם

מאת פיטר דרוקר

המאמר תורגם והודפס מ־חודש ברשות "פורין אפיירס" אביב 1986. קופירייט 1986 של המועצה ליחסי חוץ בע"מ. פיטר דרוקר הוא פרופסור של קרן קלארק למדעי החברה ולני־הול בבית־הספר לבוגרי אוניברסיטת קלרמונט, קליפורניה. ספרו "צבלות הניהול" יופרסם הקיץ.

מדברים כיום על "כלכלת העולם המשתנה". ברצוני לטעון שכלכלת העולם אינה "משתנה"; היא כבר השתנתה — ביסודותיה ובתשתיתה — וסביר ביותר שהשינוי הוא בלתי הפיך. פחות או יותר במרוצת העשור האחרון, התחוללו שלושה שינויים בסיסיים בעצם המרקם של כלכלת העולם:

* כלכלת המוצרים הבסיסיים "התנתקה" מהכלכלה התעשייתית.
* בכלכלה התעשייתית "התנתק" הייצור מהתעסוקה.
* תנועות הון במקום סחר (הן במוצרים והן בשירותים) היו לכוח המניע של כלכלת העולם. שני אלה לא בדיוק התנתקו זה מזה. אך הקשר התרופף, וגרוע מכך: הוא שוב אינו ניתן לחיזוי.

שינויים אלה הם מתמידים ובלתי מחזוריים. אפשר שלא נבין לעולם מה גרם אותם — הסיבות לשינוי כלכלי הן רק לעתים נדירות פשוטות. זמן רב עשוי לחלוף בטרם יחד תיאורטיקנים כלכליים כי אכן התחוללו שינויים בסיסיים, וזמן רב יותר — בטרם יתאימו את התיאוריות שלהם להסברתם. מעל לכל, אין ספק שיגלו היסוס רב להודות שהכלכלה העולמית היא השולטת, ולא המאקרו־כלכלה של האומה־מדינה, שבה מתמקדות עדיין באורח בלעדי מרבית התיאוריות הכלכליות. אולם זהו הלקח הברור של סיפורי ההצלחה בעשרים השנים האחרונות — של יפן ודרום־קוריאה, של גרמניה המערבית (למעשה, דוגמה מרשימה יותר אף כי הרבה פחות ראוותנית מיפן), ושל הצלחה גדולה אחת בתוך ארצות־הברית, התנפנות העלייה המהירה של ניו־אינגלנד התעשייתית שרק לפני עשרים שנה נחשבה על ידי הכל גוססת.

מיישמי הכלכלה, בממשל ובעסקים, אינם יכולים לחכות לתיאוריה חדשה. הם חייבים לפעול. ולפעולותיהם סיכוי רב יותר להצליח ככל שיתבססו יותר על המציאות החדשה של כלכלה עולמית שהשתנתה.

ראשית, הבה נשקול את כלכלת המוצרים הבסיסיים. התמוטטות מחירי חומרי־גלם (חוץ מנפט) החלה ב־1977 ונמשכה — כשהיא מופסקת רק פעם אחת (מיד לאחר בהלת הנפט של 1979) בהתפרצות ספקולטיבית שארכה פחות משישה חודשים. בעקבותיה באה הירידה המהירה ביותר במחירי חומרי־גלם שנרשמה אי־פעם. בתחילת 1986 ירדו מחירי חומרי־הגלם לשפל הנמוך ביותר בהיסטוריה המתועדת, בהשוואה למחירי סחורות מיוצרות ושירותים. כללית, ירדו המחירים לשיעורים הנמוכים ביותר של תקופת השפל הכלכלי הגדול, ובמקרים מסוימים (למשל עופרת ונחושת) אף היו נמוכים משיעוריהם ב־1932.

> התמוטטות המחירים והאטת הביקוש עומדים בניגוד מדהים לתחזיות שהועלו בביטחון עד לפני עשר שנים

תחזיות הופרכו

התמוטטות המחירים והאטת הביקוש עומדים בניגוד מדהים לתחזיות שהועלו בביטחון. לפני עשר שנים הכריז "מועדון רומא", שמחסור נואש בכל חומרי־הגלם יהיה כורח המציאות בסביבות 1985. ב־1980, "דו"ח שנת אלפיים הגלובאלי" לנשיא הכניסה למאה ה־21" של ממשל קרטר קבע, כי הביקוש העולמי למזון יעלה בהתמדה במשך עשרים שנים לפחות, כי ייצור המזון הכלל־עולמי ירד, חוץ ממדינות מתפתחות, וכי מחירי מזון ריאליים יוכפלו. תחזית זו מסייעת להסביר מדוע קנו חוואים אמריקאיים את כל הקרקעות החקלאיות הזמינות, והעמיסו כך על עצמם נטל חובות.

בניגוד לכל אותן הציפיות, התפוקה החקלאית העולמית עלתה למעשה בכמעט שליש בין 1972 ו־1985, לשיא חסר תקדים. היא עלתה במהירות רבה יותר במדינות הבלתי מפותחות. באורח דומה עלה ייצורם של כל מוצרי היערות, מתכות ומחצבים — בין 20 אחוז ל־35 אחוז בעשר השנים האחרונות — וגם הפעם העליות הגדולות ביותר נרשמו במדינות הפחות מפותחות. אין שום סיבה ולו הקלה ביותר להאמין ששיעורי גידול אלה יואטו, למרות התמוטטות של מחירי חומרי־הגלם. אכן, במידה שהדברים נוגעים בתוצרת חקלאית, העלייה הגדולה ביותר טרם התחוללה.

אולי אף מדהים יותר מהניגוד בין התחזיות למה שקרה, היא העובדה שהתמוטטות בכלכלת חומרי־הגלם במעט שלא השפיעה על הכלכלה התעשייתית העולמית. אם על פי תיאוריית מחזוריות העסקים נחשב עדיין אחד "מוכח" מעבר לכל ספק, הרי היתה זו האמונה שירידה תלולה ומתמשכת במחיר חומרי־גלם מביאה באורח בלתי נמנע ובטווח של 18–20 חודש לשפל כלל־עולמי בכלכלה התעשייתית.

בעוד שהכלכלה התעשייתית של העולם כיום אינה "נורמלית" על פי הגדרה כלשהי של המושג, היא בוודאי אינה מצויה בשפל. למעשה, הייצור התעשייתי במדינות המתפתחות שאינן משתייכות לגוש המזרחי מוסיף לעלות בהדרגה. אף כי השיעור אטי במקצת באירופה המערבית. כמובן, אפשר שהשפל בכלכלה התעשייתית רק נדחה והוא יכול לפרוץ באמצעות משבר בנקאות, שייגרם על ידי פשיטות רגל נרחבות מצד בעלות חוב יצרניות של חומרי־גלם, בין אם הן בעולם השלישי ובין אם הן באיווה. אך זה עשר שנים כמעט שהעולם התעשייתי מוסיף לתפקד כאילו כלל לא היה משבר של חומרי־הגלם. ההסבר היחיד הוא, שלדידן של המדינות המפותחות — להוציא את ברית המועצות — מגזר המוצרים הבסיסיים נדחק לשוליים, בעוד שקודם היה מרכזי.

בסוף שנות העשרים, לפני השפל הגדול, החקלאים האמריקאיים עדיין מנו כמעט שליש מאוכלוסיית ארצם, וההכנסות החקלאיות היוו כמעט רבע מהתל"ג. כיום החקלאים מונים פחות מחמישה אחוזים מהאוכלוסיה ושיעור ההכנסות החקלאיות בתל"ג אפילו נמוך יותר. גם אם מביאים בחשבון התרומה שיצרני חומרי־גלם חקלאיים ודים תורמים לכלכלה האמריקאית באמצעות רכישות של המוצרים התעשייתיים האמריקאיים, התרומה הכוללת של כלכלות ייצור חומרי־גלם וייצור מזון בעולם לתל"ג האמריקאי עומדת לכל היותר על שמינית. במרבית שאר המדינות המפותחות, שיעור של מגזר חומרי־הגלם אף קטן מכך. רק בברית המועצות הזוהה היא עדיין מעסיקה עיקרית: כמעט רבע מכוח העבודה מועסק במשקים. כלכלת חומרי־הגלם התנתקה איפוא מהכלכלה התעשייתית.

זה שינוי תשתיתי מרכזי בכלכלה העולמית, בעל השלכות אדירות על המדיניות הכלכלית והחברתית כמו גם על התיאוריה הכלכלית במדינות מתפתחות ומפותחות כאחד. למשל, לו היה היחס בין מחירי סחורות מיוצרות למחירי מוצרים בסיסיים (להוציא נפט), דהיינו מזון, מוצרי יערנות, מתכות ומחצבים, נשאר ב־1985 כפי שהיה ב־1973, גרעון הסחר האמריקאי יכול היה להיות קטן בשליש משיעורו כעת: הוא היה עומד על מאה מיליארד דולר לעומת 150 מיליארד. אפילו גרעון הסחר האמריקאי עם יפן יכול היה להיות נמוך בשליש, כ־35 מיליארד לעומת 50 מיליארד. היצוא החקלאי האמריקאי היה נושא רווחים פי־שניים ויותר. ויצוא תעשייתי ללקוחה חשובה של ארצות־הברית, אמריקה הלטינית, היה נשאר בעינו.

לולא התמוטטו מחירי המוצרים הבסיסיים, אפשר שמאזן התשלומים של ארצות־הברית היה מראה על יתרה ניכרת. ובהיפוך, יתרת הסחר של יפן עם העולם יכולה היתה להיות נמוכה יותר ב־20 אחוז, ויתרת היצוא של ברזיל יכולה היתה להיות בשנים האחרונות גבוהה כמעט ב־50 אחוז משיעורה הנוכחי. ברזיל לא היתה מתקשה במקרה כזה לשלם את הריבית על חובות החוץ שלה ולא היתה צריכה לסכן את גידולה הכלכלי בשל בלימה חדה של יבוא, כפי שעשתה. בסיכומו של דבר, אילו מחירי חומרי־הגלם בהשוואה למחירי הסחורות המיוצרות היו נשארים כפי שהיו ב־1973 או אפילו בשיעורים של 1979, לא היו מתחוללים משברים במרבית המדינות בעלות החוב, בעיקר באמריקה הלטינית.

עודפי מזון גדולים

מה אחראי לשינוי זה? הביקוש למזון גדל בעצם כמעט בקצב המהיר שחזו "מועדון רומא" ו"דו"ח אלפיים הגלובאלי". אך ההיצע גדל במהירות גדולה בהרבה. לא זו בלבד שהוא לא פיגר אחר גידול האוכלוסיה. הוא אף גדל בקצב מהיר יותר מאשר באורח פרופורציונלי. אחת הסיבות לכך היא ללא ספק הפחד ממחסור מזון עולמי. אם לא מרעב עולמי, שתוצאתו היתה מאמצים אדירים להגדיל את תפוקת המזון. ארצות־הברית עמדה בראש, באמצעות מדיניות חקלאית של סבסוד ייצור. הקהיליה האירופית הלכה בעקבותיה, ביותר הצלחה. אולם העליות הגדולות ביותר, במונחים מוחלטים ויחסיים כאחד, אירעו במדינות מתפתחות: בהודו, בסין שלאחר מאו ובמדינות מגדלות־האורז בדרום־מזרח אסיה.

יש להביא בחשבון גם את הירידה הגדולה בבזבוז. בשנות ה־50, עד ל־80 אחוז מיבול התבואה של הודו הוזינו עכברושים וחרקים במקום באסמים. כיום, במרבית חלקי הודו יורד שיעור הבזבוז ל־20 אחוז. זו במידה רבה תוצאה של "חידושים תת־תשתיתיים" לא ספקטקולריים אך יעילים, כגון אסמי בטון קטנים, מדבירי־חרקים ועגלות ממונעות בנות שלושה גלגלים המובילות את היבול היישר למפעל העיבוד, במקום להניח לו להישאר בשורות במשך שבועות.

אין זה דמיוני לצפות ש"המהפכה" האמיתית בחווה עדיין לפנינו. חלקות אדמה גדולות שעד כה היו צחיחות למעשה, נעשות פוריות, בדרכות שיטות עיבוד חדשות או הוספת מינראלים שאדמתן חסרה. אדמות החרסית החומציות של הרמות הברזילאיות או האדמות המזוהמות באלומיניום של פרו השכנה, למשל, שבעבר מעולם לא הצמיחו דבר, מניבות כעת יבולי אורז נאים באיכות גבוהה. התקדמות עוד רבה יותר נרשמה בביו־טכנולוגיה, הן במניעת מחלות של צמחים ובעלי־חיים הן בהגדלת יבולים. לשון אחר, בדיוק כאשר גידול האוכלוסיה בעולם מאט באורח דרמטי למדי באזורים רבים, סביר שייצור המזון יעלה בתלילות.

שוקי יבוא־המזון נעלמו כמעט לגמרי. הודות לתנופה החקלאית שלה, נהפכה אירופה המערבית ליצואנית מזון חשובה, המשודרת יותר ויותר בגין עודפים בלתי ניתנים למכירה של כל סוגי המזון, ממוצרי חלב עד יין, מתבואה עד בשר. סין, חוזים כמה משקיפים, תיעשה ליצואנית מזון בסביבות שנת אלפיים. הודו קרובה לשלב זה, בעיקר כשהמדובר בתבואה מסוג יורד יותר. מכל המדינות הלא־קומוניסטיות החשובות, רק יפן עדיין מייבאת מזון בהיקף רחב: היא קונה מחו"ל כשליש מתצרוכת המזון שלה. כיום מרבית היבוא שלה בא מארצות־הברית. בתוך חמש או עשר שנים, עם זאת, סביר שדרום קוריאה, תאילנד ואינדונזיה — יצרניות במחיר נמוך, המגדילות במהירות את תפוקת המזון — ינסו לכבוש להן מקום כספקיות העיקריות של יפן.

קונה המזון הגדולה היחידה שתיוותר בשוק העולמי תהיה אולי ברית המועצות, שצורכי המזון שלה יגדלו בכל הנראה. עם זאת, כמות עודפי המזון בעולם כה גדולה, אולי פי־חמישה עד פי־שמונה מכמה שתזדקק לו אי־פעם ברית המועצות, עד כי צורכי המזון שלה בלבד אינם מספיקים כשלעצמם לדחוף כלפי מעלה את המחירים העולמיים.

> לדידן של המדינות המפותחות, להוציא את בריה"מ, מגזר המוצרים הבסיסיים נדחק לשוליים. כלכלת חומרי־הגלם התנתקה מהכלכלה התעשייתית. ייצור מוגבר במדינות מפותחות משמעו עתה תעסוקה פוחתת של עובדי הצווארון־הכחול. כלומר, חל נתק בין ייצור לתעסוקה. חברה, תעשייה או מדינה שלא יגדילו ברבע המאה הבא את הייצור בשיעור ניכר ובד בבד יצמצמו חדות את כוח העבודה של הצווארון־הכחול, לא יוכלו לצפות להישאר תחרותיות

אדרבה, התחרות על גישה לשוק הסובייטי בקרב יצרניות עודפים — ארצות־הברית, אירופה, ארגנטינה, אוסטרליה, ניו־זילנד ובכל הנראה הודו בתוך כמה שנים — כבר חריפה כל כך עד שהיא מורידה מחירי מזון בעולם.

ירידה בחשיבותם של חומרי־הגלם

הביקוש בעולם יורד לכל המוצרים הלא־חקלאיים, בין הם אם מוצרי יער, מחצבים ומתכות. בניגוד בוטה למה שחזה "מועדון רומא" בביטחון כה רב. למעשה, כמות חומרי־הגלם הדרושה ליחידה נתונה של ייצור כלכלי נמצאת בירידה במשך כל המאה הנוכחית, להוציא תקופות מלחמה. מחקר שערכה לא מכבר קרן המטבע הבין־לאומית מחשב את הירידה כעומדת על 1.25% מאז 1900. כלומר, כמות חומרי־הגלם התעשייתיים הדרושים ליחידה אחת של ייצור תעשייתי אינה יותר משתי־חמישיות מכמותה בשנת 1900. והירידה הולכת ומואצת. הניסיון היפני מדהים במיוחד. ב־1984 צרכה יפן על כל יחידה של ייצור תעשייתי רק 60 אחוז מחומרי־הגלם שנצרכו בעבור אותו היקף של ייצור תעשייתי ב־1973.

מדוע קורית ירידה זו בביקוש? לא משום שהייצור התעשייתי יורד בחשיבותו בעוד מגזר השירותים גדל — מיתוס נפוץ שאינו נתמך על ידי עדות כלשהי. מה שקורה הוא משמעותי בהרבה. הייצור התעשייתי מוותר בהתמדה על מוצרים והליכים עתירי־חומרים. אחת הסיבות לכך היא תעשיות הטכנולוגיה־המתקדמת החדשות. חומרי־הגלם במוליך־למחצה (מיקרו־צ'יפ) מהווים אחוז עד שלושה אחוזים ממחיר הייצור הכולל. במכוניות חלקם הוא 40 אחוז, ובסירים ומחבתות — 60 אחוז. אך גם בתעשיות ותיקות יותר נמשך הקיצוץ בחומרי־גלם, לגבי מוצרים ישנים לא פחות מאשר חדשים.

כבל בין 22.5 עד 45 ק"ג עשוי פיברגלאס מעביר שיחות טלפון באותו מספר של תיל נחושת במשקל טונה. ירידה דרמטית זו באינטנסיביות השימוש בחומרי־הגלם בהליכי ייצור ובמוצרים, חלה גם על אנרגיה ובעיקר נפט. ייצור 45 ק"ג כבל פיברגלאס מצריך לא יותר מחמישה אחוזים מהאנרגיה הדרושה לייצור טונה של תיל נחושת. [illegible] סיק המחליפים יותר ויותר את הפלדה במרכבי מכוניות, הוצאות חומרי־הגלם, לרבות אנרגיה, הן פחות מחצי ההוצאות על פלדה.

כך איפוא אין זה סביר שמחירי חומרי־הגלם יעלו אי־פעם עלייה ניכרת בהשוואה למחירי סחורות מיוצרות (או שירותים עתירי־ידע כגון העברת מידע, חינוך או ביטוח), לבד מבמקרה של מלחמה נרחבת ומרושכת.

השלכה אחת של מעבר חד זה מכלכלת הסחר במוצרים בסיסיים, נוגעת במדינות המפותחות, הן יצואניות גדולות של חומרי־גלם כארצות־הברית הן יבואניות של חומרי־גלם כיפן. במשך 200 שנה היתה שמירתם של שווקים פתוחים לתוצרים החקלאיים ולחומרי־הגלם שלה, מרכזית למדיניות הסחר הבין־לאומית של ארצות־הברית. לכך התכוונו תמיד כשדיברו על "כלכלה עולמית פתוחה" ו"סחר חופשי". האם יש עדיין טעם בכך, או שמא חייבת ארצות־הברית להשלים עם העובדה ששוקי החוץ למוצרי המזון וחומרי־הגלם שלה נתונים בירידה בלתי־הפיכה לטווח רחוק והיפוך? האם עדיין יש טעם בכך, שיפן תבסס את מדיניותה הכלכלית הבין־לאומית על הצורך להרוויח די מטבע חוץ למימון יבוא של חומרי־גלם ומזון?

מאז נפתחה יפן לעולם מבחוץ לפני 120 שנה, הדאגה — כמעט בממדי אובססיה לאומית — בגין תלותה בחומרי־גלם ומזון מיובאים, היתה הכוח המניע של מדיניותה, ולא בכלכלה בלבד. כעת יכולה יפן לצאת מהנחת היסוד — המציאותית בהרבה בעולם של היום — שיותר מתמיד יש היצע של מזון וחומרי־גלם. אם נסיק את המסקנה ההגיונית המתבקשת מכך, פירושן של התפתחויות אלה יכול להיות כי ואריאציה כלשהי של המדיניות היפנית המסורתית — מרקנטיליסטית מאוד, מבטלת את הדגש על צריכה פנימית לטובת דגש חזק לא פחות על יצירת הון והגנה על תעשיות בהתהוותן — מתאימה לארצות־הברית אולי יותר מאשר מסורתה היא. היפנים יכולים לנצל שימוש טוב יותר בוואריאציה כלשהי של אחד מקווי המדיניות האמריקאיים המסורתיים. בעיקר מעבר משיטת דגש על חיסכון ויצירת הון לעבר צריכה.

האם נתק כה קיצוני מיותר מ־100 שנות אמונות ומחויבויות פוליטיות הוא סביר מעתה ואילך? יהיו יסודות המדיניות הכלכלית נתונים ללא ספק לביקורת הולכת וגדלה בשתי מדינות אלה, ובכל שאר המדינות המתפתחות. יסודות אלה גם יהיו נתונים לבדיקה אינטנסיבית יותר ויותר מצד מדינות בעולם השלישי, שכן אם פוחתת חשיבותם של מוצרי יסוד לגבי כלכלת העולם המפותח, מתערערים תיאוריות פיתוח מסורתיות וקווי מדיניות פיתוח מסורתיים.

אלה מבוססים על הנחות היסוד — התקפה להלכה מבחינה היסטורית — כי מדינות מתפתחות מממנות יבוא של סחורות הון באמצעות יצוא של חומרי־גלם וחומרים בסיסיים: מוצרי חקלאות ויער, מתכות ומחצבים. כל תיאוריות הפיתוח גם יוצאות מתוך הנחה — ככל שהן יכולות לחלוק זו על זו בנקודות אחרות — כי רכישות חומרי־הגלם של המדינות התעשייתיות המפותחות חייבות לגדול לפחות בקצב הייצור התעשייתי באותן מדינות. מכאן משתמע, שלאורך תקופת זמן ממושכת כזאת או אחרת, כל יצרן של חומרי־גלם נהפך לסיכון־אשראי טוב יותר ומאזן הסחר שלו הולך ומשתפר.

הנחות יסוד אלה התערערו. על איזה בסיס איפוא אפשר לבסס פיתוח כלכלי, בעיקר במדינות שאין להן אוכלוסיה גדולה דיה לפתח כלכלה תעשייתית המבוססת על השוק מביתו? כפי שנראה להלן, מדינות אלה אינן יכולות עוד לבסס את הפיתוח הכלכלי שלהן על מחירי עבודה נמוכים.

נתק בין ייצור לתעסוקה

השינוי הגדול השני בכלכלת העולם הוא הנתק בין ייצור לתעסוקה. ייצור מוגבר במדינות מפותחות פירושו כעת, למעשה, תעסוקה הולכת ופוחתת של עובדי הצווארון־הכחול. אי לכך מאבדות הוצאות העבודה יותר ויותר מחשיבותן בתורת "הוצאה השוראתית" ובתורת גורם תחרותי.

מרבים לדבר בימים אלה על "דה־תיעוש" של אמריקה. למעשה, מבחינת היקפה המוחלט, התפוקה במגזר הייצור גדלה בהתמדה ונשארה בעינה מבחינת שיעורה בכלכלה הכוללת. מאז סוף מלחמת קוריאה, דהיינו במשך יותר מ־30 שנה, נשאר הייצור יציב והוא עומד על 23%–24% מהתל"ג האמריקאי. בה במידה, הוא שמר על שיעורו המסורתי בכל שאר המדינות התעשייתיות החשובות. לא יהיה זה אפילו נכון לומר שהתעשייה האמריקאית אינה מצליחה כיצואנית. אמנם ארצות־הברית מייבאת מיפן ומגרמניה המערבית כאחד הרבה יותר סחורות מאי־פעם בעבר. אך היא גם מייצאת יותר. ותוף החסרונות הגדולים של הדולר היקר, הוצאות העבודה העולות והעובדה ששוק תעשייתי חשוב, אמריקה הלטינית, נמצא על אף התמוטטות, ב־1984 — השנה שבה הגיע הדולר כלפי מעלה — עלה יצוא מוצרים אמריקאיים ב־8.3% והוא עלה שוב ב־1985. חלקו של יצוא המוצרים האמריקאיים ביצוא העולמי היה 17% ב־1978. עד ל־1985 הוא עלה ל־20%, בעוד גרמניה המערבית אחראית ל־18% מהייצור בעולם ויפן ל־16%. לזכותן של שלוש מדינות אלה יש לזקוף יותר ממחצית ההיקף הכולל של הייצור.

כך איפוא, לא הכלכלה האמריקאית עוברת תהליך של "דה־תיעוש", אלא כוח העבודה האמריקאי. בין 1973 ו־1985 הייצור (נמדד במחירים דולריים, בניכוי אינפלציה) בארצות־הברית גדל בכ־40%. אבל התעסוקה בייצור ירדה בהתמדה במהלך אותה תקופה. מספר המועסקים בעבודות צווארון־כחול יורד בחמישה מיליונים לעומת 1975. אולם ב־12 השנים האחרונות עלתה התעסוקה הכוללת בארצות־הברית במהירות רבה יותר מאשר בכל תקופת שלום בהיסטוריה של כל מדינה — מ־82 ל־110 מיליון בין 1973 ו־1985, דהיינו עלייה בשליש מלא. אך כל הגידול לא היה בעבודות של ייצור, ובעיקר לא בעבודות של צווארון־כחול.

המגמה אינה חדשה. בשנות העשרים היה אחד מכל שלושה אמריקאים בכוח העבודה פועל ייצור. ב־1950 עמד השיעור על אחד לארבעה. כעת הוא ירד לאחד לשישה, והוא מוסיף לרדת. בעוד המגמה קיימת זה מכבר, היא הואצה באורח עד לנקודה, ששום עלייה בייצור — לפחות בתקופת שלום — גדולה ככל שתהיה, לא תוכל, ככל הנראה, להפך על פיה את הירידה לטווח רחוק במספר מקומות העבודה של הצווארון־הכחול בייצור או בשיעורם של מקומות עבודה אלה בכוח העבודה הכולל.

מגמה זו זהה בכל המדינות המתפתחות, ולמעשה היא אף מודגשת יותר ביפן. משום כך סביר ביותר שבתוך 25 שנים שיעורם של פועלי ייצור בכוח העבודה הכולל של מדינות מפותחות כארצות־הברית ויפן לא יהיה גדול יותר משיעורם הנוכחי של עובדי החקלאות במדינות המתפתחות — לכל היותר עשרה אחוזים. כיום מעסיקה ארצות־הברית כ־18 מיליון איש בעבודות צווארון־כחול בתעשיית ייצור. בסביבות 2100 סביר שהמספר לא יעלה על 12 מיליון. בכמה תעשיות גדולות הירידה תהיה עוד תלולה יותר.

וודאי אין זה מציאותי, למשל, לצפות שתעשיית המכוניות האמריקאית תעסיק יותר משליש מפועלי הצווארון־הכחול העכשויים שלה כעבור 25 שנה, גם אם הייצור יוכל לגדול ב־50 אחוז. אם חברה, תעשייה או מדינה לא יגדילו ברבע המאה הבא את הייצור בשיעור ניכר ובו בזמן יצמצמו חדות את כוח העבודה של הצווארון־הכחול, הן לא יוכלו לצפות להישאר תחרותיות, או אפילו "מתפתחות". הן ידעכו עד מהרה.

> הייצור התעשייתי מוותר בהתמדה על מוצרים והליכים עתירי חומרים. אחת הסיבות לכך היא תעשיות הטכנולוגיה החדשות

בריטניה נמצאת בירידה תעשייתית ב־25 השנים האחרונות, במידה רבה משום שמספר פועלי הצווארון־הכחול על כל יחידת ייצור קטן בקצב מואט מאשר בכל שאר המדינות המפותחות מחוץ לגוש המזרחי. אפילו כך, שיעור האבטלה בבריטניה הוא הגבוה ביותר בקרב המדינות המפותחות הלא־קומוניסטיות — יותר מ־13%.

הדוגמה הבריטית מצביעה על משוואה כלכלית חדשה וקריטית: מדינה, תעשייה או חברה המעמידה את שמירת מקומות העבודה במגזר הייצור מעל לכושר התחרות הבין־לאומית (שמשמעותו הצטמקות מתמדת של מקומות עבודה כאלה), תמצא עצמה במהרה ללא ייצור וללא מקומות עבודה. ניסיון לשמור על מקומות עבודה כאלה של הצווארון־הכחול הוא למעשה מרשם לאבטלה. עד כה קיבלה קונצפציה זו הכרה לאומית נרחבת רק ביפן. אכן, מתכננים יפניים בממשל ובעסקים הפרטיים כאחד, יוצאים מתוך הנחת יסוד של הכפלת הייצור בתוך 15–15 שנה, המתבססת על צמצום בתעסוקת הצווארון־הכחול בשיעור 25%–40%.

לחברות אמריקאיות גדולות רבות כגון איי־בי־אם, ג'נראל אלקטריק וחברות המכוניות הגדולות יש תחזיות דומות. מכאן משתמעת מסקנה, ששיעור האבטלה הכולל במדינה ירד ככל שהיא תצמצם במהירות רבה יותר את תעסוקת פועלי הצווארון־הכחול. זו אינה מסקנה שפוליטיקאים, מנהיגי איגודים או הציבור בכללותו בארצות־הברית יכולים להבין או לקבל בנקל.

מה שמקשה אפילו יותר זו העובדה, שארצות־הברית מתנסה בכמה מעברים ותמורות נפרדים ושונים בכלכלת הייצור שלה. אחד מהם הוא האצת התהליך של המרת עבודת־הכפיים בידע והון. בעוד שלפני כמה עשרות שנים דיברנו על מכניזציה, אנחנו מדברים עכשיו על "רובוטיזציה" או "אוטומציה".

> צצים שני זנים נפרדים של תעשיית הייצור: האחד מיוצג על ידי חומרי הגלם, השני על ידי מידע וידע

וזה בעצם שינוי במינוח יותר מאשר במציאות. כאשר הנרי פורד הנהיג את פס הייצור ב־1909, הוא קיצץ במספר שעות העבודה הדרושות לייצור מכונית בב־80% תוך שנתיים או שלוש — לאין שיעור יותר מכפי שמישהו מצפה אפילו מהרובוטיזציה המלאה ביותר. אך אין ספק שאנו עומדים מול האצה חריפה התלולה בהחלפת עובדי־הכפיים במכונות, דהיינו במוצרים של ידע.

מעבר לתעשיות עתירות־ידע

שינוי שני — ולטווח הרחוק הוא עשוי להיות אף חשוב יותר — הוא המעבר מתעשיות שהיו בעיקרן עתירות־עבודה לתעשיות שמלכתחילה הן עתירות־ידע. הוצאות הייצור של מוליך־למחצה הן כ־70% ידע — היינו מחקר, פיתוח וניסוי — ולא יותר מ־12% עבודה. הוא הדין בייצור תרופות — העבודה מהווה לא יותר מ־15% [illegible] הידע מהווה כמעט 50%. לעומת זאת, במפעל המכוניות שעבר את תהליך הרובוטיזציה הנרחבי, העבודה עדיין תבלע 20% אחוז או 25% מההוצאות.

שינוי מבלבל נוסף בייצור הוא היפוך הדינמיקה של הגודל. מאז תחילת המאה, המגמה בכל המדינות המפותחות היתה לקראת מפעלי ייצור הולכים וגדלים. היתרונות לגודל תמכו מאוד במגמה זו. מה שאולי הטוב לא פחות, "כלכלות הניהול", כפי שניתן לקרוא להן, צידדו גם הן בבתי־חרושת הולכים וגדלים. עד לאחרונה. מכניקת מימון מהדרינות הללו רק על יחידות גדולות לגבי. מגמה זו התהפכה על פיה במשך 15–20 השנים האחרונות. ההצטמקות בעבודות ייצור בארצות־הברית חלה רק בחברות הגדולות, הול בחברות הענק בענפי הפלדה והמכוניות. יצרנים קטנים ובעיקר בינוניים שמרו על גודלם או קיבלו לעבודה עובדים חדשים. גם לגבי מעמדם בשוק, היצוא והרווחיות שלהם, הצליחו עסקים קטנים ובינוניים הרבה יותר מאשר העסקים הגדולים.

היפוך הדינמיקה של הגודל קורה גם במדינות מפותחות אחרות, אפילו ביפן — שם הגדול יותר היה תמיד הטוב יותר, והגדול מכולם גם הטוב ביותר. המגמה התהפכה על פיה אפילו בתעשיות ותיקות. חברת המכוניות הרווחית ביותר בשנים האחרונות אינה אחת הענקיות בענף אלא חברה בגודל בינוני בגרמניה — ב.מ.וו. חברות הפלדה הרווחיות היחידות בארצות־הברית, שוודיה או יפן, היו יצרניות בגודל בינוני של מוצרים מיוחדים, כגון צינורות לקידוח נפט. בביזה מסורתי. בעיקר בארצות־הברית, נבע הדבר מתחיית היזמות. אבל מה שחשוב אולי לא פחות — ב־30 השנים האחרונות למדנו כיצד לנהל את העסק הקטן והבינוני עד לנקודה שבה היתרונות של גודל קטן יותר, למשל קלות בתקשורת וקרבה לשוק וללקוח, מכריעים במשקלם את מה שבעבר היו מגבלות־ניהול מרתיעות.

כך איפוא בארצות־הברית, אך יותר ויותר גם במדינות מובילות אחרות בתחום הייצור כגון יפן וגרמניה המערבית, הדינמיות הכלכלית עברה מחברות הענק ששלטו על הכלכלה התעשייתית של העולם במשך 30 שנה מאז מלחמת העולם השנייה לחברות, שהן אמנם קטנות בהרבה אך מנוהלות באורח מקצועי, בעיקר במימון ציבורי.

צצים שני זנים נפרדים של "תעשיית הייצור". האחד מבוסס על חומרי־גלם ומיוצג על ידי התעשיות שסיפקו גידול כלכלי בשלושת הרבעים הראשונים של המאה. השני מבוסס על מידע וידע: תרופות, טלקומוניקציה, מכשור אנליטי ועיבוד מידע כגון מחשבים. תעשיות הייצור המבוססות על מידע הן בדרך כלל אלה הגדלות כעת. שתי קבוצות אלה נבדלות לא רק במאפייניהן הכלכליים אלא בעיקר במעמדן בכלכלה הבין־לאומית. את מוצרי התעשיות המבוססות על חומרי־גלם יש ליבא או ליצא בתורת "מוצרים". הם מופיעים במאזן הסחר. מוצרי התעשיות המבוססות על מידע ניתנים ליצוא או ליבוא הן כ"מוצרים" והן כ"שירותים", ולכן ייצוגם במאזן הסחר הכולל יכול להיות בלתי מדויק.

דוגמה ישנה היא הספר המודפס. בעבור חברת הוצאה־לאור גדולה המפרסמת פרסומים מדעיים, "רווחים זרים" מהווים שני שלישים מסך רווחיה. אבל החברה מייצאת מעט, אם בכלל, ספרים של ממש. ספרים כבדים במשקלם. היא מוכרת "תמלוגים" ו"המוצר" מיוצר בחו"ל. בה במידה, "מכירות היצוא" הרווחיות ביותר של מחשבים יכולות להופיע בסטטיסטיקות סחר מתוך "יבוא"; אלה הם דמי השירות שכמה מהבנקים, חברות רב־לאומיות וחברות סחר יפניות מהגדולים בעולם מקבלים תמורת עיבוד מידע במשרדי־הבית שלהם, המגיע באורח אלקטרוני מסניפים ומלקוחות ברחבי העולם.

בכל המדינות המתפתחות, עובדי "ידע" הם מרכז־הכובד של כוח העבודה. אפילו בייצור הם יעלו בתוך עשר שנים על פועלי הצווארון־הכחול. יצוא מידע המייצר הכנסות ממכירת רשיונות, דמי שירות ותמלוגים, אכן יכול ליצור מקומות עבודה רבים יותר בשיעור ניכר מאשר יצוא סחורות. דבר זה מחייב בתורו — כפי שנראה שוואשינגטון הרשמית מכירה בכך — שימת דגש גדול יותר במדיניות הסחר על "סחר בלתי נראה" וביטול המחסומים בסחר בשירותים.

מאז ומתמיד התייחסו כלכלנים לסחר הבלתי נראה כאל ילד חורג, אם בכלל שמו לבם אליו. כיום הוא יותר ויותר מרכזי. בתוך 20 שנה יכולות מדינות מפותחות לגלות שהכנסות הסחר הבלתי נראה שלהן גדולות מאשר הכנסות היצוא.

השלכה אחרת של הנתק בין ייצור מוצרים לייצור תעסוקה היא, שהבחירה בין מדיניות תעשייתית המצדדת בייצור לבין מדיניות המצדדת בתעסוקה תעשייתית תהיה נושא פוליטי שנוי במחלוקת עד סוף המאה הזאת. מבחינה היסטורית, נחשבו שני קווי מדיניות אלה תמיד לשני צדדים של אותו המטבע.

מעתה ואילך ימשכו השניים יותר ויותר בכיוונים מנוגדים. הם אכן נהפכים עתה לחלופות, אולי אף סותרות.

הזנחה מיטיבה — מדיניותו של ממשל רייגן בשנים האחרונות — עשויה להיות המדיניות הטובה ביותר כאפשר לקוות לה והיחידה בעלת סיכוי להצלחה. ככל הנראה, אין זה מקרה שאחרי יפן, יש לארצות־הברית שיעור אבטלה הנמוך ביותר מבין כל המדינות המפותחות מבחינה תעשייתית. עם זאת, קיים בוודאי הצורך במאמצים שיטתיים להכשיר מחדש פועלי צווארון־כחול מיותרים ולמצוא להם מקומות עבודה — דבר שעד כה איש אינו יודע איך לעשותו בהצלחה.

ולבסוף, סביר שהוצאות עבודה נמוכות יהיו פחות בגדר יתרון מכפי שהן עכשיו בסחר הבין־לאומי, פשוט משום שבמדינות המפותחות הן יגבו פחות מההוצאות הכוללות. יותר על כן, ההוצאות הכוללות של הליכי מיכון נמוכות יותר אפילו מהוצאות של בתי־חרושת מסורתיים בעלי הוצאות עבודה נמוכות. זאת, בעיקר משום שאוטומציה מחסלת את ההוצאות הסמויות אך הגבוהות של "אי עבודה", כגון ההוצאות של מוצרים באיכות ירודה ומוצרים נפסלים, וההוצאות של סגירת המכונות כדי לעבור מדגם אחד של מוצר לאחר.

הבה נעיין במקרים של שתי חברות ממוטבות לייצור טלוויזיות בארצות־הברית, מוטורולה והארסי־אי. כמעט נדחקו מהשוק על ידי יבוא ממדינות בעלות הוצאות עבודה נמוכות בהרבה. שתיהן הבריגו אוטומציה, והתוצאה היא שבמוצרים אמריקאיים אלה מתחרים כעת בהצלחה ביבוא זה. באורח דומה, יכולות כעת כמה חברות טקסטיל בעלות מידת מיכון גבוהה בשתי מדינות קרוליינה, לגבור בתחרות על יבוא ממדינות בעלות הוצאות עבודה זעומות כגון תאילנד. לעומת זאת, אף כי לכמה חברות אמריקאיות המייצרות מוליכים־למחצה יש הוצאות עבודה נמוכות, מכיוון שהייצור עתיר־העבודה שלהן מתבצע במערב־אפריקה, הן עדיין מייצרות בהוצאות גבוהות היפנים הממוכנים יכולים לגבור עליהן בקלות.

מחיר ההון יהיה איפוא חשוב יותר ויותר בתחרות הבין־לאומית. ובנקודה זו נהפכה ארצות־הברית בעשר השנים האחרונות למדינה בעלת ההוצאות הגבוהות ביותר. ויפן — לבעלת הנמוכות ביותר. היפוך המדיניות האמריקאית של מחירי ריבית גבוהים והון עצמי יקר צריך, איפוא, להיות קדימות בקרב מקבלי ההחלטות האמריקאיים. זה דבר חדש את צמצום גרעון התקציב, בתורת ההגנה הראשונה כנגד אינפלציה, ולא שיעורי ריבית גבוהים.

בעבור מדינות מפותחות, בעיקר ארצות־הברית, הירידה המתמדת בהוצאות עבודה כגורם תחרותי חשוב, עשויה להיות התפתחות חיובית. אולם בעבור מדינות העולם השלישי, בעיקר מדינות המתועשות במהירות כגון ברזיל, דרום־קוריאה או מקסיקו, אלה אכן חדשות רעות. בתהליך התיעוש המהיר של המאה ה־19 התפתחה מדינה אחת, יפן, על ידי יצוא חומרי־גלם, בעיקר משי ותה במחירים שהלכו ועלו בהתמדה. מדינה אחרת, גרמניה, התפתחה על ידי זינוק־בצמידע לתוך תעשיות "הטכנולוגיה הגבוהה" של תקופתה, בעיקר חשמל, כימיקלים ואופטיקה. מדינה שלישית, ארצות־הברית, עשתה את שני הדברים.

שני הדרכים חסומות בעבור המדינות המתועשות כיום במהירות. הראשונה, בגלל הידרדרות תנאי הסחר של חומרי־גלם; השנייה, מכיוון שהיא מצריכה תשתית של ידע וחינוך הנורגת בהרבה מהישג ידה של מדינה עניה (אף כי דרום־קוריאה מתקרבת לכך!). תחרות המבוססת על הוצאות עבודה זולות יותר נראתה החלופה היחידה. האם גם היא תיחסם בפניהן?

(חלקו השני של המאמר יתפרסם ביום א')

האוניברסיטה העברית בירושלים
דיקנט הסטודנטים
(בסיוע הסתדרות הסטודנטים)
היחידה ליעוץ והכוון

יריד התעסוקה 1986

יום שני 26.5.86 בין השעות 12.00—16.00
בגבעת רם ובהר הצופים

סטודנטים ומסיימי האוניברסיטה העברית בתחומי מדעי הטבע, מדעי החברה ומדעי הרוח המעוניינים בקבלת מידע אודות אפשרויות התעסוקה מוזמנים להשתתף.

המשרד לעניני דתות
המחלקה למקומות קדושים

לידעת העולים לרגל
בל"ג בעומר תשמ"ו למירון

ההדלקה המסורתית של ל"ג בעומר על קברו של ר' שמעון בר־יוחאי זיע"א תתקיים השנה אי"ה אור ליום שלישי, י"ח אייר תשמ"ו (26.5.86), בשעה 8 בערב.

הוראות לחוגגים

א. העליה על גג קבר הרשב"י מותרת רק עפ"י אישור הסדרנים במקום.
ב. אין להדליק נרות או פתילות שמן בשטח בניין הקבר.
ג. אסור לשחוט באיזור, אלא במקומות המיוחדים לשחיטה.
ד. כל בשר משחיטה מקומית שלא יימצא עליו אישור של הרופאים הוטרינרים במקום — יוחרם.
ה. הציבור מוזהר שאין כל פיקוח כשרות על הבשר הנמכר באיזור מירון.
ו. הציבור מתבקש לשמור על קדושת המקום, להקפיד על לבוש צנוע ולהישמע להוראות הסדרנים והמפקחים במקום.
ז. הציבור מתבקש לגלות עירנות ולהודיע מיד על כל חפץ או אירוע חשוד למשטרה או לאנשי ביטחון שיהיו במקום.
ח. הציבור מתבקש לא להקים אוהלים במגרשי התחניה.
ט. על מנת להקל על כוחות הבטחון, אנא המנעו מהליכה על הכבישים הראשיים והישמעו להוראות השוטרים.
י. לעליה לקבר נא השתמשו בכביש העולה (ראה שילוט) ובירידה מהקבר בכביש היורד המיועד לכך והמסומן.
יא. אין להקים ולהציב דוכנים, שולחנות, אהלים וכו לצרכי רוכלות והתמקמות או לכל מטרה אחרת לאורך כבישי העליה והירידה לאתר הקבר.
יב. אין להקים אוהלים בשטח מושב מירון.
יג. [illegible] בשטח המטעים במושב מירון אסורים [illegible].

אוניברסיטת תל־אביב

אוניברסיטת תל־אביב וקרן ארמנד המר
מתכבדים להזמין את הציבור ל־

"כנס ארמנד המר
לשיתוף פעולה כלכלי במזרח התיכון"

אשר יתקיים בין התאריכים 1־3 ביוני 1986
באוניברסיטת ת"א

מושב פתיחה

יום א', 1 ביוני 1986 בשעה 19:00 באודיטוריום בר־שירה במעמד נשיא המדינה מר חיים הרצוג
השר גד יעקבי — בכלכלה ושלום במזרח התיכון
פרופ' חיים בן שחר — פרוייקט המר ותכנית מרשל של רה"מ שמעון פרס — ההבטחה והקשיים

תכנית המושבים האקדמיים (בשפה האנגלית)
בבנין רוזנברג אולם מס' 01

יום ב', 2 ביוני 1986

מושב בוקר בין השעות 09:00 — 12:30
TRADE REGIMES AND REGIONAL COOPERATION
Seev Hirsch Tel Aviv University
Possible Trade Regimes for the Middle East
Arnon Gafny Israel General Bank
A Middle East Development Fund
Joyce R. Starr, Georgetown University, Washington, D.C.
U.S. Policy Perspectives & Middle East Marshall Plan
Mario I. Blejer, International Monetary Fund
Regional Integration in Latin America: Experience, Options, and the Outlook for Future Cooperation
Sam Nilsson, Ifias, Sweden
The Role of Science and Technology in Regional Economic Cooperation with Special Reference to the Middle East

מושב אחה"צ בין השעות 14:00 — 18:00
ECONOMIC ASPECTS OF RIVALRY, DEFENCE SPENDING AND ARMS CONTROL
Michael D. Intriligator, UCLA, and Dagobert L. Brito, Rice University, Houston
Arms Races and Arms Control in the Middle East
Jeffrey J. Schott, Institute for International Economics
The Role of Economic Sanctions
Martin C. McGuire, University of Maryland
Factor Migration, Trade, and Welfare Under Threat of Commercial Disruption
Brian Hindley, The World Bank, Washington, D.C.
Service Transactions as an Issue for International Negotiations
Eliezer Sheffer, The Hebrew University of Jerusalem
The Economic Burden of the Arms Race in the Middle East

יום ג', 3 ביוני 1986 בבנין רוזנברג אולם 01

מושב בוקר בין השעות 09:00 — 12:30
POLITICAL ECONOMY OF THE PEACE PROCESS
Ephraim Kleiman and Michael Michaely, The Hebrew University of Jerusalem
The Integration of the Labor Markets of Israel, the West Bank and the Gaza Strip
Yoram Meital and Gad Gilbar, University of Haifa
The Economic Relations Between Israel and Egypt, 1979–1985
Eliyahu Kanovsky, Bar Ilan University
The Economic Aspects of Peace in the Middle East: Oil and the Arms Race
Elias Tuma, University of California at Davis
The Costs of Non-Cooperation in The Middle East Since 1948

מושב אחה"צ בין השעות 13:15 — 15:15
TECHNOLOGICAL COOPERATION AND SPECIFIC PROJECTS
Baruch Raz, ICTAF, Tel Aviv University
Overview of Hammer Fund Activities At ICTAF
[illegible], ICTAF, Tel Aviv University
Key Findings of The Hammer Fund's Research
Elisha Kally, And Abraham Tal, ICTAF, Tel Aviv University
The Potential for Cooperation in Water Projects in the Middle East at Peace
Antonio Alonso Concheiro, Fundacion Barros Sierra, Mexico
Technology Development, International Trade and Cooperation

להרשמה נא לפנות לטלפון 209717 בין השעות 10:00 — 16:00 השתתפות אינה כרוכה בתשלום.

בחיפה אין כל חדש

מורשע בשוחד מייצג את תיאטרון חיפה

אברהם המאירי, ידידו האישי של אריה גוראל, ראש העיר, משמש כחבר מועצת עיריית חיפה מטעם סיעת המערך. לא מכבר הורשע המאירי בבית המשפט בגין עסקת שוחד. הוא נדרש להתפטר מתפקידו. המאירי הודיע כי הגיש ערעור על פסק הדין, ועד שערעורו יישמע הוא משעה עצמו מפעילות במועצה, כמו גם מכל פעילות ציבורית אחרת.

מתברר שהמאירי פשוט שכח לקיים את חלקה השני של הבטחתו. בימים אלה שוהים שחקני תיאטרון חיפה בשיקגו, במסגרת מסע בארצות הברית. המאירי הוא יו"ר הנהלת התיאטרון. מי מייצג בשיקגו את התיאטרון ונושא נאומים בפני פורומים רחבים? אין צורך לנחש פעמיים: אותו המאירי שהורשע בעסקת שוחד הוא הדמות הפרנסית המייצגת את תיאטרון חיפה במסע בחו"ל.

* * *

לא מכבר פרש לגימלאות גבריאל בורוך, גזבר העירייה. מסמכי הסכם הפרישה הגיעו לידיעת מבקר המדינה, כמו גם להנהלת משרד הפנים. חישוב מהיר קבע כי הגזבר זכה בתנאי פרישה מפליגים. נקבע כי "הערך המהוון בהטבה לקצבה מגיע ל־195 אלף דולר" וזה סכום לא מבוטל בימים כתיקונם אלה של קשיי תקציב. ולכן ביקשתי את הסברו של דובר העירייה לעניין. מסתבר שלגזבר הפורש הוענקה דרגת מנהל כללי. "בדקנו ומצאנו כי דרגה זו קיימת כבר מספר שנים במערכת השלטון המקומי". לדעתנו, זכותו של ראש העיר להחליט למי להעניק דרגה זו ובאלו נסיבות".

אברהם מאירי

במשרד הפנים השיבו לי שלא לציטוט: גם אנו קיבלנו תשובה דומה. זוהי תשובה שלא מהעולם הזה. אפילו פורמלית המלה מנכ"ל כבר מגדירה בבירור תפקיד נושאה. זה כאילו שבצבא יעניקו לסגן־אלוף דרגת רב־אלוף כדי לשפר את תנאי פרישתו.

* * *

מה הם 195 אלף דולר כהטבה לגזבר העיר הפורש לעומת שני מיליון דולר שהעירייה עומדת להוציא על ביצוע פרוייקט הרס: בית יד לבנים בשדרות הנדיב בחיפה. זאת בשעה שבחיפה כבר הוקם בית יד לבנים, כבר הושקעו בו כמיליון וחצי דולר, והשקעה נוספת ניתן לסיים את בנייתו.

אומרת העירייה: "השטח המנוצל במבנה החדש יהיה גדול כ־80 אחוז מהשטח המנוצל במבנה הישן, והוא פונקציונאלי יותר".

דוד יגאי, מתכנן המבנה שכבר עומד על תלו, אומר שטענת העירייה היא הסרת שחר. השטח במבנה החדש שהעירייה רוצה לבנות הוא גדול יותר משום שתוכנן בו גם אודיטוריום ובו 180 מושבים. את האודיטוריום ניתן לבנות גם במבנה הקיים. ממילא אין צורך להשקיע שני מליון דולר במבנה חדש, כאשר סביר להניח, שעד לסיום הבנייה יתנפח הסכום למימדים גדולים בהרבה.

עוד טוענת העירייה כי לא ניתן לסיים את בניית המבנה הנוכחי "עקב צו מניעה של בית המשפט האוסר המשך הבנייה במקום".

תוכניותיו של יגאי זכו אותו בפרס הראשון בתחרות פומבית יוקרתית להקמת מבנה יד לבנים. במהלך הבנייה ניסתה העירייה לנטרל את האדריכל, וניסתה לשנות בצורה חובבנית או צינית, את תכניות הבנייה. לכך התנגד יגאי. הוא פנה לבית המשפט והוציא צו מניעה, תוך שהוא מצהיר שהוא מוכן לתת הסכמתו, ללא כל תנאי, להמשך הבנייה, ובלבד שתתבצע לפי התכנית שזיכתה אותו בפרס הראשון בתחרות.

עתה — כאשר שומעים על קשיים תקציביים של העירייה, על פיטורי עובדים, קיצוץ בשירותי הרווחה, סגירת פנסי התאורה ברחובות בשעה מוקדמת יותר — כדאי לזכור כיצד עומדת העירייה לבזבז מליוני דולרים לשווא.

משוגע תורן

גם בצה"ל מבצעים רצח־אופי

ד"ר עמנואל הלד

הניסיון להסיט את הוויכוח בעקבות פרסום דו"ח אל"מ ד"ר ולד ממישור העינייני, באמצעות רמזים על בעיותיו הנפשיות של מחבר הדו"ח, אינו חדש. מסתבר שד"ר ולד נמצא בחברה מכובדת של אחרים שאיכפת להם, ושהממסד מנסה או ניסה להציגם באור שלילי.

* שמעון יוליס שימש כמבקר הפנים במשרד הדתות. הוא התייחס לעבודתו ברצינות והתריע על מעשי שחיתות במשרד. הדתות לו הולה להתגלגל פרשת שר הדתות דאז אהרן אבוחצירא, שנשלח בסופו של דבר לבית הסוהר. אני זוכר כיצד צמרת המשרד, כולל השר, ניסו להציג את יוליס כתמהוני מטורף, לאידיוט, כמי שהולך בעננים. בסופו של דבר המאיסו עליו את החיים שנאלץ לפרוש.

* צבי אסטליין שימש כמהנדס עיריית רחובות, הראשון שהחל לחשוף את פרשת הח"כ שמואל רכטמן שהיה ראש עיריית רחובות. רכטמן, שבסופו של דבר נשלח לכלא, אמר עליו "הוא משוגע, הוא הולך ברחוב ומדבר אל עצמו. זה יכול להיות מהנדס?" לאחר מסע של הכפשות שמו, פוטר אסטליין מעבודתו בעירייה. כיום הוא מתגורר בארה"ב, עובד כמהנדס בכיר ומשתכר כ־80 אלף דולר לשנה.

* יואב יעקוב שימש כמבקר־פנים של רשות הנמלים. הוא חשף בתוקף עבודתו מחדלים קשים ברשות, ומיד הוצג על־ידי צמרת הרשות כפרנואיד המנסה לגלות מחדלים במקום בו הם אינם קיימים, והמשמיץ כפייתי המנסה לפגוע במערכת מפאת התפקרות להפליא. בשיחות עם ראשי רשות הנמלים, כשנתבקשו להגיב על האשמות, היו הללו מצביעים באצבעם על ראשם כרומזים: יש לנו עסק עם מטורף. בסופו של דבר הפסיקה עבודתו.

* יוסף תמיר שימש כגזבר מועצת גני תקוה. כאזרח הגון שיתף פעולה עם המשטרה כאשר זו פתחה בחקירה בחשד שראש המועצה מרדכי וייס ביצע עבירות פליליות. תחילה הוצג הגזבר על־ידי ראש המועצה כאילו הוא עצמו גנב המנסה להעליל עלילות על "ישרי דרך", ולאחר מכן הוצג כתמהוני. לפי הוראות ראש המועצה, הוחרם תמיד על־ידי כל העובדים, נוטרל מעבודתו ובסופו של דבר נאלץ לפרוש.

וייס הורשע לאחרונה בבית המשפט ונשלח למאסר. אגב, פרשה זו היתה התחלה למה שכינה מפכ"ל המשטרה דאז הרצל שפיר כ"תיק אפרסק".

* יורם הורוביץ שימש כגזבר המועצה המקומית רמת־השרון. בשעתו, כאשר דיווח "הארץ" על הנעשה במועצה, נחשד הגזבר כאחד מאלה ששיתפו פעולה עם העיתון והעבירו לו מסמכים פנימיים. הנה בן לילה נעשה הגזבר, על־פי חוות הדעת ה"מקצועית־רפואית" של צמרת המועצה, כבעל בעיות נפשיות שאין לו כל מושג בעבודתו. בסופו של דבר פוטר.

* עופר גלוזר שימש כחובש במגן דוד אדום, בתחנת טלוויזיה גילה למראיין יהון להבין כי שיתף פעולה עם "ידיעות אחרונות" בחשיפת מעשי שחיתות במד"א. הנהלת מד"א יצאה מיד בהתקפת נגד, טענה שהעובד אינו יציב, רמזה שהוא הומוסקסואל — השמצה מרושעת חסרת שחר — והודיעה לו כי הוא עומד להיות מפוטר מעבודתו. למרבה המזל, אותו זמן כבר עמדה חקירת המשטרה בפרשת מד"א בסיומה. הוגשו מספר כתבי אישום וההנהלה הודחה. מונה מנכ"ל חדש, עמיצור כפיר, ששיקם את ההריסות והחזיר את מד"א לתיפקוד תקין. עופר גלוזר "המטורף", לא רק שלא פוטר, אלא אף נמצא עובד חרוץ האחראי וקודם בתפקיד הנהגה.

להצליח בעסקים כנציג המדינה

מינוי פוליטי לציר כלכלי בושינגטון

בשבוע שעבר המריא פנחס דרור לוואשינגטון כדי לשמש בתפקיד ציר כלכלי במקומו של דן הלפרין. בעסקיו הפרטיים (כפי שנראה בהמשך) לא נתגלה דרור כסיפור הצלחה. עובדה זו לא תפריע לו להתחיל לנהל עסקים מטעם המדינה: לשאת ולתת על הסיוע האמריקאי, לדון ביחסים הפיננסיים עם ארה"ב.

זהו מינוי פוליטי מובהק שנעשה ביוזמתו של יצחק מודעי. דרור הוא פעיל במפלגה הליברלית, חבר מרכז המפלגה ואיש סיעתו של מודעי. המינוי נקבע זמן קצר בטרם סולק מודעי מראשות האוצר. כיום אומר דובר האוצר: "מודעי ושרון (מנכ"ל המשרד) ראו מספר מועמדים. דרור נראה הטוב מבין כל המועמדים, אבל פורמאלית הוא מונה על־ידי ועדה בין־משרדית".

קודם שהמריא לחו"ל, שימש דרור כיו"ר מועצת המנהלים של בתי הזיקוק. גם כאן היתה למודעי יד במינוי.

האמריקאים עמם יעמוד דרור בקשר שוטף בוואשינגטון מוכרים כאנשים רציניים ויסודיים. הם נוהגים לבדוק פרטים ולהכין תיקים מסודרים על נציגים בכירים של מדינות זרות העומדים עמם בקשרים. כשיעיינו בתיקו של דרור, ודאי ירימו גבה בתימהון. קודם שנבחר לתפקידו במוסד היה דרור, במשך כשש שנים, בעל חברה פרטית בשם "יוזמה בע"מ", שמטרתה היתה ייעוץ בענייני שיווק וכלכלה. ממקום משרדו במגדל שלום בתל אביב התכוון דרור ליזום פרוייקטים שונים בחו"ל, אך בפועל החל להכנס לפרוייקטים בענף הבנייה בארץ. לחברתו לא היתה המיומנות הדרושה בתחום זה. היא החלה להסתבך בכספים; גם נתקבלו תלונות קשות מצד רוכשי הדירות על טיב העבודה. לאחר שנים של גלגול כספים ונטילת הלוואות, הגיעה החברה למצב של אי־יכולת להחזיר הלוואות. הנושים, שהגדול שבהם היה בנק המזרחי, נאלצו להגיע להסדר שלפיו קיבלו חלק מהחובות. הם העדיפו מצב זה על פני פשיטת רגל של החברה.

וכך, חברה שהוקמה בקול תרועה גדולה, שבקה חיים בקול דממה דקה. דרור הבין שהרבה יותר בטוח להתעסק בבעיות כלכליות כעובד ציבור ולא כיזם פרטי.

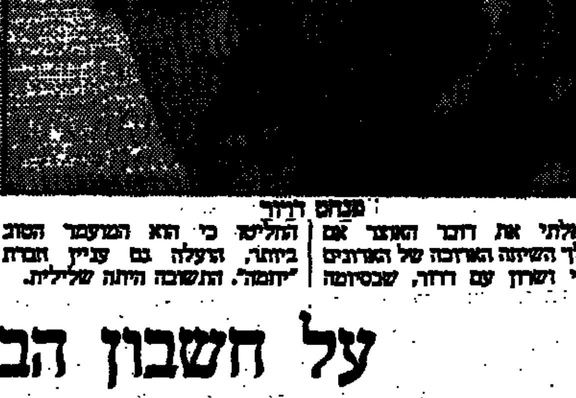
פנחס דרור

שאלתי את דובר האוצר אם במהלך השיחה הארוכה של המראיינים מודעי ושרון עם דרור, שבסיומה הוחלט כי הוא המועמד הטוב ביותר, הועלה גם עניין חברת "יוזמה". התשובה היתה שלילית.

תענוגות שנת השבתון

השבוע נמנעה ברגע האחרון שביתה באוניברסיטאות לאחר שהושגה פשרה בין ארגוני הסגל האקדמי לבין ראשי האוניברסיטאות והאוצר בעניין שכר חברי הסגל.

הצדדים הבהירו כי סולקו אי־הבנות וניתן לפתוח דף חדש. רצוי להזכיר לצדדים שקיים עדיין לפחות נושא אחד, המעורר תהיות בקשר לשנת השבתון של חברי הסגל ולמסעותיהם לכינוסים בינלאומיים. עניין זה דורש בדיקה יסודית.

בדו"ח מבקר המדינה האחרון שהוקדש לאוניברסיטאות צויין כי במצב הנוכחי אין כל תמריץ לאיש סגל היוצא לשנת שבתון להישאר בארץ. בפועל קיים תמריץ שלילי משום שחבר סגל, העושה את חופשת השבתון בארץ, "ימשיך לקבל משכורתו הרגילה בארץ". לעומת זאת, מי שיוצא לחו"ל מקבל מדי חודש, במשך כל השנה, לבד מכרטיסי טיסה, מענק שבתון במטבע זר אשר "יישלח אליו על־ידי האוניברסיטה לחשבון הבנק בחו"ל שחבר הסגל ימציא".

יש לזכור: מדובר בכ־8,500 אנשי סגל. להלן הסכומים החודשיים שהם מקבלים:

דמי שבתון, לחודש, בדולרים	
פרופ' מן המניין	3,048
פרופ' חבר	2,460
מרצה בכיר	1,936
מרצה	1,584

לכאורה אין סכומים אלה גבוהים במיוחד, אך עבור האוניברסיטאות זוהי הוצאה כבדה ביותר. יש גם לזכור שרבים מהיוצאים משתכרים סכומים נוספים מעבודתם בחו"ל.

פרופ' גדליה שלף, יו"ר ארגון הסגל האקדמי, אומר כי אם ישראל רוצה לשמור על רמה מדעית מתקבלת על הדעת, חובה על מדעניה להתעדכן בנעשה בחו"ל. הוא גם מציין כי במקצועות המדויקים [illegible] בארץ במיכשור מיושן של שנות החמישים ורק בחו"ל "נפקחות" עיניהם וניתן להם לעבוד במיכשור של סוף שנות השמונים.

יהיה זה בלתי־רציני לכפור בדברים אלה, אך מדוע מסכימים שלטונות האוניברסיטה שאנשי סגל רבים, כמו מרצים לתלמוד, מקרא, ספרות עברית ועוד שורה ארוכה של מקצועות, יבלו דרך קבע את שנת השבתון בחו"ל, כאשר הם יכולים להשתלם בארץ בצורה הטובה ביותר. מדוע פרופ' לתלמוד חייב לרוץ כל שנת שבתון לישיבה יוניברסיטי בניו יורק? על כך מגיב פרופ' שלף: "אין תגובה". ואכן, השיטה הנוכחית שהאוניברסיטאות ומשרד האוצר אינם טורחים לתקנה, דוחפת את כל אנשי הסגל האקדמי לבלות אותה קבע את כל שנות השבתון שלהם בחו"ל, תוך הוצאה כספית כבדה במטבע זר, גם כאשר אין הם זקוקים לכך לצורך עבודתם המדעית.

* * *

בכל הקשור להשתתפות בקונגרסים בינלאומיים, המצב הרבה יותר חמור וגובל לא פעם במעשי שחיתות גלויים.

כאן התשלום אינו חודשי. הוקצבה היא סכום גלובאלי, שנתי. להלן הסכומים:

הקצבה לקשרי מדע בינלאומיים — תקרת הסכום השנתי, בדולרים	
פרופ' מן המניין	4,805
פרופ' חבר	3,209
מרצה בכיר	2,463
מרצה ודיך	1,419

אין כל פיקוח והשגחה אם כל המצהיר על טיסה לחו"ל כדי להשתתף בקונגרס בינלאומי חשוב, ומקבל כרטיסי טיסה ואלפי דולרים, אכן הגיע ליעד המוצהר. בשעתו ניסה הטכניון ליצור קשר עם סוכן נסיעות אחד שירכז את הטיפול ויספק כרטיסי טיסה לכל אנשי הסגל המבקשים לכינוסים בחו"ל. אנשי הסגל התנגדו נמרצות לסידור. היתה להם סיבה טובה לכך. מרצים רבים נוהגים להחליף כרטיסי טיסה ליעדים אחרים. היו כאלה שיצאו למסע משפחתי לאתרים באירופה [illegible] לכינוסים שהתקיימו במקומות אחרים.

בשעתה ניסתה האוניברסיטה העברית לברר אם אנשיה, שהיו אמורים להגיע לכנסים בינלאומיים, אכן הגיעו אליהם, ואם אלה שהגיעו נותרו במקום יותר מיום אחד להפגנת נוכחות. האוניברסיטה ירדה מהר מאד מהנושא.

ישראל ברגיל, מנכ"ל האוניברסיטה העברית, חבר ועדת השכר, אומר שעתה, לאחר שיושבו בעיות השכר עם אנשי הסגל, אפשר להתפנות ולדון בדברים מציקים נוספים הראויים לתיקון. הצרה היא שפזמון בנוסח זה מושמע כבר שנים על גבי שנים. בפועל דבר לא שונה, גם לא לאחר ביקורתו החריפה של מבקר המדינה על ההסדרים הנהוגים כיום.

אנשי הסגל האקדמי ראויים לתמיכה במאבקם על תנאי שכר הוגנים, שיאפשרו להם לחיות בכבוד, אך הם עצמם שומטים את הקרקע מתחת לרגליהם כאשר הם מבקרים את עיני הציבור בכל הקשור לנסיעותיהם לחו"ל הבאות על חשבון הציבור.

על חשבון הברון

ח"כ עמר מסתתר מאחורי [illegible]

ח"כ שלמה עמר

שלושה חברי אג"י, נאמניו של ח"כ שלמה עמר מהתקופה שבה שימש כיו"ר המזכירות, הועמדו בשעתו לדין על מעשה פלילי: האזנות סתר בניגוד לחוק. למעשה, היועץ המשפטי לממשלה יצחק זמיר התכוון להעמיד לדין באותה אשמה גם את עמר עצמו, אלא שבינתיים נעשה עמר חבר כנסת וועדת הכנסת לא הסכימה להסרת חסינותו.

והנה, בפרוטוקול מספר 31 של מזכירות אג"י, סעיף 3, מצאתי את ההחלטה הבאה: "להעניק הגנה משפטית על חשבון האגודה לחברים: עובדיה אברהם, יפה אליהו וגיל עזרא בתיק בית משפט השלום בחיפה. להטיל על מנהל אגף הכספים לסכם שכר טרחת עורכי דין".

במלים אחרות: המדינה מעמידה לדין פלילי שלושה אנשים והנהלת אג"י, שאינה צד בעניין — שהרי לא נטען שהיא הורתה לשלושה לעבור על החוק — מעמידה לרשותם סיוע משפטי חינם. שכרם של עורכי דין ידועים — מיכה קירש (לשעבר פרקליט מחוז ירושלים) ואייר גרין — ומשלמת להם מקופתה, המסובסדת על חשבון המדינה, סכומי כסף גדולים כשכר טרחה.

הסיבה האמיתית לצעד זה ברורה: במסגרת מאבקי [illegible] באג"י, "שלושת השליחים" [illegible] עבירה נגעו על אנשי הסיעה השלטת, בראשה עמד עמר. לכן זכו להגנה משפטית מלאה במיטב המסורת של גופים מסויימים בארץ ובעולם, המסייעים לאנשים כאשר הללו נלכדים ומובאים לדין. הנהלת אג"י עצמה מתרצת את ההחלטה המוזרה בצורה שונה: "ברגע שיש עניין ששם אג"י מעורב בו, מעמידים סיוע. כשמסתיימים ההליכים, בודקים עוד פעם את הכל ומקבלים החלטות".

לפי אותו היגיון, אם חבר אג"י יגנוב מכיסו של חבר אחר בקשאר־טיב, יתפס ויועמד לדין, הרי גם הלה יזכה לסיוע משפטי בידי טובי עורכי הדין, משום ששם אג"י מעורב בפרשה. יתר על כן, בינתיים כבר הורשעו בדין שניים משלושת הנאשמים. הנהלת אג"י נאלצת לאשר כי למרות שלגבי שניים אלה הנושא כבר הוכרע — שהרי הורשעו בבית המשפט — לא התכנסה ההנהלה "כדי לבדוק מחדש את הכל", וממילא לא חייבה אותם להחזיר את כספי המימון המשפטי.

הרפתקאות במערת האימה בנחל דליה

מאת אלי אלעד

המטולים ל"מיטיבי לכת" המוצעים לציבור הרחב במסגרת הכנס השנתי המסורתי של החברה להגנת הטבע, הם הזדמנות טובה להילוך עצמות, בצד הכרת חבלי ארץ יהודיים. משעייינתי ערב פסח השנה במגוון הרחב של טיולים לציבור הרחב שהוצעו לקראת הכנס בצפון מדבר יהודה, נתפסה העין במיוחד בכותרתו של אחד מהם: "הרפתקאות במערת האימה בנחל דליה". גם פירוט המסלול: "יציאה מסביבות הכפר מעייר. הליכה בנופי ספר המדבר וירידה אל נחל דליה — מקום המסתור לנרדפים — סיור מקיף במערות עיק ארנעסנה וסיום בעצרת", נראה מבטיח למדי.

יודעי ח"ן ברמותם של מארגני הכנס, יאיר בשן, אז מנהל המרכז לחקר מערות (מלח"ם) של החברה להגנת הטבע שמרכזו בעפרה, עמוס פרומקין, גם הם לא הביעו הסתייגות. מה עוד שהתברר כי נחל דליה מצוי בתוך שטח אש של צה"ל שנפתח, יחד עם שטחי אש אחרים, לטיולים במסגרת הכנס. מיקומו בתוך שטח אש וכן ריחוקו היחסי מנתיבי הטיול המוכרים, עשו את נחל דליה לאחד הערוצים הקניוניים הבודדים ולכן גם הפחות מטוילים, במדבר שומרון.

בסך הכל נטלו חלק בכנס כעשרת אלפים איש — בני נוער ומבוגרים, משפחות הבודדים מכל הגילים והמרכבים שונים. אלה אישא עשרות טיולים, ברמות קושי שונות והגיוון שענה על כל הטעמים. בעצרת המרכזית של הכנס, על המדרון בשולי ירידה, נטלו חלק כ־5000 איש, שהגיעו למקום במאות מכוניות פרטיות, מיוליות ואוטובוסים. עם רב, שבתום יום או יומיים של הליכה וטיול נקבץ למקום בשעת ערב, כדי לשמוע את הקריאה לצמצום תנופת הפיתוח הלא מבוקר.

על אחד ממרכיבי פיתוח זה מעידים אלה שטיילו במסלול ל"מיטיבי לכת" בעקבותיו הקניוני של נחל אוג (ואדי מכליק): זרימת הביוב במעלה הנחל, על ריחותיה. המטיילים נאלצו לחצות את ערוצו תוך השלכת אבנים, שיאפשרו מעבר בזרימת הביוב של כמה משכנות ירושלים.

קבוצת המטיילים לנחל דליה שמנתה מעט יותר מ־20 נפשות התקבצה מכל הארץ. רובם צעירים, גילאי עשרים. יוצאי דופן בקבוצה היו זוג הורים בגילי החמישים שהיטיבו ללכת, אם ובתה מרמת־גן, עובד סוציאלי, מורים, משפחה בת חמש נפשות ועוד. תוך ההליכה, שהוחלה באיחור, נתגלו פערי כושר גופני, בעיקר בין צעירה עולה מארה"ב ועוד מטייל או שניים לבין כל הקבוצה. ואלה פיגרו אחרי הקבוצה, עד משכי זמן של 20 דקות בין ראש המטיילים לאחרונים. גם רמת ההדרכה, בניגוד לטיולים האחרים של החברה להגנת הטבע שהשתתפנו בהם, היתה נמוכה. היו טעויות עובדתיות בצד שטויות, שגם האיחור בלוח הזמנים אין בו כדי להצדיקה.

הארוכה במערות השומרון

ההליכה נמשכה בסך הכל כשבע שעות — לרבות "ביקור" של כשעתיים במחילותיה של הארוכה במערות השומרון הנקראת עיק ארנעסנה. המערה מתמשכת, על כל נפתוליה, 621 מטרים, והיא השנייה בארוכה בארץ (הארוכה ביותר היא מערת מלח"ם, העשויה מלח, בהר סדום — 5447 מטרים. ואחריה מערת־חריטון, העשויה גיר, בהרי יהודה — 3450 מטרים).

ראשית המסלול בצד כביש אלון. הנתיב הלא־מסומן מוביל דרך עמק קטן, זרוע חיטה על ידי תושבי אחד הכפרים שעל גב ההר, ולאחר כמה קבוצות של בורות מים שחופרו כאן במשך הדורות הרועים, הוא צונח בתלילות לעמק ציורי שלא נזרע השנה בשל מיעוט הגשמים. תוך השרשור במורד התלול נתקלים בשיחי רותם המדבר, שנוכחותו כאן על גבי המדרון הטרשי מפתיעה, בדרך כלל הוא מצוי באפיקי נחלים ובמדבריות. חוצים את העמק לכיוון ביר אדליה, בור מים דלוח המתמלא כנראה בשנים גשומות בלבד.

ראשית ערוצו של נחל דליה מסומנת על ידי מבוק הנפער בקצה הבקעה. השביל מתמשך בצלע התלולה של גדתו הדרומית של הנחל הקניוני התלול. ייחודו של נחל דליה, שהוא נחל קצר יחסית פרט לקניונו התלול, בקבוצה של מערות קרסטיות ארוכות יחסית, שלהן חשיבות היסטורית רבה.

המערה הגדולה הראשונה הנפערת בצלע הערוץ מסתתרת בגדתו הצפונית של הנחל. השביל צונח מגדתו הדרומית לאפיק רצוף סלעים גדולים (בולדרים) ועולה אל המערה. בפתחה, גדרת צאן. אחת המטיילות, שהבחינה בשקית ניילון קטנה ובתוכה חומר לבן, ספק מונחת ספק מוסתרת בין אבני הגדר, מיהרה להכריז על ה"חשיש" שגילתה. בדיקה קצרה העלתה שמדובר ב... מלח, שהשאירו הרועים במקום.

כאן מקומה של עיק ארנעסנה, שפתחה הקטן יחסית, המחייב התכופפות ואף זחילה על ארבע עד שמגיעים ל"אולם" הראשון, אינו מסגיר את ממדיה. במערה מתברר כי הפנס שעמי, שאותו חובשים סביב הראש, אינו מאפשר שימוש גמיש ולהאיר על הסמוך לך. וכך קרה, שהראש נחבט לא אחת באבנים הבולטות מהתקרה הנמוכה.

אחרי החדר הראשון מגיעים למחילה צרה. שוב [illegible] ואחר כך "נופלים" — והכל בחשכת צלמוות — אל "אולם" של ממש, שבתרשים מפת המערה, שמופתה לפני כחמש שנים על ידי חוג הנוער של מלח"ם, נקרא חדר בר־כוכבא. פונים שמאלה ומגיעים לאולם נוסף. כאן מצפה הפתעה לארגעיצה: כל המקום נראה כלאחר מהומה. ערימות עפר טרי יחסית. מתברר שבימים האחרונים נערכה במקום חפירה פיראטית, כנראה על ידי בדווים. אולי בעקבות הפרסום — שלא לווה בציון המקום — על גילוי פפירוס מימי בית שני באחת ממערות האזור.

לאחר ההתבוננות וניסיון להתמצא בגוף החדש של פנים המערה, כאשר הזיעה נשפכת כמים בשל האוויר העומד, מובילה המדריכה אל תוך מחילה צרה נוספת. עוד לפני כן פונים אחרים מהמטיילים, במחילות, הארוכה במחילות בדרך אל אולמותיה הפנימיים של המערה. אני מצטרף לאחר זמן למטייל אחר, שהחליט לחזור. האחרים, הם רוב הקבוצה, הגיעו עד קצה.

אנו הצמד מצאנו דרכנו החוצה בעקבות פנס אחר, לא לפני שעשינו כמה "סיבובים" בכמה מחילות סבוכות ובין רידודי עטלפים. חוויה של ממש, בעיקר לאחר שמצאנו את הדרך ויצאנו מלוכלכים ומאובקים מחשכת צלמוות, מבורות נסתרים, עליות ומורדות ועטלפים שורקים במעופם, החוצה — אל האור.

מערת הפפירוסים ושלדי השומרונים

עמוס פרומקין שלא נטל חלק בטיול, מספר כי במערה נמצאו שרידי ישוב משתי תקופות עיקריות: כלי חרס תמימים מתקופת הברונזה התיכונה, המעידים על שימוש במערה למגורים, וממצאים מתקופה ה־2 לספירה, לרבות מטמון ובו 17 מטבעות כסף, שהתגלה על ידי חוג הנוער של מלח"ם. המטבעות הן דרמיות, של הקיסרים טריאנוס והדריאנוס, מהשנים הסמוכות לפרוץ מרד בר־כוכבא. ממצאים אלה דומים להפליא לממצאי בר־כוכבא מואדי מורבעאת ומנחל חבר במדבר יהודה.

עיק ארנעסנה היא מערה קרסטית שנוצרה במפלס מי התהום. לאחר יצירת המחילות בפעולת ההמסה, ירד מפלס מי התהום והמערה התרוקנה ממים. מי הגשם הוסיפו לחלחל בסלע ויצרו את "אלמוגי המערות". אל קצה המערה, הבו אולם ענק המורכב מכמה אולמות משניים, באורך כולל של כ־120 מטר. נאסר להגיע, בשל אלפי (או עשרות אלפים) עטלפי חרקים העושים שם. מין זה, הפריסטן, היה ידוע כמקייץ בארץ, עד שנתגלה בראשונה בחורף על ידי מלח"ם. נראה שעיק ארנעסנה משמשת מקלט חורפי גם למין זה, שאינו סובל קור.

לאחר הארוכה במערות השומרון מגיעים לשתי מערות, ולאחריהן "מערת האימה" — על שום מאות השלדים שנתגלו בפתחה, או בשמה המוצלח יותר: מערת הפפירוסים (אבו שנג'ה). מערה זו "אשמה" בפרסומו של נחל דליה בעולם המדע. כאן נתגלו הפפירוסים הכתובים הקדומים ביותר בארץ, לבד מתעודה אחת מהתקופה הישראלית, מואדי מורבעאת.

ראשית הפרשה ב־1962, כשאנשי שבט ארתעמרה, שבט "חופרי המגילות" של מדבר יהודה, הולך לחטט במערות ספר השומרון. לדבריהם מצאו כאן, במערת אבו שנג'ה, "שלדי אדם מונחים על פיסות בד", וזה שיכנע אותם לחפור. ימים ספורים לאחר מכן גולל סוחר עתיקות, לעיניהם הנדהמות של ארכאולוגים בירושלים, קטעי ספרים כתובים ארמית. פענוח התעודות הראה שכולן נכתבו בשנים 375–335 לפני הספירה, בעיר שומרון.

התעודות עוסקות בנושאים מינהליים ומשפטיים, כגון מכירות עבדים ונכסים, הלוואות ונישואין. פרומקין מציין כי צירוף עדות התעודות למאות השלדים שנמצאו במערה ולנתונים היסטוריים ממקורות אחרים, משחזר את הטרגדיה שהתרחשה כאן: בשנת 332 לפני הספירה כבש אלכסנדר הגדול את הארץ. השומרונים, שתחילה קיבלו את פניו, הפכו את עורם וכשאלכסנדר המשיך למצרים, מרדו והרגו את נציבו בארץ. אלכסנדר מיהר לחזור לארץ והיכה את המרד. שומרון החרבה ויושבה בחיילים מקדוניים ואילו השומרונים נטשוה והתיישבו בעבור זמן בשכם.

נראה שמנהיגי המרד ברחו לכאן עם משפחותיהם, כפי שעשו מורדי בר־כוכבא כ־460 שנה לאחר מכן. המורדים השומרונים נטבחו או נחנקו בתוך מערת הפפירוסים, ועצמותיהם נערמו על מסמכיהם וחפציהם האישיים. משלחת בית־הספר האמריקני שחפרה כאן ב־1963–64 חשפה עוד כמה תכשיטים, חרסים רבים וקטעי פפירוס ספורים שהותירו הבדווים.

מהארוכה במערות השומרון הוזרנו לגדתו הדרומית של הדליה. השביל הצר התמשך בקרקעה לאורך המורד התלול מאוד והוציאנו אל שלוחות, המציבות קימטי קרקע ברומתן של שכבות גיאולוגיות שנטייתן מגיעה עד לכ־45 מעלות.

השביל־לא־שביל צונח אל תוואי דרך עפר קשה, שנפרצה כאן בתקופת המנדט. זו צונחת בפיתולים אל תוך ערוץ נחל דליה — לאחר שיצא מהקניון התלול המסולע לאזור של גבעות האחריות למישור בקעת־הירדן. פוסעים סביב לגדרות המקיפות את מושב נתיב הגדוד, אל הרכב הממתין. וזהו.

הלוח הארצי
הארץ חדשות

רח' הנגב 4 ת"א 371261־03. המחיר למלה ביום חול 2 ש"ח כולל מע"מ. ביום ששי וערבי חג 3.5 שח כולל מע"מ.

אם הנך סבור שאתה מתאים להיות
סוכן מכירות
בחברה מובילה
בענף הטקסטיל
באזורים: 1) ירושלים
2) המרכז והצפון
מדוע שלא תיפגש לנחמה
טל: 9231552 (03)
★ חצי משרה ★ רכב חברתי

למוסד ציבורי גדול
דרושים:
כלכלנים/תמחירנים
סטודנטים לכלכלה
(לקראת סיום B.A)
מצפון הארץ והמרכז
למבצע ומנו־מיידי
נא לפנות לברוך מימון טל' 657194/5־03

מ.ש.פ. מכון
שירותים פסיכולוגיים
עבור אחד מלקוחותינו
חברה מבוססת ובעלת מוניטין בתחום מערכות אזעקה וביטחון אלקטרוניים
דרוש/ה
רכז/ת מכירות
כישורים נדרשים:
* ניסיון של 3 שנים לפחות בתחום ניהול מכירות
* יכולת פיקוח והדרכת צוות של אנשי מכירות
* כושר תכנון, ארגון וניהול לוגיסטי
* כושר ניהול מו"מ בעברית ובאנגלית עם גורמים פרטיים ומוסדיים
* ידע בסיסי באלקטרוניקה הכרחי
תנאי העסקה טובים עם אפשרות לקידום
מקום העבודה בירושלים
המעוניינים יפנו בכתב־יד ובפירוט נרחב של קורות־חיים לת"ד 13012, ירושלים 91130

לחברה מובילה בענף הטקסטיל
דרוש/ה
מקדמת מכירות
ברשתות מזון
באזור ירושלים
★ חצי משרה
★ רכב חברתי
נא לפנות לנחמה טל' 9231552 (03)

למפעל הכשיטים באזור ירושלים
דרושה
פקידה
למלאי ולעבודות ייצור
שעות העבודה: 8.00 - 17.00
(5 ימי עבודה בשבוע) לפנות: 352216־02

לעיתון "חדשות"
דרושים
מונטז'ר/ית
לעבודה בשחור לבן ו/או צבע
מקרין פלטות
נא לפנות לטל. 330544־03 מוצאי אחרי 20.00 כל ערב

משרד שאינו משרד פרסום
מחפש:
עוזר/ת תקציבאי:
עם ניסיון בתחומי:
● קידום מכירות.
● אירועים.
● פרסום.
● יחסי ציבור.
מיידי.
טל. 202149־03, 242806־03

לחברה ארצית בענף הרכב
קצין משוחרר
עבודה עם אתגר
תנאים טובים למתאים
לצרף קורות חיים ת.ד. 32182 ת"א

תרבות הדיור - רשת מדורי צרכנות
דרושים לפרוייקט פרסומי יוקרתי
מנהל/ת מכירות
בעל/ת כושר שכנוע, יחסי אנוש, כושר ארגון ורכב.
נציגי מכירות
בגוש דן ובירושלים לרכש מודעות. אמינים ומתמידים. השכלה תיכונית + רכב
בת"א: טלפונים 650737/8־03, 655134־03
ובירושלים: 232952־02, 222366־02

לחברה המשווקת בתכנון מיחשוב והקמה של מערכות תקשורת ומחשבים ובפרוייקטים טכנולוגיים מתקדמים
דרושים/ות
מתכנתים/ות
מנוסים/ות
לפתוח ותחזוקת מערכות לוגיסטיות בסביבת מחשבים גדולים (IBM).
כישורים נדרשים:
★ נסיון 3 שנים לפחות בתכנות (רצוי PL/I).
★ עבודה עם בסיסי נתונים (רצוי ADABASE).
★ השכלה אקדמאית.
הצעות נא לשלוח לת.ד. 25104 תל־אביב 62160 עבור ר. ת.
(נא לציין מס' טלפון לצורך קביעת ראיון).

דרושים/ות
עבור קייטנה לעולים במרכז קליטה במבשרת־ציון בחודש אוגוסט 86':
1. רכז/ת קייטנה
2. מדריכים/ות חברתיים ומקצועיים
הכישורים הדרושים:
1. בוגרי תיכון מעל גיל 18.
2. ניסיון בהדרכה בתנועות נוער או בקייטנות
יש לפנות לגב' יונה פרנקל, מ.ק. מבשרת־ציון, טלפונים 341304־02, 341991/2־02

מרכז יד לקשיש נס ציונה
שרותים המאפשרים
איכות חיים לגיל הזהב
אוכל דיאטטי — פיזיותרפיה — ריפוי בעיסוק — משחקי חברה
טיולים וגינה גדולה
עם פינת־חי.
חדרים לבודדים וזוגות
בסביבה כפרית ושקטה
לתושבי הסביבה:
במקום מופעל מועדון
בימים א'-ה' כולל כל השירותים
רח' ראובן 13 נס־ציונה
473652־08, מ־22.00: 473363־08

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרוש
טכנאי רנטגן ראשי
לפיקוח מקצועי על עבודת הטכנאים ולפיתוח שיטות עבודה חדשות.
הכישורים הדרושים: טכנאי רנטגן מוסמך עם ותק של 5 שנים לפחות וניסיון בניהול צוות עובדים של 3 שנים לפחות.
רצויה הכשרה מינהלית פורמאלית.
נא לפנות בצירוף קורות־חיים לת"ד 12000, ירושלים.

משרד נסיעות מבוסס בתל־אביב
מחפש:
איש מכירות צעיר ודינמי
ובעל קשרים מסחריים.
עדיפות לבעלי ניסיון בענף - שותפות אפשרית.
לכתוב לת.ד. 16466 ת"א למס' 727
בצירוף תולדות חיים.
סודיות מובטחת.

מלון שרתון פלאזה ירושלים
דרוש
קונדיטור מקצועי
לפרטים נא לפנות למחלקת כוח־אדם, 228133־02

לעיתון "חדשות"
יגאל אלון 108 תל־אביב
דרושים
עובדים למשמרת [illegible]
(במשמרות: 8.00־12.00, 12.00־20.00, 20.00־02.00)
אפשרויות לנסיעות
מתאים לסטודנטים וסטודנטיות
טל. 336702 מיום א' - דחוף

לעיתון "חדשות"
דרושה
כתבנית
★ הדפסה בשיטה עיוורת
★ נסיון בסדר צילום - יתרון
★ עבודה במשמרות
★ אפשרות עבודה לסטודנטים
נא לפנות לטל. 330544־03 למוצאי אחרי 20.00 כל ערב

[illegible] الأصل

תרבות וספרות

הפולמוס הוא אבי הכול

מלחמה ושלום בספרות היוונית העתיקה
מאת נתן שפיגל
פרסומי הר הצופים על יד הוצאת מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, 329 עמ'

מאת יורם ברונובסקי

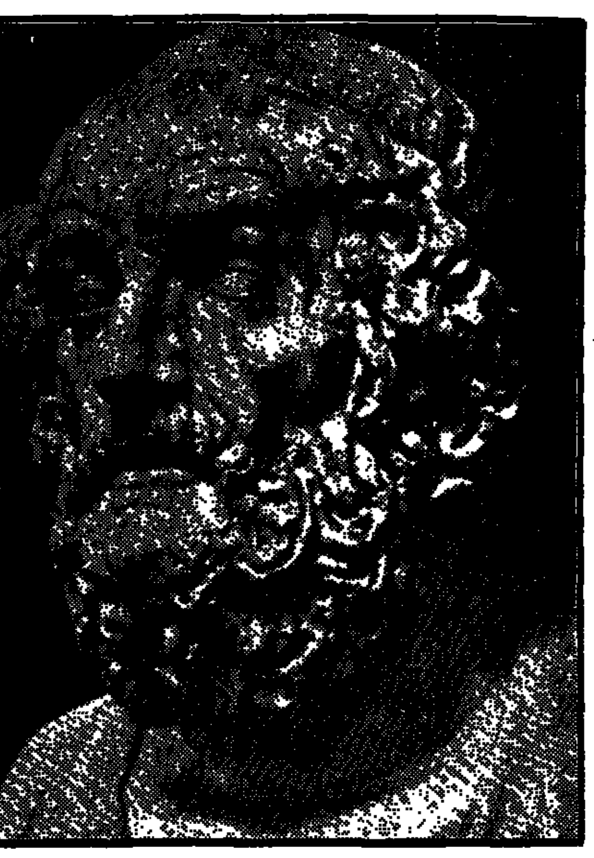

פולמוס והומרוס ירדו לעולם כרוכים יחדיו. המלחמה נחשבה, לפי האפוס ההומרי, להזדמנות העיקרית להפגין את כוחו, עוצמתו ועליונותו של האדם — אולם רק בימינו החלו להבחין בביטויי המצוקה והטראגדיה האנושיים הגלומים בשירתו.

בצד מלים רבות אחרות קיבלה העברית מן היוונית את המלה 'פולמוס' שכיום נתייחד מובנה לכדי 'מריבה מילולית', 'ויכוח'. אך בספרות התלמודית וגם בספרות המאוחרת ממנה אפשר עדיין למצוא את המלה הזאת בהוראתה היוונית המקורית שהיא 'מלחמה'. ממילא נראה שאפשר לתרגם את אימרתו הנודעת של ההוגה הקדם־סוקראטי הירקליטוס, המתורגמת בספרו החדש של נתן שפיגל כ"מלחמה היא אבי הכל", באופן המהודק יותר: "הפולמוס הוא אבי הכל". מתרגום כזה אנו מרוויחים לא רק את מניעת־הסתירה הנוצרת בעברית בין הנושא הנקבי (מלחמה) והנשוא הזכרי (אב), אלא אולי מכוונים אף טוב יותר לרב־משמעותו של המקור; זה עשוי להיות תרגום המעשיר את המקור. שהרי נדמה כי האימרה המהוללת מכוונת לא רק ל'מלחמה' במובן הישיר, מלחמת אנשים באנשים עד ניצחון או מפלה, אלא גם לאיזה עיקרון של מאבק נצחי בטבע, לאיזה עיקרון יסוד בתורתו של הפילוסוף שכבר הקדמוניות כינתה אותו ה"אפל" על שום רוב המשמעות שאפשר ליחס לדבריו.

סימון וייל והיידגר (בין רבים אחרים) הפליגו לפרשנויות מרחיקות לכת של הקטע ההירקליטי הזה בן שלוש המלים במקורו, וגם בלעדיהם נוכל לחוש שהאימרה כוללת יותר, רומזת יותר, מאשר הפירוש המיידי, המילולי של המלים. כיוון שהעברית, על תקופותיה, נדרשה גם למובן הישיר וגם למובן המושאל של 'פולמוס', נוכל בעזרת המלה העברית הזאת לכוון לרב־משמעות של המקור. על כן נאמר מעתה — פולמוס הוא אבי הכל. ועוד דבר: בעזרת הרב־משמעות המושגת מוקנית לפסוק הסתום הזה היכולת לשמש מוטו להשקפתם של "היוונים הקדמונים" על המלחמה בכלל. אני רושם מרכאות כפולות סביב "יוונים קדמונים" כדי שלא נשכח לעולם את הסכמתיותו של מושג כולל כזה: מאות רבות של תרבות מורכבת מאוד ועשירה עד בלי די בהישגים בכל התחומים — ובמפלתם של הישגים רבים — אינה מאפשרת בעצם לנקוט לשון הכללה גסה שכזאת; דא עקא, בלא הכללות אי אפשר לחשוב ולהגות כלל. אם נזכור זאת, נוכל לומר: "היוונים הקדמונים היו אומרים", או "הספרות היוונית הקלאסית גורסת" וכיו"ב.

ובכן, צריך יהיה לומר שהיוונים הקדמונים ראו במלחמה תופעה שלילית, אך גם תופעה חיובית, ועל דרך הקיצור: תופעה טבעית. תור הזהב שעליו שר בשחר ההיסטוריה, ושעליו שר לראשונה בספרות המערב המשורר הסיודוס, היה פטור מאימתה של המלחמה, אך גם היה נקי מתרבות אנושית. ברגע שנכונה חברת אנוש, באה יחד עמה המלחמה. ביסודה חברת־אנוש היא חברה של לוחמים ואופיה זה של החברה היוונית, האתונאית והאחרת, לא השתנה עד סופה של יוון. המלחמה היא יסוד קיומה של חברה כזאת, בלעדיה — אפשר לומר בניסוח כמו־הירקליטי — אין לה שלום ואין לה קיום. ואם על מגן אכילס המתואר בספר השמונה־עשר של ה"איליאס" מופיעות שתי ערים כשני סמלי החברה האנושית, העיר בזמן השלום והעיר בזמן המלחמה, כי אז באה הופעתן יחדיו לומר שאין קיום לאחת בלי השנייה. הן כרוכות זו בזו, נתונות שתיהן באותה המסגרת — מסגרת המגן בתיאור, מסגרת התרבות האנושית, לפי הנמשל.

מה יסודית ואופפת־כל היא תופעת המלחמה, עד שלשיר על מלחמה — או לשיר על שלום, שהוא קיים משום שקיימת המלחמה — משמעו לשיר על האדם באשר הוא, לשיר בכלל. במובן זה מבטאת הפתיחה של האפוס הרומי המרכזי, ה"אנאיס", את ההשקפה המשותפת לשתי התרבויות הקלאסיות, היוונית והרומית, ובצירופן של שתי מלים מצליחה לאחד רמזים לשתי הפתיחות של שני האפוסים היווניים שהיא מחקה. "אני שר את הנשק ואת הגבר" — כותב ורגיליוס. ה"איליאס" נפתחת, כזכור, ב"את הזעם שירי, האלה..." (הזעם נהפך לנשק אצל ורגיליוס) ואילו ה"אודיסיה" נפתחת ב"את הגבר תני, המוזה..." הזעם של אכילס, מחריב הערים, ההרואי, הגבר הערמומי אודיסאוס בעולם שבא לאחר הרס הקריה הקדושה של טרויה — אלה תמונות היסוד של הספרות הקלאסית והיא הורישה אותן בירושה ישירה לרומי, ואחר־כך — לספרות המערב כולה, עד עצם היום הזה. הפולמוס הוא אבי הכל — והומרוס בעליל אביה של כל הספרות. על דרך הסילוגיזם אפשר לומר שפולמוס והומרוס יחדיו ירדו לעולם כרוכים יחד. הנושאים המסומנים בשני האפוסים הגדולים מסמנים את דרכה של הספרות היוונית (וכל הספרות המערבית שאחריה) — הנושאים אלה הם המלחמה (והשלום שהוא פשוט הזמן בין המלחמות). כל השאר רק מסתעף מזה.

ידוע שה"איליאס" היא שירת־גבורה, ובמשך מאות רבות היה הדגש בהצגתו של האפוס ההומרי על ה"גבורה". המלחמה היא, לפי תפיסה והצגה כזאת, ההזדמנות העיקרית להראות את כוחו, את עוצמתו ואת עליונותו של האדם (של הגבר, כמובן). במשך מאות רבות הודגש, בפרשנות המערבית, ביזוק המלחמה כריקון נעלה, כמעט יפה, ודאי מהולל (והקדמונים — למשל פסוודו־לונגינוס ב"על הנשגב" — העדיפו את ה"איליאס" על פני ה"אודיסיה" מתוך שהאפוס הראשון הוא מלחמתי בעליל; אף סבורים היו שאת ה"אודיסיה" חיבר המשורר כאשר היה זקן וכוחו הפיוטי תש מעט).

נדמה שרק בימינו נפקחו עיני הקוראים להבחין בהיותה של "האיליאס" לא כל כך שירת הגבורה והתפארת האנושית כמו שירת המצוקה והטרגדיה של האדם. לידי הביטוי החזק ביותר באה גישה חדשה זו, קריאה חדשה זו, במסתה של הוגת־הדעות היהודיה סימון וייל שהתפרסמה בנטייתה העזה לקאתוליות (אף שהיא מעולם לא התנצרה בפועל). בתחילת מלחמת העולם השנייה פרסמה סימון וייל את מסתה על "האיליאס או, שירת הכוח" (שחלקה הובא בתרגום עברי בחוברת "מחברות" 6, 1980) שהיא הקריאה באפוס ההומרי בעיני הקורא המודע לאימי ימינו. פתאום, בקריאתה המזהירה של סימון וייל, כמו התגלו תיאורי האימים של המלחמה אצל הומרוס, תיאורים שאין כלום בינם לבין "תהילה" ותפארת־קרב, ודאי לא בינם ובין היופי. "כל האיליאס שרויה בצל הגדול באסונות המתרגשים על האדם, חורבן העיר", כותבת סימון וייל (תרגום יהושע קנז) ומצטטת: "אני שיניו הרעידה; ובשני פלגים שתת הדם אל תוך עיניו; הדם הזה הגיח מתוך נחיריו ושפתותיו, ופיו פעור; המוות עטפו בענני־השחור שלו". פתאום הוארו תיאורי הזוועה, כגון תיאור הזיקנה בעת מלחמה של פריאמוס אבי־הקטור בשיר העשרים־שניים. הם תמיד היו שם: הומרוס תמיד היה שם; אבל מאות שנים לא אלה היו הקטעים שזכו להבלטה אצל הפרשנים והקוראים. בתרגומים הנאו־קלאסיים הצרפתיים הם אפילו "יופו" או עובדו או נמחה רושמם כליל, ולא בכדי מתרגמת סימון וייל את הקטעים שלה בעצמה — תרגום מילולי כיעור, בחזונת הומרוס כמות שהוא באמת, שהוא גם הומרוס בן ימינו, הומרוס הטראגי, האנושי. הומרוס שיכול היה לומר בלשון קהלת "לא לגיבורים המלחמה", ושמרבריו יכול היה משורר אריסטוקרטי מאוחר יותר, פינדרוס בן המאה השישית, להפיק את לקחו של הטור המשמש לנתן שפיגל כמוטו לספרו: "מתוקה המלחמה למי שלא התנסה בה". רעיון־ניסוחו החוזר מאות שנים לאחר־מכן בכותרת חיבורו של ארסמוס הרוטרדמי על זוועת המלחמה "מתוקה המלחמה למי שלא התנסה בה" (וראה העיון בו בעמוד 274 בספרו של שפיגל).

הנה כי כן, כה דומיננטי הוא נושא המלחמה בספרות היוונית הקלאסית עד שמי שכותב את תולדות הנושא הזה כמוהו כמי שכותב את תולדות הספרות הזאת בכלל — או כמעט. נושא המלחמה היה לא רק הנושא המרכזי של יצירות־היסוד, כמו האפוסים ההומריים הגדולים, אלא הוא עלה ביצירות בעלות התמטיקה המגוונת ביותר. כה דומיננטי היה הנושא עד שגם נושא האהבה נשזר בו: כבר המיתולוגיה יודעת על אהבת ארס, אל המלחמה, לאפרודיטה, אלת האהבה, ואחר־כך חוזר עניין הזיקה בינהם לאורך הספרות כולה, באלפי וואריאציות — ואחרי ככלות הכל מלחמת טרויה היתה גם היא מלחמת־אהבה, מלחמה על אשה; כך חוברו שני הנושאים האנטיתטיים והיו לאחד ומילאו את שירי הליריקנים הקדומים — גם לסאפפו קטע הומרי העוסק בנישואי אנדרומכה (אמנם לאחרונה מפקפק המחקר באותנטיות הקטע האפי הזה של המשוררת הלסבית) — את שירת הטראגדיה (יורשת האפוס ההומרי, כפי שמדגישה סימון וייל) ואף את הקומדיה. ספר העיון הגדול של העת העתיקה, "תולדות מלחמת פלופונס" לתוקידידס, גם הוא, כמובן, ספר שהמלחמה היא במרכז עניינו, על ריבוי היבטיה. אצל תוקידידס מובאת הדוגמה הנודעת של "מלחמה צודקת": פרשת האי מלוס שבניו סירבו להיכנע למרות האתונאים. אלה ניסו לאלץ את המליים להצטרף לברית האתונאית. המשא ומתן המלי הוא עתידיר בתולדות הדיפלומטיה המלחמתית בכלל, הרבה נכתב עליו. לאחרונה נדרש לו הפוליטולוג האמריקאי מייקל וולצר תוך כתיבה על "מלחמות צודקות ומלחמות שאינן צודקות" בספר שיצא לו מוניטין (ואף תורגם לעברית, אמנם בתרגום קלוקל). נתן שפיגל מגולל את פרשת האי מלוס בפרק העוסק ב"תוקידידס על מלחמה ושלום". ואמנם, ולא רק בעניין זה, היה ספרו של תוקידידס בבחינת "קניין לדורות", כפי שההיסטוריון עצמו ביקש לעשותו (אמנם את הביטוי היווני של "קטמאמה אים אאי" נראה לי יותר לתרגם כ"נכס השמור לעולם").

שוב, כבספריו הקודמים של שפיגל, ההיקף ההיסטורי והספרותי של הספר מעורר השתאות. הסיודוס והומרוס, הטראגיקנים, כסנופון, אפלטון וסוקרטס — דעותיהם של כל אלה על המלחמה והשלום נידונים בהרחבה, ומאות משוררים וסופרים יוונים מוזכרים בהרחבה או בקיצור. לא יוזכר כאן הרדוסר נודע של המשורר סימונידס, על גיבורי תרמופילאי, דו־טור ששום תרגום אינו מצליח, כמדומה, להתמודד עם ההדר שבו, ככל שהוא פשוט. בספרו של שפיגל הוא מובא פעמיים, בכל פעם בתרגום שונה במקצת. בעמ' 51 תוך כדי הדיון בנושא המלחמה בשירת סימונידס, ושם כתוב: "עובר אורח, מסור ללאקדאימונים שכאן/ אנו שוכבים, המצייתים לפקודותיהם", ובפעם השנייה בעמ' 113, תוך דיון ב"מלחמה ושלום בעיני הרודוטוס", שם הוא מובא בעקבות העובדה ש"אבי ההיסטוריה" מצטטו גם כן בספר־ההיסטוריה שלו. כאן הנוסח הוא "זר אורח, מסור ללאקדאימונים שכאן/ אנו שוכבים בצייתנו לחוקיהם". אם לא יוחשב לי לעוון אביא כאן תרגום שהצעתי לפני שנים אחדות, בספר "שירה של אודיסאוס", שם ניסיתי כפרוזה: "הוי, בשר לבני־ספרטה שאנו מוטלים כאן, נאמנים למצוותם" (שם מובא תרגום כתובת נוספת שחיבר סימונידס על המתים בתרמופילאי).

אך שפיגל לא הסתפק גם בהבאת דברים על היקף עצום כזה, כולל כמעט, של דברי הסופרים והמשוררים בני יוון העתיקה על המלחמה והשלום (עד שאפשר לומר שהקורא בעיון את ספרו לומד את תולדות ספרות יוון הקדומה בכלל, ולא רק בנושא הנידון). הוא הוסיף עוד אודית דבר שבה הצביע על מורשת הספרות היוונית לספרות האירופית בנושא המלחמה והשלום, למן ארסמוס דרך ז'אן ז'אק רוסו וקאנט ועד טולסטוי ובדליל. כאן העיון הוא מטבע הדברים קצר יותר, אבל נראה בעליל עד כמה חזקה היתה טביעת החותם של היוונים על רוחה של אירופה בכל מיטב בניה והגיה. נדמה שמעט נושאים מצדיקים כל כך את האמירה הקלישאית־משהו, שלמדנו לנוך לה קמעה, לפיה "כבר היוונים הקדמונים" אמרו הכל בספריהם. אכן, שאלות מוסר המלחמה, אימיה ופארה הקודר — כל אלה נושאי הספרות היוונית, וכמו ברוב התחומים, אך ביתר שאת, הם וכו שם — ביזון הרתיקה האידיאלית, אך גם הקרובה הבשר־ודמית כל כך — ללבטים הספרותיים המושלמים ביותר.

העורך: אברהם רמון

מיתולוגיה אישית

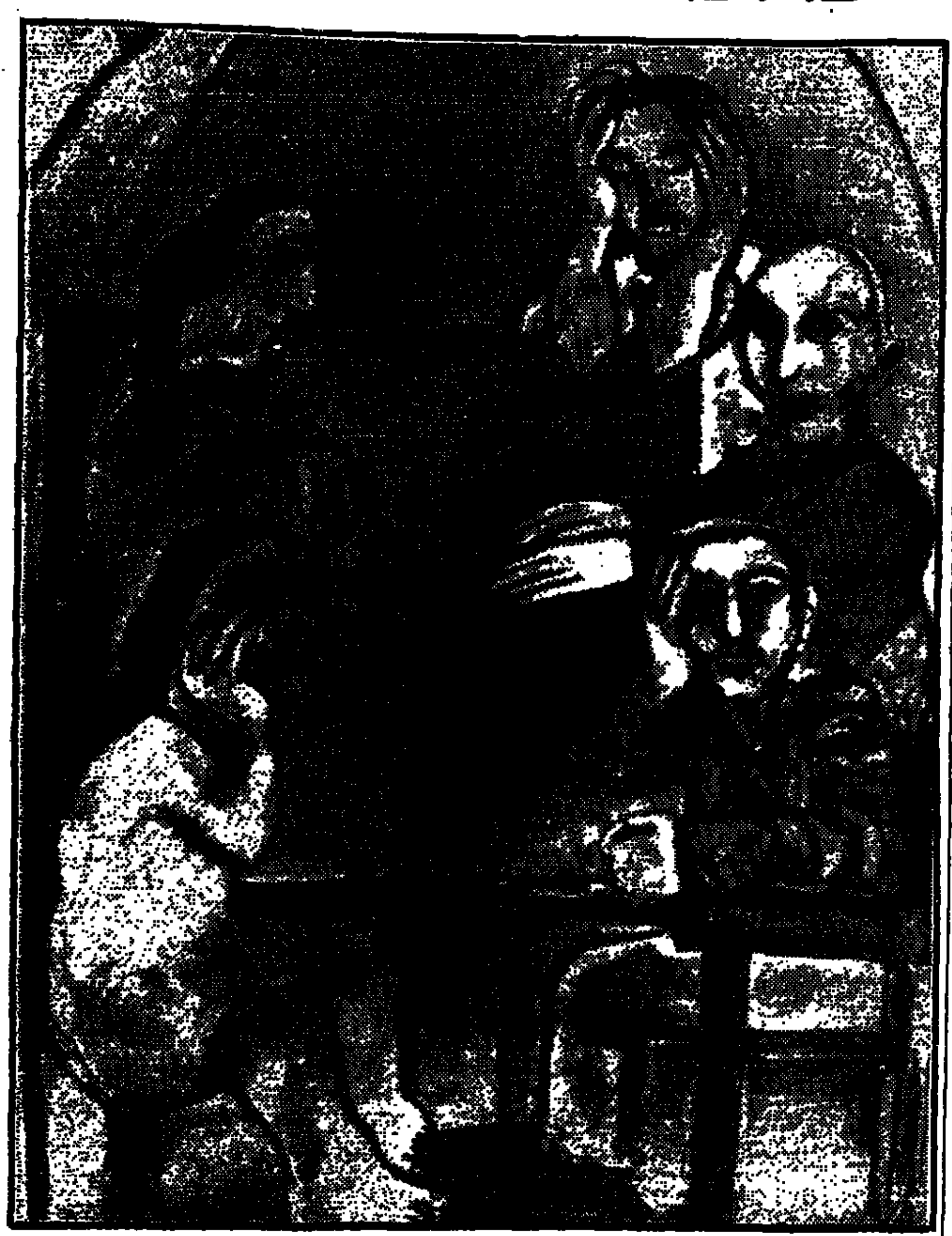

אברהם אופק, במשכן לאמנות — עין־חרוד

מאת צבי רפאלי

בהלוהוהו של ימינו, כאשר הכל הוא בחזקת אוונגרד, יקשה ביותר לשמור על רציונאליות ציורית, שורשית ואמינה, שהיא נחלת יחידי סגולה בלבד. אותן ההגדרות של המודרניזם באמנות, האומרת, כי על היוצר לבטא את עצמו אך ורק בקונטקסט של זמנו, ללא קשר למסורת ועבר, גרמה בדיעבד לאותה מבוכה התרוצצות אחר הביטוי החדשני בכל מחיר ובו חלוף בעיקרו. אם להסתמך על דברי חוקר האמנות האמריקאי באארד, המבוכה בפוסט־מודרניזם מסמני אנרכיה, אמורפיות ופופוליזם שליטי כאחד — אף מצבי ה"איזם" הזה במשבר רציני.

תצוגתו הרטרוספקטיווית של אברהם אופק בבקעשת, בניגוד לנאמר לעיל, להוכיח בעליל, כי שום אמנות איננה חייבת להיות מנותקת כליל ממורשת העבר. שלושים שנות עבודה (1956—1986) מאכלסות את האולם הגדול של המשכן: מאות ציורים, רישומים, רגעים של ציור־קיר, פסלים, מוזאיקות, רקמות, [illegible] — זה יכול מגוון ועשיר ביותר.

הגישושים הראשונים סובבים סביב נופים קרובים, מגוונים ריאליסטי, עשיר בטכניקות מעורבות, בצבעי חום כהה, במתאר קו עיפרון זורר, ברוח ל"עברי". אולם כבר כאן, בסגנון בנרות יפות, מורגשת בנופיו יסוד העבר אינו תוגה הרישית, מלנכוליה בעוזר אגמין. והיא כה בדיוה אצל צייר צעיר. בנופים אורבניים, בבתים לא פוטוגניים במיוחד, נוסף בין־השיטין זכר של נופים רחוקים מימי ילדותו של הצייר בבולגריה. הבדור ככר לכל, כי חותם הילדות, בגלוי או בסתר, לא יניח עוד לאופק להתכחש לה.

ימי שהותו של אופק בשנות השישים בפירנצה שבאיטליה, הניבו בבירור עולם חדש שלא ידע כמותו קודם לכן. נטישת הריאליזם, שחזור מצבע דליל, עוצמת הגואש, כתמיות של שמן — כל אלה מהווים תפנית חדה ביצירתו. אל מרחבי הנופים נוספת תכונתם פיגוראטיבית, דמות האדם, בולטת יותר ויותר בבריה. בבריק רואה אוצרת התצוגה, גרעון עמרת, את ימי פירנצה כתהוות ה"מיתולוגיה האישית של אופק". מיתולוגיה, בה שרידים אימאגים של עבר וחווה, שכמו מגיחים מתוך זכרונות שהודחקו ורק עתה נחשפו מחדש.

איורים פיקרסקים ופנים פולקלוריסטים גודשים את התמונה, האילו להזהר הקומפוזיציוני נוסף ממד כמו קוביסטי. אולם השינוי המשמעותי ביותר בעבודות אופק חל עם התוודעותו לציור איטלקי של שנות השלושים, המתעורר בעיצובים אורבניים של סירוני, רשמי "פיטורה מודלה", ציורי קיר ענקי ממד, המטאפיזיות הקסומה של קארה ודה־קיריקו. הסוסים המיתולוגיים של מארינו מאריני — לכל אלה חייב אופק את ביטויו האמנותי והעמקתו האידיאית. אך למרות הספיגה וההשפעות של הוויות זרות למכביר, נותר אופק בעולמו הפרטי, הסגור, הספון ילדותו הבולגרית, היהודית; וכך נבראה בתמונות דמות האדם, שהצייר ברזב בדיו. ומהו האדם של אופק? דמות היגון, מוכרת, גלמית ומפחידה, הנעם, מתוסכה אנטיגאנית ספרדית לרשמי אישלתו בזיקבאות קפאים והמדמכים. [illegible] מכדין אינו גדולים במולדות.

על אף גידורים ברומי העולם, ואולי בשל כך — חוזר בעבודות אופק מוטיב הבית המשפחה, היראה, אורשבכה, אריסנית, וזה ונשנה ביתר שאת, אמנם הציורים כאן אינו איריליה, אך הרחק הוא הקזופות, להראות, להשתרש, למצוא מקום של קבע, משתוקף יותר ויותר בעבודות הצייר. הביתופים אל השקיקי, אל הארס־ארוסה, הפרים לטקסיות של יוסים, ובבמיגר־סגנות הסוראליסטיות נרקמות עלילות, ושיחות מסביב לשולחן. אפרוחות נשעות על כשתן ויגונן, על אף הנטייה והצטוקוכליות, הטובות לעתים כרצון לקוצמה, כולותה של יצירת אופק היא המבאציה, אהבת הזיכוית, במרכזה, ניצבת האשה הגדולה, האם, מעין השטר המיתולוגית, אך גם יהודית האנדיומסאלית.

כבראי העולם הגדול, כשתקפי הטריקסטיפים האישיים של אברהם אופק כחוש ורענן תמיד. אמנם תרבות ציורו לא מבויה בקונטקסט זמנו, במגמות שופעות של המודרניזם הפוסט־מודרניזם העכשווי, אך רווקא בשל כך, בדבקותו במורשת ציורית מאז גיוטו ואנג'ליקו ועד קארה, סירוני ועוד, בהטמעת הישן בחדש, היהודי באירופי, ללא גיב אקלקטי כלשהו — מגיעה תצוגתו הנוכחית לדרגת אמנות מרתקת ובדידה.

בדיון שהיה למציאות

מחפשים את גואלמן
מאת אמנון דנקנר
הוצ' זמורה ביתן, ת"א, 1986, 276 עמ'

מאת אלי שאלתיאל

קריאת רשימותיו של אמנון דנקנר — בהופעתן הסדירה בעיתון, ועתה משקובצו בספר — מהנה ומרתקת; הכתיבה עליהן, עם זאת, בעייתית. קשה להינתק מן התחושה שאתה חייב להגדיר אותן ולסווגן, ומן ההכרה המעודפלת שאם תדע לכלוא אותן בתיבה הראויה להן, תבין גם את סוד השפעתן. התיאורים המקבלים על כתיבה זו [illegible] ספות בנוסח "כתיבה המהלכת על הגבול הדק שבין ספרות לעיתונאות" [illegible] אינן מפרשות דבר. רמזים על הניו־ג'ורנאליזם ועל השפעות מן העיתונות המערבית, מטעים ומסלפים, כמו כל ההגדרות האופנתיות המנסות להעלים עצלות מחשבתית. דבר לא ייגרע מערך רשימותיו של דנקנר, אם נאמר כי בנוסח זה ובמגנון זה כתבו יוצרים חשובים רבים בעבר, עוד בטרם העלתה על נס חשיבות הראייה האישית של העיתונאי המתבונן בכושר התבוננות חד ובאישיות ייחודית. הטענה על המוצא המערבי, האמריקאי בעיקר, של כתיבה זו, גם היא מפוקפקת. אחד מפירות הניו־ג'ורנאליזם המבריקים המעניינים ביותר בשנים האחרונות הם ספרי־רשימותיו של עיתונאי פולני, רישארד קפוצ'ינסקי.

נדלג, אפוא, על השאלה האם רשימותיו של דנקנר הן יצירות ספרות, או רשימות עיתונאיות, ונפנה לתהות על סוגיה הנראית מעניינת וחשובה יותר. גם המרחיבים את תחומי עיסוקן של הרשימות ומוצאים בהן, ובדין, הארות כלליות החורגות מגבולה הצר של הפוליטיקה השבועית, לא ידחו את הטענה כי חומריו של אמנון דנקנר הם האירועים השוטפים והידיעות, המופיעות בעמודי החדשות של העיתון. מה מקורו של הצורך להשתחרר מכבליה הבדוקים של הכתיבה העיתונאית, ואף של הפובליציסטיקה, ולפנות לסגנון כתיבה שהוא בדיוני, כביכול, אך אינו חוסך ברמזים מורגשים על הקשר הדו־משמעי בין האירועים לסיפור הנכתב בעקבותיהם? דנקנר אף אינו מנסה להסתתר מאחורי הנוסחא "כל קשר בין האירועים והאנשים המופיעים ברשימותיו לבין החיים מקרי בהחלט".

המכורים הגדולים של תפוצת העיתונים בישראל משקפים את להיטותו של קהל הקוראים. הכל חוזרים בביטול מתייהר על הקביעה, שהעיתון הוא מוצר שאורך חייו קצר, ולדברים שמתפרסמים בו אין ערך קיים ועומד; ולזלזול זה כלפי המדיום אינו מתיישב, כמובן, עם הנטייה לתלות בעיתונות את האשמה בכל תחלואיה של החברה ולייחס לה חשיבות עליונה של קובעת נורמות וחורצת גורלות.

בזמן האחרון החלה העיתונות לעסוק בעצמה. לפי שעה מעטים מאוד הסימנים שטיפול זה אכן יוליך לשיפור רמתו וכליו של המקצוע. עיתונאים רבים ממהרים להסיח במאשימים אותם בעיוות המציאות את הטענה, כי אין הם אלא המראה המשקפת את החיים, אך למעשה אינם מסתפקים בתפקיד צנוע זה והם נוהגים כאנשים הסבורים שלא המציאות, אלא דרך התבוננותם בה, היא הקובעת. אך עיסוק עצמי זה יוביל בוודאי, ובסופו של דבר, עיתונאים אמיצים ופקוחי־עין להכרה במגבלותיו של המקצוע שלהם. כתבות צבע לרוב ופרסום פרטים טריוויאליים על אירועים ואנשים בחדשות, מעלימים אך לרגע ולמראית־עין את העובדה, שמידת ידיעתם של העיתונאים את האמת מוגבלת וסלקטיבית.

מכתיבתו של דנקנר אנו קולטים את התחושה, כי הכותב יודע ומכיר מגבלה זו. עיתוני החדשות אינם מספרים אלא קטע מסוים, ולעתים לא חשוב, של האירועים והאישים הקשורים בהם. היסטוריון שיבקש בעוד שנים להיעזר בעיתונות המתפרסמת היום, כדי לתאר את פרשת הברחת הנשק לאיראן, למשל, יגלה כי הוא יכול לדלות מן הדרכים מידע מגוון למדי על עברם של הגיבורים — החל בתולדות שירותם הצבאי וכלה ביחסים כלפי נשים — אך את המענה לשאלות החשובות באמת, את "הפוליטיקה הגבוהה" ייאלץ לחפש במקורות אחרים. הקורא את רשימותיו של דנקנר מתרשם שהוא יודע כי מה שמספרים לו זו רק מחצית הסיפור. הוא יודע שאת החצי השני איש לא יספר לו, ולכן הוא מפעיל את דמיונו. ההידרשות לבדיוני — לפיקשן — מסוכנת ועלולה להטעות את הקורא. אמנון דנקנר טורח להזכיר לקורא, ובהצלחה רבה, כי גם כשהוא פורש כנפיים וממריא לעולמות של משל זר ומנוכר למציאות ולזוקית, הוא עודנו מהלך בינינו. המעבר מכתיבה פלקאטית, פשטנית, ליצירה בעלת ערך ולהואנטיות בואכר כגון זה, חד ומהיר. ההצלחה, דומה, תלויה בשתי תכונות חשובות: כישרון כתיבה ותיאור — ובעניין זה אין, כמובן, מחיצה בין העיתונאי הטוב לסופר הטוב — וכושר ראיה המבחין בעיקרוני המסתתר והנחבא.

סגנונו של דנקנר קצבי, חושני, אך בשום פנים אינו נכנע לאופנות כתיבה מסוימות, המתפשטות במגזרים מסוימים של העיתונות הישראלית בשנים האחרונות. חינוכו הדתי של הכותב השפיע בלא ספק על זווית ראייתו את החברה הישראלית, אך הוא ניכר מאוד גם בלשון העשייה. נאמר על רשימותיו של דנקנר שהן "מציירות בצבעים עזים את הסיום המגוחך שמאחורי המציאות הישראלית". הגדרה זו מחטיאה, דומה, את העיקר. יכולתו לצפות בגלגולי אירועים אכן מפתיעה ולעתים אף מהממת, אך לא בזה נבחנת מידת שרידותן של הרשימות. קסמן נובע בעיקר מכוחו לרדת למרכיביה של מהות מופשטת, שבתרבות הצרפתית מכנים אותה "מנטאליטה", מושג רחב ועמוק יותר מן המובן השגור בלשוננו למונח מנטאליות. ודנקנר מכיר את הישראלי הדו־לואנטי לפני ולפנים. לפני דור או שניים נדרש אדם שרצה להכיר את ישראל האמיתית, לדעת את רוחה, מגנון חייו ועקרונותיו של איש תנועת העבודה, המפא"יניק האפרי. הישראלי הדו־לואנטי היום הוא אישיות שונה לחלוטין, ודנקנר מכיר את כל זוויותיה ופינותיה. הוא כותב על החוזרים בתשובה, על חובשי כיפות סרוגות, על [illegible] בליל חרש, שונה ונפתע מכל אותם [illegible] שבו לאבטיפוס של המהות הישראלית. כשהוא כותב על גוש אמונים ועל סהרי גאולה למיניהם, מורקות כך התיאורים ביתה של ידיעה קרובה ואינטימית. חבר הילדות הדעים לספסל הלימודים השותפים לפניה, ונה שבראה לנו, הקוראים כאילו מכירים את השיטה, כסכיה במורשת, מבאר ברשימותיו בגלגול אפשרי של היגוך מסדור הכיפתי.

ליקסם הרשימות בספר מטשטש את ההקשר הכרונולוגי, שהיה כה בעת פרסומן. עתה נפנה הקורא לתאריך הפרסום בבקוד ומתפעל מיכולת הראייה הנולד על הכתב. גם הרשימות העוסקות כביכול בעתיד, עיניך, למעשה, בהווה, נוסים לומר על ההוויה הפוליטיקה בישראל. שכל דבר אפשרי בהן ולפיכך כל ניבוי העתיד, מסוגף ומרוכך בכל שהיה, עלול להפוך בה מכיון למציאות. תודעתו של דנקנר על הצמדי לנו בתהליך הכבטמורפוזה הקלקטוורי הפוקד את כולנו, מראיגות ומעודדות הלהלה, אך אינן מסורפות. הוא, כנראה, מכיר היטב את התומרים שעליהם הוא כותב. וזה, ככלות הכל, מבחנו העליון של כל עיתונאי. העובדה שהוא משלב בכתיבתו יסודות של כתיבה ספרותית מעולה, מעניקה לרשימותיו ממד של קיום היסטורי, כמו לכל יצירה ספרותית המצליחה לחשוף מבעד לרבדי ולהולף את הגרעין המוצק.

מכל הבא ליד

מכתבים ושירים אחרים
מאת מאיר ויזלטיר
הוצ' "עם עובד" 1986, 110 עמ'

מאת איל מגד

אילו היה מאיר ויזלטיר נעתר להפצרות של עורך טוב — אפשר היה להסב את "מכתבים ושירים אחרים" לאוסף נאה מאד במימדי ספרו הקודם, המאכזב, של מאיר ויזלטיר, "אי יווני". אך בקובץ זה כפי־שהוא, רוחש כנראה המשורר את כל תפוקתו מהזמן האחרון — בלי לברור בשירים ובלי לברור במילים. אתה מרפרף וקורא, וחזקה עליך שעד מהרה תמצא עצמך עושה מלאכת עורך — תגנה לסנן שירים, להשמיט שורות, לברור מילים. תגנה — אך המשורר לא ישעה להתנכר. הוא יעמוד במריו ויתעקש, שכל שורה שנבעה מעטו היא קודש־הקודשים ואין להתערב בפלא בריאתה.

איזה "מכתבים" יפים ומרגשים בפתח הספר, וכמה אכזבה, ממש מפורנפש, בהמשך: אבל כך תמיד אצל ויזלטיר; דומה שהוא מתעקש להיות יותר מסתם משורר; ספק נביא, ספק משורר־על, שלא חלים עליו חוקי השירה. אחרת אין להבין, איך לעתים קרובות הוא אוטם עצמו מפני הנימים העדינים של השיר, מפני דקיות גלגולי המילים, מפני הצורך להתנגד להיספגות ולקשיות הערך.

כבר במכתב הראשון מעיד על עצמו המשורר יותר מאלף מבקרים: "...חיי/המתעבים גאולה ואינם מתאים למסתתר/ודי לדם במאורה, מקום מרבץ מעט לעת", דומני שהדברים נאמרים בעצם, גם על שירתו. ויזלטיר, נעז תאמר זאת, נדמה כמי שלפעמים מתעב את שירתו, שהיא גאולתו בעולם הזה. מסיבה זו, ייתכן שמבלי משים הוא מקלקל את השורה, את שירתו שלו עצמו, ומסרב להאזין לה. "אני כופר, מתחלחל.../ מתבונן בה כעין קרה כמו כנגע בעור", הוא כותב על ה"הודה", אך בעצם מתכוון לשירה, לתמצית הווייתו שהוא מתכחש לה.

אינני בא לעשות כאן ניתוח פסיכולוגי. לא זו הכוונה. מה שמעניין אותי זה, כיצד משורר מנוסה מקריס שוב ושוב את תבשילו ומפריע לשיר הנכון להיכתב, חוץ מאשר במקרים שבהם "השיר הנכון" אכן נכתב. ואז הקורא נושם לרווחה. כזה הוא "מכתב" מספר 2: זכרון מילדות רחוקה בארץ רחוקה, מ"הפינוי הגדול מן הכרך המכותר לעוזה/בתחתנת כפריות נידחות בין הרבה אמהות אחרות/וילדי עקורים מצוחים על גבי הצרורות". מכתב של המשורר לאמו ה"מבוהלת בעת עם משא תינוק הכבד". וזה של הבעת תורה, שהפך לשיר מרגש. בעיקר על רקע התנכרותו האוליד־מוצהרת של ויזלטיר מתרגשויות. הניכור היחוד שקיים כאן הוא סגנוני. ויזלטיר נסוג משיטת השיר המודרני אל נוסח שמהדהדים ממנו, איכשהו, צלילים של נתן אלתרמן. משהו במקצב, בסגנון. הייתי אומר אפילו, שזוהי ספקולציה וירטואוזית על איך אלתרמן היה כותב היום; מעין "אימיטציה" המאפשרת לוויזלטיר, בעת ובעונה אחת, להשתעשע בחומרים של שירה, וגם ליצור את הריחוק הדרוש לו כדי להיכנע, בכל זאת, לנגשנות ההכרחית לשם כתיבת שיר מהסוג הזה. הראו זה פלא, אפילו נוסחים אלתרמניים משתרבבים לכאן: "שקרי כבר מבליח פלורה", "לא אתלונן וגם לא אתיאש מוכרך.../לא נרחק זה מזו, רק מעט נתקרב"; "ידי בידך הגדייה"; ובכי אמיתות שצרדן במגורת הפלכות". "פרחים יבשים מגני החיים שבגללי". לא, אין זו פארודיה על אלתרמן, כפי שעלול אולי הקורא לחשוב. זה, כאמור, שיר שהוא מהטובים בספר, אם לא הטוב שבהם: שיר שבו נותן ויזלטיר לרגש הב־

ויזלטיר: היכן לשים את הנקודה?

בין לדבר, גם אם הוא נזקק לשם כך לתוחורים שבסועות עלולים להיחשד כפאתטיים: "זומר חיינו הוא זהב ההולך הישר/וציבר אל ברנתו הגוש, השוקק להלבב".

בכלל, מעניין למצוא בספר הזה כי מיני דברים שנראים נוגע ויזלטיר לצאת חוצץ בעבר — משמשים אותו עתה ככלים לגיטימיים: שיר שלם שהוא אימיטציה על אלתרמן, שורות רבות שמזכירות את המשאירה הזוכית בהסבה: "אתגלת, אלבש בגדים נקיים/אשב בכורסה ואצפה בעננים". "משוררים אינם יודעים לשחות. הם חוששים/ממני מהלת המילים במים", כמאמציו לרשת את קו ה"אוטוריטה" ויזלטיר את גימנו האוטוסטיות: "ובכל זאת, בכך צודק/מאבד. אף לשירה שבה..." או: "אל תתעסק בבעיה זו/הנח לה. תן לה/להפתיע אותך בקומך או בבאותך". ועוד — הכל בפרק הנושא את הכותרת ה"אכס־קתודרית" "בית ספר למשוררים": "אל תמהרו. ההשראה לא תברח/ואם תברח/מה בכך?" השיא — שורות הנאמרות מגמומי הקתדרה המדומה: "במשוררים מתחילים/נהגתי תמיד ברוך מיותר". באמת, רק במיטבו.

אבל מעניין, אפילו את אשר רייך מצאתי בין כותלי "בית ספר" של ויזלטיר, אותו רייך, באותו שיר שבזמנו עשה ממנו משורר זה חוכא ואיטלולא מעל דפי "סימן קריאה". רייך כתב ל"סוד נשים": "חוסמת השכונה מפיחה בי כמיהה לרגישים". וכאן: "כחושכת השכונה אני רואה/אותך שכונה..." האם חוזר ויזלטיר בתשובה והא על שכתו בשירים שהקראתם לקווה ממשוררים שפעם זלזל בהם?

כי "מכתב" מספר 4, המתחיל במילים "בחושכת השכונה", גם הוא מהטובים בספר. "אני רואה/אותך שכונה רכה ומכונסת/על צירך, מסורבלת במעיל/של מישהי אחרת (גם לה/התנכרתי) מגידה/חיוך זכור, עגונה באבידה".

ו"מכתב" אחר, לאשה שזכרון מעשה־אהבה איתה צף בבקבוק ששבר מצניה מוכשת: "שב הולכתי כידיד על התבור המושלם/עכוור התלול והנותני לאצבעות/ לשקוע בהיהודים: הכסישה הרכה/הולהה של קבה חורת בין פלחים/נייחים רוטטים אלה". צריך לעשות הרבה מיון בספר, כדי להגיע לתמונה יפה ומדוייקת מעין זו. ולהמשיך לקרוא ("מכתב" מספר 13) ולהתבשם משורות כמה: "הראש השמוט/מן המטה רואה/ תקרה כרצפה. הפה מבידוך/ומבעד לחלון תכלת לפרגלוהיו/כאילו הבית התפוך/הכרתוי כנוסם וקל/ הוא ענן".

והא שאמרנו, כשוויזלטיר מניח לשיר לרדם בלי להתנגד לצלילותו, עתו מפיק מרגליות. אך לרוב, בכיקום לכבת עם הנקשבים, הוא נגלש ל"פוזה", לאיזו עמדה, השר יודע לאיזה צורך.

זה מה שהוא עושה בפואמה "עדים על תילך", המתחילה במילים אלה: "כבא נוחור שלושים שבה גבעת החול/כשמה המגרשים נקראה הר..." ובהמשך: "שם, עם שני האחים כץ מקצה הרחוב/בניתי את עירי הראשונה". השיר יורד לפרטי הפרטים של הזיכרונות במגרש התל־אביבי האופייני לשנות החמישים, מתאר את עבודות העפר שהכשירו אותו לקראת הבניין שייבנה עליו, ואשר לילד הוריהו עולם ומלואו ("הטרקטור הדיר חצי הר"), משחזר את המלחמה שנערכה על המגרש שהפך לשדה־קרב "בחיל גדול עם רוגטקות ואבני בליסטראות". אך לא מסתפק ב"תמונת קרב עתיקה" זו — ונגלש למוסר־השכל ארוך ומייגע מעמדת התצפית של "הוגה הדעות": "מאז בניתי ערים רבות/מחוממים אנדריים כאלה.../דורות בין דורות הנוטה ודורות/משקמים ומטליאים, לפעמים דור בתנער..." והלאה: "אין בנייה כבנייה על תילים להקים על המשומש/על הרצח, על החרב/המהגלה מחדש" וכה הלאה וכה הלאה. מתייגע ומאריך בהגות שאינה מחדשת דבר ("העיר הנבנית בונה את עצמך ואותך" "גם צעירי אדם אינם תילים") לא ברעיון ולא בשיר.

אינך יכול שלא לתמוה, בשביל מה לו כל אלוה לכה לקלקל תמונה יפה של ילדות בגוזה פילוסופית? למה לא לסיים את השיר בשורה מספר הכורה: "בכל הברים מימי עולם אף אנו נאלצנו לאכול ארוחת ערב"? לא ברור מאליו לקורא, שכאשר ויזלטיר הוא כבן חמישים ומאז בנה "ערים רבות"?

ועכשיו נדלג על כמה שירים מיותרים ונגיע ל"קטע על־פי אפיקטטוס", אודות חלאתו של התייר תאנה־חיפה בן זמננו, הנשמר בלחצים לאראנשים ליטול מכל־הבא־ליד שמציע העולם הגדול, הנצבא, אנוי, בהישגיו, כאשר "כל אחד יראה עצמו מקופח, טעון טיפוח/אם לא יחזה בדברים האלה בטרם ימות". אחרי תאור של מיצוי כל האטרקציות שאדם צריך לראות את עצמו בהקשרן, "כאילו הוא יצא מכמעים". שימה ויזלטיר פראפרזה על שיר־הלום של ג'ון בריין שכתב "פעם חישבנו אהרוליה וארוזה האני/מה כל אחד מאתנו המפיד בחרשי־שורות בהודה/ויחד גרמנו לחתייכבות שלמה לאוכלוד". וכאן: "הכבשים לא קפחו על ראשיכם, הקרה לא ציירה אתכבה/לא הוסתם שפעה, שלשילים מגעילים, כאבי־ראש/לא הגוספתם בזרו־ימלון הזוגים/עם ריוות של גופים זרים והטרויזיויה/לא מנשתם את פשפשי פריז ואת ניסיה הבודדים של נפולי.../אבל אתם עמרתם בכל אלה מגל הזיויר, מתגמר בעיניכם מול תפארת החזיון הגבוה..."

זהו ויזלטיר בביבב כחבד הגיסה שלו כמיר. קולח ומודיע, ואף שווה לכל נפש, כפי ששירה, בעצם, צריכה להיות. בשיר זה הוא מגנה לא רק להגיע לאינטלקטואלים, אלא אפילו לקורא שנפגש בקורס בטיול כאורן ל"אירופה הקלאסית". "זכהזדמנות הראשונה,/אתם יוצאים כמלבושים התיירים/להגינות המשפחתיות הישנות. בנהלה משעתו/יושבים ערב ארוך/סוליס פיהוק אדיר/".

אני אוהב כאן את "מילה על הרוח" ("צוות הצרות הבודד נרשמת בזכרון/אבל ביאר אינה: אלא/סימון של

(המשך בעמוד 27)

שבוע של ספרים

מאת בני ציפר

תרגום

למי צלצלו הפעמונים, רומאן
מאת ארנסט המינגווי
מאנגלית: גדעון טורי
הוצאת זמורה, ביתן, 1986, 444 ע'

"למי צלצלו הפעמונים" הוא רומאן של רגעים גדו־לים, של סצינות גבורה ואהבה לאינספור. אך כיצירת אמנות שלמה הוא מאכזב. בסופה של הקריאה, מה שנשאר הוא בעיקר התחושה שהמינגווי עשה הכל כדי להלהיב את הקורא בשטף הפעולה, אך מהו המסר העמוק יותר שטמון ברומאן?

יש להניח, כי המינגווי ביקש להציג את פרשת שלושת ימי אהבתו ומותו של הגיבור, רוברט ג'ורדן, בעיצומה של מלחמת האזרחים הספרדית, כטרגדיה אישית המסמלת את הטרגדיה של מלחמת האזרחים כולה. אך הוא נכשל בכך לחלוטין. "למי צלצלו הפעמונים" אינו יותר ממלודראמה של אהבה נואשת על רקע המלחמה, והרחק מלהיות טרגדיה של ממש: הגורל הנופל בחלקו של ג'ורדן, מתנדב אמריקאי, החוצה את קווי האויב הפאשיסטי כדי לחבל בגשר ומת בעת הפעולה, הוא פרי התרחשויות פוליטיות והיסטוריות חיצוניות, פרי תאונה־כמעט, ולא פרי הפגמה אישית של מצוקה קיומית.

בסופו של דבר מצטייר ג'ורדן כדמות חסרת עומק, שאינה מבקשת לחוות באמת את הקונפליקטים של זמנה, אלא משקיפה עליהם מגבוה, כזר, כתייר אמריקאי באירופה. ג'ורדן רוצה לחוש את האכסטזה ואת האידיאלים שחשים לוחמי הגרילה הספרדיים לשם ה"כיף" שבדבר: את מלאכת החשיבה וההתעמקות במשמעות המלחמה הוא מניח לאחרים. המינגווי מרמז אמנם, מבעד לסיפור האהבה המלודראמתי של ג'ורדן ומאריה — נערה ספרדייה משורות הגרילה שנאנסה בידי הפאשיסטים — את המסר ההומאניסטי בדבר הסלידה ממלחמות והצורך באחוות־אנוש, אך אי אפשר להימנע מההרגשה שג'ורדן משוקע במלחמה, בלי להיות מעורב באמת בעשיה בה. מכאן התיאור המוחזי של התום והטוהר של חיי הגרילריסטים, לעומת רשעו־תם של הפאשיסטים. אידיאליזציה רומנטית שכזו מוצאים אצל קיפלינג בתיאורי הודו, או אצל פנימור קופר בתיאורו את האינדיאנים האצילים שלו. אותה אידיאליזציה מעורות־חושך מאפיינת גם את סצינות האהבה של ג'ורדן ומאריה: הוא שופע תמיד סמכויות וידע סטריאוטיפים, והיא כולה תמימות ותשוקה עצורה.

השם "למי צלצלו הפעמונים" לקוח מדרשה ידועה של המשורר ה"מיטאפיסי" האנגלי ג'ון דון, שהמינגווי השתמש בחלק ממנה בתורת הקדשה לרומאן. צלצול פעמון המוות נועד להוציא את האדם מאנוכיותו ול־עוררו לאחריותו האנושית. המינגווי הפך במידה רבה את משמעות הביטוי: ג'ורדן אמנם עושה מעשה גבורה האחוות־אנוש — אך לא מתוך דאגה לזולת, אלא מתוך הצורך בפורקן לאגו המחפש גירויים חיצוניים ו"אקשן", גם במחיר המוות.

שירה

מעבר נהר הלתי
מאת חיים לנסקי
הקדמה מאת שלמה גרודזנסקי
מבוא מאת אברהם קריב
הוצאת עם עובד, 1986 (מהדורה ראשונה — 1960), 247 ע'

ההכרח המחייב לא להתחשב בגורל היוצר בשעת בחינה ביקורתית של יצירתו, אכזרית במיוחד במקרהו של חיים לנסקי, שאיכותם של חלקים גדולים משיריו תלויה לפעמים … כל כך למען השירה העברית, … חשבון ביקורתי ואיכותי. גרודזנסקי וקריב ז"ל, שני מקימי מיתוס לנסקי — כמשקל־נגד למיתוס פוגל מי־סודו של נתן זך — ניתלו בו לאישוש השקפתם בדבר נצח היותה של העברית, גם בתנאים האיומים ביותר: לנסקי כתב את שיריו בתנאי רוסיה הסטאליניסטית, וכקורבן הטרור של סטאלין עבר עליו רוב חייו במח־נות עבודה ובסגר, עד שמת, כנראה, באחד מהם, מרעב ואפיסת כוחות.

שיריו הידועים ביותר הם שירים פומביים למוצה, שאחד מהם — "לילות לילך" — היה אף לפזמון מהולל. הם מרהיבים, בראש וראשונה לנוכח תנאי־ההיסטוריים שבהם נכתבו, ולנוכח העובדה שהם לא משק־פים כמעט במאומה את עולם הזוועות שבתוכו חי לנסקי. עד לאחרון שיריו משמר לנסקי את נימת האירוניה הדקה, השנינות האלגנטית ואת לוליינות הלשון המקסימה ביופיה, ודומה למי שבא להרוג פיל בסיכה: כלי הנשק שלו להתמודדות עם המציאות הם כלים של הרומנטיקן — כלים של בריחה אל עולמות אגדה וילדות, ושל סירוב לעמוד על מלוא משמעות ה־היסטוריוגרפיה והאבסורד של העולם. הוא לועג לאב־סורד בחיוך מתוק, תוך האשמת־עצמו בעיקר, בהיותו חלק מן האבסורד הזה.

גרודזנסקי כינה את לנסקי "נתשלאגם בגיא צל־מוות", ששימר עד אחרון ימיו את "הדורות שבספס־טאניות". ברשימה חדשה ב"סימן קריאה" האחרון, ניתן האות להתפכחות מן המיתוס של הקדוש המעונה. מה שעושה את שירתו למה שהיא, כתב בעל המאמר, היא העובדה שנכתבה בתנאי בידוד, הרחק מהעשייה המרכזית של הספרות העברית ומהלשון העברית החיה. אם היה חי בסביבה דוברת עברית, משער מחבר המאמר, היה אולי לנסקי בעצמו מסתייג מההיגררות המופרזת שלו למשחקי לשון ולצעצועי סגנון.

נושאי שירתו הם שלושה: ההתרפקות על הילדות, המגיעה לשיא ביטויה בפואמה "ליטא", שהיא מסע פיוטי אחורנית בזמן אל אשר חלף ואיננו. זו פואמה תיאורית המעגלית, כלשונו של אברהם קריב, על מעגל חייו הראשון, שיתרתו, בשלב השני של יצירתו. המעגל השני הוא המעגל הגדול והזר של לנינגרד, שבו עבד לנסקי כפועל בתעשייה הכבדה, ובו בא לידי ביטוי לנסקי העגיר והמודד. השתאר את הניהול שבעבודה הקשה, חסרת התכלית לאליל החדש ששמו המכונה, הבולע את כל שהיה קודם בעדה. בעוד, בארץ, כתבו משוררים שירי עבודה והתלהבות בהשפעת תמונה אידיאלית שהיתה להם על רוסיה, כתב לנסקי את האמת, ואף היה לקורבנה של אמירת האמת שלו החל מאמצע שנות השלושים.

במחנות הסגר הסיביריים מגיעה שירתו של לנסקי לשיא בשלותה. כאן נוצרו שיריו המשוחררים, הבהירים והאופטימיים ביותר, וכתרם הוא שירו הידוע "קסם לי קסמה הלבנה", המקפל — תמיד בחיוך נלבב — אני־מאמין של משורר, המאמין שהוא זקוק לסבל וכי בלע־דיו תיבול שירתו.

"מעבר לנהר הלתי", במהדורתו הנוכחית, כולל את כל כתביו הפיוטיים של לנסקי שהגיעו לידינו. ביסוד הספר עומדת המהדורה משנת 1960, ועליה נוספו הפואמה "ליטא" ועוד שירים מתוך הקובץ "הענף הגדול" שיצא לאור בנפרד בהוצאת ביאליק; הפואמה "מעשה בעגור", שהתפרסמה ב"מולד" ב־1962; שלושה שירים שהוברחו מרוסיה והתפרסמו ב"מאזניים" ב־1974 והפואמה "ביום השלג", שהגיעה לארץ באחרונה, שנכתבה במחנה הסגר ב־1940.

ציונות

אין שאננים בציון — שיחות על מחיר הציונות
מאת אהוד בן עזר
ספריית אופקים, הוצאת עם עובד, 1986, 346 ע'

האתגר שהמריץ את אהוד בן עזר להתחיל בסדרת השיחות על הציונות עוד באמצע שנות השישים, היה מאמר פרובוקאטיבי של ג'ורג' סטיינר נגד הציונות, שטען כי רעיון הלאומיות היהודית זר ליסודות האנושיים ביותר שבתורת היהדות. בן עזר, בסדרת השא־לות המכוונות שבהן פנה לבני־שיחו לפני כל שיחה, נגע בראש וראשונה בשאלה יסודית זו בצורות שונות: האם הקיבוץ במדינה משלו מחמיץ האינטלקטואל הישראלי את ייעודו כאינטלקטואל; האם יש עתיד ל"חכמת ישראל" בישראל, או שמא אין גורל העם היהודי מעניין עוד את העם העברי; האם יש עדיין ייעוד רוחני לישראל, או שמא נידון לשקיעה ולצמצום בגלל ריחוקו מהמערב; האם הביאה עמה הציונות את ביטחון הקיום היהודי, או הגבירה את תחושת הנכר ואת תסביך הרדיפה של העם היהודי; ובמלים אחרות: האם היה כדאי מחירה של הציונות.

"אין שאננים בציון" הוא תרגום, עם הרחבות שהוכנו גרמן, של ספר שהופיע ב־1974 באנגלית, ושמו "Unease in Zion". בן עזר בחר לייצג בן אישים מגוונים שונים באוכלוסיה האינטלקטואלית של ישראל, ממשורר — או אלמוני — ושמו א. עלי, הפוסק נחרצות כי אם האידיאה הציונית עוברת דרך ההכרח למות בשביל עיקרון העם העברי, הוא מוותר על הב־חירה ועל האמונה באלוהים, גישתו מאפיינת את רוב בני הקבוצה ה"ילידית" שבין הכנענים, המבקשים לראות בציונות כלי אינסטרומנטלי להבאת יהודים לארץ, והחל לשמש את מי שכבר נמצא כאן. פה, מעיקה שבעתיים מבעיית הציונות, הבעיה הערבית (לפי ע"א סימון), או בעיות קיומיות אישיות להלוסין, שאין להן דבר עם הלאום והתורה (פנחס שדה).

הראיון עם א.ב. יהושע הוא מן היפים בספר בין השאר בגלל ההרגשה שאין הוא מביא לשיחה השקפת־עולם מן המוכן, אלא מלבן אותה תוך כדי הראיון. יהושע שם את היד על הפרדוקס הציוני, שאינו שונה בהרבה מהמשל היוונו של מסקאל בדבר האימה האחוזות באדם בהיותו לבדו. כך גם העם הישראלי, שסבר כי הציונות תעניק לו את הזכות המיוחלת להיות לבדו, אך משהוגשמה משאלתו, גילה את עוצמת ההרס הפנימי הטמונה בהתבשלות־בתוך־עצמך.

צמרי־אישים, שבן עזר מביא את ראיונותיהם בזה אחר זה, אומרים דבר חשוב על ייעודה הציוני של ישראל. כי רטוש ולייבוביץ': זה עם חלום ארץ העתה הארצות־הברית של המזרח־התיכון, וזה עם ההתנגדות הנמרצת לכל התבססות על טריטוריאליזם בהגדרת הציונות. המפשר בין השניים באופטימיותו הוא גרשום שלום, הטוען כי היהדות אינה ניתנת להגדרות דוגמאב־טיות וקפואות: העתיד עוד צפון לנו, לדבריו, תופעות יהודיות חדשות שכיום איננו יכולים לשער, כשם שהעבר היהודי טומן צורות שונות של יהדות, שלא נתגלו עדיין די צורכן בגלל גניזתה של האורתודוכ־סיה להציג יהדות מונוליטית.

שולמית אלוני, בן גוריון, בועז עברון, נתן רו־טנשטרייך וברוך קורצווייל הם כמה מהמרואיינים הנוספים המופיעים בספר, המצטרפים לפסיפס הססגוני של האמונות והדעות על ציונות במרכאות ובלעדיהן. "איננו רוצים יותר להיות ירום האלוהים" מסכם א. עלי את האידיאה הציונית, ובכמא למרבה האירוניה, כנציג הישראלי־הילידי, את ההשקפה הקרובה ביותר לזו של סטיינר, הרואה בציונות כריתה מאחריות.

אנתולוגיה

שירה עברית חדשה (בפולנית)
מבחר ותרגום: אלכסנדר זְמִני
הוצאת Panstwowy Institut Wydawncy,
ורשה, 1986, 190 ע'

התעניינות המחודשת ביהדות ובגורל העם היהודי, הניכרת באחרונה בפולין, אינה נובעת רק מאינטרסים פוליטיים מגבוה. זו התפרצות, שהיתה חייבת לבוא לידי ביטוי במקרים או במאוחר, של רגשי־אשם מהדור קים כלפי העם היהודי, שאליהם נלווית גאווה מסותרת, על כי התרבות העברית החדשה מצנה ברובה כחוצת יוצאי־פולין, גם אם הם ראגו לפעמים לטשטש את מוצאם. … הפולנים, בלית ברירה נאלצים "להסתנר" בלעדינו. והאנתולוגיה "שירה עברית חדשה" היא ראייה שאין להם קשיים מרובים בכך.

זהו המבחר הראשון המופיע בשפה הפולנית של משוררים עבריים מתקופת ההשכלה ואילך. "במשך מאה השנים האחרונות", כותב עורך המבחר במבואו, "לא ראה אצלנו אף שום תרגום מעברית לפולנית, כוונתי לספרות העברית החדשה, והלירית". הסופרת מרים עקביא, שקיבלה את הספר מיד עם יציאתו לאור, יודעת לספר כי העורך, אלכסנדר זְמִני, הוא סופר, משורר ומתרגם יהודי, יליד קראקוב, המקדיש זה שנים את כישרונו להרקת הספרות היהודית לשפה הפולנית. בעזרת המתרגם מיכאל פרידמן פרסם זמני מבחר של משוררי־אידיש ב־1981 וב־1985, במבחר מקיף של שירת העולם, לא שכח לתת ייצוג גם לשירת אידיש ולשירה עברית.

כאן משתרע המבחר על מאתיים שנה מאפרים לוצאטו עד מאיה בז'רנו. למעט שבעד חמש שנים תמ־מות על האנתולוגיה, בחר במשוררים שבכל דור. אם כי הוא משנות השישים הרשה לעצמו סובייקטיביות מסוימת בבחירה, ומדרך הטבע יש משוררים רבים שלא נכללו. מרים עקביא אומרת, ש"שירים יפים בעברית נשארו יפים בגירסה הפולנית". המתרגם, לדבריה, נטל לעצמו חירויות רבות בטקסט, אך גם שמר על משמ־עויות, על קצב ועל חרוז. יש בספר תולשות רבות, כנראה, ולפעמים גם טעויות דפוס גסלוות. אך איך אפשר להתפס לדקדוקי עניות, כשפולין מושיטה לנו יד, מעבר לים ובמידה רבה גם מעבר למוות.

ביקורת

גיבור הדרגו בארץ, ארבעה מאמרים
מאת אורי שוהם
הוצאת ספרות, אוניברסיטת תל אביב, 1986, 128 ע'

המבקר והמורה אורי שוהם, מת בשנת 1983 והוא בן 54, ובשיא התפתחותו כדיאגנוסטיקן של הספרות העברית החדשה. בספר שלפנינו, הבו ארבעה מאמרים מעובדים, מקפלת השקפת עולמו כמבקר, שביקש לשרטט דיוקן פסיכואנליטי של כן־הארץ בספרות העברית, ולהגיע באמצעותו אל גרעין התסביך התת־מודע המפרנס את הישראלי בכלל. שוהם לא הביא את המלאכה לידי סיום, אך גם במה שהספיק ניכרת השפעת פסיכולוגיית הארכיטיפים של יונג. במאמר האחרון בספר, "על הסיפור האלגורי בארץ", הוא נותן להשפעה זו ביטוי, בכך שהוא מבליט את מקומו של הז'אנר האליגורי בספרות העברית — ז'אנר שומן רב נחשב נחות, פוסה ולא־לגיטימי. אבי הסיפור האלגורי, לדעת שוהם, הוא עגנון של "עד הנה", וממשיכיו הם בנימין תמוז של "הפרדס" ו"יעקב", ברכוב ("הנביא"), א.ב. יהושע ב"המאהב" ו"שלושה ימים וילד". שוהם טוען, כי את המתחים הקוטביים העומדים לפני הישראלי, הקרוע בין החזיות והשאלות אתיות שאין להן מענה חד, אי אפשר להביע אלא בסיפור אליגורי, המשלב מעצם מבנהו מאבק דיאלקטי בין אקסטאזה למיתוס עתיק, בין הרצוי למצוי, בין כמיהותם לאי־מודעות לבין המציאות.

במאמרים הנוספים שבספר חוזר שוהם אחורנית בהיסטוריה של הספרות, להבהיר כי הז'אנר האלגורי משרש בספרות העברית, אף שהשיבותו הורחקה תמיד. את "מכאן ומכאן" של ברנר, שהביך דורות של מבקרים מפני שראו בו יצירה שעל גבול האמנות והפמפלט, מנסה שוהם לתאר כמיטבו של ברנר, הב־לבוש הקונטרסי שיש לרומאן הוא חלק אינטגרלי מהמסר שלה המסר בדבר אין־האונים של אישיותו הולך ומגיד שאין בכוחו להגשים את האידיאלים שלו והודע כי הכתיבה היא, רק תוליך לאי־האפשרות להגיע אל השלמות במציאות. אותה הסתגרות שבייאוש מפני אי־האפשרות לשנות את העולם, מאפיינת את סיפורי מ. יזהר, ששוהם מוצא בהם — במאמר השני בספר — גיבורים המצולמים תמיד מכל הכרעה, מפני שכל עשייה, פירושה הרגמה, לצ־יורלי־זציה, שתוביל בסופו של דבר לניוולה של הציור־הזציה בצורת התרבות המסואבת, השיכונית, האלק־טרונית.

מעולם הספרות והאמנות

בודליר: האלבטרוס המקורקע

יש שיר מפורסם מאת שארל בו־דליר שבו הוא מדמה את המשורר לאלבטרוס, נשגב כשהוא דואה מעל לאוקיינוס, וגרוטסקי ומעורר־רחמים כשהוא נתפס בידי מלחים, אשר לשעשועיהם משלחים אותו לדדות על הסיפון כש"כנפי הענק שלו מונעות ממנו להלוך"; משפט שהיה לפתגם, המתייחס לכל אישיות גאה ומנוכרת ושאפשר לה לחוש שכישרונה נובע מעליונותה הרוחנית. אין ספק שבודליר חשב על עצמו כשכתב שורות אלה, והוא חוזר אל הנושא הזה שב ושוב בשירים אחרים, ובכל התייחסות אל נושא "המשורר המקולל" הארכיטיפוסי ארטור אלן פו, ובמכתביו, שהם קינה ארוכה על האלבטרוס המקורקע.

מתוך כמה מאות המכתבים של בודליר הכלולים בכרך שבמהדורת "פליאד" הצרפתית, בחרה המתרגמת רוזמרי לויד לתרגם לאנגלית 196 מכתבים, המכסים את השלבים השונים של חייו, למן ילדותו ועד להתמוטטותו ושקיעתו באימבצי־ליות סיפיליטית, והוא בן 46. המכתבים המתורגמים ראו אור בהוצאת "ויידנפלד אנד ניקולסון" תחת הכותרת "מכתבים נבחרים של שארל בודליר" כשכותרת המשנה היא מטבע לשון שטבע בודליר "כיבוש הבדידות", כשהיה שרוי באחד מהלכי־רוחו המרוממים הנפ־רים שלו ומשמעותו "לבצה דרך הבדידות". אלא שמטבע לשון זו אינה מאפיינת את הקובץ שכן על פי רוב תחינות לחברותא ולאהדה. שני שלישי המכתבים שיצאו ב"פ־ליאד" הצרפתי הם בבחינת תעודות אנושיות מן הנוגעות ביותר אל הלב, ועיקר העניין שבהם אינו בדיון הספרותי הדל שניתן למצוא בהם אלא בטרגדיה האישית שבסיפור שהם מספרים.

בן 11 היה בודליר "ילד רב־רוחניות ותביב, שרוי ביחסים טובים עם אמו, עם אביו החורג הגנרל אופיק ועם אחיו החורג הבוגר ממנו, מנישואיו הקודמים של אביו שמת בהיותו בן שש.

צרותיו החלו בבית־הכלא של פנימיית בית הספר, אשר ממנו הוא כותב מכתב אחר מכתב מלא בטרוניות, בתלונות, בהתבגלויות, בהול־טות וביאוש. בן 18 גורש משם, זמן מועט קודם שהשלים את לימודיו, משום שכשנדרש למסור מכתב אהבה מחבר לכיתה, הכניסו לפיו ובלעו. נוסף על כך הוא נדבק בע־גבת לאחר ביקור אצל זונה, כפי שהוא מודה לפני אחיו, אך לא לפני הוריו. האב ניסה להרגיעו ושלחו למסע באניה באוקיינוס ההודי, אשר ממנו שב כשמוחו מלא בדי־מויים אכזוטיים, שאחד מהם הוא ללא ספק האלבטרוס.

בן 21 ירש הון שהשאיר לו אביו, ומיד החל מפזרו על חיי דאנדי ופרויקטים תיאטרליים. המשפחה ניסתה להגן עליו מפני עצמו והשתמשה בזכותה להשקיע את שארית הכסף ולמנות לו אפוטרו־פוס. שיכסיח כי בודליר לא יוכל למשוך מן החשבון אלא את הריבית השנתית. בודליר ראה בכך עלבון בל יסולח והחשיב זאת כאסון הגדול של חייו.

שארל בודליר: כיבוש הבדידות

בודליר נשאר בלתי מפושפש להלוסין ובלתי מעשי, תמיד היה שקוע בחובות, הציק ללא הרף לאפוטרופסו, ומעולם לא עשה ני־סיון כלשהו להתפרנס למחייתו. מכתביו מתעדים את חייו אלה: מענה בוטרק כיום מחשופים יציר־תיים פקוחו שוב ושוב ותרמו לקשיין המתמיהים; המצוקות הנג־פניות כתוצאה מן העגבת: דנקותו האומללה בפילגשו המולאטית וד־אוש לנוכח הזמן החולף ועובר.

אפשר להתייחס אל החיים הללו בדרכים שונות. יש הרואים בבודליר קדוש מעונה, קרבנה של מערכת ערכים בורגנית, שאותה מגלם אבי המשפחה, גנרל אופיק, איש שכל מלה שיצאה מפיו מקודשת. סארטר, שהיה אנטי־סנטימנטליסט, תקף את בודליר בחריפות כדוגמה של "הוו־אה עצמית" ("מורכי פואה") וטען, כי תחת לממש את חירותו הקיומית השלים עם מצב של ילד מגודל, תלותי ומלא טרוניות על הוולת, טרוניות שניצל כדי להתחמק מן הבעיה המטאפיזית המכריעת של בחירה.

יש מן האמת בביקורתו של סארטר, והכוונה לכך שמשמש מכת־ביו אל אמו, שהם האריכים במכ־תבים שכתב, הצבועים ורבי התלד־נות שכתב, אם כי לעתים הם גם כנים ותכיבים. הוא באמת היה במובן מסוים הילד של אמא, הילד הנבגד, הפגיע והמבולבל שמעולם לא בגר ואשר לא היה מסוגל להתמודד עם חיי היומיום. לעומת זה, בתוך מכלול דברי שירה, מהם מושלמים פחות, מהם יותר, יש קומץ של שירים מאגים הממריאים כאלבט־רוס ("אבטרוס").

Selected Letters of Charles Baudelaire, Weidenfeld and Nicolson, 17.95

הבלה"ה: רות אלמוג

תערוכות

תל־אביב של מעלה

מאת נסים מבורך

איבן שוהל, תערוכה באולמות־דהבת־האירועים הרומית של לבדיזנגוף, תל אביב ואלבום מלווה במכבסים, הוצ' מודן, ת"א 1986, 96 עמ'

שילוב מרתק של אפורים בתוך שטף ניצבעות חרישה, האמן קולו אחד מן הציירים הצעירים הבולטים, שהם "נהרים", בשמם "אלה", ושאותם משיג שוהל בתערוכתו וב־אלבומו. האמן הוא גם רשם מעולה, כמתבטא ברשימות הארס. קטעי ההרבה ושאר אלמנטים קודים המוזרים בעבודותיו. לא פעות מכך רב כוחו בתחום המיחוב: הוא יוצר מרחבים גדולים, בעלי כמדמשיכה עז, אשר הצופה כאילו נשאב לתוכם. מרחבים אלה מתוחמים על ידי מבנים תל־אביביים מוכרים, אך הם מוצגים בצורה הגורמת לתחושה של היקלעות לתוך מעין נופה מתערבלת של רגשות, מה שהחושף בין השאר, את היופי הטמון בכיעור התל־אביבי הנודע לשמצה.

"תל־אביב, תל־אביב", שהתער־וכה והאלבום הצבעוני המכיל רפרודוקציות של העבודות המוצ־גות, הוא בחינת קריאה נרגשת, המופנית לכל, להבחין באותו חן ספונ־תקוה שאותו איתר האמן ברחובות תל־אביב. זוהי מעין תל־אביב־של־מעלה, אשר בה אלמנטים טריוויאליים, כגון כיכר מוגרבי, הבית הצר והמשונה ברחוב המסגר, התחנה המרכזית, זו אשר הקולע אליה עלול לעבור, בדרך כלל, חוויה טראומאטית, הופכים לאמי־רות פאסיות.

בכל אלה טמון גם יסוד של מחאה כנגד ההריסה השיטתית של בתים בעיר זו, כדי לפנות מקום למגדלי בטון חדשים. זוהי מחאה מוכרת, כמעט נדושה, אך אצל שוהל היא טעונה ברומאנטיקה נערית, אותאנטית ויפה. תכונה זו נשענת, במידה רבה על השיטות ההו־תולות בתוך הזוהמה. אלה הן מיני גברים תשים, נרקשים וחתיכות אנאכרוניים במקצת, כמין שוהקי־קולנוע שירדו מבמות לסרטים של שנות השלושים והארבעים. הם נתונים במעמדים של היוקים ונישוקים, של שיחות־נשמה ומרי־בות, הומצות־למחול ושאר מצבים אנושיים המתאימים לאופי של הנוף העירוני שהמציג עיצב את אוירותו, ואשר בתוכו הם נתונים. ניתן למצוא בכל אלה תכונות של איזה פופ־ארט רגשני וסתוף, ואולי, הקודמת היתה קפיצת־הזמן נועזת יותר, תוך גישור על פני כשלושת אלפי שנה לעומת עשרות אחדות בלבד במקרה הנוכחי. דומה, על כן, כי בתערוכתו החדשה יוכל הוא

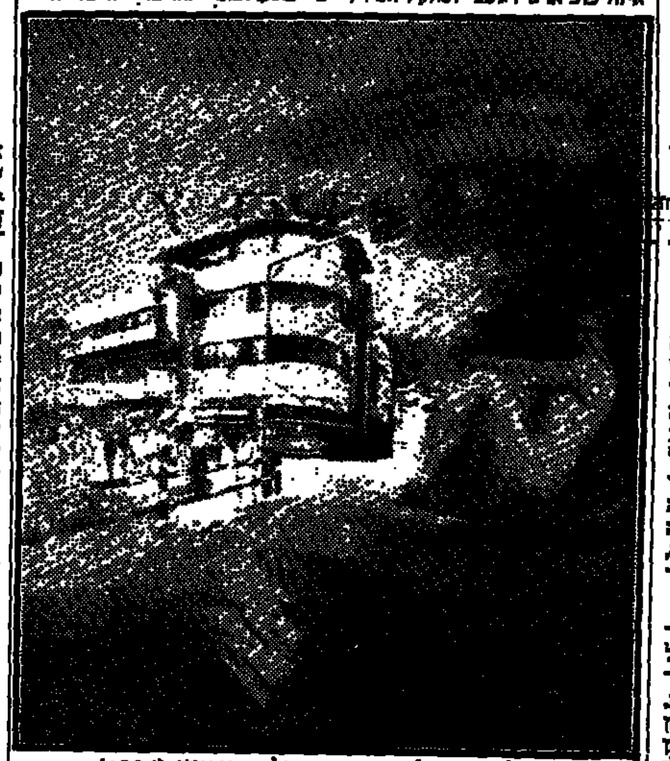

איבן שוהל: רחוב אלנבי פינת בהלת בנימין (1984)

יותר מכך, עקבות של סצנות־רחוב פלינאיות משל לסר אורי.

אין זו הפעם הראשונה לאיבן שוהל להציג דמויות הנתונות בתוך נוף עירוני. קודמה לכך תערוכה, שבמרכזיה השתלו מעמדים הלקר־חים מספר שמואל ב' בתוך כיכר ציון הירושלמית. המיזוג בין שני המקרים הוא בולט מאוד בהיבטים החזותיים שלהם. אבל הוא קיים גם בתחום התכנים, אף שבתערוכה חופשי יותר להתמסר לציוריות צרופה באשר היכטיה התוכניים אינם כה חריפים כבקודמתה.

בתערוכה שלפנינו עומד הצופה לפני התפרצות בלתי־מצויה של כישרון, המוצא את פורקנו בערכים חזותיים, בגילויי מיומנות גבוהה ובמעורבות רגשית חריפה ובנה, אשר המציג אינו מתקשה לתת לה ביטוי סוחף וקומוניקאטיבי. על כן כוללת תערוכה זו ביותר.

וירטואוזיות לשמה

לאור קונטיני, גלריה שרה קישון, גורדון 27, תל־אביב

"ביטוי של פרצופים, שלישו…

של זוג אופניים, קפליא"ג ושאר יסודות מעולם הגבלה. אלה הם נושאי ציוריו של קונטיני. בביצועם הוא משלב יסודות היפר־ריאליס־טיים מבוקים עם קיטוע כלתי־מקובל במסגרת סגנונית זו, ועם עיבודי־שטח פואנטליסטי. שגם הוא אינו טיפוסי לדרך זו. יתכן מאוד, כי במוזרות הטמונה בצירופים אלה יהיה הצופה חייב להסתפק בהתבוננו בעבודות הבידונות.

מוצגיו של קונטיני הם, למצער, כבחינת הפגנות של מיומנות כדיטי־מה ביותר. הוא מיטיב להעתיק את הטבע ולהקותו. ברם, קטעים מעולם הגבלה ניתן לראות גם ללא תיווכו של צייר. על כן עשויה להתעורר לנוכח התמונות האלה, שאלה נוקבת בדבר הטעם שבהעברת התמר הזה לפני הצופה, שכן קשה לאתר בו, כמדומה, בשורה חזותית או תבנית חשובה כלשהי. רק במקרים אחדים, כגון זה שבו מצייר פרצוף־פנים נעווה במתופר, טמון מן הכתם, איזה מסר שאינו בהכרח חשוב.

המציג, איש פראה שבאיטליה, מנסה כמסתבר, לאפיין היבטים של עירו. כמן אברי־רחוב, טרוחבתים, דלתות־עץ ובתמה. גם לתל־אביב הוא מקדיש עמודה. ברם, ניתן ללמוד מכל אלה, כי בשם שאין די בריטיונות הצפויים לשפוך רגשות והשקפות־עולם באמצעים חזותיים, ללא שליטה בכישורים הביצועיים הבסיסיים הדרושים כדי לתת להם ביטוי, כך גם מציאותם של אלה, אף ברמה גבוהה כבמקרה הנידון, אין בה כדי לספק. דומה, אפוא, שיש כאן מקרה של הפגנת וירטואוזיות לשמה.

מכל הבא ליד

(המשך מעמוד 62)

ענוה בפרומיה", את "חיים ביקש שירים" ("שם ימצאו סמתר/בין השבנות השמש ומלפון/שברי עסים,/לפי מאון של הבנק. החולחול החוש/סטרא, שוחד ומשגע/ינוק מתוך דוחף קפיצי/יפריע את הכל בתוך זית/ינעק כי מבט נפתו/ביורד לסוף דעתי"). גלאיתי מאד משירי "בעד הגגי", המתחילים בשורה "אי אפשר לסבול שירה פוליטית". ואשר בכל זאת מטריחים את הקורא לשירה פוליטית לגמרי, עם שורות כמו: "שר הביטחון של ישראל הוא רדום־לבנון" ("זם הוא רק לא מילים/איזוהו היית המלכות לכבכות עולים"), ו"מילים אחרות למבנים את הנסיגה" — שירים שמט־כירים, לא נעים לומר שוב באוזני וזולטר, את השירים הפוליטיים של זך, שלבטח לא יהיו כלולים, בבוא העת, בשיריו הנבחרים.

הייתי מבכר לוותר את "מכתבים ושירים אחרים", ביותר מכות כמה "מכתבים" וכמה "שירים אחרים", אישיים לגמרי, חסרי פניות, לא מחושבים, לא מחושבים, נטולי עמדה ו"שעה". אם רוצים, בהולט אפשר להישאר עם "גלויות מנופי ילדות"; למשל ב"נובוסיבירסק" "פילים הוכים של קרח/קידמו אותי בוקר־בוקר/בנהמה שתוקית, נקרה שהודה"; ועם "שלוש סתנות מנוף ילדות": "בריכה סבעית בין שגיות הורות/הבצה את גונו הבעיר/גם את רוחו הקדרה, היהיר/ידענו כל הזמן/כי בה נעת שעל הגב נצפוי/במי האיזורים, עלים צייים/מסוככים ממקור רעה לא מסומן..." וכן: "דק וקריר הוא התולתן הקסו/המדבריג את הלוי הרכבה/ברחה ב"קפי". או: מדגן רגליך הקלות בחול/במלונו, לפני שלושים שנה/והוקיד את סודותי. הזמן שינה/אותך ודאי ללא הכר. לשאול/מה הם היה, איפה את היום,/לא יעלה על דעתי המבוכה,/הן גם אני מין במתמשה..."

ויולטר הוא משורר. נקודה. ומשורר חייב לדעת היכן לשים את הנקודה.

מכתבים לעורך

אלתרמן והפלמ"ח

ספרו של יואב גלבר "למה פירקו את הפלמ"ח" מעורר עניין ומוד לוקת, ומעל לכל מצביע על כך שמלחמותיו ומלכודתיו ... "כמשנר לספר, הבא לגנות את מ־תוס הפלמ"ח וערכיו ובמקומו להציב את ערך לחומי הבריגדה, ואלה גם אלה ב"כותל המזרחי" של תולדות עמנו, בחר יואב גלבר לצטט מספר בתים משיר של נתן אלתרמן. כך "נויס" המשורר לעניין המחלוקת ונמצא תואם את התזה של ההיסטוריון: "הזמן — בפלגותיו המשכות/ המקיף רבים מגינוסקי שורה של המסגרת".

אלא, שבניגוד להקפדה יתרה של גלבר, על איסוף מקורות בגוף היבודה, מפתיעות שורותיו של המשורר, בעל "הטור השביעי", ללא שם השיר, ללא תאריך ומובאות מהקשרן.

לא יואב גלבר ולא אני, איננו בני דור הפלמ"ח והבריגדה, הידע שלנו עליהם נשאב ממסמכים ועדויות. התמצאים אנו נוקקים למשורר כדי להבין את האווירה של אז.

נבחתי, במקף שנים רבות של מחקר מלחמות ישראל, כי שיר וסי־פור היטיבו לא פעם לתאר אירועים סוערים, מאשר ההיסטוריון הבאחו במסמכים, ואפילו נכון זה בשורה הקרב ובטחה המלחמה. כזה היה נתן אלתרמן, שהפך את ה"טור השביעי" לדפי היסטוריה ולכן, לשעות, היה ראוי ליחס מכובד יותר מצד ההיסטוריון.

גלבר נטל את השיר מתוך אסופת השירים "שתי שיבולים וחרב". השיר הוא "עם כינוס הפלמ"ח 1953". אילו פורסם השיר כולו או לפחות עוד 3—2 בתים מבנו, היה הקורא למד כי אלתרמן התלבט בשאלות העולות בספר, אך נקט עמדה שונה להלוטין מזו של יואב גלבר. אכן, אלתרמן טען בשירו כנגד אותם אנשי פלמ"ח, על שעובר את שורות מערכת הביטחון "כי לא באולמי הכינוסים יסולו את המשך הדרך". אולם בשיר שציטט גלבר מצוי גם הבית הבא:

כי למה בעצם עיניות הפרוק
גול מן העת, אשר בין אש והיום,
שכית תמיה, כמוה אין קנים בשוק,
והוד אחר אינו מכה לה פעמיים.

ובבית אחר כותב נ' אלתרמן על ספר הפלמ"ח:

... בם תמונת החטיבה נפרשה:
תמונת סיאים של אבץ וציות.
פלאי משבעת וחוה, גם נעורים ורפש;

לא באתי לבקר את הספר, אלא רק לטעון כי יש להתייחס למשורר כגון אלתרמן כאל מקור היסטורי לכל דבר. וכך גם במקרה זה.

אברהם זהר

מרכז החוגה להיסטוריה צבאית שליד אוניברסיטת תל־אביב

1) גלבר יואב "למה פירקו את הפלמ"ח", הוצ' שוקן, ת"א 1986.
2) אלתרמן נתן "הטור השביעי", ע"ע 303—319.

★

לרגל מלאת 100 שנה להולדת בן גוריון מקיימת החברה הישראלית להיסטוריה צבאית יום עיון בנושא "בן־גוריון — מדינה, צבא ותבאיות". יום העיון יתקיים ביום ד' ה־21.5 בשעות 16.00—21.00 באולם פאס־טליכט, בבניין מכסיקו, קרית האוני־ברסיטה, רמת־אביב.

ירצו אלוף (מיל.) מאיר עמית, רב אלוף (מיל.) יצחק רבין, ויתדיינו אלוף (מיל.) משה כרמל, ד"ר אלוף (מיל.) יוסף אבידר, פרופ' יחזקאל דרור, אלוף (מיל.) אהרן יריב, פרופ' ניסן אורן ונתנאל לורך.

האוניברסיטה הפתוחה
יום עיון בנושא:
"יהדות ארצות הברית במאה העשרים"

יו"ר: פרופ' שלום רייכמן, סגן נשיא האוניברסיטה הפתוחה
10.00 – פרופ' ישעיהו ליבמן: "תפיסת היהדות בקרב יהודי ארה"ב"
11.00 – אברהם בורג, יועץ לראש הממשלה בענייני יהדות התפוצות: "הציונות האמריקאית"
12.00 – הפסקה
יו"ר: ד"ר צבי גנין
12.30 – פרופ' מרטין פיינשטיין: "תולדות יהודי ניו־יורק"
13.00 – הקרנת סרט באורך מלא על יהודי ניו־יורק
14.30 – פרופ' יהודה באואר: "יהדות ארה"ב נוכח השואה"

יום העיון יתקיים ביום ה', כ' אייר תשמ"ו, 29 במאי 1986, בבית התפוצות, רח' קלאוזנר, רמת אביב.

יום העיון מתקיים לרגל הוצאת קובץ מקורות: "פרקים בתולדות יהודי ארצות הברית: 1820—1914"

פרטים נוספים: המחלקה ליחסי ציבור טל. 410751(03)

הציבור מוזמן

אוניברסיטת תל־אביב

חנוכת המכון למערכות מידע ע"ש מרסל ואני אדמס

דברים:
פרופ' צבי יעבץ
ראש החוג להסטוריה כללית

הרצאה:
פרופ' ישראל בורוביץ
ראש המכון

"מהפכת המידע"

ביום שלישי, י"ח אייר תשמ"ו, 27.5.1986, בשעה 13.00, במרכז הסטודנטים ע"ש פורטונה דה בוטון, קרית האוניברסיטה, רמת אביב.
כניסה דרך שער פרנקל (7) ושער 8.
כניסה לפי הזמנות

אוניברסיטת תל־אביב

טקס חנוכת
הקתדרה ע"ש יונה ודינה אתינגר להסטוריה של המזרח התיכון בן ימינו

במעמד
מר יצחק נבון
סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות

הרצאה:
פרופ' איתמר רבינוביץ
מופקד על הקתדרה

"האמנם מזרח תיכון חדש?"

ביום שלישי, י"ח אייר תשמ"ו, 27.5.1986, בשעה 20.30, בנין מקסיקו, אודיטוריום פאסטליכט, קרית האוניברסיטה, רמת־אביב.
כניסה דרך שער פרנקל (7) ושער 8.
הציבור מוזמן

אוניברסיטת תל־אביב

קרן מחקר ותולדות עם ישראל ופילוסופיה של היהדות
על־שם דורית יניב ז"ל וע"ש מאיר יניב

מלגות שנתיות לתלמידים לקראת תואר שלישי

לקראת שנת הלימודים תשמ"ז תעניק הקרן מלגות שנועדו לתלמידים לקראת תואר שלישי בתחומים הבאים:
א. היסטוריה של עם ישראל בכל התקופות על כל הב־טיה כולל ההבטים החברתיים והמדיניים.
ב. פילוסופיה של היהדות.
הענקת מלגה מותנית בכך שמקבל המילגה יקדיש את כל זמנו לעבודה אקדמית.
פניות בכתב יש להגיש בצרוף ההצעה לנושא מחקר, קורות חיים, רשימת ציונים ומכתבי המלצה (שיופנו במישרין) לגב' רותי רוסט, מזכירות הפאקולטה למדעי החברה, בנין נפתלי, **אוניברסיטת תל־אביב עד 1.8.86.**

ועד החינוך היהודי סן־פרנסיסקו | אגודת מליץ
ועד החינוך היהודי לוס אנג'לס | המכונים לחינוך יהודי־ציוני

תלמידי בתי ספר תיכוניים
מוזמנים להשתתף
במחנה משותף — חווית 4 ימי קייטנה עם נוער יהודי־אמריקאי מסן־פרנציסקו ולוס אנגלס
שתערך ברמת אפעל בחודש יולי.

אם הנך מדבר טוב אנגלית והנך מעוניין לפגוש תלמי־דים מחוץ לארץ לשבוע חינם של טיולים, שחיה, מלאכה ואמנות, מחול, מוסיקה ודיונים בעלי משמעות עם בני גילך, אנו נקיים פגישת הכרות ביום ראשון, 8 ביוני 1986 בשעה 4.00 אחה"צ שיערך ב־אגודת מליץ לחינוך יהודי־ציוני, רח' ישי 19, אבו־טור, ירושלים.

אנא הודיע על השתתפותך עד יום ב', 2 ביוני בטלפון 716840־02, 716756. לבקש את אן או סובה.

هكذا صيد الأصل

הטלוויזיה של השבוע / הדה בושס

כיצד להיפטר מתסביך אדיפוס

אם לא היתה קיימת "סוף ציטוט", אני לפחות, הייתי באלצת להמציא אותה, כדי להפיח מדי פעם רוחות בטור זה. לאחר כל הוויכוחים על צורת ההגשה של תכנית בעיני ספרות בטלוויזיה, יש ב"סוף ציטוט" עדיין, כדי לשקף מבחינות מסויימות את מצב התרבות העכשווית, וגם ושם להטיל אור, לעתים עמום, ולא מחמיא, על אנשי־רוח ישראלים. ואכן, למרבית הפלא, משהו משתבש בדרכם — מן המוסדות האקדמיים והאמנים שם הם מגיעים — אל אולפן "סוף ציטוט", וכך גם מרבית משתתפי התכנית, אינם בטבעם, הופעתם מאכזבת; או אולי זו השראתו של ירון לונדון, שיש לו אמנם, התלבטויות, וכמה מסקנות נכונות בקשר לאופיה ולטיבה של תכנית כזאת — אבל יש לו גם אישיות הלכידה, שלעתים מכשילים אותו, ואת כוונותיו הטובות.

הפעם הנושא הוא אדיפוס המלך, כלומר, מבחר מאמרים בשם "אדיפוס המלך וסופוקלס", בעריכתה של דבורה גילולה, שראו אור זה לא מכבר. דבורה גילולה עצמה, אשה נמרצת, נחושה בדעתה, בעלת שכל חריף, מחוננת בהומור עוקצני, בקיאה בנושא ובחומר והיא מספקת בסמכותיות מידע על סופוקלס ומחזותיו. יש לה עמדה ברורה, ונראה שעניין התסביך האדיפאלי, בהקשר ישיר זה, אינו לרוחה ולטעמה. (ואכן, בספר עצמו, מוקדשים לתסביך, שני מאמרים בלבד). היא מאמינה שפירוש זה "מצמצם את מהות הטראגדיה היוונית", וכי הגדרותיה, זה לא עסקה במה "שקורה מן הפופיק למטה", אלא בבעיית "ההתמודדות שלנו עם המוות, בעולם עדיין של אלים אכזריים וקפריזיים". כלומר, "איך להיות עם הידיעה שנמות בכל רגע, ומה שיש לנו — האושר השבירי כל כך — יילקח מאתנו".

הייתי מבינה אילו, לשם גיוון, לא היה ירון לונדון מסתפק אך ורק בסופוקלס — אם כי מחזותיו יכולים למלא תכנית שלמה של "סוף ציטוט" — והיה מתחקר גם את המחזאי נסים אלוני, שכתב את "אדי קינג", ויש לו ראייה וגישה משלו לאדיפוס של סופוקלס — ועדיין היינו נשארים בתחום התיאטרון והספרות; אבל לונדון לא יסתפק בסופוקלס בלבד כאשר קורצים לו עיניים של גילוי עריות, וכיוצא באלה, נושאים סנסציוניים מרתקים.

וכך הוא מזמן לשולחן הדיונים, את ד"ר שלמה שוהם, ואת ד"ר יורם בילו. ובכן, ד"ר שוהם, כמצופה, מסיט את הדיון למיתוס שהפך לפסיכולוגיה, ומוצא לנכון לחזור ולהזכיר את ספריו שלו, בהם יצא כנגד פרויד ותורתו. ד"ר גילולה מציזה, אינה נראית כמי שמתלהבת מדבריו של שוהם, אבל היא יוצאת מגדרה, כאשר הוא נכנס לפרטים מיותרים לגמרי, על "האיסור המטרנאלי", בהקשר עם תסביך אדיפוס, ומדבר על "עוררות מינית אצל אם מיניקה"; או אז היא שואלת אותו בסרקזם הבסמות, האם הוא יודע זאת מניסיון אישי, ומעידה על עצמה שאלה דברי הבל.

אבל בינתיים הוסט הוויכוח לתחום הפסיכולוגיים שבו שוחה לונדון במים מוכרים האדיפוס, עם או בלי תסביך — וסופוקלס, נשכחים מן הלב. מתברר לנו שהגלולה למניעת הריון היא פתרון הפתרונות; הפתרון לתשוקות נאשות ולאלים קפריזיים האכזריים, והיא אמורה לפתור גם את בעיית גילויי העריות ומה לא? בעצם, צר שסופוקלס לא חי בעידן הגלולה, ולפי לונדון אולי היינו נפטרים לא רק מאדיפוס המלך וצרותיו, אלא גם מן התסביך, המקרישים את "סוף ציטוט" לשאלות ותשובות בנוסח של עיתון נשים.

משפחה שכזאת

אורד ויגנייט: "הגאונית רתנה בר"

חיים לבקוב, פנסיונר, בן שבעים לערך, שייך עדיין לדור של אנשים צעירים: אולי זה סגנון הדיבור, ההופעה, ואולי מפני שלבקוב מתקשר אצלנו עם "ילקוט הכזבים", שתשתתפיו נותרים צעירים תמיד. אם כי, הוא עצמו "שכיכב" ב"ילקוט הכזבים", אומר, שכיום כבר לא מבינים את הבדיחות והזמזור של אז; ועדיין, רוחו של זה מרחפת מעלינו, ולבקוב שומר על רוח הנעורים של אותם הימים. הוא גם מספר־סיפורים מבטן ומלידה. ואכן מרותקים אל האיש ואל הסיפורים (ב"זה הזמן", יום ב'). מלבד בדיחות, הסתופף חיימקה לבקוב, במחיצתם של אנשים שהפכו כבר לאגדה. אחד מהם הוא צ'. אורד ויגנייט, מפקדו, בפלוגות הלילה. עליו הוא אומר ש"הגאונית רתנה בר". הוא חי את התנ"ך, מספר לבקוב, והתנ"ך היה לחם חוקו היומי; בישראלים הצעירים של אז, שלהם תחת פיקודו, ראה ממשיכים לגיבורי התנ"ך.

סיפורו של חיימקה לבקוב הוא גם סיפורה של משפחה שכזאת. הוא בן למייסדי יבנאל. אמו הגלתה לסיביר, ב־1905 וישבה שם, עם מהפכנים רוסים נודעים לשם. אביו חזר לכאן מטקסס, כאשר נוכח לדעת, דווקא ביום הכיפורים שאין יהודים סביבו, ולא שם מקומו. אביו גם סירב לקבל תגמולים ממשרד הביטחון לאחר שבנו נהרג במלחמת השחרור. קו אחד נמשך מ־48' ועד ל־73'. האם הזקנה אומרת לנכדתה, ששיכלה את בעלה במלחמת יום הכיפורים, "מה אתם בוכים, האם הוא מת בפוגרום?"; רוח אחרת נושבת מיבנאל שבגליל, אבל היא כבר אינה מגיעה עדינו.

מבקרים כוועדת חקירה

עודד קוטלר: כמו נאשם מול ועדת חקירה

איש אינו יודע עדיין מה יעלה בגורלו של פסטיבאל ירושלים, אבל לפי "גלריה" (יום ג'), יש כבר מי שמאבד את הפרופורציות הנכונות. והפעם אני מתכוונת למבקרים. הרי אין מי כמותי, המעריכה ומחשיבה את הביקורת, וזה גם מטה לחומי, אבל תפקידם של מבקרים לכתוב ביקורת לאחר האירועים, ותהיה זו חריפה וקטלנית; אבל למבקרים הישראלים נתחלפו תפקידיהם, והם גם מרוחזים ומביעים דעה נחרצת עוד לפני אירוע מסויים, וגם משמיעים את דעתם לאחריה; זאת שעה שבמקומות מתוקנים אחרים, מי שמרווה לפני אירוע, אינו זה שכותב ביקורת, וזו בחזקת חריגה מתחומה של האתיקה המקצועית.

ואכן, איש לא מינה את המבקרים (שוש וייץ, חנוך רון ורונית לנר) — שישמשו כוועדת חקירה, כאשר עודד קוטלר, כמנהלו של פסטיבאל ירושלים, הוא בחזקת נאשם, המחייב להרג דיר שירות מסוגו. מה גם, שכמו להסביר, ולהתנצל, למה ואיך בחר, כאשר למבקרים דעה סמכותית שונה בתכלית. אלא, למרבית הצער, לא הם נבחרו למנהלי פסטיבאל ירושלים — ועוד חזון למועד.

עודד קוטלר עצמו, אינו חש כנאשם, והוא הרי גם מכבב בתשדירי שירות לפסטיבאל, "גלריה" היא עבורו מעין תשדיר למבקרים רבים, גם לו אולי נתבלבלו התחומים, והבחישה הזו בקדירות רבות, נראית כבר לכולם כטבעית ומובנת מאליה. ואכן קוטלר יצא בשלום מן החקירה הצולבת, ובהחלט יוסיף להופיע בריא ושלם בתשדירי השירות; ועדיין הטונים הקפדניים־דיראקטיים של צוות המבקרים שהופיעו במין כובד ראש ורצינות תרבותית מאיימת — התחזה רושם, שלא הפסטיבאל מעניין אותם, אלא פרסומת עצמית, קצת מגוחך, קצת מעצבן, ולגמרי לא הכרחי.

מיני "חרות"

ממש לא ייאמן: בוועידת המפלגה הליבראלית החדשה, אנו צופים באישים, בעלי פנים מוכרות מאוד, מיושבים בדעתם, רבי הישגים, ההדורים בלבושם; אנשים טובים ושמרניים, שקצה נפשם הטוהרה, בליבראלית הרשמית, נוסח ישראל, ובאלה המתוחים כליבראלים, שזנחו את העקרונות הליבראליים האמיתיים, ופנו להכבים מפלגתיים — והנה הם כאן, מיישרים תנועה לליבראלית חדשה תקייה מסביבים, שכל כולה, טוהר מידות, ואמונה בעקרונות של ממש. הייתי אומרת ש"מכדר" לנו, מפלגה, שאין בה לא אינטרסים ולא אינטרסנטים מפלגתיים קטנוניים. והנה לפתע כמו אחזה רוח תזזית בליבראלים החדשים, ולנגד עינינו קמה לתחיה מיני ועידת "חרות"; צרחות, צעקות, חרפות, גידופים, איומים, הטחת האשמות קשות על זיופים בקלפיות; שפתיהבים קנתה לה שליטה על האנשים הטובים והיפים, וחסר היה רק בן דמותו הליבראלי של גסטון מלכה, לשבור שולחנות וכסאות. והללו עוד מקווים שיזכו ל־15 מנדטים מן הציבור; אם זו לא היתה בדיחה בסגנון מאוד ליבראלי, הם היו צריכים לבכות, ול־היעלם.

המכה והמוכה

הייתי רוצה להבין — ואולי במקרה זה יש מקום לפסיכולוגיה ולפסיכולוגים — מדוע מסכימים אנשים, מרצונם החופשי, לחשוף את עצמם בפומבי, ולדווח לקהל אנונימי — המעוניין בעצם בזיכוב הרכילותי בלבד — פרטי פרטים אינטימיים מחייהם; מה דוחף אותם ל"סטריפטיז" אשר כזה, אפילו עומדת ביסודו בעיה אנושית־חברתית? הפעם, אולי, אין צורך בפסיכולוגים, הדחיפה בא דווקא מצד נעמ"ת, שפתחה סדנה לגברים מכים, ולנשים מוכות.

כדי להמחיש לצופים את הישועה והאושר, בהשראת סדנת נעמ"ת, הגיע לאולפן "זה הזמן", זוג צעיר, ריקי ויעקב אולאי — הוא המכה, והיא המוכה. לקראת ההופעה הבלעדית, לבשו השניים את מחלצותיהם, הכינו את שיערותיהם שלהם בקפידה, כדי שלא לאכזב את המצפים ברמות נעמ"ת, והנה הם לפניכו בסיפור מזיל דמעות, של מכות וחורות ותשנות, גם לאחר ההבטחות של יעקב לחזור למוטב, וגם כאשר ריקי חזרה לזרועות בעלה מן המקלט לנשים מוכות, וחזרה אליו שוב, מוכה וחבולה. והנה כמו מן השמיים נחתה על השניים הסדנה הברוכה של נעמ"ת, ומאז, לפי עדותם, חל שינוי אמיתי בחייהם, "הם משוחחים ולא מכים". לא נותר לנו, אלא לקוות, שאושר זה אכן יימשך, והם לא יזדקקו שוב לסדנת נעמ"ת.

מכל מקום, הראיון ב"זה הזמן" נשא אופי של תשדיר שירות פיקנטי. מה גם שלאחר רוגה אותו בנעמ"ת בולמוס של פרסומת והיא יצאה בסדרה, מקורית ממש של תשדירי שירות, לא כולם בטעם טוב ומד־עודו. תשדירים שבוודאי גם עולים ממון רב.

כדי להשלים את התמונה האוטופית, אפשר היה לצפות שתופיע הגברת, האחראית למינה, ששמה הוכר פעמים רבות, בפני בני הזוג. אבל במקום הגברת, הופיעה דווקא מנכ"ל נעמ"ת, מאשה לובלסקי. שאמנם אינה אשה מוכה, אבל גם אינה מחמיצה הזדמנות לפרסומת אישית; ואם אין היא מופיעה כמו תנה המשפחתית, שסופה גירושין מאושרים, בחסות נעמ"ת, גם נשים מוכות אינן "גימיק" מבוטל, אם הן מאפשרות הופעה בתכנית יוקרתית בטלוויזיה. אמנם אני מעריכה נשים בעלות אמביציה, וגברת לובלסקי, אם אינני טועה, לא תסתפק בלהיות חכ"ית בכנסת הבאה, אלא היא נושאת עיניה לכסא בממשלה — אבל לשם כך אין צורך להלך על גופן של נשים מוכות.

מדיניות לא מחוסנת

אסירים: למדיניות ליבראלית פנים לכאן ולכאן

פרסים, ועוד פרס דוקומנטארי, עם קריינות מצועצעת ודראמטית, וגודש של מילים, במסגרת "מבט שני", על אסירים ומדיניות של ענישה בבתי־הסוהר. הם תמיד בעייתיים, ומציגים בפנינו דילמה. אמנם, אנחנו יכולים להזדהות עם "הטובים" הכלואים, בסרט מגמתי חד־משמעי, כמו "מאחורי הסורגים", אבל האמנות, שלא כמו המציאות, יכולה להרשות לעצמה התרפקות על סיטואציות שקריות, ומוגזמות בחלקן, גם מתוך כמיהה לשנות את פני המציאות.

לעומת זאת סרט דוקומנטארי, מוגבל פי כמה, והוא על פי הרוב אמביוואלנטי, ודומה שהוואראי לו הפעם, גדעון דרורי, אינו יכול להרשות לעצמו להופיע כשופט, אנטי־ליבראלי. מתברר גם, שמי שמבקר בבתי־הסוהר, אינו יכול שלא לחוש מעין אהדה, כלפי האנשים הנתונים בסיטואציה אנושית קיצונית, ובתת־תנאים, (בתי־הסוהר בישראל מצטיינים כידוע בתנאים גרועים ומשפילים).

האסירים מצידם מנסים גם הם לרכוש את אהדתנו. ראשית, רובם טוענים, שאין הם אשמים, והם יושבים בכלא על לא עוול בכפם; רובם כבולם מודים, שהם מתוסכלים; משתוקקים לחזור למוטב, ולשקם את עצמם, ואילו החברה האכזרית מתנכלת להם, דוחה, ומחזירה אותם היישר לזרועות הפשע. ובכל זאת, כיצד קורה ששלושה מתוך ארבעה אסירים, חוזרים לכלא. האם האשמה היא רק בחברה, או אולי הבעיה היא טבע לב האדם. אלא שאנו נוטים לדגול בגישה ליבראלית, וקשה לנו עד מאוד, לצפות באנשים הנתונים מאחורי הסורגים, וגדעון דרורי משחק על נימים אלה, והוא גם בוחר בכמה אסירים שלשונם שוטפת ורהוטה, והם כמעט ומשכנעים אותנו. (מן הראוי היה להבהיר, במה הם נאשמים, ועל מה הם יושבים).

למדיניות ליבראלית, פנים לכאן ולכאן; לעתים נעשות בהן קשר זה טעויות גורליות, כמו במקרה של צבי גורה אבל זה גם סימן שהחברה מקבלת עליה, ויש לאפשר לאסירים לעבוד, ללמוד, להיגמל מסמים, לצאת לחופשות, וכמובן ליהנות מתנאים משופרים יותר — אם כי עדיין קיים חשש מפני התוצאות — אפילו עודד גדעון דרורי את רוממנו.

מכתבים למערכת הארץ

מפיץ של הכבש

חמישה ימים אחרי יום הזיכרון לשואה כותב ב. מיכאל שהוא אינו מוכן להשלים עם "פולחן" הגבורה היהודית, לא רק שזהו כויה מסוכסכת שהמובאה לאחר מעשה, אלא שהוא גם פסולה כלל ועיקר כעיד. מה הוא הלקח העיקרי של מיכאל מהשואה? הנה: "לנו רק לקח אחד ללמוד מהשואה, לא כיצד נהפך מכבשים לנמרים, אלא כיצד לא נהפך לזאבים...לא בושה, אגב, להיות כבשים, הרבה תמיד כבשים".

מיכאל רן בתכנית לנוער על השואה שהוא מכנה "חידון שעשועים על השואה", ונותן דוגמא נלעגת על שאלה ותשובה מאותה תכנית: "כנה 3 מקרים של גבורים יהודים אשר פוצצו את עצמם תחת טנקים נאציים". ואז מעז מיכאל גם לנקוב בכלופת השמות יאנק מרלוסלאב, לייב גרינשפאן, ומתנסק יעקובוביץ, גיבורים יהודיים מ־וארשה, לודז' ומאיידנק. אם אמנם יצא ב. מיכאל מעניין זה, עם כל עצבותיו הלמות, יוכל באמת לטעון שסלם כבשים כמוהו.

חיים חסיד
רמת השרון

היכן מוסר הרגש היהודי

רק כארבעים שנה מפרידות בין חיינו היום במדינה יהודית חופשית, לבין שנות התופת תחת שלטון האדמים של חיית הפרא הנאצית — וכבר שכחנו פרשת אימים זו ומרכים אנו, ביום זיכרון זה, לשמוח, לצחוק ולכלות בבקיים — עד כדי כך שהיה הכרח לחוקק חוק בכדי למנוע התבזות זו של פרצופנו ואת אובדן צלם האלוהים. אבל גם החוק לא עזר ורק איומי המשטרה "לאכוף השנה באופן יסודי ומקיף את החוק ההתרעה הפומבית שניתנה על כך, וכמו כן גובה הקנסות (2500—3000 שקלים) הצפויים לעבריינים, הרתיעו את בעלי העסקים שבעבר נהגו להשאיר את עסקיהם פתוחים בערב יום הזיכרון" ("הארץ" 6.5).

בבושת פנים ובכאב לב שומר אני תוהה על הידרדרותו של מוסר הרגש היהודי והאנושי בחיי היישוב אחרי השואה. איך זה קרה איך היה זה יכול לקרות?

דוד רובנר
חיפה

רַכֶּבֶל

רַכֶּבֶל (ר' פתוחה, כ' דגושה וסגולה, ב' סגולה) הוא קרון, או מערכת קרונות, הנעים על גבי כבל מתוח בין שתי נקודות בשטח מסוים. והנה רבים טועים, או עדיין אינם יודעים את השם הנכון, האומרים בזיכוי נלעג: רַכְבָּל עם פתוחה, כ' שואית רפה, ב' קבוצה ודגושה. בן מבשה רת, קריין חדשות הצגה בטלוויזיה, כשאל את רבה של חיפה בקשר לפתיחת בתי קולנוע בליל שבת: "האם לא באתם לידי הסכם בעניין הַרַּכֶּבֶל" (7.5).

ברוך ששון
תל־אביב

"יש גבול" עברה את הגבול

קבוצת שוליים של שמאלנים קיצונים ששמה "יש גבול" פועלת להחלשת צה"ל, על ידי הסתת חיילים להתנגד לשרת במקומות שצה"ל קובע, ולדרוש במקום זה שירות במקומות שיציע "יש גבול".

אתמול הוזרמו שירות בלבנון, היום בחברון, ומחר ביפו או בצפת ומי יודע היכן עוד.

בימים אלה היה לקבוצת שוליים זו ההזמנה גם הכסף (מאיזה) לנהל את הקמפיה נגד צה"ל על ידי מודעה גדולה ויקרה בעתונות היומית. בארצות דמוקרטיות כישראל קובעים את הגבולות השלטונות המוסמכים. קבוצת שוליים כ"יש גבול" מנסה לעשות זאת בניגוד להנחיות של השלטונות וצה"ל. עכשיו עשתה הנהגה להקים גם לשכת יעוץ לחיילי מילואים "המתחבטים בשאלות חוקיות והמצפוניות הקשורות בשירותם המבצעי" ("הארץ" 14.5). עד היכן?

ארנולד מרגלית
חיפה

החינוך אשם

בנאמרו "עמלק, עמלקו לא זכר" ("הארץ" 9.5) כותב גדעון סאמט על "סוג מיוחד של סקלרוזה מהפכת הפוגעת קודם כל בצעירים". עלינו להאשים את כל הממשלות שהיו, שלא עשו די שהנוער שלנו יהיה בקי בתקופה הנאצית. ארבעים שנים עברו, וגדלו אצלנו ילדים בכל הגילים, ואלה שהם בני ארבעים אבל אינם יודעים על כך כמעט כאומה.

זליג מורינסון
תל־אביב

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה לניהול
בית הספר למוסמכים במינהל עסקים ע"ש ליאון רקנאטי
הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר
המרכז לניהול מערכות בריאות ע"ש קובנס
דיון בנושא
התפתחויות בניהול מערכות בריאות
בהשתתפות אורחים מהארץ ומחו"ל
ביום שני, י"ז אייר תשמ"ו, 26.5.86, ב־15.00 בבנין רקנאטי, אודיטוריום ליאון, קרית האוניברסיטה, רמת־אביב
הציבור מוזמן
כניסה דרך שער רמניסיאנו (4) ושער פרנקל (7)

מכללת לוינסקי לחינוך
מוסד אקדמי להכשרת מורים
טקס הענקת תארים ותעודות הוראה
במעמד שר החינוך והתרבות יצחק נבון
בטקס יוענק לראשונה התואר בוגר בהוראה B.Ed
וכן יחולקו תעודות הוראה למסיימי מחזור ס"ג של המכללה.
הטקס יתקיים ביום שלישי, ל"ג בעומר, י"ח באייר תשמ"ו, 27.5.1986, בשעה 16 בבנין המכללה, קרית החינוך, תל־אביב

האוניברסיטה העברית בירושלים
בית הספר לעבודה סוציאלית ע"ש פאול ברוואלד
הרשמה לתוכנית לימודים לתואר מוסמך בעבודה סוציאלית לשנה"ל תשמ"ז
נמשכת ההרשמה ללימודי התואר "מוסמך בעבודה סוציאלית" במגמות הבאות:
1. מחקר בעבודה הסוציאלית ובהגות חברתית.
2. מינהל שירותי רווחה.
3. ביתוח הפרקטיקה של העבודה הסוציאלית הישירה.
לתוכנית זכאים להתקבל בעלי תואר "בוגר" בעבודה סוציאלית, במדעי החברה, התהתגות ובחינוך. אשר ממוצע ציוניהם "טוב" ומעלה.
בוגרים במדעי החברה ובחינוך יידרשו ללמוד בתוכנית השלמה כשלב ראשון לקראת לימודי המוסמך. תוכנית ההשלמה כוללת קורסים עיוניים והכשרה מקצועית בהיקף של שלושה ימים בשבוע.
לבוגרים לעבודה סוציאלית מספר מוגבל של מלגות שתעזורנה לכיסוי שכר לימוד והוצאות מחיה.
פגישת מידע על התוכנית יתקיים ביום א' 8 ביוני 1986, שעה 15.00, חדר 530.
פרטים נוספים ניתן לקבל במזכירות התוכנית, חדר 516, ביה"ס לעבודה סוציאלית, הר הצופים, טלפון: 02-882188

NON-RESIDENT AMERICAN UNIVERSITY DEGREES
It is possible – it is honestly possible – to earn good, usable Bachelor's, Master's, Doctorates, even Law Degrees from recognized American universities, without ever going to America. The time involved can be quite short, and the cost surprisingly low. May I air mail you free information, without obligation? Dr. John Bear, 9301 N. Highway 1, Suite 941, Mendocino, CA 95460, U.S.A. Telephone: (707) 937-4226

כתיבה במכונה
תלמדו ב־12 שעות
שיטה עיוורת
בי"ס למסחר "רימון"
תל־אביב דיזנגוף 85
03-281985

אגד
קו 86 של אגד
לעלות בבת-ים, לרדת ברמת-אביב באוניברסיטה, ולחסוך זמן.

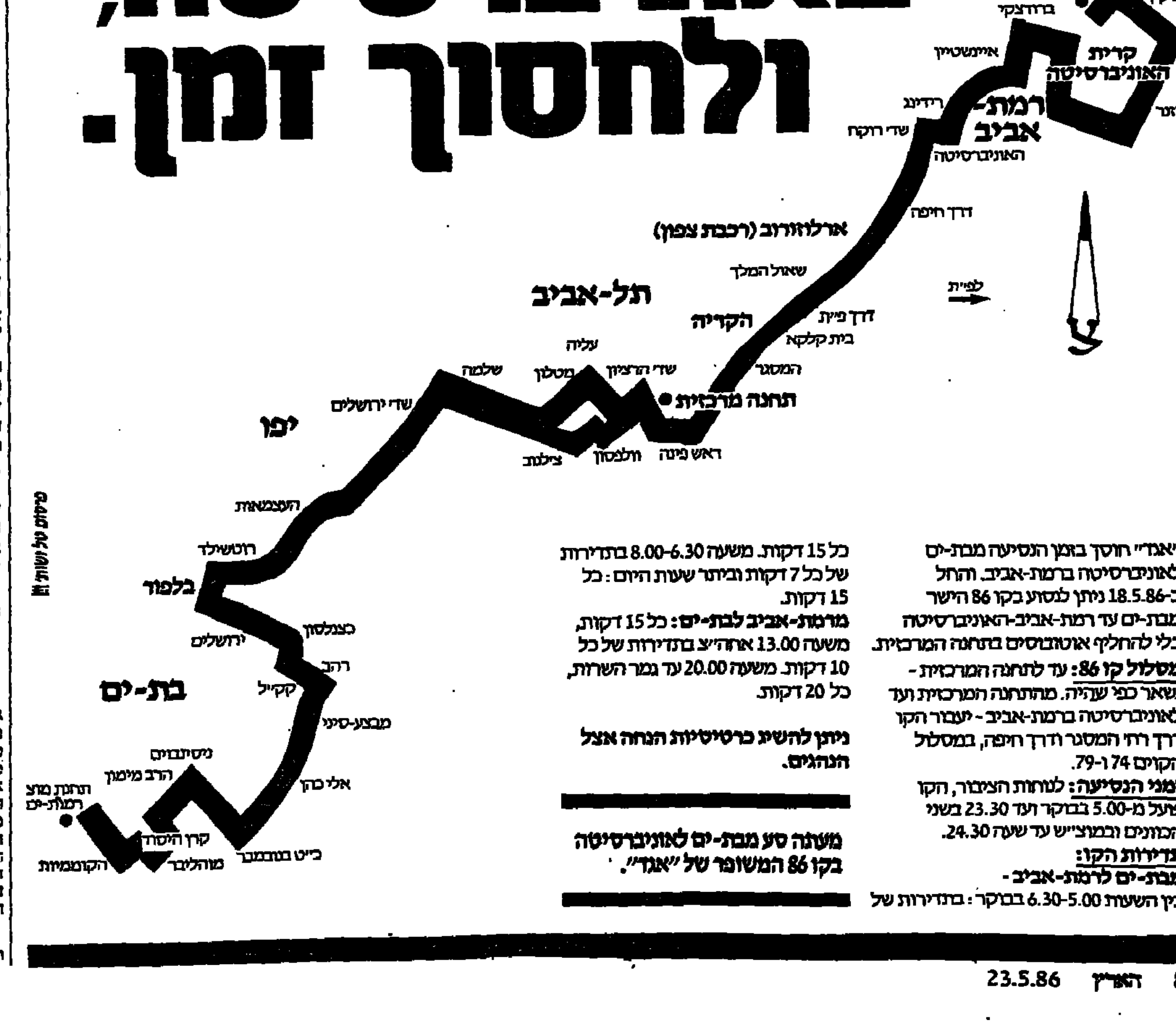

"אגד" חוסך בזמן הנסיעה מבת-ים לאוניברסיטה ברמת-אביב. והחל ב-18.5.86 ניתן לנסוע בקו 86 הישר מבת-ים עד רמת-אביב-האוניברסיטה בלי להחליף אוטובוסים בתחנה המרכזית.
מסלול קו 86: עד לתחנה המרכזית - נשאר כפי שהיה. מהתחנה המרכזית ועד לאוניברסיטה ברמת-אביב - יעבור הקו דרך רח' המסגר ודרך חיפה, במסלול הקוים 74 ו-79.
זמני הנסיעה: לנוחות הציבור, הקו פועל מ-5.00 בבוקר ועד 23.30 בשני הכוונים ובמוצ"ש עד שעה 24.30.
תדירות הקו:
מבת-ים לרמת-אביב -
בין השעות 6.30-5.00 בבוקר: בתדירות של כל 15 דקות. משעה 8.00-6.30 בתדירות של כל 7 דקות וביתר שעות היום: כל 15 דקות.
מרמת-אביב לבת-ים: כל 15 דקות, משעה 13.00 אחה"צ בתדירות של כל 10 דקות. משעה 20.00 עד גמר השרות, כל 20 דקות.
ניתן להשיג כרטיסיות הנחה אצל הנהגים.
מעתה סע מבת-ים לאוניברסיטה בקו 86 המשופר של "אגד".

הארץ

יום ב', ב' בתשרי, תשמ"ז
6 באוקטובר 1986

המערכת, ההנהלה, מחלקת המודעות, ההפצה והמנויים: תל-אביב, רחוב זלמן שוקן 21, טל' 824261 ת"ד 233 מיקוד 61001
ירושלים: רחוב ההבצלת 2, טל' 224245-6, ת"ד 275 מיקוד 91002
חיפה: רחוב מדראו 20, טל' 661166-8, ת"ד 5259 מיקוד 51052
המו"ל: הוצאת עתון הארץ בע"מ, רח' זלמן שוקן 21, תל-אביב
העורך: גרשם שוקן   עורך המשנה: מתי גולן
סגני עורך: משה חרדי, גדעון לוי
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ואינה מחוייבת בתוכנן
HA'ARETZ Daily Newspaper, Tel-Aviv, Israel – P.O.B 233, Tel. 824261

משהו נלמד בצ'רנוביל

למר גורבצ'וב אין מזל עם עניינים גרעיניים. עוד לא חלפה חצי שנה מאז נשרף אחד מתוך ארבעת הכורים הגרעיניים ליד העיירה האוקראינית צ'רנוביל, והנה קורה לו האסון השני. הפעם זה משהו נייד: צוללת גרעינית סובייטית בדלקה בלב ים ומוסיפה לבעור זה היום השני. ואם כי לסאורה הבעירה השנייה, כמו גם הראשונה בצ'רנוביל, מעוררת שאלות בעלות אופי טכני, יש לה, כמו לקודמתה באוקראינה, משמעות מדינית.

המשמעות היא זוהי הנגזרת מן הכשלון השני תוך חצי שנה בתחום הטכנולוגיה המתקדמת. יומרתה של האימפריה הסובייטית היא להיות מובילה בכל תחומי המדע והטכנולוגיה; את זאת היא חייבת לעצמה בתחרותה עם ארה"ב, וכן במאמציה להקרין עוצמה כלפי יתר ארצות העולם. ואף כי הכור שנשרף לא נבנה בעת שלטונו של מר גורבצ'וב וגם לא הצוללת הגרעינית (המדובר באונייה מן הדור הישן כבת 20), יאשימו אותו יריביו בצמרת המפלגה בכשלון הכפול כיוון שהאסונות קרו בעת היותו מספר 1 בבריה"מ.

עם בעיות וקשיים אלה יידרש מר גורבצ'וב להתמודד מעתה ואילך. עם בעייה אחת הוא כבר הספיק להתמודד. הכוונה ליחסי הציבור של בריה"מ, שהבטיחה לא מומן בטיחות ודיווח עדכני של אסונות גרעיניים. משהו נלמד בצ'רנוביל: נלמד, כי מוטב להודות בגלוי במה שאי-אפשר להסתיר. ואומנם, על הבעירה בצוללת הגיע לוואשינגטון דיווח פחות או יותר בו זמנית עם גילוי האונייה הבוערת בלב ים על-ידי מטוסי סיור אמריקאיים. בריה"מ כבר זכתה בשל כך בטפיחה מערבית על השכם: זה לא הרבה אך טוב יותר מלא כלום.

לגופו של עניין, אמנם בצוללת לא צריך להשפיע על מעמדו של גורבצ'וב מול נשיא ארה"ב, בפגישתם הקרובה ברייקיאוויק. אך מן הטעמים שהוזכרו לעיל המנהיג יוצא לדרך בקומה שפופה כלשהי. כיצד זה ישפיע על התוצאות בקרמלין-פיסגה, קשה לדעת, אך אנשים במערב, לרבות המכונים מקבלי החלטות, ימצאו בצוללת הבוערת סיבה נוספת להרהורים על איכותו ואמינותו של הפוטנציאל הצבאי הסובייטי.

חששות בצרפת מפני טרור ארמני

מאת יואב טוקר כתב "הארץ" בצרפת

פאריס (מיוחד ל"הארץ"). בעקבות מעצרם של 15 תושבים צרפתים ממוצא ארמני, איים אנשי "צבא השחרור הארמני" בהתנכלויות לשוק התנועה האזרחית של צרפת.

כוחות הביטחון הצרפתיים ביצעו בימים האחרונים את סדרת המעצרים בקרב מה שתואר כ"חוגים ארמניים קיצוניים", במסגרת חקירת גל הטרור האחרון בפאריס. על-פי אחת הידיעות, הסתייעו כוחות הביטחון הצרפתיים לצורך המעצרים והחקירות גם בבלש בכיר של אש"ף, שהגיע שלשום לצרפת.

להערכת המערך הביטחוני הצרפתי, הסתייעו הטרוריסטים המזרח תיכוניים, שהטמינו פצצות בפאריס, "בסיוע מקצועי לוגיסטי ואחר" מצד ארגוני טרור אחרים, בהם כנראה גם המחתרת הארמנית.

על פי אחת ההערכות של הבילון הצרפתי, עלולה עתה להתחדש סדרת התקפות הטרור, כאשר יוזמיה הראשיים יהיו טרוריסטים ארמנים.

מטמיני הפצצות בצרפת תבעו פעמים רבות במרוצת החודש האחרון את שחרורם מן הכלא הצרפתי של שלושה טרוריסטים: הלבנוני ג'ורג' איברהים עבדאללה (לו מיוחסים בין היתר מעורבות ברצח הדיפלומט הישראלי יעקב בר-סימנטוב), האיראני אניס נקאש (שניסה להתנקש לפני 5 שנים בחייו של מי שהיה ראש ממשלתו האחרון של השאה, שאפור באח'תיאר, הגולה בצרפת) והארמני וארוז'אן גארבידיאן (שהשתתף בתקיפת דוכני חברת התעופה הטורקית בנמל התעופה "אורלי").

סירוב לקלוט מטוסים צרפתיים

השבועון הצרפתי "ל'אקספרס" דיווח, כי על רקע אי-שביעות רצון מההיבטים הטכניים והביצועיים, מסרב חיל-האוויר של אבו-דאבי לקלוט לשורותיו 12 מטוסי קרב צרפתיים מתוחכמים מדגם "מיראז' 2000".

אשליית מצמיחים

הדיבורים על צמיחה כלכלית אינם מעשיים עכשיו. יש הישג בקיום היציבות: הישג זה מבטיח, כל עוד הוא נשמר, דעיכה נעימה של המשק הישראלי

מאת א. שוייצר

מה יכול להיות גברי יותר מלזכות בתואר "אומר ועושה", המבוקש במיוחד בקרב אנשי מדינה בעלי יומרות מנהיגות וכן, מבר שלת ישראל, זו השוטרת להוליך את ראשה בעוד שבוע. ראויה לתואר "אומרת ועושה את ההיפך", לפחות בכל הנוגע למדיניות הכלכלית. היא אומרת צמיחה והיא עושה יציבות — ושתי אלה, במצב העניינים הנוכחי, אינן עולות בקנה אחד. הדגש הוא על המלים, במצב העניינים הנוכחי במשק הישראלי — בנסיבות שבהן הוא פועל עכשיו.

הקיימות בפועל של היציבות איננה טעונה הוכחה. עם ישראל הפך לקהילה של מתגייסים: מתמודד יישאר נמוך, או יעלה בקצב אטי, מנהלת הממשלה מדיניות, שבאופן בלתי נמנע מקרינה צריכה ובנייה; ספק לצורך של מלאים עסקיים, במיוחד מלאים הנרכשים בדולרים. ההשפעה הפסיכולוגית של בולמוס הצריכה על ציפיות הציבור המעשיות מאוד על דחיות המטבע, שחיות מוכרות מהמהמוכיות קודמות. ואם לשפוט על פי מראית העין, יש קודמות של אמת בקביעה האומרת, ששבנו לימי אירוע העליזים, במהדורה משופרת, תודות ליציבות המחירים.

הכל מדברים בה

עד כאן המעשים. הדיבורים לעומת זאת, מעלים על נס את הצמיחה, אותו תהליך שחדל לאפיין את המשק הישראלי מאז סוף שנות ה-60. דיבורים אלה התחיל פרס לפני כמה שנה, ונתקבל, בדין הספר קוות, לגופו של עניין מכאן הבשורה כי המלל אינו אלא כיסוי לפירעון המבוקש מקופת הממשלה, של מלל-בונה ורומנטיה. מכאן, בין חיים נאמנים הכל על צמיחה, מרי מיד עד נסים, עד מודעי ועד גד יעקבי. אך מעשים אין: שיעורי הצמיחה בפועל נשארים בגדר של טעות סטטיסטית מותרת. למציאות זו סיבות אחרות ששתיים מהן ראויות לאיזכור. אחת, סטרוקטורלית, הנוגעת בלתי נשלטת. הבנייה והתעשיות הנלוות אליה, הגיעו לידי רוויה, מאחר והאוכלוסיה איננה גדלה. התעשיות שמשווקות לחו"ל, מתקשות — לבד מתעשיית היהלומים — להזזיב את הדירות, מאחר ואווירת העסקים בארצות חוץ איננה נוחה. הדבר אמור באופן מיוחד לגבי שווקים לאלקטרוניקה יצואנית: בתום תקופת התרחבות סוערת, ניכרת בשווקים אלה האטה, ואפילו נסיגה.

בחזרה לימי אירוע העליזים?

מיתון בו זמני בשני הקצוות, בתעשיית של אתמול ובתעשיית העתיד, לא יכול אלא לתת את אותותיו במשק הישראלי, הנמצא בדריכה במקום. אפשר, שבעתיד יחול שינוי בשוקי חוץ אבל עלייה גדולה, על המשתמע מכבה בינם לפעילות הקשורה בבנייה, לא נראית באופק. אם יהיה שינוי בשוק האלקטרוניקה היצואנית, אפשר שישפר דיווח גם לספקיה הישראלים. ואולם, זה חזון למועד. לפי שעה ובאופן קונקרטי, מסיסמת הנואם של הרפורמה הכלכלית לשנת 1985, נשארת תקפה רק היציבות.

דעיכה נעימה

עד כה לא סבלה ישראל מן התקדמות בדרך להבראה חלקית: הודות לנפילת מחירי חומרי הגלם וחומרים אנרגטיים בשוקי העולם, ולא פחות, בזכות הסיוע המוגבר שהגיע אלינו מארה"ב, אין ביטוי ביתרות המטבע לעומס שמימון בצריכה ובניית המלאים מטילות עלינו. אך זה מצב שעלול להלוף. הדיבורים המינימליסטים על צמיחה באמצעות יצוא מעידים על מודעות לקשיים הצפויים. אך אין בהם מענה לשאלה מה תעשה הממשלה למען השמירה על הרזרבות, אם התאוששות בשוקי היצוא הישראלי תפגר אחרי הרעב למוצרי יבוא ולבנייה הספקולטיבית של מלאים.

יש המציעים כמענה כבר עכשיו, הגדלת שיעור הסבסוד ליצוא. אולם זו איננה תשובה, בין בשל הגבלות תקציביות, ובין בגלל הקושי שבהאכלת הקהילה האירופית וארה"ב בסיפורים הבאים להוכיח, כי הסבסוד (האסור על פי הסכמות בין לאומיות מחייבות) איננו אלא אחיזת עיניים של מרמבי הישראלים. ולמה שנחתור ה"ר לקיום לחץ קבוע ותמידי על המשק הפנימי, אין ביקוש לא בציבור ולא בממשלת ישראל. קיום יציבות (מאזן היצוא סביר) על ידי הידוק החגורה, כפי שהוכר בעשה במחצית השנייה של 1985, נחשב בישראל למעשה הרפתקני, שאין לשוב עליו.

למרבה המזל, לא נמצא עד כה, מי שיציע צמיחה על ידי הרחבה מלאכותית של השוק הפנימי, כנראה הודות למחות הממיה, כי דרך זו מובילה בחזרה לאינפלציה מהירה. ומאחר והיציבות היא לפי שעה, עוד עלינו, הרי מנסה הממשלה לקיים אותה בשיטות הד-רגולציה: הדיבורים על צמיחה אינם אלא אלא ניעור בעיקר לעידוד עצמי. עד עתה, ומן הסתם עוד חודשים מספר, לא מורגש הצורך להחליף את המרשם. וכיוון שכך, נמשיך לחיות בתנאי עסקים מלאה מדי במונחי עלויות יצור תחרותיות, בתנאי אינפלציה שנתית בשיעור 20 אחוזים ועם רזרבות מטבע השוקעות לאט. הכלום מי יכול להציע דעיכה נעימה יותר?

שינוי: חשבון נפש וקלפי

הברירה של "שינוי" היא בין השפעה שולית על פעולת הממשל, לבין הצטרפות ליוסי שריד ויאיר צבן במלונת כלבי-השמירה הצפופה ממילא של האופוזיציה

מאת עקיבא אלדד

שינוי: מאזן של "פאשלות" והישגים

כאשר החליטה "שינוי" להצטרף לממשלת האחדות, היה ידוע לחברי ההנהגה מי יעמוד ב-25 באוקטובר 1986 בראש הממשלה הלא-אפשרית היחידה שאפשר לכונן לנוכח תוצאות הבחירות. אף על פי כן מתחבטת עתה מפלגה זו בדבר המשך דרכה הפוליטית, כאילו הרוטציה היא עוד "פרשה" שהתפוצצה לפתע ומצריכה אותה לחשבון נפש ערכי.

אין כאן אלא שיקול אמוציונאלי או אלקטוראלי המדריך כנראה את רוב חברי ההנהגה להסתלק מממשלה בראשותו של יצחק שמיר מהליכוד. "שינוי" משוחררת מחשבון הכיס של חברותה בממשלה: אין מאחוריה ציבור בוחרים מוגדר סקטוריאלית התובע ממנה את ליטרת הבשר במונחי שקלים ומשרות. בניגוד לאגודת ישראל, למשל, שחשבון ההקצבות לישיבות מסייע לה לשכוח את המפלה בנושא "מיהו יהודי", אין ל"שינוי" מוסדות ומנגנון שהצורך לקיימם מכופף את האידיאולוגיה.

"שינוי" יכולה איפוא להרשות לעצמה לערוך מאזן ביניים גם של מימוש הערכים שחרתה על דגלה בשנתיים האחרונות מול סיכויי מימוש מספסלי האופוזיציה. את חשבון הקלפי קשה לערוך עתה, מכיון שהסקרים מלמדים על יציבות (שני אחוזים לערך) מאז הבחירות לכנסת. תומכי הפרישה יאמרו שהבוחר של "שינוי" לא יעבור בשתיקה על ישיבה בממשלה תחת שרביטו של הקיצוני-הלאומי שמיר. המשך השותפות בקואליציה עם אריאל שרון יכביד על המעלני "שינוי" להציג את עצמם במערכה הבאה כמגיני הדמוקרטיה ושלטון החוק.

אין זו מפלגה המציעה את עצמה כאלטרנטיבה למפלגות השלטון. "שינוי" מתהדרת באיזור הבחירה המצומצם המשתרע בין שולי מפלגת העבודה לבין ר"ץ ומפ"ם. מאידך גיסא, אם תפרוש כבר עתה, יקשה על נבחרי "שינוי" להוכיח לבוחריהם את הישגי ישיבתם בממשלת האחדות במחצית הראשונה של חייה. ויש כאן עוד צד. המון ישכיח גם את ה"פאשלות" שהם בלעו במרוצת אותן שנתיים. כדאי להציג אותם על הנייר אלה מול אלה, אף אם קשה לספוד ולבחון אם סך הכל ההישגים גדול מסכום ה"פאשלות" או להיפך.

תרומתה העיקרית של "שינוי" לממשלה היתה דווקא בתחום הכלכלי. השר אמנון רובינשטיין שימש לשון מאזניים בוועדת השרים לכלכלה והתייצב פעמים מספר לצד שרי הליכוד בהתנגדותם להורמת כסף ממשלתי שלא לצורך. אף על פי שנמנה עם מחנה העבודה, יזם רובינשטיין או הצטרף ליוזמות מחנה הליכוד שכוונתן היתה הקטנת מעורבות הממשלה במשק (צמצום סובסידיות ומסים, מכירת קרקעות המדינה, שינויים בחוק הגנת הדייר, מכירת "אתא"). רובינשטיין עמד בראש המאבק ליישום הפיק האישי בדו"ח בייסקי עד תומו ולמינוי מקצוען — הפרופ' מיכאל ברונו — לנגיד בנק ישראל. שר התקשורת, יישם במשרדו את עקרון עידוד התחרות וצמצום הביורוקרטיה. הוא הפך את משרד התקשורת ממשרד הבולים למנגנון השולט על חברות העוסקות בתמסורת לזכיינים, רשות הטלוויזיה בכבלים, חברה שחקים את משדרי "קול אמריקה", ובאחרונה אישרה הממשלה את בבת עינה של "שינוי" — הערוץ השני. בפינאלה הזה הצליח רובינשטיין לממש (מותנה עדיין באישור הכנסת) את העיקרון ש"שינוי" חרתה על דגלה — חיסול המונופול האנטי-דמוקרטי של רשות השידור. במפלגה הקטנה שלו הורה שר התקשורת הלכה בנושא שוויון זכויות: טלפון לכל רוחש, גם לערבים (בסיוה, למשל, המצויות ב-36 קווים, מתקינה עתה "בזק" לא פחות מ-1600 קווי טלפון). המוסלמים, הדרוזים והנוצרים זכו אפילו לבולים לציון ימי חגם. מופק ספר טלפונים בערבית. אחת לשלוש שנים אף "שינוי" השטחים וזכו להיגע ישיר לארץ ולחו"ל באמצעות מרכזות חדישות. סקר שערך תנך סמית מלמד, כי 66.4 אחוזים מהציבור סבורים שר' רובינשטיין הצליח, לפחות חלקית, בתפקידו — וזה לא מעט כששוקים בטלפונים ובממשלה מבוגבים. אפילו ח"כ תופיק טובי מצא כמה מלים טובות בדיון על פעולות משרד התקשורת. באגף ההישגים ראוי להוכיר את תרומתו החשובה של רובינשטיין להצעת החוק הממשלתית בעניין הגזענות ולהחלטה ההיסטורית-יחסית בעניין המכללה התורתונית.

ואחרי כל זה, ברור לגמרי ש"שינוי" לא תיבחן על פי אמות מידה של הצלחות שר התקשורת לשתול טלפון ציבורי תחת כל עץ רענן ואף לשפר את ניסוח חוק הגזענות. מתחריה הראשיים על השמאל (המדיני) — ר"ץ ומפ"ם — יזכירו לה את ישיבתה בממשלה שהמשיכה את הסיפוח הזוחל על ידי התיישבות של 20 אלף יהודים בגדה המערבית (12 אלף מהם בבעלה ארוחים), והרחבת מערכת הכבישים ותשתית נוספת להתנחלויות. "שינוי" לא הצליחה לגייס את העבודה להצבעה בעד הקמת ועדת חקירה לאירועי מלחמת לבנון. היא נכשלה במאבקה למען ועדת חקירה בפרשת השב"כ ונרשמה כמפלגה שהיתה שותפה לחנינת אנשים שהודו בעבירות פליליות חמורות. החקירה המשטרתית נגד עבריינים הגונים היא נדמה הרשה בשלטון החוק — ציפור נפשה של "שינוי".

"שינוי" איננה מפלגת שלטון ולכן היא פטורה מגמישות אידאולוגית בנושאים עקרוניים. כאשר מפלגת העבודה מתפשרת, היא יכולה לתרץ זאת בטענה שהאלטרנטיבה — ממשלה צרה של הליכוד או תוהו ובוהו — גרועה הרבה יותר. הברירה של "שינוי" היא בין השפעה שולית של מפלגה זעירה על פעולות הממשל, לבין תחרות עם יוסי שריד ויאיר צבן על השטח הצר במלונת כלבי השמירה של העבודה. זה מה שעמד בפני "שינוי" לפני שנתיים וזה מה שעומד היום. הפתעות מרעישות לא אירעו בין ראשית הקדנציה פרס לבין ראשית הספירה לשמיר.

לעצור את גל האלימות

צריכת סמים ואלכוהול מערערת את בטחון החיים בחברה הישראלית

מאת עוזי בנזימן

עשרים שנה לאחר שארצות הברית — מדינת המופת שאנחנו אוהבים לחקות — החלה לחוש את תוצאותיה המכאיבות של פילוסופיית המתירנות הבלתי-מוגבלת, גילתה אותה גם מדינת ישראל. בשמם של עקרונות נעלים כאמת, כחופש הפרט וזכות האדם למימוש עצמי, ועקב מדיניות חברתית מוטעית, שלא נתנה את הדעת לאורח החיים של שכבות האוכלוסיה המתקיימות בתנאי-מצוקה קשים — פלשה לחוף יומיום כאמריקה אלימות לארמוסגת השתולה על סדר יומו של האדם הקטן. הבדיקה של תבאייחים קשים, שהלידו עבדי יינות, ושל יצור ערכים ודרשים שעיקרם על כללי התנהגות קודמים, הוליד מציאות מבולבלת שבה הכל מותר.

לכאורה, אין קשר בין אופנת המעשי פשע לבין מתירנות. אבות המתירנות האמריקאית טענו, בצדק, כי הכפייה שתבעו לקבוע של הפרט לנהל את חייו כמו שאינה קשורה מבחינה לנטיקה בקוממת העבריינות. מקורות הפשע טענו במידה רבה של צדק, בעוני, בתנאי-חיים קשים, בתסכול, ולא בעובדה שהעניק לגיטימציה לחירותו של הפרט לקיים בביתו את אורח החיים שבו בחר. המתירנות, אמרו, אין פירושה חירות לפשוע בגלות אלא החופש לקיים אורח חיים שבו בחר הפרט.

אלא שהמציאות, התברר, מורכבת יותר. בשמם של עיקרי חופש נעלים, שביכולתו לפרט לקיים אורח חיים

בהתפצו, השלימה החברה האמריקאית עם התופעות הבלתי-נמנעות של השימוש בסמים. מי מהליבראלים הנאמנים העזו לצאת בפומבי נגד זכותו של אדם לצרוך בביתו סמים; מי העז לפגוע בחופש הבחירה של הפרט לנהל את חייו מבעד לערפילי המריחואנה וכשעבר בבד המתמכרים לסמים מסוכנים יותר, היה קשה להתמודד באופן רעיוני עם התופעה זו — שהרי מי מוסמך להורות לפרט מה יהיה הרכב הסמים שלא יאמר אל קרבו?

בדיעבד, ידוע כי השימוש המפוזר בסמים נהפך לגורם הראשון במעלה בהתפשטות ואליפות העבריינות בארצות-הברית. מעשי פשע אבודים ביותר, העבריינות הנוראה בשער התופעה בגלל השימוש בסמים. ארצות-הברית זוהה בפשעים מסמרי-שיער, שלא ידעה קודם לכן: חטיפות ילדים, רצח קשישים, התעללויות מיניות. במקרים רבים נגרמו פשעים אלה על-ידי צרכני סמים אם בשעה שהיו נתונים להשפעתו של החומר ולא ידעו בדיוק מה הם מעוללים ואם משום שנזקקו באופן נואש לכסף כדי לרכוש את הסם. הפשע לא היה עוד חיזיון נדיר אלא הפך יומיומי שבו חש האמריקאי המצוי בכל רגע של חייו. הוא החל לפחד, להישמר לנפשו, לצפות לרע בכל פינת רחוב. העיר נעשתה הזירה מרכזית של חייו, וכך, בהתפתחות לא-מתוכננת של עיקרון נכון ביסודו, שלא השמו לו גבולות, נהפכו החיים בארצות-הברית להוויה שיש עמה מועקה רבה.

החברה האמריקאית מנסה עתה להתעשת. תפוצת הסמים היתה לתופעה המבקת-כל והגיעה לממדים כאלה, שנעשתה בעיני הממשל לנושא לאומי ראשון במעלה. גם אירופה המערבית עושה עתה חשבון נפש כשהיא מתבוננת בהשתאות בתוצאותיה ההרסניות של מגיפת הסמים שיובאה אליה מאמריקה הגדולה ופשתה בתוכה.

ישראל איננה מפגרת, כמובן, אחרי [illegible] החברה הישראלית ומנהיגיה מגיבים על תופעה זו באותה אדישות השלמה שבהגו החברה האמריקאית ומדינות מערב אירופה. מקורותיה של תגובת הייאוש הישראלית — בהלורדות דומה לזה שאפף את ארצות הברית: התגלות לעיקרון המתירנות הבלתי-מופרעת, השלמה עם היעדרם של כלי-התמודדות ממלכתיים עם הבעיה, ועשיית צעדי התגוננות בלבד: הישראלי של היום יודע אף הוא, ממש כמו האמריקאי של עשרים השנים האחרונות, שהוא חשוף למעשי פשע ולעימותים אלימים כל רגע של יומו.

ההשלמה הזו מקוממת. היתרון היחסי שהיה לאיכות-החיים שלנו על-פני זו של ארצות-הברית (ושל אחרות ממדינות אירופה המערבית) נשמט והולך. בשבועות האחרונים מתרגלת העין לקרוא מדי יום ביומו על אשה הרשה: שליפות סכינים בין בני נוער. מה שהתחיל כמקרה פריג בדיסקוטק תל-אביבי נהפך לחזיון נפרץ בכל חלקי הארץ. החברה ומנהיגיה מקבלים את ההתפתחות כדבר מובן מאליו. כפי שהתרגלנו להכאת קשישים, לאלימות מינית גלויה והולכת, לפריצות הרחוב. הציבור מסתפק בתגובת התגוננות: הוא מסתגר ומחפש דרכים להקטין את הסיכון שלו עם מקורי-צרות. הוא הרין בחזיון הנפרץ של שתיית משקאות משכרים, שבו ממלאים בני נוער וצעירים תפקיד גדל והולך. אין צורך בחוש נבואה מפותח, כדי לדעת שבתוך שנים אחדות ייהפך האלכוהוליזם בישראל לתופעה שממדיה אינם שונים מן המקובל בארצות-הברית ובאירופה המערבית.

אין פתרונות קלים להתפתחויות אלה. מה שבטוח — התעלמות מהן איננה תגובה נבונה. בשמה של המתירנות אין מרימים קול נגד הרגלי השתייה וצריכת הסמים של הפרט. כאשר הרגלים אלה מתי-פתחים לעבריינות המגעת בחברה — מאוחר מדי להיאבק בהם. החברה מסתפקת בהוספת מנעולים על דלתות הבתים והבציר קשישים במכשירי אזעקה אישיים.

נכון יותר להתמודד עם התופעה בטרם נהפכה למכת מדינה. נכון יותר להבהיר מורש כללי מותר ואסור ולא להתבטל להלוטין בפני עקרון המתירנות והפרת הגבולות. נכון יותר להנחיל לצרכני הסמים והמשקאות המשכרים הצעירים את הלקחים המרים שמפיקות בימים אלה ממש ארצות-הברית, בריטניה, צרפת וגרמניה. נכון יותר להציב מורש סולם-ערכים שבו השימוש בסמים ובאלכוהול הוא תופעה פסולה ולא עניין לגיטימי כמו עישון. עד שנואשים מהסיכוי לעצור את המגיפה, מוטב להתעשת ולנסות להיאבק בה. הארוין הסלוד-זיה, מורים, הורים, צה"ל, משטרה הם גורמים חזקים דיים לנסות לפחות ליצור נורמה חדשה, או מוטב לחזור לנורמות קודמות. בני כל שכבות האוכלוסיה מתנהגים בימים בשוויאון או באולם קונצרטים. יש משהו ביימוי של מנורות אלה ובאווירה שהם משרים, המכתיב כללי-התנהגות מסוימים, החלים באווירה פלא על הכל ומחייבים את הכל.

ללמדנו שקביעת נורמות מועילה לפעמים; צריך רק לדעת אילו נורמות לבחור.

השתיקה המוזרה של ישראל

ישראל לא טרחה להכחיש את תאורי הבלהה המתפרסמים בדו"ח אמנסטי, על היחס לאסירים בשטחים ובדרום-לבנון

מאת שאול זדקא

לונדון

משהו קרה למהירות התגובה הישראלית: בספטמבר יצא אמנסטי, הארגון הבינלאומי לזכויות האדם, בסדרה של האשמות חריפות נגד ישראל. הוא טען כי ישראל מענה באכזריות את אסיריה הערבים, מונעת מהם זכויות בסיסיות, מדי זיקה בהם בניגוד לחוק, מגלה אותם מעבר לגבול ומסכלת כל ניסיון להוציא את האמת לאור.

בימים כתיקונם היו האשמות אלה, נכונות או כוזבות, מעוררות גלי מחאה בממסד הישראלי. שגרירויות ישראל ברחבי העולם היו מגויסות להדפת המשמיצים ומסמכים המוכיחים את ההיפך הגמור היו מוצגים על כל בימה בינלאומית. הפעם, כאשר הטענות היו חמורות פי כמה מאשר בעבר, נהגה ירושלים אדישות מוחלטת, כאילו העניין אינו נוגע לה כלל.

חוסר התגובה כלפי ההאשמות החמורות עורר את הרושם כי מבכר השלימה המדינה עם היותה, אולי על-פי בחירתה, חלק לא-נפרד מן העולם השלישי. קהות החושים הזו תירה בחלל האוויר סימני שאלה רבים ועד היום נותר אמנסטי ללא תשובותיו המיוחלות. אך אפשר שלשתיקה המעיקה היה הסבר אחר: ההאשמות לא היו חסרות בסיס ולא היו רחוקות מן האמת, ואפילו מכונת ההסברה הישראלית לא יכלה לכסות את גרועה של המציאות העגומה. אשר על כן, פרט לתגובה לא-רשמית של שמעון פרס בניו-יורק, החליטה הממשלה להניח לכלבים לנבוח והשיירה תישאר במקומה.

המסמך המרשיע של אמנסטי נגע לנעשה בשטחים ולנעשה ברצועת הביטחון של דרום-לבנון. כדי לתאר את מנת חלקם של כמה מן האסירים הפוליטיים בגדה וברצועה, בחר הארגון להעלות את עניינו של עדנאן מנסור ראבּם כמודל לאופן ההתנהגות של כוחות צה"ל בשטחים. על-פי המסמך, ראבּם הוכה בכל חלקי גופו, נחקר כאשר עיניו מכוסות וידיו כפותות ונשימתו מופרעת פעם בפעם בהכאות מגוונות. חוקריו הביאו סביב לצווארו שני שקים בעודו שוכב על הרצפה ועל-פי עדותו, הותר לו לנשום רק לצורך מתן תשובות שהיו צריכות כמובן לכלול הודאות בהאשמות המיוחסות.

דייוויד לאולאק, מראשי אמנסטי, אמר לי כי הארגון פנה חודשים רבים לפני פרסום הממצאים, וביקש תגובה ישראלית, אבל כבר הישראלי של קו הטלפון נשמע צמצמוף ארוך ותו לא. "רק אחרי שהתברר לנו כי לא נזכה בתשובה, החלטנו להעניק פומבי לכל העניין".

מריבות שקריות והמוחיבות מסכות

חמור שבעתיים היה הדו"ח על המתרחש בין כותלי כלא חיאם ברצועת הבטחון, שם, לדברי הארגון, מוחזקים כ-200 אסירים, ביניהם נערים, נשים זקנות, רובם לבנונים ומיעוטם פלשתינאים. רבים מהם מוחזקים למעלה משנה ללא משפט או כתב-אשמה ואחרים עושים שם שבועות אחדים לצורכי חקירה בלבד. אמנסטי אף עושה כנפיים לדיווחים שאנשים מן הכלואים שם מוחזקים כבני-ערובה, אם כדי לשכנעם לשתף פעולה עם צה"ל או צד"ל, או כדי לסחוט מהם מידע אפשרי. כולם כאחד, מציינת הסקירה, אינם מובאים לפני שופט, אינם יכולים לערער על גורלם ומנועים מליצור קשר עם עורך-דין.

עדותו של אחד האסירים, אשר שוחרר כבר מכלא חיאם, מזעזעת למדי. על-פי המסמך, בששת הימים שהיה נתון במעצר, הוא נחקר כשידיו קשורות מאחורי גבו וראשו נתון בתוך שק שחור. לדבריו, הוא הוכה בכל חלקי גופו באגרופים ובכבל חשמלי, הופשט מכל בגדיו, הועמד תחת מקלחות קרות ושוכב בזרמי חשמל. עוד הוסיף, כי אלקטרודות הוכנסו לכל חלקי גופו וגם אבר מינו לא ניצל מן הגזירה. מכות ההלם היו מגוונות, לעתים הן דיכאו אותו קלות, לעתים הן השליכו אותו מן הכיסא. אחר-כך נקשר אל קורה ברגליו למשך כמה שעות ובמצב זה בעטו בו, היכו אותו וטבלו את גופו במים קרים. אם אין די בכל אלה, שער חזהו נמרט, פטמותיו נמעכו וסיגריות כובו על גופו.

במשך אותו שבוע, כמעט לא ישן, מחמת הכאב בשל הקור ובשל צעקות האסירים האחרים. לבסוף נלקח לבית-חולים במרג' עיון, שם טיפלו בו רופאים ישראלים. המענים היו אנשי המליציה, אך הם קיבלו את הוראותיהם משני ישראלים שנכחו במקום והשתתפו בפעולת החקירה. אמנסטי מציין: "כל האסירים טענו כי הישראלים הם שחקרו ואנשי צד"ל הם שהתעסקו על הטיפול הפיסי".

יתכן שכל סיפורי הבלהות האלה הם פרי דמיונם הפורה של המספרים, אשר מצאו אוזן קשבת בקרב ראשי הארגון הלונדוני. אבל ישראל לא טרחה להכחיש את קיומם, לפחות לא לפני הארגון. לאולאק אומר כי שנה שלמה המתין לתשובה מירושלים והיא בוששה לבוא.

הדיפלומטים הישראלים טוענים כי הביורוקרטיה הצה"לית הידועה היא המונעת ממשרד החוץ לקבל תשובות מהירות ואמינות מן הדרגים הצבאיים המתאימים. אלה מסוגלים גם לעכב את תשובותיהם ללא סיבה, ולעתים, הצורך לדווח לדרג הפוליטי נראה להם כממסד שיש להתעלם ממנו. בכל מקרה, גם הם אינם מתרגשים יתר על המידה מן הדו"ח ומהשפעתו של ישראל בשוק המוניטין העולמיים. "בכלל", אמר לי דיפלומט אחד, "נראה אתי אמנסטי כתב משהו נגד בריטניה".

לירות על מנת להרוג

בעבור שבועיים בדיוק, כתב הארגון משהו נגד בריטניה. מבחינות רבות, זה משהו חמור אף יותר מן האצבע המאשימה שהופנתה כלפי ישראל. כוחות הביטחון הבריטים באירלנד הצפונית, מאשר בדו"ח, מבצעים מדיניות של "לירות על-מנת להרוג". במלים אחרות: הם "מוציאים להורג" על אחרים החשודים כטרור ומחסלים אותם במקום, כחלק מפעולת-מנע שנועדה להקדים תרופה למכה. בארבע השנים האחרונות, הרגו החיילים 34 אזרחים, 18 מהם לא-חמושים. השלטונות טענו כי רובם היו מעורבים בפעולות הטרור של המחתרת הקתולית, אך אמנסטי התעניינה יותר בעובדה שקציני משטרה התערבו בחקירות הפנימיות שנעשו אחרי כל הרג, טשטשו עובדות, עיכבו המצאת תוכנות ופיברקו עדויות. כאשר ניסה אחד הקצינים לנהל חקירה משלו, פוטר מעבודתו והוז שתלו בו כמה קושות שריצים, להבאיש את ריחו.

כמו בדו"ח הישראלי, גם כאן ביקש הארגון חקירה בלתי-תלויה. הבריטים אינם יודעים כמי שהגיב עליהם מוסר זה, ובניגוד לישראל של אנגרנט ומה, הם קברו את מסקנות הוועדה שחקרה את נסיבות הפלישה הארגנטינית לאיי פוקלנד עמוק-עמוק בתוך ארכיוני הצבא והממשלה. התנגדותם לחקירה עצמאית באירלנד הצפונית לא הפתיעה איש, אך הם טרחו לפחות לכבוד כבוד בארגון, שבעיני רבים בארץ נחשב לאגודה של יפי-נפש ותמימי עולם, כאילו היה "צבא הישע". תום קינג, השר הבריטי לענייני אירלנד הצפונית, כתב להם בתשובתו, כי הוא מאמין שהמשטרה היא הערכאה המתאימה ביותר לחקור את כרוזות הצבא ואת המשטרה.

דברי קינג מעוררים כמובן חיוך. אך הם נתקבלו בתימוכיה של ראש הממשלה, מרגרט תאצ'ר. השניים אף הכחישו את האשמה כי מדובר בסדרה של מעשי הרג מתוכננים ושיטתיים. גם אמנסטי אינו נותן לטענותיו פתוח-פה מלא. כמו בכלא חיאם, גם באירלנד הצפונית, הוא מביא את האשמות לידיעת הנוגעים בדבר ומבקש הסבר משכנע, אם לא חקירה ממצה.

התעסקותו של הארגון במצב זכויות האדם בשתי מדינות אלה, המתעמתות עם הטרור הערבי והאירי, צריכה לסלק ממחשבתנו אותו ולהתמיד את האמונה הפראנואית, כי התנועות הרגילות בעקרונות המתאגיים באו לעולם אך ורק כדי לגנות את מדינת היהודים. מסרו השנתי של אמנסטי מלא טענות ברימון על כל מדינה. מעשי טבח בסין ובאינדונזיה, הוצאות להורג בפקיסטן ובסרי-לנקה, אישפוזם של מתנגדים פוליטיים בברית-המועצות, תליות סיטוניות באיראן, בלוב, בעיראק ובסוריה, כל אלה הפכו מכבר לשגרת חיים יומיומית בדפי הכרוניקה העולמית. האם מבקשת ישראל להצטרף לאותה רשימה, רק כדי שתהפוך אף היא לחלק משגרה שגרתית?

مطابقة للأصل

התחקיר המלא של ה"סאנדיי טיימס":

"נתגלו סודות הנשק האטומי של ישראל"

סודותיו של מפעל תת-קרקעי העוסק בייצור כלי-נשק הגרעיניים של ישראל, נחשפו על-ידי צוות תחקיר של "סאנדיי טיימס".

המפעל, החבוי במדבר הנגב, מייצר ראשי-נפץ אטומיים זה 20 שנה. עכשיו כמעט ודאי שהוא החל לייצר כלי-נשק תרמו-גרעיניים, שעוצמתם מסוגלת להרוס ערים שלמות.

מידע על יכולתה של ישראל לייצר את פצצת האטום נבע מעדותו של מרדכי ועננו, ישראלי

ציוגליים של ישראל הצליחו עד כה להדוף את התקפות הערביות, קינן מאז ומתמיד החשד בלב, שהישראלים יהיו מעוניינים בכלי-נשק של "אידבריירה", כדי להתגונן. לא יהיה לישראל כל קושי להטיל את פצצות הגרעין שלה על כל אחת ממדינות ערב השכנות.

השמועה הטענה, אם כי מעולם לא ניתנה לה הוכחה, שכאשר היתה סכנה שמא תובס ישראל במלחמת יום הכיפורים, ב-1973, לאחר המתקפה המצרית הפתאומית, נתנה

מית, ומטרתה לעשות ניסויים באנרגיה גרעינית. שמה הרשמי הוא קריה למחקר גרעיני, או קמ"ג. העולם מכיר אותה בשם דימונה, וזה זמן רב חשבו שזה בית-החרושת הישראלי לייצור הפצצה הגרעינית.

דימונה היא נוה-מדבר של דקלים ובטון, שמגיעים אליה מכביש באר שבע-סדום. איש אינו רשאי להתקרב אל דימונה יותר מקו הכביש הזה, בלי אישור ביטחוני. קומץ הצלמים שעקפו את הפטרולים הצליחו לצלם תצלום מטושטש ממכ־

זה את סודות ישראל מלוויינים כדלשים ומממבקרי-גרעין זרים. מעל לפני הקרקע, המבנה הוא מה שהישראלים אומרים עליו: תחנת כוח גרעינית ניסיונית. רשויות ביון, מדענים ועיתונאים ניסו זה שנים להוכיח שאין זה כך. אבל את כולם בלמה שאלת-מפתח אחת: היכן הטכנולוגיה שיכולה להסב מחקר גרעיני לצורכי שלום, לבית-חרושת לפצצות? מכון 2 מספק את התשובה.

קירות כוזבים בקומה הראשונה שמעל פני הקרקע מסתירים את מעליות השירות המורידות אנשים וחומרים אל שש קומות תת-קרקעיות. שם מיוצרים הרכיבים בשביל כלי-הנשק הגרעיניים, ומעוצבים לראשי-נפץ.

בשנת 1977 החל מרדכי ועננו לעבוד במכון 2. הוא יהודי מרוקאי בן 31, יליד ה-13 באוקטובר 1954. הוא נולד במאראקש, שם היתה להוריו חנות קטנה. ב-1963, עקב אווירה אנטי-יהודית גואה, עלתה המשפחה לישראל והשתקעה בבאר-שבע. אחרי שלוש שנות שירות חובה בצבא, שבהן הגיע לדרגת סמל

ראשון ביחידת חיל-ההנדסה ברמת הגולן, נרשם ועננו לאוניברסיטת תל-אביב אך נכשל בשתי בחינות. בתום שנת הלימודים הראשונה, בנטייה לפיסיקה, חזר הביתה.

בקיץ 1976 ראה מודעות ביקוש לטכנאים-מתלמדים בדימונה. במקרה פגש ידיד שכבר עבד בקמ"ג. ועננו קיבל טופס-בקשה במשרדי קמ"ג בבאר-שבע, ליד תחנת האוטובוסים, בכביש הראשי לתל-אביב.

בראיון הראשון עם אנשי הביטחון, נשאל ועננו אם יש לו עבר פלילי, אם הוא משתמש בסמים, אם הוא שותה משקאות חריפים, ומה שאיפותיו הפוליטיות. כעבור חודש, הגיע אליו מכתב קבלה.

הוא התקבל לעבודה בנובמבר 1976 — במקרה, באותו חודש שבו עשו 13 סטודנטים אמריקאים סיור-לימודים בישראל. ולא ניתן להם לבקר בדימונה.

ועננו לא נלקח מיד לתשלובת בלב המדבר. הוא נשלח לקורס בוק בפיסיקה, כימיה, מתימטיקה ואנגלית. הוא עמד בבחינות-הקבלה בקלות, ביחד עם 39 מתוך 45 המועמדים. בינואר 1977, בתחילה פברואר נסע ועננו באוטובוס לדימונה.

בביקור הראשון נלקחו העובדים החדשים לבית-ספר בתוך התשלובת. שם חתמו על התחייבות לשמירת סודיות. אחר-כך, קיבל ועננו את אישור-הביטחון שלו, מספר 9657-8. הוא נמצא כשיר מבחינה בריאותית ועבר עוד קורס, בהכשרת מדען ושמו פרחי, בפיסיקה גרעינית אלמנטרית ובכימיה גרעינית, עם דגש על פלוטוניום, אורניום וחומרים רדיו-אקטיביים.

אחר-כך קיבל ועננו עוד אישור-ביטחון, מספר 320, לכניסה למכון 2, וגם תא (מספר 5) עם מנעול פרטי. העובדים החדשים קיבלו 10 שבועות להכרת מכון 2. בסוף יוני, בשלמה הכשרתם ההתחלתית, והם חגגו זאת במסיבה.

היתה תקלה אחת בשלב זה. ועננו נקרא לשירות מילואים בן חודש ימים, אך מסתבר שבמלה טעות. כאשר נודע היכן הוא עובד, שוחרר מיד. בשובו למכון 2, נאמר לו כי יעבוד במשמרת הלילה, מאחת עשרה ועד שמונה בבוקר.

ועננו עבר בבחינה של ועדה בת שלושה חברים (מהנדס, אחד המנהלים בדימונה, ומומחה לטיפול בחומרים רדיו-אקטיביים). ב-7 באוגוסט 1977 הוא התייצב ליום העבודה המלא הראשון שלו, כמפעיל במשמרת הלילה. זו היתה התחלת עבודה בת תשע שנים כטכנאי גרעין במבנה התת-קרקעי של מכון 2.

דימונה נבנתה בחשאיות על-ידי צרפת בין 1957 ל-1964. בתחילה טענה ישראל שזה בית-חרושת לטקסטיל. ב-1960 צילם מטוס-ביון אמריקאי מדגם יו-2, בפעם הראשונה, את המיתקן הזה, וג'ון קנדי, נשיא ארה"ב, אילץ את ראש ממשלת ישראל, דוד בן-גוריון, לאפשר למדענים אמריקאים לבקר דרך קבע בדימונה כדי לוודא שהמטרה האמיתית של דימונה תישאר מחקר גרעיני לצורכי שלום. ביקורים אלה איפשרו ליורשו של קנדי, לינדון ג'ונסון, להצהיר בפומבי כי דימונה היא אכן כור גרעיני לצורכי שלום.

הנשיא דה-גול חיזק זאת באומרו כי צרפת לא סיפקה לישראל את הטכנולוגיה שהיה בה כדי להסב את דימונה למיתקן שממנו "באחד הימים יוכל לצאת כלי-נשק אטומיים".

אך מעולם לא קיבלו הבריות את ההודעות הרשמיות. זה זמן רב חשדו, אך מעולם לא ניתן לכך אישור רשמי, כי ישראל השתמשה בדימונה לייצור חומרים לבניית נשק אטומי פשוט. אבל הניסיונות הרבים שנעשו, בדרך ההשערה והניחוש, להסיר את הלוט מעל דימונה, נכשלו תמיד. הפירסומים השונים נסמכו על מקורות לא-מזוהים, ולא הצליחו להסביר כיצד משיגה ישראל את החומרים והבקיעים הנחוצים לכלי-נשק גרעיניים.

פצצות אטום מיוצרות מאורניום 235 או מפלוטוניום. אבל ייצורו של אורניום 235 דורש מיתקן הפרדה גזית ענק. פלוטוניום אפשר לייצר במיתקן הפרדה קומפאקטי.

פלוטוניום הוא תוצר-לוואי של התהליך הגרעיני. אשר בדגמים מסוימים של כורים, כמו זה של דימונה, מחייב את הפרדתו ממטילי הדלק של האורניום לאחר שנאכלו בליבת הכור. בכלי-נשק גרעיניים מתוחכמים, די בשניים וחצי ק"ג של פלוטוניום לבניית פצצה.

צרפת טענה תמיד, כי לא סיפקה לישראל את הטכנולוגיה להפרדת פלוטוניום, אשר היתה סברה כי נשמרה אך ורק בידי המעצמות הגרעיניות ארה"ב, בריה"מ, צרפת ובריטניה, ובאחרונה גם סין. משום כך, הסיקו רוב המומחים, שישראל — תודות למומחיות ולתושייה של מדעניה — הצליחה להפיק רק כמויות קטנות של פלוטוניום, על-ידי יישום תהליכים פחות יעילים.

ביקורי הפיקוח בדימונה נפסקו ב-1969, אחרי שמדענים אמריקאים התלוננו כי שלטונות ישראל לא שיתפו עמם פעולה. אך הם לא ראו מעולם ראיות שיש בדימונה מיתקן להפרדת פלוטוניום, הנחוץ להסבת מיתקן מחקר רגיל לבית-חרושת משמעותי לפצצות אטומיות.

במקרה הטוב ביותר, סוכנות הביון המרכזית האמריקאית (הסי-איי-איי) הסיקה שאולי יש לישראל מלאי של פלוטוניום שנצטבר במשך 22 השנים האחרונות, ודי בו לבניית 10 ובוודאי לא יותר מ-20 פצצות אטום פרימיטיביות, דומות לפצצה בת 20 הקילוטון שהוטלה על נאגאסאקי ב-1945. אומדן זה מבוסס על הכמות הגדולה ביותר של פלוטוניום שניתן להפיק בלי טכנולוגיית הפרדה מתוחכמת.

ההערכה המקובלת היתה, שאמנם יש לישראל תבנית לבניית כלי-נשק אטומיים, אבל היא עדיין נמצאת בשלב התחלתי. חשדות דומים הועלו בנוגע למדינות אחרות, כמו ארגנטינה, הודו, פאקיסטן ודרום-אפריקה.

אבל עדותו של מרדכי ועננו, שנבדקה על-ידי מומחי גרעין גדולים משני עברי האוקיינוס האטלנטי, מלמדת כי אחד הסודות הבלתי-שמורים ביותר בעולם הוא, למעשה, אחד הסודות המבוססים ביותר של הבאה. ישראל רחוקה מלהיות ננס גרעיני. העדות מלמדת, שצריך היום להחשיב את ישראל כמעצמה גרעינית גדולה, השישית סביב השולחן בליגה האטומית. עם מצבור בן 100 כלי-נשק גרעיניים, לכל הפחות, עם רכיבים ויכולת לבנות פצצת אטום, נייטרון ומימן.

כאשר פועלי-בניין צרפתים החלו לעבוד בנגב בשנת 1957, הם כרו מכתש בעומק 25 מטר בחול. במכתש זה הם טמנו את מכון 2, הבונקר התת-קרקעי בן שש הקומות, שמעליו נבנו שתי קומות תמימות. הקירות הכוזבים נבנו כדי להסתיר מעיני המפקחים האמריקאים את מעליות-השירות, היורדות לקומות התת-קרקעיות. כאשר נשלמה בניית הקליפה, התקינו מהנדסים ומדענים צרפתים את הטכנולוגיה שדה-גול טען כי צרפת מנעה מישראל. עמיתיו של ועננו, הוותיקים ממנו בדימונה, סיפרו לו סיפורים על הצרפתים שעבדו לצדם.

שש הקומות התת-קרקעיות של מכון 2 נחלקות ליחידות-ייצור מבוצרות. גם יש אולם-תצוגה, שבו אישים חשובים המקבלים את אישורו האישי של ראש-הממשלה, וקצינים בכירים ביותר, מקבלים תדריך על "מיבצע הסוסות". לדברי ועננו, זה שם הצופן שנתנה ישראל לתכניתה הנועזה ביותר לבניית מצבה גרעינית.

בחדר זה יש דגמים של מיתקנים אטומיים ויש מפת-קיר של מכון 2. בדרך כלל, העובדים רשאים לשוטט במכון בשעות המשמרות הארוכות והמייגעות. ועננו נהג לשוטט במכון כאשר עמיתיו היו משחקים קנאסטה.

הוא עבד — או ביקר — ב-13 יחידות-ייצור של מכון 2, יחידה 10, מפריד-העמסה בקומת-הקרקע. לכאן היו מגיעות משאיות אשר נשאו את 100 המוטות הגדולים ו-40 המוטות הקטנים של דלק-אורניום מליבת הכור. ענוק גדול מקשר בין הקומה הראשונה, שהיא קומת שירות, דרך קומה שנייה, הכוללת בעיקר את חדר-הבקרה של המפעל, אל יחידה 11 שבקומה השלישית.

כאן מסירים בתהליך כימי את ציפוי האלומיניום ממטילי דלק-האורניום המכילים את הפלוטוניום, שהוא תוצר-לוואי של פעולת הכור. כאשר מסירים את הציפוי, משקלו של האורניום 650 ק"ג ושובלים אותו בחומצה ניטרית. מחממים אותה ל-109 מעלות צלסיוס במשך 30 שעות, כדי להמיס את האורניום.

בשלב זה, תכולת האורניום היא 450 גרם לליטר, והוא מועבר בצנרת-ואקום אל יחידות 12 עד 22 — מרכז הטיפול העיקרי. מרכז זה גדול כל-כך שהוא תופס אולם-ייצור ענק, המתנשא מקומה ארבע עד קומה שתיים. בתהליך זה מטופל הנוזל כדי לסלק ממנו את הרדיו-אקטיביות, ומוסיפים לו תמהיל של חומר ממיס ומים. בשלב זה, הפלוטוניום המתערבב במים מופרד מן האורניום, המתערבב בחומר הממיס.

התחכום וההיקף של כושרה של ישראל בייצור נשק גרעיני, כפי שנתגלו על-ידי צוות התחקיר של "סאנדיי טיימס", מבהירים כי ישראל היא היום מעצמה גרעינית גדולה. קיומה, לנוכח תבוסה קונוונציונאלית, נראה מובטח, משום שאין מדינה ערבית שתדמה לה בעוצמה גרעינית.

בן 31 שעבד כטכנאי גרעין במשך קרוב לעשר שנים במכון 2 — בונקר תת-קרקעי סודי ביותר, שנבנה לספק את הרכיבים החיוניים הנחוצים לייצור כלי-נשק בדימונה, מכון המחקר הגרעיני הישראלי.

עדותו של ועננו הפתיעה מומחים לנשק גרעיני, שצוות-התחקיר של "סאנדיי טיימס" פנה אליהם בבקשה לאמת את דיוקה, משום שהיא מלמדת כי ישראל מחזיקה לא רק בפצצת האטום — בזאת חשדו מכבר — אלא שהיא נעשתה מעצמה גרעינית גדולה.

עדותו של ועננו, והתצלומים שסיפק, שנבחנו ביסודיות על-ידי מומחי גרעין משני עברי האוקיינוס האטלנטי, מלמדים כי ישראל

ראש הממשלה דאז, גולדה מאיר, פקודה להעביר את ראשי-הנפץ הגרעיניים אל בסיסי חיל-האוויר.

מדי בוקר, בשעה שבע, צי של 40 אוטובוסים כחולים-לבנים רוחש בכביש המדברי החוצה את הנגב. בריחוק חמישה-עשר ק"מ מדימונה, פונים האוטובוסים ימינה אל כביש צדדי ועוצרים בריחוק כשלושת רבעי הקילומטר ליד מחסום צבאי. חיילים עושים בדיקה חפוזה של אישורי-הביטחון, והאוטובוסים ממשיכים בדרכם. כעבור שלושה קילומטרים, בלב המדבר, הם עוצרים ליד שלט "עצור", שם נעשית ביקורת ביטחון קפדנית יותר.

גדר מחושמלת מכתרת את המיתקן הסודי ביותר של ישראל. פעמי־

נית מהירה, גובים סכומים מופלגים תמורת תצלומיהם הנדירים.

האוטובוסים מדגם וולוו עושים את הדרך שלוש פעמים ביום, בשעות 7:30 בבוקר, 3:30 אחר-הצהריים ו-11:30 בלילה. הם מובילים 2700 מדענים, טכנאים ואנשי מנהלה. הסודיות מחייבת שאנשים רבים לא יידעו על מעשי עמיתיהם. העונש על הדלפת סודות הוא 15 שנות מאסר.

יש 10 מכונים בדימונה. מכון 1 הוא הכור הגרעיני, מבנה בעל כיפה כסופה בקוטר 20 מטר. במכון 4 טובלים את הפסולת הרדיו-אקטיבית בזפת האורזים אותה בחביות הקבורות במדבר. אבל רק קומץ של 150 עובדים ראשים

ישראל עברה את היכולת לייצר פצצות גרעיניות קטנות, "מוחקות-פרוורים", והשיגה יכולת של "מחיקת ערים".

פיתחה את הטכניקות המתוחכמות והסודיות ביותר הדרושות לבניית מחסן-נשק גרעיני אדיר. הם מאשרים, שישראל היא היום המדינה השישית בעוצמתה בעולם אחרי ארצות-הברית, ברית-המועצות, בריטניה, צרפת וסין, וכי יכולתה עולה בהרבה על זו של מדינות כהודו ופאקיסטן.

ישראל מפעילה את בית-החרושת הסודי שלה זה יותר מעשרים שנה, והיא הסתירה את מיתקן הפרדת הפלוטוניום שלה מלווייני-ביון ומביקורי-פיקוח שעשו בה גורמים עצמאיים בשנות השישים, בהטמינה אותו עמוק באדמה.

המיתקן מצויד בטכנולוגיה צרפתית להפקת פלוטוניום, שהסבה את דימונה ממרכז מחקר אזרחי למיתקן לייצור פצצות. מעריכים שבמיתקן זה מפיקים כ-40 ק"ג פלוטוניום בשנה, די הצורך לבניית 10 פצצות. בשש השנים שעברו הוסיפה ישראל ציוד לייצור רכיבים לבניית פצצות תרמו-גרעיניות.

מדעני הגרעין שבהם נועץ "סאנדיי טיימס" משוכנעים כי יש אמת בעדותו של ועננו. הם חישבו ומצאו, שמחסן הנשק הגרעיני של ישראל מונה לפחות 100 ואולי 200 כלי-נשק גרעיניים בעלי עוצמת-הרס שונה.

מדענים אלה כוללים את תיאודור טיילור, אחד המומחים הגדולים בעולם לנשק גרעיני. מורו היה רוברט אופנהיימר, אבי פצצת האטום, והוא עבד על תכנון פצצת האטום האמריקאית הראשונה. אחר-כך עמד בראש תבנית הבדיקה של נשק גרעיני בפנטאגון.

הד"ר טיילור בדק בשבוע שעבר את התצלומים שצילם ועננו בתוך דימונה ואת תעתיק עדותו. הוא אמר: "אין עוד ספק, שישראל היא היום, והיתה בעשור האחרון, מעצמה גרעינית מלאה. תבנית הנשק הגרעיני הישראלית הרבה יותר מתקדמת מזו שתוארה מכל דיווח או השערה הידועים לי".

הוא הוסיף ואמר, שעדותו של ועננו מלמדת כי ישראל מסוגלת לייצר 10 פצצות גרעיניות בשנה, שהן הרבה יותר קטנות, קלות ויעילות מאשר הדגמים הראשונים שנוצרו על-ידי ארה"ב, בריה"מ, בריטניה, צרפת או סין.

מדען אחר, שאישר את העדות שגבה צוות התחקיר של "סאנדיי טיימס", הוא הד"ר פרנק ברנבי, פיסיקאי גרעין שעבד באולדרמסטון, מכון המחקר הגרעיני הבריטי בברקשייר, ופרש באחרונה מהנהלת המכון השוודי לחקר השלום, המפקח על תפוצת הנשק הגרעיני בעולם.

"כמדען גרעין", אמר ברנבי, "היה ברור לי כי הפרטים שהוא נתן לי היו מדויקים מבחינה מדעית. הראו בבירור שלא זו בלבד שהוא עבד על התהליכים האלה, אלא שהוא ידע את פרטי הטכניקות. הפרטים שמסר מאשרים את כמויות הפלוטוניום המיוצרות שם".

ועננו אומר שלמרות אמצעי-הביטחון, הוא הצליח להכניס מצלמה למכון 2. צוות התחקיר תיחקר אותו במשך ארבעה שבועות והזמין את ברנבי לראיין את ועננו בניסיון למצוא פגמים מדעיים בעדותו. "עדותו משכנעת לגמרי", סיכם ברנבי.

את הערכותיהם של טיילור וברנבי אישרו מדעני גרעין בכירים אחרים, שראו את התצלומים ואת העדות המפורטת. מאחר שהם עובדים בעמדות רגישות בתעשיית האנרגיה האטומית הבריטית, ובייצור נשק גרעיני, הם ביקשו להישאר בעילום שם.

ישראל סירבה להגיב על העדות. אך היא אישרה כי ועננו עבד בוועדה הישראלית לאנרגיה אטומית בדימונה. הוא פוטר בנובמבר שעבר יחד עם 180 עובדים אחרים בדימונה, במסגרת הקיצוצים התקציביים. אנשי ביטחון התמלאו דאגה לנוכח קשריו הפוליטיים המתהדקים של ועננו עם סטודנטים ערבים מן הגדה המערבית, במסגרת לימודיו במדעי-הרוח באוניברסיטת בן-גוריון בבאר-שבע.

ישראל היא מדינה קטנה, מכותרת על-ידי מדינות ערביות עוינות, שכבר נשבעו שוב ושוב להשמיד את ישראל ולהשליך את הישראלים לים. אף-על-פי שהכוחות הקונב־

המתחם נגרף במרקטה כדי לגלות מיד טביעות-רגליים של מסיגי-גבול, ולהזהיר על כך מיד לפטרולים רגליים ומוטסים במטרקים. עמדות-תצפית נמצאות על הגבעות הסמוכות. סוללות טילים נכונו להפיל כל מטוס שיתעה אל תוך המרחב האווירי — כפי שגילה טייס ישראלי אחד, במחיר חייו, בשנת 1967.

רשמית, דימונה מנוהלת על-ידי הוועדה הישראלית לאנרגיה אטומית

לעבור את דלתות המיתקן הסודי ביותר בדימונה — מכון 2.

מבחוץ נראה המקום כבניין בטון מחוספס, חסר חלונות, בגובה שתי קומות וגודלו 25 מטר על 65 מטר בקירוב. אפשר לחשוב שזה מחסן ומבנה-משרדים שמעטים להשתמש בו. שני פרטים מעידים, שאין זה כך: הקירות עבים לעמוד בפני הפצצה, ומגדל-מעלית מתנשא על הגג ונראה מיותר בבניין כה נמוך. זה שלושים שנה הסתיר גוש בטון

בתקופה שבה עבד ועננו בתחום זה, ייצרה איפוא ישראל כמות פלוטוניום מספקת למאה פצצות גרעיניות בנות 20 קילוטון לפחות, שכל אחת מהן שקולה כנגד הפצצה שהוטלה על נאגאסאקי. על-ידי יישום תכנון מתוחכם הדורש כמויות פלוטוניום קטנות יותר, עשויה כמות זו להספיק לבניית 200 פצצות גרעיניות.

כאשר שואבים את התערובת החוצה מגרם הטיפול העיקרי, תכולה היא 300 מיליגרם פלוטוניום לליטר.

ביחידה 31 הנוזל מרוכז עוד יותר, לשני גרמים לליטר, והוא נשלח ליחידה 33, שם שואבים אותו למכלים בני 20 ליטר ומחממים אותו ביחד עם כימיקלים שונים, ביניהם פרוקסיד מימני, במשך ארבע שעות. אחרי צינון במשך שמונה שעות, מערבבים אותו בכימיקלים אחרים, הגורמים לאבקה להתגבש בגושים. מייבשים את הגושים האלה, יוצרים "עוגה" של פלוטוניום ואופים אותה ביחידה 34.

תהליך האפייה מרכז את המתכת לכפתור נקי שמשקלו 130 גרם. תשעה כפתורי פלוטוניום מיוצרים מדי שבוע. 117 ק"ג לשבוע במשך 34 שבועות בשנה, שבהם עוסל תהליך זה (המיתקן נסגר למשך ארבעה חודשים לתיקונים ולתחזוקה). התוצר הסופי השנתי של תהליך ההפרדה הזה הוא כ-40 ק"ג פלוטוניום בשנה, שהם כערך פי-שישה מן ההערכות המפליגות ביותר על יכולתה של ישראל להפיק פלוטוניום.

בנוסף על כך, הקימה ישראל והפעילה עוד יחידות בין השנים 1980 ו-1982, לצד מפעל הפרדת הפלוטוניום המבוקר מאותו חדר-בקרה.

מטילי ליתיום ולומיניום המוקרנים בכור, מפיקים את הטריטיום כתוצר-לוואי. כאשר מחממים זאת ביחידה 93 ל-625 מעלות צלסיוס, המטילים מותכים ומפיקים טריטיום.

ביחידה 95, שנבנתה לצד מפעל הטיפול הראשי בעל שלוש הקומות, בפיר-מעלית שחדלו להשתמש בו, מופרד ליתיום 6.

כל הרכיבים האלה, הפלוטוניום, ליתיום 6, טריטיום ודיאוטריום, מועברים אל אגף אחר בקומה ארבע, ששם-הצופן שלו ממ2 — מטלורגיה מכון 2. שם מעבבים מחומרי-הגלם את הרכיבים החדשים לפצצות הגרעין.

התהליכים שתוארו למעלה הם תקציר משוכתב בלשון שווה לכל נפש, פחות או יותר, של התיאורים המפורטים, שיעורי הריכוז, מידות, טמפרטורות ונתונים מדעיים אחרים.

(סוף בעמוד 8)

התחכום וההיקף של כושרה של ישראל בייצור נשק גרעיני, כפי שנתגלו על-ידי צוות התחקיר של "סאנדיי טיימס", מבהירים כי ישראל היא היום מעצמה גרעינית גדולה. קיומה, לנוכח תבוסה קונוונציונאלית, נראה מובטח, משום שאין מדינה ערבית שתדמה לה בעוצמה גרעינית.

ועננו לא טען מעולם כי ראה פצצה מוגמרת, ומעולם לא טען כי היה ברשותו ידע מיוחד על הרכיבים המדויקים. הוא אומר, שהרכיבים הוצאו מדימונה בזמנים קצובים, בצי שמור של משאיות ומכוניות שכורות, אל מקום לא-ידוע בחיפה.

צוות הכותבים: פיטר הוני־אם, רובין מורגן, מקס פריאנגל, רוזינה הובמטר, פיטר וילשר וורלי וילשר

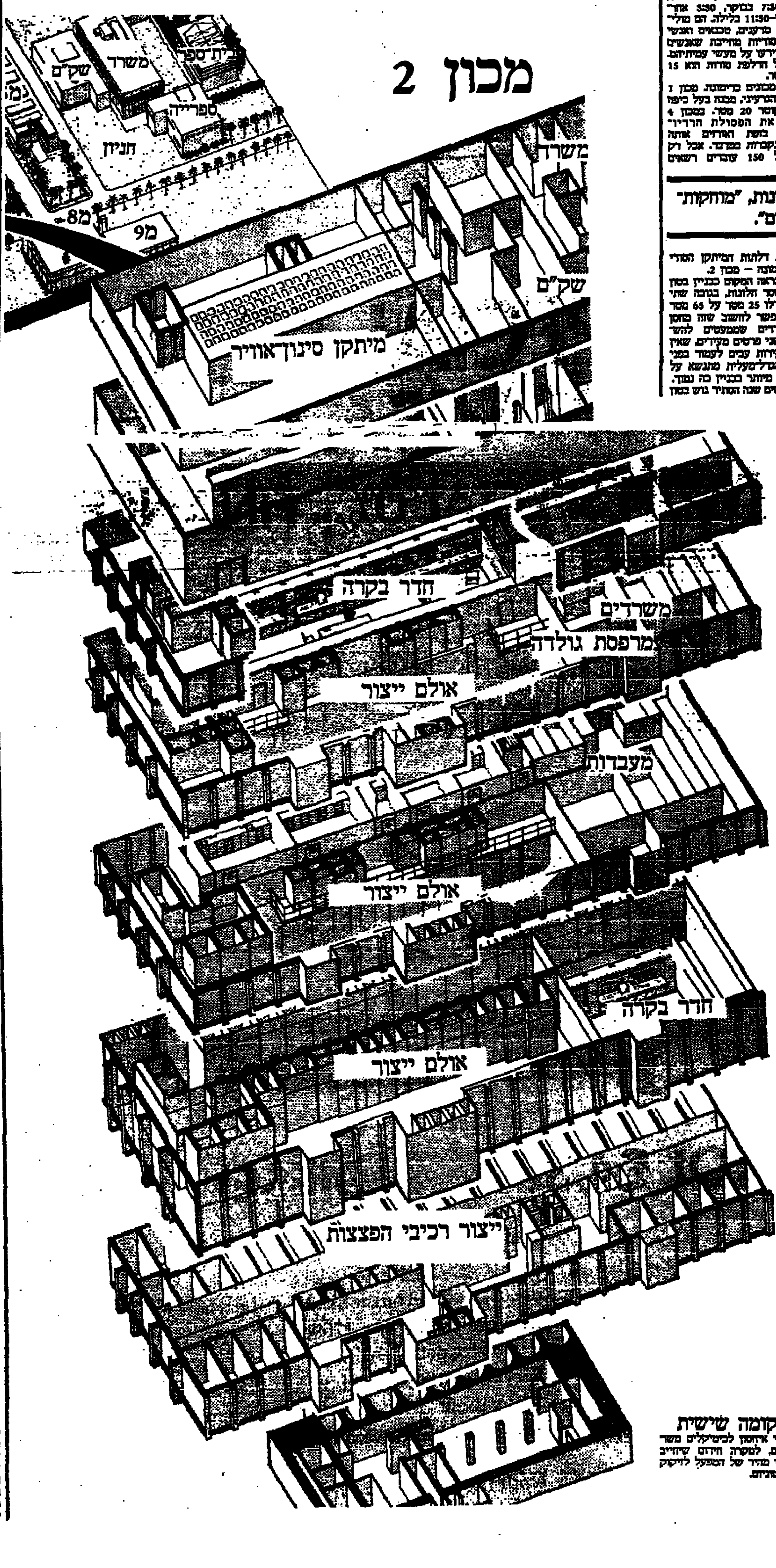

קומה ראשונה
מערכת של צינורות ושסתומים המספקת חשמל, קיטור, חמצן וכימיקלים שונים.

קומה שנייה
משרדים, מחסן חלפים וחדר בקרה ראשי שמפקח על תהליכי ההפרדה האוטומטיים של פלוטוניום. "המרפסת של גולדה" מאפשרת לאנשי הבקרה לראות את אולם הייצור, המתנשא מקומה רביעית.

קומה שלישית
מטילי הדלק של האורניום יורדים מלמעלה, מופשטים מן הציפוי של אלומיניום ומומסים בחומצה ניטרית. הנוזל מועבר בצנרת לאולם הייצור הראשי. יש גם מעבדות לבדיקת הריכוז והאיכות של החומר.

קומה רביעית
אולם ייצור המתנשא על פני שלוש קומות, מכיל את המפעל הכימי הראשי להפרדת פלוטוניום מאורניום. כאן נמצא גם חלק מן המחלקה המטאלורגית.

קומה חמישית
ממ2 — האגף המטאלורגי — תופס את רוב הקומה הזאת. ליתיום ובריליום מעוצבים לרכיבים של כלי-נשק גרעיניים. מפעל לייצור ליתיום 6 (יחידה 95) המתנשאת דרך ארבע קומות, נבנה בתוך פיר-מעלית ישן.

קומה שישית
מכלי איחסון לכימיקלים משומשים. למקרה חירום שיחייב פינוי מהיר של המפעל לזיקוק פלוטוניום.

התחקיר המלא של ה"סאנדיי טיימס":

כיצד שוכנעו המומחים

הדבר הזה כמעט אפשרית, התפתח במהירות עד כדי כך, ששיכנע כמה מן המומחים הטובים ביותר בעולם לכלי־נשק גרעיניים. פרטי הפרטים שגילה ואנונו, וכן יותר משישים תמונות צבע שצילם בסתר, במצלמה שהבריח לדימונה, מספקים, לדבריהם, את ההוכחה הישירה הראשונה שהפצצה מצויה בידי ישראל.

לפני חמישה שבועות הופיע עיתונאי קולומביאני תוסס במשרדנו במדריד, ובידיו כמה תמונות צבע, שלטענתו היו תמונות של פצצת נייטרון. כתב טס לראיין את אוסקר גוארו בספרד. סיפורו היה רחוק מלשכנע. הוא טען שעזר למדען בכיר מדימונה לערוק, והם נמלטו מישראל כשאנשי המוסד בעקבותיהם. הם הצליחו להמלט מהם ומצאו מקלט בסידני, אוסטרליה.

הסיפור היה דמיוני מדי. הפצצות שבתמונה היו בבירור דגמים, וגוארו עצמו הוא דמות לא כל־כך אמינה. ואולם תמונה או שתיים היו בבירור תצלומים של דימונה. פרטי מבנה מרכזיים תאמו לתמונות המעטות שצולמו בשטח המרכזי.

חבר בצוות התחקיר של "סנ־דיי טיימס", בעל ידע בפיסיקה, הצטרף אל גוארו כדי לטוס לאוסטרליה. במקרה הגרוע ביותר, עלינו על סיפור־פרמה מרתק.

והנה בסידני החל לצוץ סיפור רציני: "המדען הבכיר הישראלי", שהיה עצבני וסרבן בתחילה, תיקן עד מהרה את טענותיו המוגזמות של גוארו. הוא איננו מדען ולא הוברח מישראל. בעצם נתקל בראשונה בגוארו בסידני, כאשר העיתונאי השתדל עסק בצביעת כנסייה, ופעם אחת אף נפל מגובה עשרים וארבעה מטר.

אך ואנונו אמר כי אכן עבד בדימונה. והפצצות, טען, היו דגמים שגילה בחדר מתחת לפני הקרקע. הוא הציג עוד תמונות ומסמכים.

צוות התחקיר החל לבדוק את סיפורו בישראל. המרצה שלו באוניברסיטת באר־שבע, ידידי מימי לימודיו באוניברסיטה ומכרים אחרים זיהו את תמונתו ואישרו כי עבד בדימונה.

הוא עזב את דימונה בנובמבר האחרון. שנתיים קודם־לכן החל ללמוד לימודים חלקיים לתואר באוניברסיטת באר־שבע במקצועות פילוסופיה וגיאוגרפיה. הוא נעשה מעורב בפעילות הפוליטית של הסטודנטים, בעיקר בעניין ערביי הגדה המערבית, ונחקר על נטיותיו השמאליות על־ידי אנשי הביטחון של דימונה. עקב כך פוטר מעבודתו, יחד עם עוד 180 איש.

לאחר־מכן, יצא לטיול בתרמיל על גב לסידני, דרך בנגקוק, ומשם לבקר במזרח־ר... הפילם הלא־מפותח נשמר בתיקו עד שפגש בגוארו, ששיכנע אותו לפתוח. ... ואנונו ... בוקר ביסודיות על־ידי מומחים בענין ... בפרטים ...

ואנונו נחקר יותר מיומיים על־ידי הד"ר פרנק ברנאבי, פיסיקאי־גרעין, שעבד קודם־לכן במרכז הבריטי לנשק גרעיני באלדרמסטון, ואחר־כך נעשה מנהל של המכון השוודי למחקר לשלום, העוקב אחר הפצת הנשק הגרעיני. ברנאבי, שפרש בינתיים לגמלאות, השווה את תוצאות החקירה עם שלושה מומחים אחרים, ביניהם פיסיקאי גרעיני וכימאי גרעיני.

"כפיסיקאי־גרעין היה ברור לי, שהפרטים שמסר היו מדויקים. מבחינה מדעית הדבר ברור כי הוא לא רק עבד על התהליכים הללו אלא גם ידע את פרטי הטכניקות", אמר ברנאבי. "גם שיעורי הדימנה דרך המפעל, שהוא מצטט, מאשרים בדיוק את כמויות הפלוטוניום שנוצרו".

"עדותו משכנעת לחלוטין", מסכם ברנאבי.

בינתיים נלקחו פרטי החקירה האלה, הכוללים אלפי מלים, יחד עם התמונות, לאותם מדענים בתעשייה הגרעינית הבריטית, שאליהם פנינו קודם־לכן במשך החקירה, שהסכימו לעזור לנו בתנאי שלא יוזהו.

בסכמו את חוות דעתם, אמר אחד המומחים: "חשתי בעצמותי שהמקור היה אמיתי, ועכשיו אני יותר משוכנע בדבר". הוא הוסיף שהתמונות תאמו בפרטים את תיאורו של מפעל להפקת פלוטוניום.

על ואנונו אמר: "אני מסוגל לומר זה בבטחון יתר. כל הדברים, שהוא אומר כי קרו, מתאימים למה שצפוי לקרות במפעל הפקה ... עצמו עבד בהם. אך ישנם פערים בידע שלו, שעליהם הוא אמר בכנות כי אין לו תשובות. אם מישהו היה מנסה לרמות אותנו, אינני חושב שהיה משאיר תעלומות כאלה".

בשלב זה, לקח צוות התחקיר את תמצית הפרטים הטכניים, את סיפורו של ואנונו, העתקים של רוכתו ושל התצלומים ושל חוות־הדעת של המומחים לשגרירות ישראל בלונדון. התשובה היתה: "אין זו הפעם הראשונה שסיפורים מסוג זה מופיעים בעיתונות. אין להם אחיזה כלשהי במציאות ומכאן שכל תגובה נוספת מצדנו מיותרת". אחר, ביקשנו מהרשויות בתל־אביב לעזור לנו לחשוף את התרמית, אם היא אכן תרמית, ולאחר שתי שעות של מחשבה, השיבה "אין תגובה".

לפני שבועיים הופיע אוסקר גוארו בלונדון. הוא טילפן ל"סנדיי טיימס" ודרש 300,000 דולר, שאם לא כן, ימכור את הסיפור לעיתון אחר. הוא לא בא לפגישה אתנו וטילפן אחר־כך והודיע שמסר את הסיפור ל"סנדיי מירור". ואכן, לפני שבוע הופיע סיפור, שכמובן הוקיע את גוארו כשקרן ורמאי וכינה את כל הסיפור תרמית.

בסיפור של ה"מירור" הופיעה תמונה של ואנונו, שצילם איש צוות התחקיר באוסטרליה וגוארו "שאל" אותה. כשראה ואנונו את התמונה ביום שני האחרון, נבלע רוגז ... התמונה מאיימת על ביטחונו ... היותו מודאג שמא ...

מרדכי ואנונו

אלים יהיו בעקבותיו, ידך למתורת השאיר אחריו עדות מפורטת ואת תצלומיו.

צוות התחקיר טס לוואשינגטון והראה את תמונה של ואנונו ואת עדותו הארוכה והמפורטת לד"ר תיאודור טיילור, אחד ממומחי הגרעין המובלטים בעולם.

לאחר שהתדיין בעניין שלושים ושש שעות, אמר: "בהנחה שהתמונות צולמו בדימונה, הדגמים של הרכיבים הפנימיים של כלי־נשק גרעיניים הם אמיתיים, ותיאוריו של ואנונו את הטבע התפקיד של מתקנים שונים ושל התהליכים המתאימים לדגמים הוא נכון בדרך־כלל".

"המידע שהתקבל מתיאוריו ותצלומיו של ואנונו, כפי שהוצגו לפני, תואמים לחלוטין את היכולת הישראלית לייצר חמישה עד עשרה כלי־נשק גרעיניים מדי שנה, קטנים וקלים ויעילים יותר במידה משמעותית מן הסוגים הראשונים של כלי־נשק גרעיניים שפיתחו ארה"ב, בריה"מ, בריטניה, צרפת וסין".

כמה תצלומים עוררו במיוחד את תגובת טיילור, הדומה לתגובתו של ברנאבי. מוצגים בהם דגמים בגודל מלא של רכיבי פצצה, ובמקרה אחד, רכיב אמיתי עשוי ליתיום דיוטריד.

השניים מאמינים כי המתקנים המוצגים בתמונות אינם פצצת אטום פשוטה, אלא פצצה תרמו־גרעינית. יש סוגים רבים של פצצות כאלה, בין פצצה אטומית מוגברת ועד לפצצת מימן.

בינתיים לקחו עיתונאים אחרים מצוות התחקיר את ההוכחה למומחים שעסקו בפיתוח ראשי החץ הגרעיניים של בריטניה. הם פיקפקו משלוש סיבות:

הם לא יכלו לקבל את המידע הטכני של ואנונו, אך אמרו שהיו מצפים לפערים גדולים יותר במידע שהשיג טכנאי פשוט. שנית, הם האמינו שהכור בן 26 מגוואט היה צריך להיבנות מחדש או להיות מוחלף כאמור, כדי לייצר פלוטוניום כה רב. שלישית, הם האמינו שהנוהלים היו מוגבלים לתוך הבקרה, על־ידי אנשי הביטחון, ולעולם לא היו משאירים אותו לבדו לצלם תמונות. אין אנשים אף באחת מן התמונות.

אולם לאחר־מכן בדק "סנדיי טיימס" אצל מקורות מומחים אחרים ומצא שאפשר להפחית את ההסתייגויות. מומחי כורים אישרו את האפשרות של הגדלת עוצמת הכור ל־150 מגוואט בלי לעשות שינויים במבנה.

טכנאים בריטים לחדרי בקרה במתקנים גרעיניים, נעזבים לעתים לנפשם, משום שעליהם לבדוק אופקות ותופעות בלתי־שגרתיות המופיעות על מסכי הבקרה שלהם. זה מחייב לתת להם חופש תנועה.

ואשר להיעדרם של עובדים אחרים מן התמונות, יש לזכור ... לצלם ... של עובדים אחרים ...

נתגלו סודות נשק האטום

(המשך מעמוד 8)

שיכול היה ואנונו — ממקום עבודתו בחדר־הבקרה, ומעבודתו במשמרות אחרות — לשבץ ביניהם במשך תשע שנים, ולהעביר לצוות התחקיר

לפני עשרה ימים השתתף ראש־הממשלה היוצא של ישראל, שמעון פרס, בישיבה רגילה של ועדת־העורכים. על סדר־היום היה הפרסום הקרוב של ממצאי צוות־התחקיר של "סאנדיי טיימס". אף־על־פי שאיש מן העורכים אינו מוכן לגלות פרטים על השיחה, נראה כי פרס סיפר לעורכים על הדיווח הצפוי והזהיר אותם על חובותיהם תחת חוק הסודות הרשמיים. הוא הודה שצוות הבדיקה של ה"סנדיי טיימס" השיג מידע ממקורות פנימיים.

של "סאנדיי טיימס", אשר בדק פרטים אלה אצל מדעני גרעין.

ואנונו לא טען מעולם כי ראה פצצה מוגמרת, ומעולם לא טען כי היה ברשותו ידע מיוחד על הרכיבים המדויקים. הוא אומר, שהרכיבים הוצאו מדימונה בזמנים קבועים, בכי שמור של משאיות ומכוניות שכירות, אל מקום לאירוע בנופה.

התחקיר היסודי שערכנו לואנונו במשך ארבעה שבועות, העלה כי ישראל מייצרת 40 ק"ג פלוטוניום לשנה, כמות מספקת לבניית 10 פצצות בשנה. בתקופה שבה עבד ואנונו בתחום זה, ייצרה איפוא ישראל כמות פלוטוניום מספקת למאה פצצות גרעיניות בנות 20 קילוטון לפחות, שכל אחת מהן שקולה כנגד הפצצה שהוטלה על נגאסאקי. על־ידי שימוש בתכנון מתוחכם הדרוש כמויות פלוטוניום קטנות יותר, עשויה כמות זו להספיק לבניית 200 פצצות גרעיניות.

יתירה מזו, הייצור של ליתיום 6, אידיטיום ודאוטריום מעיד כי ישראל מייצרת את החומרים הדרושים לייצור הרכיבים המשמשים להאדרת העוצמה של כלי־נשק אטומיים פרימיטיביים בני 20 קילוטון, עד פי עשרה.

שני תצלומים במיוחד מראים לכאורה הצבירה של ליתיום דיאוטריד, שאפשר להשתמש בו לבניית כלי־נשק תרמו־גרעיני מכל — פצצת המימן — כלי־נשק העשוי להטיל עוצמת־נפץ שווה לעוצמת מאות אלפי טונות טי־אן־טי. בעצה המקפיאודים של בני פצצת הגרעין, ישראל עברה את היכולת לייצר פצצות גרעיניות קטנות, "מתוקנות־פרזורים", והשיגה יכולת של "שורקת עירים".

ואנונו דיבר על 100 מוטות אורניום גדולים ו־40 מוטות אורניום קטנים בליבת הכור. כאשר מוסיפים נתונים אלה לכמויות המופקות בתהליכי ההפרדה, מצטייר כור בן 150 מגוואט — סדר־גודל המאפשר הפקת 40 ק"ג בשנה.

שני אירועים בשלהי שנות השישים מסבירים את מקורות החומר הגלם של ישראל. המוסד הגה את הרכישה הלא־חוקית של 200 ק"ג "עוגה צהובה" — חומר־הגלם שממנו אפשר להפיק 123 טונות אורניום — בשלהי 1968, במבצע שנודע בכינוי "פרשת פלומבאט".

עדותו של ואנונו, והתצלומים שסיפק שנבחנו ביסודיות על־ידי מומחי גרעין משני עברי האוקיינוס האטלנטי, מלמדים כי ישראל פיתחה את הטכניקות המתוחכמות והסודיות ביותר הדרושות לבניית מחסן־נשק גרעיני אדיר. הם מאשרים, שישראל היא היום המדינה השישית בעוצמתה בעולם אחרי ארצות־הברית, ברית־המועצות, בריטניה, צרפת וסין, וכי יכולתה עולה בהרבה על זו של מדינות כהודו ופאקיסטן.

איש לא הצליח מעולם להסביר מדוע היתה ישראל זקוקה לכמות כה גדולה. כור בן 26 מגוואט צורך רק 20 טונות דלק בשנה. צרפת סיפקה את המטען הראשון, תעשיית הפוספאטים הישראלית סיפקה עד 10 טונות בשנה, והדלק הנאצל עובר מיחזור ומייצרים ממנו מוטות דלק חדשים. לפיכך, היה לדימונה אורניום די והותר בשביל כור בן 26 מגוואט.

כעבור חודשים מספר התגרתה ישראל בכוונה תחילה במדענים האמריקאים שביקרו בדימונה מדי פעם בפעם. הציקו להם עד כי־כך שהם הסתלקו לבלי שוב. מאז, לא ביקר שום גורם זר בדימונה. והישראלים היו חופשיים להגדיל את הליבה בת 26 המגוואט ל־150 מגוואט. מדענים בריטיים העוסקים באנרגיה אטומית אישרו כי היה אפשר להגדיל את הכור הצרפתי בדימונה פי־חמישה בלי לבנות מחדש את הכור.

דברים אלה מקבלים חיזוק מצד־פה. מקורות שצוטטו בספר שראה אור באחרונה, על שיתוף־הפעולה הגרעיני בין צרפת וישראל, אמרו שהכור שנבנה בנגב הוא הרבה יותר גדול ממה שנמסר.

התוכנית ההיקף של כושרה של ישראל בייצור נשק גרעיני, כפי שנתגלו על־ידי צוות התחקיר של "סאנדיי טיימס", מבהירים כי ישראל היא היום מעצמה גרעינית גדולה, קיומה, לנוכח תבוסה קונוונציונאלית, נראה מובטח, משום שאין מדינה ערבית שתרמה לה בעוצמה גרעינית.

לסין יש כ־300 ראשי־נפץ גרעיניים; לצרפת — 500 ולבריטניה — 700. ארה"ב ובריה"מ הן בסיווג נפרד, ולכל אחת מהן כ־27,000 ראשי־נפץ. מחסן־הנשק של ישראל, הנאמד ב־100—200 ראשי־נפץ, נראה אולי נכוי בהשוואה לאמור למעלה. אבל די בו לעשותה למדינה השישית בעוצמתה על־אטומית.

לפני עשרה ימים השתתף ראש־הממשלה היוצא של ישראל, שמעון פרס, בישיבה רגילה של ועדת־העורכים. על סדר־היום היה הפרסום הקרוב של ממצאי צוות־התחקיר של "סאנדיי טיימס". אף־על־פי שאיש מן העורכים אינו מוכן לגלות פרטים על השיחה, נראה כי פרס סיפר לעורכים על הדיווח הצפוי והזהיר אותם על חובותיהם תחת חוק הסודות הרשמיים. הוא הודה שצוות הבדיקה של ה"סנדיי טיימס" השיג מידע ממקורות פנימיים.

סנדיי־טיימס: ישראל צברה ראשי נפץ

(סוף מעמוד 1)

על עצמה.

"לישראל לא יהיו קשיים להטיל פצצה גרעינית על אחת משכנותיה," קובע העיתון. הוא מספר גם שבעיצומה של מלחמת יום הכיפורים נתנה ראש הממשלה, גולדה מאיר, הוראה להעביר את מטעני הנפץ הגרעיניים לבסיסי חיל האוויר. סיפור זה שלא הוכח מעולם זכה לפי סנדיי־טיימס לאישור של מקור ממשלתי בארה"ב, שפרש מן השירות. סנדיי־טיימס מספר גם שמרדכי ואנונו פוטר בשנה שעברה מן הכור בין השאר, כיוון שהדאיג את אנשי הביטחון ביוצרו קשרים עם סטודנטים מהגדה המערבית אותם פגש באוניברסיטת בן גוריון."

תל אביב (עת"י). סוכנות רויטר מוסרת, כי אין לצפות לתגובה של ממשלת ישראל על הגילויים ב"סנדיי טיימס" הלונדוני, לפיהם היא מייצרת ראשי נפץ גרעיניים מזה 20 שנה.

הסוכנות מציינת, כי ועדת האנרגיה האטומית של ישראל הודיעה זה מכבר שאין היא מגיבה על דיווחים בקשר לתכנית הגרעינית של ישראל.

עוד מזכירה סוכנות רויטר את דברי השר אמנון רובינשטיין, כי אין לסמוך על דבריו של ואנונו. הוא ציין כי אמנם היה ואנונו מעובדי ועדת האנרגיה הגרעינית אך הוא פוטר.

רובינשטיין כפר בכל גילויי ואנונו, לרבות הפרסומים כאילו ישראל יצרה פצצת נייטרון.

רובינשטיין אמר עוד כי ואנונו גילה דברים כיוון שהוא שואף לנקמה בעקבות פיטוריו. "הדברים שמסר אינם אמינים."

דניאל דגן, מוסר "הארץ" באירופה מוסר מבון: העתונים החשובים במערב גרמניה פרסמו הבוקר פרטים מתוך הדיווח של סנדיי־טיימס הלונדוני על היכולת המיוחסת לישראל בתחום הנשק הגרעיני. אולם הם לא הקדישו לנושא מאמרי פרשנות כלשהם.

סוכנות הידיעות המערב גרמנית הפיצה ידיעה בת כ־15 שורות, המבוססת על סיפורו של הסנדיי טיימס, ותחנות הרדיו שידרו ידיעה קצרה בנושא. העתונים הארציים החשובים — "פרנקפורטר אלגמיינה", "דיולט", "פרנקפורטר רונדשאו" ו"זודדויטשה צייטונג" — נמנעו מלפרסם פרשנויות על היכולת הגרעינית המיוחסת לישראל. ב"פרנקפורטר רונדשאו" פורסם הסיפור כידיעה בת שני טורים בעמוד שני.

ב"זודדויטשה" התפרסמה בעמוד הראשון, עם המשך בעמוד השני, ידיעה ארוכה ומפורטת במיוחד בנושא, שנכתבה על ידי עורך הדין של העתון.

(עת"י). קבוצה של מדינות ערביות ואפריקאיות הגישה לסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית הצעת החלטה הקוראת לישראל לאפשר פיקוח מטעם הסוכנות על כל מיתקניה הגרעיניים.

הצעת ההחלטה קוראת לכל המדינות החברות בסוכנות הבינלאומית להפסיק את שיתוף הפעולה עם ישראל, אם לא תענה לתביעה הכלולה בהצעת ההחלטה.

הצעת ההחלטה של קבוצת המדינות עוררה ויכוח סוער ובתום הויכוח תבעה תוניסיה שההצעה תורד מסדר היום. מקורות אמרו, כי הורדת הצעת ההחלטה היא תמרון שנועד למנוע כישלון של המדינות המציעות, מאחר שלא היה סיכוי כי תתקבל ברוב הדרוש של שני שלישים.

קבלת מודעות!

לוח־פון

שרות מודעות בטלפון

03-292 779

באמצעות כרטיסי אשראי

השרות המוביל 1986

טובה (גניה) פרידמן

אי נ נ ה

אמנו לנו האמא היקרה, סבתא ורב־סבתא ("סבתא טובה")

נפטרה בשיבה טובה בראש־השנה תשמ"ז ההלוויה תתקיים היום, יום שני ג' תשרי תשמ"ז 6.10.86 בבית העלמין "הדרום" חולון שער חדש בשעה 11.30 לפנה"צ.

בתה וחתנה: נעמי ורי יחזקאל נעם
הנכדים: בני ושרה נעם
תמר ואריה ורצברגר
שי נעם
הנינים: לי, ענת רוז, רחלי, שלמה־יעקב

בצער רב הננו להודיע על פטירתה של אשתי אמי אחותנו וסבתנו היקרה

מרי ריבנפלד רבינוביץ

ההלויה תצא היום, יום ב' ג' תשרי תשמ"ז (6.10.86) בשעה 13.30 מבית ההלויות בהדר דפנה לבית הקברות בקרית־שאול.
אוטובוס יעמוד לרשות המלוים.
השבעה בבית המנוחה ברח' רזנבוב 18ד' בת"א

המתאבלים:
בעלה: ד"ר בוריס רבינוביץ
בנה: ד"ר אורי ושרה ריבנפלד וב"ב
נכדתה: אריאלה ליפשיץ
אחיה: פרופ' ישראל ומישל אדלר וב"ב
אחיה: ד"ר דוד ודאומה אלדר וב"ב

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתה של אמנו וסבתנו היקרה

אסתר בלט

בת ישראל משה ז"ל

ההלויה תצא היום יום שני ג' תשרי תשמ"ז 6.10.86 בשעה 13.00 מבית ההלויות העירוני רח' דפנה 5 ת"א, לבית העלמין "הדרום" מגבול חולון בת־ים

המתאבלים:
בנה: ברנרד וינר
בתה וחתנה: אנה ופיליפ בלבן
הנכדים והנינה

רשות הנמלים
הנהלת נמל חיפה ועובדיו
אבלים על מותו של

עמוס לנדמן

מנהל העיברי הראשון של נמל חיפה

ומביעים תנחומים למשפחה

ההלויה תתקיים היום 6.10.86 בשעה 2.30 אחה"צ בבית העלמין בכפר־סמיר

לאסתר אלחלל

משתתפים בצערך במות אביך

יצחק ז"ל

ההנהלה ועובדי תע"ש 77

למשפחת שניר

אתכם באבלכם הכבד
במות

אשר שניר

תושבי נווהדרום

למשה ורד

משתתפים באבלך במות עליך

א ב י ך

גסטטנר ישראל בע"מ
החברה הישראלית למכפלות

במלאת שנתיים לפטירתו של אבי אחינו ודודנו האהוב מכל

שלום לוי ז"ל

בן ליגרה ומשה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.

נעלה כולנו לקברו להוקיר ולכבד את זכרו ביום חמישי ו' בתשרי תשמ"ז (9.10.86) בשעה 15.30 בבית העלמין הדרום בגבול חולון בת־ים
נפגשים ליד השער הראשי

המשפחה

בצער רב וביגון אנו מודיעים על פטירת יקירנו

תת־אלוף אשר שניר ז"ל

ההלויה תיערך היום 6 באוקטובר 1986 שעה 16.30 בבית הקברות הצבאי בקרית־שאול.
אוטובוס יצא בשעה 15.30 מרח' שלמה המלך 93 ת"א

המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירת בעלי, אבי וסבנו היקר מכל

[illegible] צבי (הנריק) איסלר

ההלויה תתקיים היום יום שני ג' תשרי תשמ"ז 6.10.86 בשעה 13.30 בבית העלמין בנחלת־יצחק

אשתו: ריבה
בתו וחתנה: אילנה ויונתן שטרייפלד
נכדיה: רוני והני
והמשפחה

בצער רב וביגון קודר אנו מודיעים על פטירתו בשיבה טובה של בעלי, אבינו וסבנו היקר

חיים איזנברג ז"ל

ההלויה תתקיים היום, יום שני, ג' בתשרי תשמ"ז 6.10.86 בשעה 12.30 בצהריים בבית העלמין בכפר סמיר, חיפה
אוטובוס ייצא בשעה 12.00 מרח' הס 21 חיפה ליד בית הבנות.

המתאבלים: אשתו, בנו, בנותיו, כלתו, חתניו, נכדיו, ניניו ויתר בני המשפחה

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של יקירתנו
אהובת נפשנו

חיה הילקוביץ

ההלויה תתקיים היום יום שני ג' תשרי תשמ"ז 6.10.86
בשעה 13.30 בבית העלמין "הדרום" בגבול חולון בת־ים
נפגשים ליד השער הראשי
נא להמנע מביקורי תנחומים

אבלים:
בעלה: משה
בתה: חנה
ומשפחת אהרוני

רמת־גן

אנו כואבים את מותו של

תא"ל אשר שניר

ומשתתפים בצער המשפחה

מפקד חיל־האויר ופיקודיו

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של

עמוס לנדמן ז"ל

ההלויה תתקיים היום, יום שני 6.10.86 ג' בתשרי תשמ"ז בשעה 14.30 בבית הקברות החדש בכפר־סמיר, חיפה.

המתאבלים: אביבה לנדמן
דוד ואילנה לנדמן
רות ואברהם ריבקינד
והנכדים

חיים על אופניים

מאת אסתר בלוזה

בעוד כשבוע הם יארזו שני זוגות אופניים, תיקי צד, נעליים נוחות, ציוד רפואי, מפות דרכים, כלי כתיבה, מצלמה פשוטה, ויצאו לדרך. טיסה ליעד באירופה, חניית ביניים, והישר לסין. בכך תגשים אווה רוקמן חלום ילדות. "שמעתי שיש שלוש מאות מיליון זוגות אופניים בסין. זה צריך להיות משהו."

אווה וחיים רוקמן, מיקרוביולוגית ומורה דרך. שבע שנים יחד. שני ילדים. בית במבשרת ירושלים ואופניים. הם הסיבה להקמת מועדון ירושלמי לרוכבי אופניים, שחבריו בני 50 איש, רובם גברים. אווה ושתי צעירות מייצגות את המין הנשי. פעם בחודש מפגש חברתי. הרצאה, החלפת מידע וחוויות. בשבתות — טיולי רכיבה בני שעתיים שלוש בלווית מדריך שהוא גם טכנאי. רכיבה בקבוצה, שמירה על קשר עין. אחריות של האחד לרעהו. "רכיבה על אופניים", אומר חיים, יליד אנגליה, "זו דרך חיים. לא לחוצה ולא מלחיצה. אין דאגות של חניה. אין פוליטיקה מי ייסע היום ברכב המשפחתי. אווה ואני עולים כל יום לירושלים באופניים. שבו שעובר אותה יוצא ברכב לעבודה ומגיע לעבודה אחריה. בקיץ פחות נוח. בחורף כמו שלנו נעים ביותר. נרטבים בכיף".

"צריך כושר. אפשר לרכוש אותו בפעילות במועדון". אומרת אווה, "נשים חושבות שרכיבה על אופניים היא לא אסתטית ומלכלכת. אני מגיעה לעבודה רעננה ומאוד אסתטית. שומרת על כושר. עושה את הריאות הכי בריאה במחיר של כיכר לחם ליום, והעיקר מרגישה צעירה".

לפני האופניים היתה לחיים מכונית ואהבה הרפתקנית למסעות.

אווה וחיים רוקמן: המסע לסין יארך שבועיים (צילום: יואל פישמן)

עם אשתו הראשונה הדר, חצה את הסהרה. "עשינו את הדרך מלונדון לקייפטאון בדרום אפריקה. המידע היה מועט, ההכנה היתה שטחית. ביציאה מן העיר אלג'יר הצטרפנו לשיירה שמנתה 4 מכוניות. סה"כ 11 נוסעים, 5 נשים ושישה גברים. הדריך אותנו שמורה איתי. הצית נהר האובנגי. על פי מידע מוקדם היה אמור להיות מעליו גשר. הגענו והוא איננו. תושבי האזור רמזו לנו שיש צ'יף שמוכן לעזור לנו לחצות את הנהר מעל גבי רפסודה, תמורת תשלום נאות. פגשנו אותו. המזומנים

נוסעים ומזומנים לא עניינו אותו. ציוד כן. התמקחנו ארוכות. הקלף שלנו במקום היה הזמן. המלאי היה זעום. לו ידענו היינו מעמיסים את כלי הרכב בחזיות. הצ'יף היה מאושר מן הסחר, חילק את הפריט הנשי לשותפיו המאושרים. הוא עמד בהב־ טחה. אנשיו התקינו רפסודה מבולי עץ ואנחנו עלינו עליה איש איש בתוך מכוניתו. פחד איומים. הנהר שורץ תנינים. שעה ארוכה כמו נצח. המסע כולו נמשך שנה ולא חסרו בו הרפתקאות. כאשר הגענו לקייפטאון המכונית נראתה כמו גרו־ טאה". היום, 15 שנים אחרי, מוכן חיים לעשות את המסע באופניים. לדבריו זה יהיה קל יותר.

האופניים האלה היו עיסקת חבילה. כאן הרשו בני הזוג רוקמן את הארץ לאורכה ולרוחבה. תכופות הצטרפו הילדים. כאן, שינה חיים את סגנון הטיולים שהוא מדריך. טיולי אופניים או טיולי גמלים. ברקע סיפורי התנ"ך. לינה בתנאי שדה. הכנת הארוחות בסגנון צופי. בונים תנור, מבעירים אש בגגה שמצבי בשמה וקשתות מיק מאבקה.

לפני שנתיים יצאו אווה וחיים למצרים. הכינו את המסע היטב. אווה שקדה על קריאת ספרות, חיים בנה את תוואי המסע. "יצאנו מבלי לדעת איך יקבלו אותנו. עזבנו את העיר בשתיים לפנות בוקר, רכבנו בהפסקות עד שעה חמש אחר הצהריים. בשעה זו האטנו את הקצב ותרנו אחר מקום נוח ללינה. כאשר הכביש הראשי היה פנוי, העמסנו את האופניים על הגב, חצינו את הכביש ונעלמנו במאמרי אותה הירי־ נות. פתרנו", מורה חיים. (לאווה זה היה ידוע). "כך עשינו 550 ק"מ בשל־ לושה ימים וחצי. מקהיר ואילך הכל היה נפלא. ביקרנו באזורים מפורס־ מים ולנו במערים לצידי דרכים. שם גם הצטיידנו במים ומזון. אווה היוותה לא פעם אטרקציה. נשים וגברים התנהלו עליה כאילו היתה פלא חי".

המסע לסין יארך שבועיים. אווה יצרה קשר דרך מודעה בעיתון אמריקאי, עם סוכן נסיעות מהונג קונג. הוא התלהב ממכתב שהתירה לו והסכים להיות מלווה. "סין לא מעודדת תיירות של בודדים. אולי נצטרף לקבוצת רוכבים. לשם נקח את סימן ההיכר שלנו. חולצת הטרי־ קו המוטבעת שעליה תמוך דגל המדינה".

הצעקה האחרונה / שולמית קיסרי

חברה בעלת פוטנציאל טוב

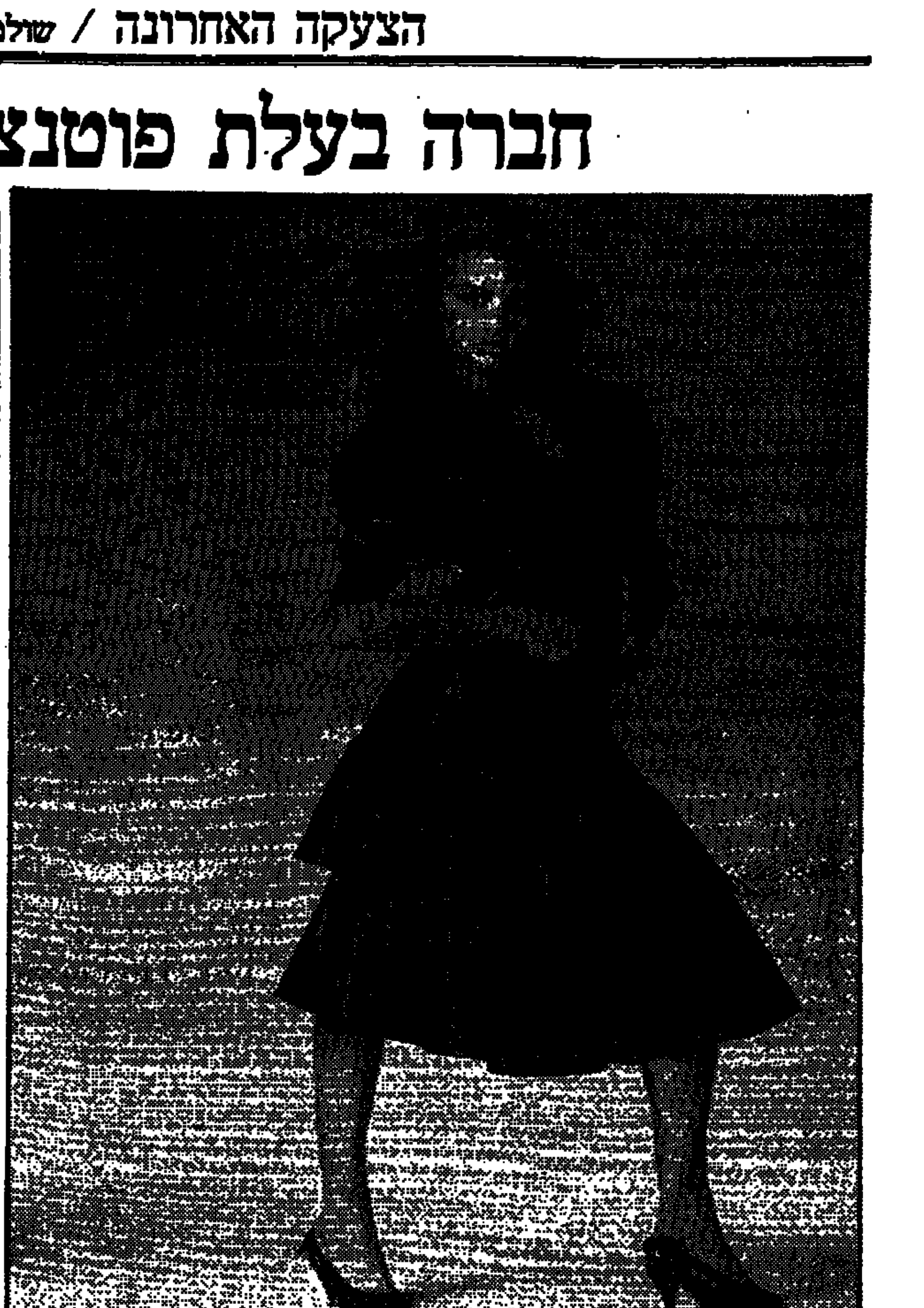

מאוסף ג'ורדן לחורף 87': מראה הצוענייה — תצאית שכבות עם עניבת פרפר ומעיל קצר הדוק למותניים (צילום יקי הלפרין)

חברת ג'ורדן ראויה לציון מיוחד על הישגיה בתחום השיווק בשוק המקומי, והעלייה בייצוא שלה בשנ־ תיים מאז הוקם המפעל. הייצוא בשנה שעברה הגיע ל־150 אלף דולר, והשנה — מיליון דולרים. כל זה מעיד על תנופה ותנופה בשיווק ובניהול. החברה, שהחלה בתצורת מפעל כנתניה, פתחה כבר חמש חנויות במרכזי הקניות של תל אביב ומחוצה לה.

בתחום העיצוב סבל אוסף 1987 מכמה ליקויים. אך מכיוון שהחברה חדשה אפשר לצפות לשינוי משמ־ עותי בתחום העיצוב ובחירת הסגנון. יש פער גדול בין חלק מן הדגמים המעוצבים בעלי המורות הקלאסיות לבין דגמים אחרים שנבחרו לתצוגה ללא קפידה. חלק גדול של המקטורנים גוזרים היטב לפי קווי האופנה של איטליה וצרפת, על ידי המעצב נתן בוקובזה. בדגמים אח־ רים יש נטייה לפנות אל מכנה משותף נמוך יותר. חברה בעלת פו־ טנציאל חייבת לבחור בקפידה רבה יותר את הדגמים.

ההבדלים ברמה בלטו בסוגי עור, שחלקם היו יפים ומעודנים ואחרים פחות. מול חליפות אלגנטיות ונעי־ מות למראה, בלטו שמלות אחורות וכן. שמלת הכלה שלא השתוו להם ברמה. מצוינים ומוצלחים במיוחד היו הסריגים בסריגת יד מצמר מוהר עם אפליקציות מעור ופאייטים משולבים בטעם טוב ומיוחד. מחי־ רים: מערכות עור — 500 שקלים, חצאית ומקטורן — 700 שקלים, סריג בעבודת יד — 500 שקלים. צבעי הסריגים שחור, כחול ולבן עם עיטורים בכסף, ברונזה ובגיוונים של אותם הצבעים. צבעי העור: מוקה, אגוז, חום כהה, שחור וכחול. בחליפות הערב מופיעים שילובים של לבן וזהב ולבן עם כסף.

מעשרה מיליוני דולרים, מנוהלת על ידי חגי שמעוני והמפעל המייצר נמצא בירושלים (לחברה מפעלים גם במזרח הרחוק).

ההצלחה העיקרית של בורדו, פרט לדגמיה המושכים, היא רשת שיווק מתוחכמת שהשכילה להתפר־ רש על השוק האמריקאי. שוק ענק זה הוא כידוע בור שאין לו תחתית. עובדה ההופכת את ההצלחה של בורדו לבת המשך. באחרונה הוק־ דש למוצרי החברה כתבות בירחון האופנה החשוב היוצא בניו יורק W.W.O. וכן ה־New Intimate Fasion. מאמר בעתונים אלה מעניק חשיבות מיוחדת לכל הזוכה לו.

בורדו חתמה עכשיו על חוזה שיווק בארה"ב עם חברה המשווקת גם את מוצרי כריסטיאן דיור. על מוצרי בורדו תהיה מעתה תווית, שעליה ייכתב קו־ל־הכבן־בורדו, כלומר שם החברה המשווקת והי מייצרת. מעצבות בורדו הן לנה כץ מישראל ומריאן ריבק מארה"ב.

הגנה על עור מתבגר

החברה הצרפתית רוק היא חברה ידועה באירופה ובצרפת, שם נמכ־ רים מוצריה בבתי מרקחת כמוצרים היפו־אלרגיים ללא חומרי ריח וחומ־ רים הגורמים אלרגיות אצל נשים. החברה נהנית בצרפת בפרט ובאר־ צות השוק המשותף בכלל, ממוניטין של חברה אמינה במיוחד. באחרונה משווקת רוק בישראל סדרה חדשה להגנה על עור מתבגר מפני קמטים ודהיית בלות העור. הסדרה מבוססת על שליה שעברה תהליך מיוחד. כי־ כולתה, לדברי אנשי החברה, לחדש צמיחת תאים ולשפר את להות העור. שני המוצרים החדשים המבו־ ססים על חומרים אלה הם אמפולות מרוכזות לשימוש של שבעה ימים רצופים, וכן מוס המבוסס על אותו חומר בהרכב אחר ומוגש כתרסיס לטיפול ערב ערב לפני השינה. מחירים: אמפולות 68.90 שקלים, מוס בצריה של 50 מ"ג — 39.80 שקלים.

בגדי גוף סקסיים

אחת החברות הישראליות המצלי־ חות ביותר בייצוא היא חברת בורדו לייצור בגדי גוף ותחתונים סקסיים לנשים. החברה, המייצאת יותר

האם דין אשה כדין גבר?

בתי משפט בסקנדינאוויה נוהגים להפלות נשים לטובה

מאת אליהו זהבי

סופר "הארץ" בסקנדינאוויה

קופנהאגן

מאבק האשה לשוויון הגליח בבתי המשפט. במחקר שפורסם לא מכבר באוסלו מתברר שב־ מקרים שבהשמו גברים ונשים באשמה לסעיף שווה, הוטל עליהם עונש שונה — מחמיר לגבר ומקל לאשה.

אחת העבירות הנפוצות ביותר בסקנדינאוויה היא נהיגה במצב של שכרות. בעוד 89 אחוז מ הנאשמים ממין זכר נדונו לער־ נשי מאסר לאחר מקרה חוזר על עבירה זו, היה אחוז הנשים שנ־ דונו למאסר רק 49 אחוזים.

נשים ממעטות לפשוע. רק 9 נשים מאלף מובאות לבית המשפט, ואילו אצל גברים האחוז גבוה בהרבה: 59 לאלף. הפשעים הנפוצים ביותר של נשים הן עבירות בתחום ההונאה, וגם שוד בנקים שנהפך לתחום

פשיעה נשי, אף על פי שנשים שודדות הן תופעה שלא היתה במעט מוכרת לפני קרוב 40 שנים. שני — איך — כמעט — נשים הנאשמות בעבירה הנברית הי מובהקת: אונס. לעומת זאת הן נאשמות בעבירות של הברחת סמים ומכירת סמים במעט במידה שווה לגברים, וגם זה סימן לשוויון הגובר בין נשים לגברים.

בבתי סוהר בנורווגיה גרם הצורך לאסור נשים בעיות רבות להנהלות בתי הסוהר. לאחר ני־ סיון מוצלח של כליאה משותפת לגברים ולנשים בבתי כלא בדנמרק, נכשלה רשות בתי הכלא של נורווגיה בניסיון זהה. בבית כלא באזור אוסלו, שבו נכלאו מעל ל־100 גברים ו־13—12 נשים, התגלה עד מהרה כי הנשים ניצלו את הביקוש כדי להעניק שירותי־ מין בתשלום ואילו את הסוהרים הדיחו לתפקידי בלדרות תמורת מין חינם או בהנחה.

הרופאה לא דאגה לרצף ביטוחי

מאת יהודית קנולר

126 אלף חברים, עשרות אלפים פנסיונרים הזוכים בתשלומי פנסיה וקשר עם 600 מפעלים מכל מגזרי המשק — זהו מאזן ההישגים האחרון של "קרן מקפת", מרכז לפנסיה ותגמולים, שנוסדה על ידי מרכז ההסתדרות הפקידים, והוגגת בימים אלה 35 שנים להיווסדה.

במסיבת עיתונאים בשבוע שעבר, סיפר המנכ"ל יצחק שילון כי יתר־ תה של הקרן, שבנוסף לתשלום קיצבת הזיקנה היא משלמת גם פנ־ סיה לאלמנה וליתומים, במקרה מות המבוטח ופנסיית נכות, אם אינו כשיר לעבודתו. הוא אמר שכדי לקבל פנסיית זיקנה יש צורך בתי־ קופת הכשרה של עשר שנים, אבל כדי לקבל קצבת שארים או נכות, די אם המבוטח עבד שנה במקום עבודה בשביל ליהנות מקיצבה. זוהי רשית, המצושבת כאילו עבד המבו־ טח את מלוא שנות עבודתו באותו מקום.

ד"ר ניצה שפירא ליבאי, יועצת משרד ראש הממשלה למעמד האישה, סיפרה באותו מעמד כי

הצעת חוק, הנועדת למנוע בהסכמי עבודה חיוב נשים לפרוש בגיל 60, עברה קריאה טרומית בכנסת; ויש לדבריה סיכוי טוב כי החוק יאושר ונשים יוכלו לעבוד עד גיל 65. בינ־ תיים, אמרה, נשים רבות אינן מצלי־ חות לצבור את תקופת ההכשרה הנ־ חוצה לקבלת הפנסיה. נשים רבות העובדות בחוזים אישיים או בעבו־ דות חלקיות, אינן טורחות להבטיח את זכויותיהן לעת זקנה, ואינן מבוטחות בקרנות. היא סיפרה על רופאה שנאלצה לפרוש בגיל 60 מעבודתה, בלי שהיו לה מקורות הכנסה כלשהן, מפני שהחליפה מקו־ מות עבודה ולא דאגה לרצף ביטוחי. נשים רבות נוהגות לפדות את זכויות הפנסיה שלהן לצורך דחוף כלשהו בשעת הפסקת עבודה ומאב־ דות את זכויותיהן לפנסיה. אחרות אינן מודעות לצורך לדאוג לרצף ביטוחי כשהן עוברות למקום עבודה חדש, או לאחר שבתון, חופשה ללא תשלום או חופשת לידה. רבות אינן מודעות לאפשרות להמשיך ולצבור זכויות גם לאחר גיל הפרישה או על ידי רכישת זכויות באמצעות המע־ סיק (המוכרות לצורך מס הכנסה) במקום פיצויי פיטורין.

חדש!

פיקנטי

פסטרמה דאייט

* טרי * נקי * דל קלוריות

בית פיקנטי — רח' השומר 104 בני־ברק

ממדף הספרים / עדנה לוינשטיין

להפשיר את הקיפאון

כשההורים קנו, לפני דור, שליש בלוק קרח לשבת מן המוכר שעבר ברחוב עם הסוס והעגלה — הם היו חלו לכך שהקרח לא יימס לפחות עד למחרת היום. הם עטפו את הקרח בסמרטוטים והשתדלו לא לפתוח את דלת המקרר "אם לא מוכרחים". וכי מה הכיל ארגז הקרח? קלוחת חלב רותח, גבינה לבנה, חצי חבילה חמאה (במקרה הטוב) ובקבוק מים קרים. את שאר המצרכים קנו ובישלו ברביום, כדי שלא יתקלקלו. היום יש לרובנו מקפיאים מכל סוג וגודל ואנחנו מקפיאים בהם כמעט את כל מיני המזון שאפשר להעלות על הדעת. מה להקפיא, איך, בתוך מה ולכמה זמן — זו כבר מומחיות מיוחדת, וספרה החדש של דליה למרני "בישול להקפאה — הקפאה לבישול" (הוצאת "זמורה ביתן", 241 עמודים) בא להשיב על כך ומביא הנחיות מדויקות: מהי הקפאה עמוקה, באיזה מקפיא לבחור, באילו כלים להקפיא, איך לתחזק מקפיא, איך להכין מזון להקפאה, כיצד להפשיר, איך להקפיא מזון טרי כירקות, פירות, בשר ודגים או מזון מבושל כמרקים, רטבים, פשטידות, מאפים וגלידות. לספר גלופים מרש־ מים רבים והוא מאויר בידי יעל פלג.

קטן, מהיר והסכוני

ספר בישול נוסף, אף הוא מפירות הזמן החדש — "בישול במוטמטו־ אבן", מאת סוזי דוד ("עם עובד", 120 עמודים, בליווי תצלומיו של גלי שפר. המוסטראבן (מה על שם עברי, האקדמיה ללשון?) הוא מכשיר קטן, מהיר וחסכוני, הבא להחליף את התנור החשמלי הגדול, היקר כבבשן בתוך המטבח הקטן, בעיקר כשמדובר במשפחה קטנה או בבישול בכמויות קטנות. פרט לחי־ מום המזון בו, אפשר, מסתבר, בעזרת רעיונותיה של סוזי דוד, לחולל נפלאות ולהתקין בו מיני מאכלי־תאווה שאפילו זקני ראש־ פינה אינם מודעים להם: פאסטות וירקות מוקרמים, עוגות, דגים ופש־ טידות. הכלים הדרושים לאפייה הם שתי התבניות המצורפות למכשיר או להלופין כלי קרמיקה חסין־אש.

עוגיות מכל הלב

הנה שאלוב אינה דמות חדשה בתחום הבישול והאפייה אצלנו. בי־ מים אלה ראה אור ספרה הרביעי, כמדומה, ושמו בישראל "עוגיות בי־ תיות" (הוצאת "מודן"). בספר המהודר מקובצים 172 מתכוני עו־ גיות, "כולן ביתיות, פשוטות להכנה ומכל הלב" — מעידה על עצמה המחברת. תצלומיו של גלי שפר מדגימים מקצת מן העוגיות הן אכן יפות וברות כוסה ועשירות משקרים ודיבה. יש בהן עוגיות "בריאות", עו־ גיות ממולאות, סהרונים ועוגיות פיקנטיות.

ובהוצאת "מסדה" — ספר עוגיות נוסף ושמו, כמה פשוט: "עוגיות עו־ גיות", מאת הולי ליב (תרגום רחל המפשטיין, 140 עמודים). גם כאן המבחר גדול והאפשרויות אינסו־ פיות ובתוספת יש פרק שלם שכולו מרציפנים וממתקים. הוראות ההכנה מפורטות מעט, שכן בניגוד לשאר הספרים, רשימת החומרים אינה מו־ פיעה בהתחלה ומיד לאחריה ההוראות, אלא ההוראות ניתנות בגוף החומרים, בשני טורים נפרדים. לדוגמה: 200 גרם קמח — מנפים:

80 גרם סוכר וניל — מוסיפים: 150 גרם חמאה — בחתיכות קטנות, וכו', וקשה בגלל המרחק בין שני הטורים לגלות איזו הוראה מתייחסת לאיזה מצרך. אבל בתי, אורגבן — המוסר המוגמר מרהיב ביופיו, לפחות בתצלומים.

חכי חכי שאבא יבוא

ספר ילדים מקסים, שחוקא מבוגרים יתבשמו ממנו יותר, הוא יצירתן המשותפת של רותי יצחקי ותמר לשם — "שלא תגידי שלא אמרתי לך" (הוצאת "ארם", ציורים אבנר כץ). כאן קמה לתחייה דמותה הנבחרת והולכת של היידישע מאמע המסורתית, או כפי שהיא מכונה כיום "האם הפולנייה", בשפע אימרותיה, התבטאויותיה, הטפות המוסר המשונות שלה ואיומיה, שיועתו דור שלם של ילדים תמי־ מים: "חכי־חכי שאבא יבוא", "תיכף אני אתן לך סיבה טובה לבכות", "תסתכלי איך את נראית — כמו ילדת רחוב", או "הנשמה יוצאת לי ממך". מי שחונך בבית יהודי־פולני שנוי במחלוקת זה, שבו אמרו לילד "אצלנו הכסף לא גדל על העצים" כתגובה על כך שביקש שני מיל כדי לקנות סוכריית מוליך־צבעים — ייזכר שוב בחיוך בילדותו ה"עשוקה".

ילדים שואלים

ילדים שואלים — כי הם רוצים לדעת ולהבין. למענם תירגם תומי כין להוצאת "עם עובד" סידרת ספרים בשם "ילדים שואלים", שיצאה לאור בגרמניה ונכתבה במ־ קורה בידי דגמר פון שווריצין. נושאיה של הסידרה: המטוס, התינוק, גן החיות, מזג האוויר, מכוניות ועוד. כל ספר בסידרה מכיל תצלומים רבים בנושא שבו מדובר וסימנים מפורטים. בספר הדן במכוניות, למשל, מתוארת דרך הרכבתה של המכונית החל בפס הייצור ומוסבר התהליך שעל־פיו היא פועלת, טיפוסי המכוניות השונות ופרטים נוספים שכל בעל רשיון ורכב חייב לדעתם. מיועד לגילאי 8—10.

הגית בנזימן: עם קל

הוצאת "מסדה" הוציאה לאור את ספרה של הגית בנזימן "מי צוחק אחרון?" — ארבעה סיפורים קצר־ צרים לפעוטות, שעניינם הוא הוו־ ייתם היום־יומי של ילדים: קצת שמחה, קצת עצב, מתח, שמחה וחי־ קשר בין בני המשפחה. כל אלה משמשים בערבוביה ונכתבו בעטה הקל, הרגש והשווה לכל נפש צעירה של הגית בנזימן, שבעת

האחרונה הרעיפה הרבה מטובה על ספרות הילדים שלנו.

(סידרת ספרים נוספת הנקראת "ספרים מתוקים" שייכת להוצאת "עגבליי", יצאו בה עד כה ארבעה ספרים: "חלומות חלום רע" (ליגרה היוזר, בתרגומה של עטרה אופק) — סיפור על חלומות בלהה של ילדים ועל האפשרות לפתרם במציאות בעזרת הורים נבונים; "אסור לדבר עם זרים" (אירמה ג'וים, תרגום טל אלוהב) — ספר המדריך ילדים כיצד להיזהר מזרים, תופעה אקטואלית בכל מקום, כשההורים בסיפור הם חיות בר המקובלות בספרי ילדים; "מותר להגיד לא" — ספר המדריך כיצד להישמר מפני צרות ו"משחק במגות הכל בסדר" — ספר על כללי בטי־ חות. סידרת ספרים זו נועדה, למעשה, בראש ובראשונה להורים, כדי לתרגל את תוכנם עם ילדיהם תוך כדי טיפול בבעיות רציניות — והכל בדרך היתולית ונעימה. לגילאי 4 ו־7.

לאמא יש ישיבה

בהוצאת "נועם" ראה אור ספרה של המתכנת הוותיקה נגה מרון, "מה שקרה לגילי וגם לי" (איורים ארנונה רוזין, אגנה בבר), המיועד לגילאי שנתיים עד חמש. סיפורה של גילי זהה לסיפורו של כל ילד אחר, שהוריו יוצאים בבוקר לעבודה, הוא הולך לגן, אחר־הצהר־ יים הוא משתתף בקניות, וכל אחד מהוריו נפנה לעיסוקו הוא. זהו אחד הספרים היחידים שבהם מנותץ הסטריאוטיפ של האם המבשלת והאב החוזר עייף מן העבודה. כאן גם אמא עובדת (לצערנו כבר לא קוראים אותה למילואים), בערב יש לה ישיבה ושני ההורים נושאים בעול המשותף של הבית ועל הילדה לעזור להם. הספר מציג מודלים קליטים של אב, אם, ילדה, סב וסבתא ועוזר לקוראים להזדהות עמם ללא הטפה גלויה.

ועוד לילדים: ספר־קלטת חדש, "אלף מלים ראשונות", שהוא חלק א' בסידרה של שלושה ספרי־קלטות שעתידים להופיע ולסייע בלימוד מלים שימושיות בעברית ובאנגלית במקביל. הספר ראה אור בהוצאת מסדה־פרס, הוא מלווה בציורים, ועל הילד לעבור בו לאורך ברומניה גם לקלטת המשמיעה לו את היגוין הנ־ כון של המלים, שם כל עצם שציורו מופיע בספר כתוב בעברית, באנג־ לית באותיות לטיניות ובאנגלית באותיות עבריות, שרבן, למרבה הצער, אינן מנוקדות ועלולות להכשיל. כי המלה שמש — שפידושה "סלאיים", כתובה באנג־ לית באותיות עבריות למו (ללא ניקוד) ובעברית — פליים.

תנינה וקורקבן

נורית זרחיבן, משוררת וסופרת ילדים ידועה, הוציאה בימים אלה את ספרה "מי יציל את תנינה" (כתר, סידרת "ראשית קריאה"), המספר על מכשפה בשם תנינה שגרה במעלית יחד עם החתול קור־ קבן ועל כל מעלליהם של השניים. מי שאוהב גיבוב של כל מיני אבסורדים הלקוחים מעולם האגדות והדמיון, שמות מחורזים וסיטואציות דמיוניות — ייהנה. מי שאוהב סי־ פורים "מן החיים", לא יאהב שרבוב זה של מלים, כינויים וריאליזם מתוחכמים מדי — שלרבים מן היל־ דים יהיו קשים לעיכול.

מינהל מקרקעי ישראל

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז חיפה

מכרז להחכרת מגרש לבניה רוויה

ברח' עבאס - בחיפה -מכרז מס. ח/97/86

מינהל מקרקעי ישראל מבקש הצעות לחתימה על חוזה פיתוח בנין קרקע שפרטיו בעת פרסום המכרז הן כדלהלן:

גוש מספר	חלק מספר	שטח במ"ר בערך	יח"ד אחוזי בניה ב-3 קומות	סכום הפקדון בש"ח
10814	43	692	105 (נכרות)	5,000

- בהתאם לתב"ע 143 ניתן לבנות 85 710 מ"ר ברוטו מהם 677 מ"ר נטו - בשלוש קומות

פרטים, הוגמאות הסכמים וטופסי הצעה ניתן לקבל במשרדי המחוז בחיפה, רחוב העצמאות 13, בימים ובשעות העבודה המקובלים.

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז הוא 30.10.86 עד שעה 12.00. הצעה שלא תימצא בתיבת המכרזים ביום ובשעה האמורים מסיבה כלשהיא - לא תדון.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז ירושלים

מכרז להחכרת מגרש לבנית מרכזון מסחרי

ברובע הקוממיות-בקרית גת

מכרז מס' ים/86/...

מינהל מקרקעי ישראל מבקש הצעות לחתימה על חוזה פיתוח בנין קרקע שפרטיו בעת פרסום המכרז הן כדלהלן:

גוש מספר	חלקה מספר	שטח במ"ר בערך	סה"כ שטח לבינוי במ"ר בערך	מחיר מינימום מגרש בש"ח (לא כולל מע"מ)	סכום פקדון בש"ח
1866	72	250	153	7,791	3,000

פרטים, דוגמאות הסכמים וטופסי הצעה ניתן לקבל במשרדי המחוז בירושלים, רחוב בן יהודה 34, טל. 224121, בימים ובשעות העבודה המקובלים.

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז הוא 30.10.86 שעה 12.00. הצעה שלא תימצא בתיבת המכרזים ביום ובשעה האמורים מסיבה כלשהיא - לא תדון.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז הדרום

מכרז להחכרת 2 מגרשים

לבנית קוטג'ים - באילת

מינהל מקרקעי ישראל מבקש הצעות לחתימת על חוזה פיתוח בנין קרקעות בתב"ע מס. 138/03/2 ושפרטיהם בעת פרסום המכרז הן כדלהלן:

מספר מכרז	מגרש מספר	שטח במ"ר בערך	סה"כ אחוזי בניה קומות	יהוצאות פיתוח בש"ח (לא כולל מע"מ)	מחיר מינימום מגרש בש"ח (לא כולל מע"מ)	גובה פקדון בש"ח (כולל מע"מ)
בא/95/86	12ב2	1,890	90	146,914	15,753	5,000
בא/96/86	220	1,270	90	98,754	10,584	5,000

את חוברות מסמכי המכרז ניתן לקבל תמורת הסך של 20 ש"ח, כל חוברת (כולל מע"מ) (שלא יוחזר), במינהל מקרקעי ישראל, רחוב בן צבי (מעל אולמי יהלום), או במשרדי המינהל באילת, רחוב האלמוגים 108/1 - בימים ובשעות העבודה המקובלים.

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז הוא 30.10.86 שעה 12.00 בצהרים. הצעה שלא תימצא בתיבת המכרזים ביום ובשעה האמורים מסיבה כלשהיא - לא תדון.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז המרכז

מכרז להחכרת 2 מגרשים לבנית

מבני תעשיה באזור התעשיה

קרית אריה בפתח תקוה

מינהל מקרקעי ישראל מבקש הצעות לחתימת על חוזה פיתוח בנין קרקעות בגוש 6640 ושפרטיהם בעת פרסום המכרז הן כדלהלן:

זכות השתתפות במכרז למומלצי משרד המסחר והתעשיה בלבד. (ההמלצה חייבת להתייחס לגודל השטח ומיקומו).

מספר מכרז	מגרש מספר	שטח במ"ר בערך	סה"כ אחוזי בניה ב-3 קומות	מחיר מינימום מגרש בש"ח (לא כולל מע"מ)	גובה פקדון בש"ח
מר/92/86	4	3,652	120	303,419	20,000
מר/93/86	7	6,676	120	607,516	25,000

את חוברות מסמכי המכרז ניתן לקבל תמורת הסך של 20 ש"ח כל חוברת, (כולל מע"מ), (שלא יוחזר), במינהל מקרקעי ישראל, דרך פתח תקוה 88, קומה א', בימים ובשעות העבודה המקובלים.

המועד האחרון להגשת בקשות המלצה ממשרד המסחר והתעשיה הוא 28.10.86

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז הוא 26.11.86 שעה 12.00 בצהרים. הצעה שלא תימצא בתיבת המכרזים ביום ובשעה האמורים מסיבה כלשהיא - לא תדון.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז תל אביב

מכרז להחכרת מגרש לבנית

מרכז מסחרי ואזרחי בבת-ים

מינהל מקרקעי ישראל מבקש הצעות לחתימת על חוזה פיתוח בנין קרקע שפרטיו בעת פרסום המכרז הן כדלהלן:

גוש מספר	חלק מחלקות מספר	תב"ע מספר	מגרש מספר	שטח במ"ר בערך	גובה פקדון בש"ח
7128	240,235	302	1	18,800	30,000

את חוברות מסמכי המכרז ניתן לקבל תמורת הסך של 50 ש"ח, (כולל מע"מ), בהמחאה בנקאית בלבד (שלא תוחזר) במינהל מקרקעי ישראל, דרך פתח תקוה 116, (בית קלקא), בימים ובשעות העבודה המקובלים.

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז הוא 6.11.86 שעה 12.00 בצהרים. הצעה שלא תימצא בתיבת המכרזים ביום ובשעה האמורים מסיבה כלשהיא - לא תדון.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

• מינהל מקרקעי ישראל מחוז ירושלים • עיריה, חברה לפתוח שיכון מגורים

"בנה ביתך" - במבשרת ציון

יתרת מגרשים

במסגרת התוכנית "בנה ביתך" שפורסמה בחודש ינואר 1986, נותרו 2 חצאי מגרשים המהווים מגרש דו-משפחתי לבנית 2 יחידות דיור עם קיר משותף.

מגרשים אלה יוקצו לציבור לפי ערך קרקע, תנאי תשלום, תנאי אשראי והוצאות פיתוח - מעודכנים. שאר התנאים כפי שפורסמו בפרוספקט וכפוף לשינויים המתחייבים מפרסום זה.

הקצאת המגרשים לציבור תחל ביום רביעי 15.10.86 בשעה 10.00. בשעה זו תתקיים הגרלה בין הנוכחים במקום.

יתרת המגרשים תשווק בשיטת "כל הקודם זוכה".

בעת ההרשמה שתתקיים במינהל מקרקעי ישראל, מחוז ירושלים, רחוב בן יהודה 34, קומה 12, טל. 224121, בימים ובשעות העבודה המקובלים, יש להפקיד סך של 500 ש"ח בהמחאה בנקאית לפקודת מינהל מקרקעי ישראל, וזאת כמקדמה על חשבון ערך הקרקע.

פרטים נוספים ניתן לקבל במחוז המינהל, בכתובת הנ"ל.

תוקף הודעה זו עד לגמר שווק המגרשים ולא יאוחר מ-31.12.86

דוגמא לכך לדוגמא: מחיר קרקע בגודל של 375 מ"ר לחצי מגרש דו-משפחתי המשולם למינהל בעת חתימת חוזה הפיתוח הוא 28,508 ש"ח ($ 19,000) - המחיר אינו כולל ההוצאות עבור פיתוח ואינו כולל מע"מ.

• מינהל מקרקעי ישראל מחוז הצפון • משרד הבינוי והשיכון • עיריה, חברה לפתוח שיכון • מועצה מקומית

"בנה ביתך" - בכרמיאל

גבעת - מכוש

במסגרת התוכנית הנ"ל, מוצעים לציבור 64 מגרשים בתנאים לפרוט שלהלן.

- 49 מגרשים לבניה של מבנים חד-משפחתיים.

- 15 מגרשים דו-משפחתיים לבניית ...

ההרשמה תחל ביום שלישי 7.10.86 בשעה 09.00 ותסתיים ביום שישי 7.11.86 בשעה 12.00.

פרטים נוספים ופרוספקט מפורט ניתן לקבל במשרד ישראל בכתובת הנ"ל.

דוגמא לכך לדוגמא: מחיר קרקע בגודל של 500 מ"ר למגרש חד-משפחתי, המשולם למינהל בעת חתימת חוזה הפיתוח הוא 3,125 ש"ח ($ 2,083). המחיר אינו כולל ההוצאות עבור פיתוח ומע"מ.

• מינהל מקרקעי ישראל מחוז הצפון • משרד הבינוי והשיכון • עיריה, חברה לפתוח שיכון • המועצה המקומית

"בנה ביתך" - בנצרת עילית, טבריה, עפולה, מגדל העמק, כרמיאל ועתלית - יתרת מגרשים

במסגרות התכניות "בנה ביתך" שפורסמו בעבר, נותרו מגרשים בתנאים לפרוט שלהלן.

א. נצרת עילית.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1984, נותר מגרש אחד לבניה חד-משפחתית ו-11 חצאי מגרשים לבניה דו-משפחתית עם קיר משותף.
• מחיר לדוגמא: למגרש חד משפחתי בגודל של 552 מ"ר המשולם למינהל בעת חתימת חוזה פיתוח הוא 3,061 שקל ($2,040).

ב. טבריה - שלב ג'.
במסגרת תוכנית שפורסמה במרץ 1981, נותרו 2 מגרשים לבניה חד-משפחתית ו-2 חצאי מגרשים לבניה דו-משפחתית עם קיר משותף.
• מחיר לדוגמא: למגרש חד-משפחתי בגודל של 580 מ"ר, המשולם למינהל בעת חתימת חוזה פיתוח הוא 6,222 ש"ח ($4,213).

ג. עפולה - גבעת המורה.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1984, נותרו 24 מגרשים לבניה חד-משפחתית ו-4 חצאי מגרשים לבניה דו-משפחתית עם קיר משותף.
• מחיר לדוגמא: למגרש חד-משפחתי בגודל של 500 מ"ר, המשולם למינהל בעת חתימת חוזה פיתוח הוא 6,591 ש"ח ($4,442).

ד. מגדל העמק.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1984, נותרו 3 מגרשים לבניה חד-משפחתית ו-6 חצאי מגרשים לבניה דו-משפחתית עם קיר משותף.
• מחיר לדוגמא: למגרש חד-משפחתי בגודל של 457 מ"ר, המשולם למינהל בעת חתימת חוזה פיתוח הוא 6,340 שקל ($4,227).

ה. עתלית - גבעת דילק.
במסגרת תוכנית שפורסמה באוגוסט 1985, נותרו 4 מגרשים לבניה חד-משפחתית.
• מחיר לדוגמא: למגרש בגודל של 588 מ"ר, המשולם למינהל בעת חתימת חוזה פיתוח הוא 21,776 ש"ח ($14,517).

המגרשים יוקצו לציבור לפי ערך קרקע, תנאי תשלום, אשראי והוצאות פיתוח - מעודכנים. יתר התנאים כפי שפורסמו בפרוספקט וכפוף לשינויים המתחייבים מפרסום זה.

הקצאת המגרשים לציבור תחל ביום רביעי 15.10.86 בשעה 10.00. בשעה הקובעת כתחילת ההרשמה, תיערך הגרלה בין הנוכחים במקום.

יתרת המגרשים תשווק בשיטת "כל הקודם זוכה".

בעת ההרשמה שתערך במשרד ערים, חברה לפיתוח ערים בע"מ, רחוב שנטון 16/100 נצרת עילית - יש להפקיד סך של 500 ש"ח בהמחאה בנקאית לפקודת מינהל מקרקעי ישראל, וזאת כמקדמה על חשבון ערך הקרקע.

פרטים נוספים ניתן לקבל בחברת ערים, בכתובת הנ"ל.

תוקף הודעה זו עד לגמר שווק המגרשים ולא יאוחר מ-31.12.86

• המחירים אינם כוללים מע"מ ואינם כוללים תשלום בגין הוצאות פיתוח.

מינהל מקרקעי ישראל
מחוז המרכז

מכרז להחכרת מגרש

לבנית 138 יחידות דיור - בלוד

מכרז מס. מ/99/86

מינהל מקרקעי ישראל מבקש הצעות לחתימה על חוזה פיתוח בנין קרקע שפרטיו בעת פרסום המכרז הן כדלהלן:

גוש מספר	חלק מחלקות מספר	מגרשים מספר	שטח במ"ר בערך	יהוצאות פיתוח בש"ח (לא כולל מע"מ)	מחיר מינימום מגרש בש"ח (לא כולל מע"מ)	גובה פקדון בש"ח
4011	25-27 29-30	2,2,7	10,600	1,250,000	1,387,552	30,000

בהתאם לתב"ע ל/330 בתוקף, יעוד השטחים כדלהלן: מגרש 1 - מגורים מיוחד. מגרש 2 - פרטי פתוח. מגרש 7 - גן ילדים. שטח כל המגרשים לפי התב"ע 10,600 מ"ר. במגרש למגורים ניתן להקים שלושה בנינים רבי קומות, 9-14 קומות מעל קומת עמודים. זכויות הבניה - 138 יח"ד, שטח דירה ממוצעת 123 מ"ר וסה"כ שטח הבניה במ"ר כ-17,000 מ"ר. במגרש תותר חניה בקומות מרתף, מקום חניה אחד לכל דירה. הקצאת קרקע של אתר מבואי המגורים, הנתן זכות לבנית גן-ילדים בשטח מגבה של 300 מ"ר צמוד למגרש הבניה לחודש אוגוסט 1986 שפורסם ב-15.9.86 ישולם במשרד לחבי מבני תעשיה, עפ"י הסכם פיתוח תשתית שיחתם עמו.

את חוברות מסמכי המכרז ניתן לקבל תמורת הסך של 20 ש"ח, (כולל מע"מ), בהמחאה בנקאית בלבד (שלא תוחזר), במינהל מקרקעי ישראל, דרך פתח תקוה 88, קומה א', קא, בימים ובשעות העבודה המקובלים.

המועד האחרון להגשת ההצעות למכרז הוא 6.11.86 שעה 12.00 בצהרים. הצעה שלא תימצא בתיבת המכרזים ביום ובשעה האמורים מסיבה כלשהיא - לא תדון.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהיא.

כלכלה ועסקים

ערב ההנפקה של 4.5 מיליון דולר:
"פריקלאס" צופה ירידה של 37% ברווחים וירידה גם במכירות

מאת יונתן שרמן

חברת "פריקלאס", היוצאת בימים אלה להנפקת מניות בבורסה לניירות ערך בתל אביב, צופה כי הרווח לפני מס יקטנו השנה בכ־37 אחוזים ויסתכמו ב־2.5 מיליון דולר, בהשוואה ל־4 מיליון דולר בשנה קודמת.

מגמה זו כבר באה לידי ביטוי ברבעון הראשון של שנת 86/7, שנסתיימה ללא רווח, וגם הרבעון השני של השנה לא הצביע על ריווחיות רבה.

כן צופה החברה ירידה של 20 אחוז במכירותיה, שהסתכמו ב־26.7 מיליון דולר בשנת 85/6.

החברה מציינת את הסיבות לתנודות אלו בכך, שהלקוח העיקרי שלה צמצם את מצבת ההזמנות שלו בעיקר לחורף, גדלה התחרות בין "פריקלאס" ואחת מתחרותיה, עקב גידול היקף המכירות של אותה מתחרה, וגם הצמדת תקבולים עתידיים של החברה להולר גרמה ל"פריקלאס" הפסד.

נתונים אלה מופיעים על כריכת תשקיף ההנפקה של "פריקלאס". במהלך ההנפקה מקווה "פריקלאס" לגייס סכום של 4.5 מיליוני דולר מהציבור במניות ואופציות.

חברת "פריקלאס" מייצרת בעיקר מגנזיה, המהווה חומר גלם לייצור לבנים לתעשיית היתוך הברזל. מוצר זה מהווה כ־83 אחוזים ממחזור המכירות של החברה. כן מייצרת החברה מגנזיה פרמצבטית לייצור תרופות והמגנזיה לשימוש בתעשיית הדבקים הכימי.

קופות הגמל הקיבוציות יאוחדו עם קופות בנק הפועלים

מאת יהודה שרוני

קופות הגמל של הקיבוצים, יאוחדו עם קופות הגמל של בנק הפועלים, בגלל היקלעותן לקשיי נזילות חמורים. ההחלטה על כך התקבלה לאחרונה, וקיבלה גם את ברכת האוצר לאחר שהודיע, כי כתוצאה מהאיחוד לא יורע מצבם של חברי קופות הגמל בבנק הפועלים.

על פי התוכנית, תאוחד כבר בימים הקרובים קופת הגמל של התנועה הקיבוצית המאוחדת (התק"מ), "עת לגבורות", עם קופת "גדיש" של בנק הפועלים. בשלב הבא תאוחד קופת הגמל של הקיבוץ הארצי "עתודות" עם קופות בנק הפועלים.

הקופות הקיבוציות נקלעו לקשיי נזילות, בגלל עודף משיכות גדול של מוטבים מול תקבולים, שיוצר תזרים מזומנים שלילי. משיכת הכספים נעשו לנוכח קשיי הנזילות בהם מצויה כיום התנועה הקיבוצית.

גידול ביבוא סוכר ארוז הקטין את פלח השוק של "סוגת"

מאת יונתן שרמן

שורה של יבואנים פרטיים החלו לחרוש את יבוא הסוכר הארוז בשקיות של ק"ג. הדבר הביא לירידת חלקה של "סוגת" בשוק זה למחצית מחלקה לפני שנה.

כיום נאמד פלח השוק של "סוגת" ב־35 עד 40 אחוזים מכלל משוק הסוכר הארוז, בהשוואה לפלח שוק של כ־70 אחוזים לפני שנה.

היבואנים הפרטיים הפסיקו לייבא סוכר במשך חודשי התוכנית הכלכלית, בגלל התנאים הקשים ששררו אז במשק. אבל כיום פושט נושא היבוא בהשוואה לתקופה הקודמת, וקשיי שיווק שהיו קיימים בעבר בנושא שוב אינם משפיעים על פעילות היבואנים.

שוק הסוכר הארוז נאמד ב־40 אלף טונות בלבד לשנה, מתוך כלל שוק הסוכר בארץ המגיע ל־220 אלף טונות. יתרת הסוכר מיובאת בשקים ומכרת למפעלים תעשייתיים, בעיקר בתחום המזון, המשתמשים בסוכר כחומר גלם.

היקף המכירות של "סוגת" מגיע לכ־20 מיליון דולר, כאשר למעלה ממחצית סכום זה היא מכירות של סוכר.

הוגשה תלונה כנגד חברות ביטוח על הפרה לכאורה של חוק ההגבלים העיסקיים

מאת כתב "הארץ"

עמותת "משמרת" פנתה בשבוע שעבר לזאב גלמור, הממונה על ההגבלים העיסקיים במשרד המסחר, בתלונה כנגד חברות ביטוח, על הפרה לכאורה של חוק ההגבלים העיסקיים. ... טוען כי "משמרת" ... 14.

בספטמבר את כל חברות הביטוח הגדולות במדינה, להציע הצעות לתוכנית ביטוח חיים לחברי העמותה.

עד לתום המועד הקבוע במכרז, לא הוגשה כל הצעה מטעם חברות הביטוח, שהחליטו להשתתף במכרז, לפי מיטב ידיעת "משמרת", התאגדו.

חלק מחברות הביטוח אשר הוזמנו להשתתף במכרז, החליטו שלא להגיש הצעות. ההתאגדות נעשתה, לפי המידע שבידי "משמרת", בעצה אחת עם איגוד חברות הביטוח בישראל. עוד נודע כי בכוונת ארגון סוכני הביטוח להחרים את חברת מגדל, שהציעה הסכם לעמותה...

דו"ח על דו"ח / יצחק עזר

קצנשטיין־אדלר ירידה במכירות והפסד לא גדול

● מצב נזילותה של החברה הוא טוב • הוצאות ההנהלה והמכירה מסתכמות בשיעור 25 אחוז מהמחזור והן מהגורמים העיקריים להפסד נטו. ההוצאות כוללות גם תשלום של 711 אלף ש"ח, שכר ונלוות, לבעלי עניין

הכותב נמנה על סגל המורים בחוג לחשבונאות באוניברסיטה העברית.

קצנשטיין־אדלר דיווחה על הפסד — לשנה שהסתיימה ב־31 במרס 1986 — בסכום של כ־200 אלף דולר, לעומת רווח סמלי בשנה הקודמת. ההון העצמי של החברה (ללא זכויות המיעוט) מסתכם בכ־6.6 מיליוני דולר והיקף מאזנה מגיע לכ־14 מליון דולר. מכירות החברה הסתכמו בכ־20 מיליון דולר, ירידה של כ־19 אחוז בהשוואה לשנה הקודמת.

החברה הקטינה את השקעותיה בניירות־ערך סחירים, וביחד עם המקורות מפעולות, עמדו לרשותה השנה מקורות בסכום של כ־700 אלף דולר. סכומים אלה שימשו אותה להשקעות ברכוש קבוע (כ־500 אלף דולר) והיתרה הושקעה בהון חוזר.

לחברה קרקעות ומבנים אשר על פי הערכת שמאי משנת 1982, ערכם גבוה בכמיליון דולר מהערך הרשום במאזן. להערכה זו יש להתייחס בזהירות, עקב העובדה שהיא נעשתה לפני יותר מארבע שנים, ומאז, יש להניח, חלו ירידות מחירים בנכסי המקרקעין.

לחברה התחייבויות שוטפות בסכום של כ־5.5 מיליוני דולר, מרביתם חובות לספקים ומקדמות שהתקבלו מלקוחות. כנגד התחייבויות אלה, לחברה רכוש שוטף (להוציא ניירות־ערך ומזומנים) בסכום של כ־7.8 מיליוני דולר. מתוך הרכוש השוטף, 700 אלף דולר הם מסים נדחים לקבל בעתיד. מימושו של סכום זה מותנה ברווחים בעתיד, החייבים במס. יוצא איפוא שעודף הנכסים השוטפים על ההתחייבויות השוטפות מסתכם בכ־1.5 מיליון דולר. לסכום זה יש להוסיף השקעות בניירות־ערך סחירים ובמזומנים בסכום של כ־900 אלף דולר נוספים.

בסך הכל, אפשר לומר כי מצב נזילותה של החברה הוא טוב. לחברה עודף נכסים שוטפים על פני התחייבויות לזמן קצר. יתרה מכך, רוב התחייבויותיה השוטפות הן לספקים ולקוחות, ומיעוטן לבנקים מסחריים. זה בא לביטוי בדו"ח הגר מילוי שבו יש לחברה הכנסות מימון.

מסים על ההכנסה

הוצאות המס בדו"ח המאוחד הגיעו לכ־0.5 מיליון דולר, אף שהרווח לפני מס הסתכם בכ־300 אלף דולר בלבד. תשלומי המס בפועל (להוציא עתודות למסים נדחים) במונחים מתואמים הסתכמו השנה בכ־560 אלף דולר. הסיבה לתשלומי מס שוטפים גבוהים, לעומת רווחים מדווחים נמוכים יחסית, נובעת מהפרשים בעתוי ההכרה במס לעומת הרישום בדו"חות הכספיים, וכן מתיאומים הנובעים מחוק המסוי האינפלציוני. גם בשנה הקודמת, שיעור המס מתוך הרווח המתואם היה גבוה יחסית והגיע לכ־77 אחוז, אף שחלק מחברות הקבוצה הן חברות תעשייתיות הנהנות משיעורי מס נמוכים יותר האפשריים ליהנות מפחת מואץ.

חשיפה לסיכוני שערי חליפין

לקצנשטיין־אדלר עודף התחייבויות על נכסים במטבע חוץ בסכום של כ־1.8 מיליון דולר. רוב העודף מקורו בהתחייבויות לספקים. בדו"ח המנהלים מציינת החברה כי רוב חומרי הגלם והמוצרים המוגמרים מיובאים מגרמניה. אפשר איפוא להניח כי רוב ההתחייבויות לספקים הן במרקים.

החברה חשופה לסיכוני שערי חליפין ובכל שיעלה שער המרק (בהנחה שתימשך הקפאת המחירים) תיאלץ החברה לספוג התייקרויות אלו, בהנחה שלא יהיה אפשר להעמיסן על המוצרים הנמכרים, עקב הקפאת המחירים.

אף שהרווח הגולמי של החברה (לאחר תיקון הפחת והמלאי) מסתכם בכ־32 אחוז, הרי הוצאות ההנהלה והוצאות המכירה המסתכמות בשיעור 25 אחוז מהמחזור, הן מהגורמים העיקריים להפסד.

הוצאות ההנהלה של החברה כוללות גם תשלום של 711 אלף ש"ח, שכר ונלוות לבעלי־עניין (בערכים נומינליים).

העורך: נחמיה שטרסלר

תמצית מאזן מאוחד ליום 31 במרס 1986

(במליוני דולרים)

רכוש קבוע	4.4	הון עצמי	6.6
ניירות ערך	1.2	זכויות מעוט	0.7
מלאי	3.6	עתודות	0.6
חייבים	4.2	התחייבויות ז"א	0.4
מזומנים	0.3	התחייבויות שוטפות	5.5
רכוש אחר	0.1		
	13.8		13.8

תמצית דו"ח רווח והפסד

(במליוני דולרים)

	שנה שנסתיימה במרס 1986	שנה שנסתיימה במרס 1985
רווח לפני מס	0.3	1.3
מסים על הכנסות	(0.5)	1.0
	(0.2)	0.3
הוצאות אחרות	–	(0.3)
רווח נקי לשנה	(0.2)	–

המניה עלתה עקב רכישות של "בטוחה"

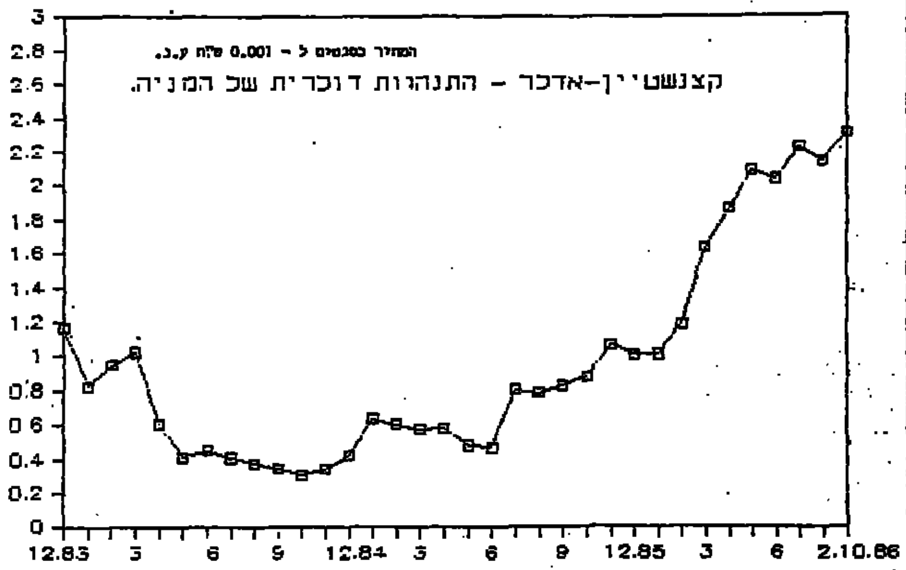

מאת יהודה שרוני

חברת קצנשטיין אדלר עוסקת בייצור ושיווק תאים ולוחות חשמל, בייבוא ושיווק רכיבים חשמליים אלקטרומכניים, ובהתקנת מערכות חשמל.

לא מכבר זכתה החברה הבת של קצנשטיין, חברת "טקסל", בהסכם להפצת מחשבי אינטליגנציה מלאכותית, שיאפשרו פתרונות משופרים בתחום הבקרה האוטומטית התעשייתית.

מניות החברה מוחזקות על ידי שמואל אדלר (20.6 אחוז בהון), יצחק אופטובסקי (17 אחוז), שמואל אבנון (קצנשטיין) (17 אחוז), ומשה קורטן (19.3 אחוז). כשהאחרון נפטר, הועברו אחזקותיו לאישתו, לשני בנותיו ולבנו. שאר המניות מוחזקות בידי הציבור הרחב.

כדי לעודד את עובדי החברה, החליטה ההנהלה להקצות מניות לעובדים, באמצעות הנפקה פרטית. בתשקיף ההנפקה הראשוני שהוגש לבורסה, צוין כי לעובדים יוקצו כל שנה, במשך שלוש שנים, 2 אחוזים ממניות החברה. הבורסה לא אישרה זאת, ובימים אלה יוגש תשקיף מתוקן, שלפיו יוקצו לעובדים 2 אחוזים ממניות החברה, תמורת 100 אלף דולר.

מניות קצנשטיין הוחזקו בעבר על ידי חברת הברוקרים פיט, שמכרה חלק גדול מאחזקותיה בשנת 1984. מאז החלו קרנות הנאמנות של בנק הפועלים לרכוש חלק גדול ממניותיה, והן נחשבות כיום לבעל המניות המוסדי העיקרי בחברה. ב־1986 החלו גם קרנות הנאמנות של "בטוחה" לרכוש את מניות החברה.

הגרף של "מיטב" מראה כי רכישות אלה הביאו לעליית מחיר המניה מ־1 סנט למניה ל־2.5 סנט למניה כיום. בעת האחרונה לא מורגשת פעילות יוצאת דופן במניה, ומחזור העסקות בה נמוך.

שולחנות ביליארד החל מ: 495 ש"ח

★ רגליים מתקפלות
★ רגליים מגולפות
★ כולל כל הציוד

סאמרטיים בע"מ
צומת אכדיה, הרצליה, 052-545511
(5 קווים)

קריסטל מכונות ומוצרי חשמל בע"מ

הודעה על אסיפה כללית שנתית רגילה

ניתנת בזה הודעה לכל בעלי המניות בחברה כי ביום 28.10.86 בשעה 12.30 תתקיים במשרד עוה"ד עופר את פרייטג, רחוב הירקון 113 ת"א, אסיפה כללית שנתית רגילה של החברה.

על סדר היום:
1. דו"ח הדירקטוריון.
2. אשור המאזן ליום 31.3.86 הדו"ח רווח והפסד לשנה שנסתיימה ביום 31.3.86.
3. חלוקת מניות הטבה בשעור 2000% על הון המניות הנפרע.
4. קביעת מספר חברי דירקטוריון ומינוי חברי דירקטוריון.
5. מינוי רו"ח לחברה וקביעת שכרו.
6. דיון בעניינים שאפשר לדון בהם באסיפה כללית רגילה.

אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לתחילת האסיפה הנ"ל לא יהיה מנין חוקי, תדחה האסיפה לשבוע הבא באותו מועד ובאותו מקום.

הדו"חות הכספיים לתאריך 31.3.86 פורסמו.

בעל מניות הרוצה להיות מיוצג ע"י מיופה כוח יפקיד יפוי כוח מתאים במשרד עוה"ד עופר את פרייטג ברחוב הירקון 113 תל אביב, לפחות 48 שעות לפני מועד האסיפה.

בפקודת הדירקטוריון
גדעון פרייטג, עו"ד.

BUSINESS SERVICES IN LONDON
A complete confidential secretarial service – london address, tel. answering, telex, fax, typing & copying.
291 cricklewood lane.
nw2 (near golders green)
tel: 4550962 telex: 295441

יש לסגור עוד שתיים מהמשחטות הפועלות כיום

מאת יונתן שרמן

סקר שנערך לאחרונה לבקשת משרדי החקלאות והאוצר, במטרה לבחון את יעילות המשחטות הפועלות בארץ, ממליץ לסגור שתי משחטות.

ממצאי סקר זה פורסמו לפני קצת למעלה משבוע, והוגשו הן למשרדי הממשלה והן למפעלים האזוריים, שבבעלותם 7 מכלל 17 המשחטות הפועלות בארץ.

ישראל אפרת, מראשי הנהלת המפעלים האזוריים של התנועות הקיבוציות, מסר ל"הארץ" בהקשר זה, כי כיום כמעט כל הגורמים בענף מסכימים, שאת בעיית עודף כושר הייצור של המשחטות יש לפתור על ידי סגירת שתים מהן — אחת בצפון ואחת בנגב.

זאת לאחר שלפני כמה חודשים כבר נסגרה משחטת "עוף מירון" של מושבי הגליל.

בנגב פועלות כיום שתי משחטות — "עוף הנגב" ו"עוף קור", ואחת משתיהן תצטרך לסגור את שעריה.

כיום הבעיה העיקרית היא לשכנע את בעלי המשחטות לקבל המלצות אלו ולהחליט אילו משחטות ייסגרו.

"טמפו בירה" מתדיינת על שומת מס בסך 600 אלף ד'

מאת יונתן שרמן

חברת "טמפו בירה" מתדיינת בימים אלה על תשלום מס בסכום של 600 אלף דולר בגין הדו"ח שהוגש על ידה בשנת 82.

נושא זה מוזכר בחוות הדעת של רואי החשבון של החברה, ובביאור במאזן החברה מצוין, כי לחברה חוות דעת משפטית התומכת בעמדתה בנושא פירוש חוק המיסוי בתנאי אינפלציה ובנושא השני במחלוקת של הקטנת הניכוי לשמירת הון המועבר לשנים הבאות, על סכום של 5.5 מיליוני שקלים.

כן מצוין בביאור, כי במידה ותידחה עמדת החברה, היא תיאלץ לשלם מס מידי של 600 אלף דולר. אי לכך הפרישה החברה מתוצאות מסכום זה.

גידול ניכר בביצוע הלוואות על ידי הבנקים למשכנתאות

מאת אריה לביא

בחודשים האחרונים מורגש גידול ניכר בביצוע הלוואות הרשות על ידי הבנקים למשכנתאות. כך מתברר מנתונים שנאספו במערכת הבנקאות. הגידול מורגש בעיקר בשלושת־ארבעת החודשים האחרונים, והגיע לשיא בספטמבר.

בבנק טפחות, שהוא גדול הבנקים למשכנתאות, בוצעו במהלך חודש ספטמבר 2000 הלוואות הרשות, לעומת כ־1200 הלוואות בחודש המקביל בשנה הקודמת. סכום ההלוואות בבנק זה הגיע בספטמבר לכ־50 מיליון שקל, לעומת כ־20 מיליון שקל אשתקד. מורגש גם גידול בסכומי ההלוואות, אותם מבקשים הלווים לקבל. ההלוואה הממוצעת גדלה בכ־47 אחוז, מ־17 אלף שקל אשתקד ל־25 אלף שקל. חלק גדול של ההלוואות הן מאמצעים עצמיים של הבנק.

"אופנהיימר" מכרה חבילות שי במיליון וחצי דולר

"אופנהיימר" מכרה 50 אלף חבילות שי לעובדי עובדים, בשווי כספי של כמיליון וחצי דולר, ערב ראש השנה.

החבילות נמכרו בין השאר לחברת חשמל, לתעשיה הצבאית, ולמשטרת ישראל.

מחזור המכירות של "אופנהיימר" מגיע כיום ל־6 מיליון דולר, ומתוך זה מיליון דולר יצוא.

קח את "באדג'ט" עם "פלא־פון" צמוד

"באדג'ט" מעניקה עוד שירות בלעדי ללקוחותיה. מהיום תוכל לשכור מ"באדג'ט", בהזמנה מיוחדת מראש, מכונית עם "פלא־פון"* - טלפון מהפכני נייד בחוג ישיר של "מוטורולה - תדיראן".

ה"פלא־פון" מאפשר לך קשר יעיל, מהיר וקל עם מקום עבודתך, לקוחותיך ומכריך, בכל מקום בו אתה נמצא וחוסך לך זמן יקר וטירחה מיותרת.

מכונית עם "פלא־פון" צמוד - עוד סיבה שתשכנע את "באדג'ט" לשם שכדאי לשכור.

להזמנות: פנה למרכז ההזמנות של באדג'ט:
טל' 03-336115, 03-331593, 03-337374, 03-336456 פנימי-79.

* מכוניות מסידרת F ומעלה.

Budget באדג'ט
rent a car השכרת רכב

פרקינס
מנוע דיזל מס' 1 בעולם.

מנועי פרקינס הם הכוח המניע בכלים תעשייתיים וחקלאיים בעולם כולו. המנועים בני 30- 325 כ"ס, מתאימים גם לגנרטורים, למשאבות מים, לציוד חקלאי, לסוגיו, למלגזות, לסירות דיג ועוד.
הביצועים מעולים וצריכת הדלק חסכונית במיוחד.

סוכנים בלעדיים בישראל:
נ. פלדמן ובנו בע"מ

חיפה, רח' יפו 137, טל. 8-520265. תל-אביב, רח' גיבורי ישראל 121, טל. 250269 שרות ומוסכים למנועי פרקינס: מפרץ חיפה-מוסך הדרום

רוגובין
חברה לבניה, השקעות ופיתוח בע"מ

הודעה בדבר פרסום תשקיף

ניתנת בזה הודעה לפי סעיף 23 לחוק ניירות ערך, תשכ"ח–1968, בדבר פרסום תשקיף בגין:

הנפקה של

אגרות חוב (סדרה א') רשומות על שם, בסכום נקוב כולל של עד 2,831,400 ש"ח, עומדות לפרעון ב־30.9.1992, משאות ריבית בשעור של 5% לשנה, צמודות (קרן וריבית) למדד המחירים לצרכן (להלן–"אגרות החוב") הניתנות להמרה בכל יום עסקים החל מ־1.11.1986 ועד ל־28.9.1992 (כולל) במניות רגילות בנות 5 שקל חדש ע"נ, לפי שער המרה של 62.5 שקל חדש ע"נ של אגרות חוב למניה (1,250%) (בכפוף להתאמות).

ושל

עד 12,870 כתבי אופציה (סדרה 2) רשומים על שם (להלן – "כתבי האופציה") הניתנים למימוש בכל יום עסקים החל מיום 1.11.1986 ועד ליום 28.9.1992 (כולל) למניות רגילות בנות 1 שקל חדש ע"נ ולמניות רגילות בנות 5 שקל חדש ע"נ כך שכל כתב אופציה ימומש לחמש מניות רגילות בנות 1 שקל חדש ע"נ ולמניה רגילה אחת בת 5 שקל חדש ע"נ (בכפוף להתאמות), כנגד תשלום במזומן של מחיר מימוש בסך 75 שקלים חדשים לכתב אופציה (750%), צמוד לשער היציג של הדולר ארה"ב, כך שלמחיר המימוש יתווספו הפרשי שער המצביעים מעלית השער היציג לתאריך המימוש, ביחס לשער היציג של הדולר ארה"ב ליום 25.9.86.

ניירות הערך מוצעים כדלקמן:

הצעה לציבור של

אגרות חוב בסכום נקוב כולל של 2,200,000 ש"ח ו־10,000 כתבי אופציה, המוצעים ב־10,000 יחידות בדרך של מכרז. הרכב ומחיר כל יחידה הינו כדלקמן:

220 שקל חדש ע"נ אגרות חוב במחיר כולל של	220 ש"ח
1 כתב אופציה במחיר כולל	50 ש"ח
מחיר מינימלי של יחידה	270 ש"ח

מחיר ההנפקה שיקבע במכרז עשוי להיות גבוה ממחיר היחידה המינימלי.
אם לא תמכרנה היחידות במכרז, תוצענה היחידות לציבור בשלב ב' במחיר ליחידה השווה ל־270 ש"ח (המחיר המינימלי).

הצעה בדרך של זכויות של

אגרות חוב בסכום נקוב כולל של עד 631,400 ש"ח ועד 2,870 כתבי אופציה, המוצעים לבעלי המניות הזכאים כהגדרתם בסעיף 3.3.1 לתשקיף, שאינם בעלי השליטה בחברה, בעד 2,870 יחידות, לפי היחס של יחידה אחת לכל 70 ש"ח ע"נ של מניות המוחזקות על ידם. הרכב כל יחידה זהה להרכב כל יחידה המוצעת לציבור.

מחיר ההנפקה בהצעה בדרך של זכויות יהיה מחיר היחידה המינימלי (270 ש"ח) בתוספת 75% מההפרש בין המחיר שנקבע לציבור בדרך של מכרז לבין המחיר המינימלי, כשהוא מעוגל עד לאגורות בודדות.

אגרות החוב מובטחות בשעבוד קבוע מדרגה ראשונה (משכנתא ראשונה) על זכויות החברה וזכויות החברה הבת בנכסי מקרקעין המפורט בסעיף 3.4.13 לתשקיף. על בסיס הערכת השמאי מר יצחק פרץ ליום 21.8.1986 (ראה סעיף 7.5 לתשקיף) מסתכם שווי זכויות החברה וזכויות החברה הבת במקרקעין המשועבדים (לאחר הפחתת סכומי המס שיהיו משולמים לו נמכרו המקרקעין המשועבדים ביום 21.8.1986) בסך 2,839,500 שקל חדש. לא הונפקו היחידות שהוצעו בדרך של זכויות או חלק מהן, יצומצמו המקרקעין המשועבדים כך שגובה השעבוד הקבוע לא יעלה על 100% מהערך הנקוב של אגרות החוב שהונפקו עפ"י תשקיף זה. החברה אינה מתחייבת להוסיף שעבודים נוספים להבטחת אגרות החוב גם אם ירד ערך זכויות החברה וזכויות החברה הבת במקרקעין המשועבדים.

מניות החברה, אגרות החוב וכתבי האופציה בבורסה מותנית בפיזור נאות שלהם בציבור.

אם לא יתקיים פיזור מינימלי כמוזכר בסעיף 3.1.3 לתשקיף תבוטל ההנפקה והחברה תחזיר למבקשים את הכספים ששילמו עבור בקשותיהם.

כתב אופציה אשר לא ימומש עד 28.9.1992 (כולל) יפקע והתמורה ששולמה בגינו לא תוחזר ולא תהיה למחזיק בו כל זכות שהיא כלפי החברה.

המניות הרגילות בנות 1 שקל חדש עדיפות על המניות בנות 5 שקל חדש מהון המניות של החברה לעניין זכויות ההצבעה.

רשימות החתימות לציבור תפתח בשלב א' ביום 7.10.1986 בשעה 8.30 לפני הצהריים ותיסגר באותו יום בשעה 13.30 בצהריים.

המענות ליחידות המוצעות לציבור בצירוף התמורה המלאה המוצעת בעדן, תומסנה לבנק לאומי לישראל בע"מ, לסניפי הבנקים ולחברי הבורסה לניירות ערך בתל־אביב.

הצעת זכויות

את מכתבי הזכויות וכן בקשה לניצול הזכויות יש להגיש באמצעות בנקים וחברי בורסה. בעלי המניות הזכאים הרשומים בפנקסי החברה ימשו את בקשותם עד ליום 4.11.1986 שעה 12.00.

אם לא תוגש בקשה לניצול הזכויות כאמור, לעיל על ידי הזכאים הרשומים תמכור החברה עבורם בבורסה ביום המסחר בזכויות את הזכויות המגיעות להם ללא הגבלת שער התמורה (אם תהא כזו) נטו בניכוי הוצאות מכירה בשיעור 1% מהתמורה וכל היטל או מס שיוטל, תחולק לזכאים הרשומים שלא ניצלו את זכויותיהם כאמור תוך 15 יום לאחר תאריך המסחר בזכויות.

הזכאים הבלתי רשומים המחזיקים במניות החברה באמצעות חברי הבורסה ינצלו את הזכויות באמצעות חברי הבורסה לא יאוחר מיום 5.11.86 שעה 10.00 בבוקר.

המניות הקיימות בהון החברה הנסחרות בבורסה "אקס זכויות" החל מיום 15.10.86. המסחר בבורסה בזכויות יתקיים ביום 5.11.86.

החתמים:

לאומי ושות' בנק להשקעות בע"מ (מנהל הקונסורציום)
בטוחה ניירות ערך והשקעות בע"מ
החברה להשקעות של בנק הפועלים בע"מ

בנק כללי בע"מ
שהר (ניירות ערך) בע"מ
החברה הערבית לניירות ערך בע"מ

הנאמן לאגרות החוב: החברה לנאמנות של בנק לאומי לישראל בע"מ.

אין לראות בהודעה זו הזמנה לרכוש את ניירות הערך המוצעים.

תאריך התשקיף: 30.9.86.

מכתבים למערכת הארץ

שישתתפו הליובאוויטשים בכנס

שידתי שנים רבות בצה"ל ואף פיקדתי על אחת מסיירותיה. אני נדהם מן היחס השלילי של מטכ"ל הנח"ל אל הרב משה אורדי – שליחו של הרבי מליובאוויטש.

כדאי להזכיר לתא"ל גלבע שאותו רב בניו־יורק ושליחיו שבי־אים את הציונות, מתגררים למדינה ועושים הכל כדי לפזק את המפעל התנ"ייבשתי והתרבותי שלנח"ל היה חלק בהקמתו.

רציתי להשתתף בכנס הנח"ל – כמי ששרתי שנים בשירות בו – אבל אם הרבי מליובאוויטש ושליחיו בניו־יורק חשובים יותר למפקדת הנח"ל, שישתתפו הם. אולי חושב גלבע שבתפילות ומנהגים בניו־יורק אפשר ליישב ולהגן על הארץ.

אני נשאר בבית. לא אשתתף בכנסים ולא אתרום לאתר ההנצחה של הנח"ל (כפי שהתבקשתי) עד אשר יתנער הנח"ל מאנשים שאין להם חלק ונחלה במפעל הציוני.

ירושלים — ירון רומן

שופטים – רק עם לב חזק

לתביעתם של השופטים אשר לקו בהתקפי לב, והמבקשים להכיר בכך כבתאונת עבודה – נודעת חשיבות רבה. אם אכן תוכר התופעה כתאונת עבודה, הרי עובדים בעבו־דות אחרות הקשורות במתחים (ואיזו עבודה בארצנו אינה קשורה בכך) יהיו אף הם זכאים להכרה כזו.

במקרה של אותם שריר הלב אצלם, מכיוון שאין אפשרות לטעון שלבם של שופטים רגיש למתחים יותר מכל לב אחר, יתחיל כדור השלג להתגלגל.

אני רואה רק אפשרות אחת למנוע זאת: כל המתמנה לשופט יח־תום על הצהרה שבה יודיע כי ידוע לו שהוא הולך לעבוד בעבודה המסוכנת לבריאות ואשר בעקבותיה הוא עלול ללקות בלבו. במקרה כזה לא תהיה עילה לתביעת פיצויים. הרי גם על חפיסות הסיגריות רשום שהן מזיקות לבריאות, ואם המעשן מתעלם מכך – הרבר על אחריותו.

ד"ר אלכסנדר רבינא

מי פרץ את דרך בורמה

המאמר "רשומון בדרך בורמה" (מוסף "הארץ" 22.8) בחון גרסאות שונות בנוגע לג'יפ הראשון שפרץ את הדרך.

כמי שחי בתקופה זו ועקב בקפ־דנות אחרי מאורעות הזמן, אני מסו־כנע שהג'יפ הראשון שפילס את הדרך לירושלים היה של רב סרן אפרים לוטן (ליפשיץ) מתל הנוסה – חטיבת הפלמ"ח, שמשום מה נשכח מלב.

לוטן חי היום בקוסטה ריקה, ועוקב אחרי המאמרים הקשורים בתקופה הראית זו של מלחמת השחרור. נרמה לי שהיה מגיע לו אזכור קטן שבקטנים על חלקו בפרשת "דרך בורמה" – שהיה חלק רומינגטי.

תל אביב — מנחם מרום

סכנה, קרטליזציה

לפני פרסום כתבתו "יד לחוצת יד" (מוסף "הארץ" 21.9) פנה אלי אייל ארליך וקיבל מפני פירוט מלא של העובדות הקשורות לחוזה הובלת הגרעינים הנדון בכתבה, אך השמיט עובדות רבות.

כל החוזים שנחתמו עד היום בקשר להובלת גרעינים בין ממשלת ישראל לחברות המובילות, גם בארץ וגם בחו"ל, לרבות עם צים ואלים, נחתמו בלי שקדם מכרז לחתימתם. לראשונה בישראל, ניתנה הזדמנות עקרונית של שר התעשייה והמסחר להוציא את הובלת הגרעינים ל־מכרז, כאשר יסתיים החוזה עם חברות צים ואלים להובלת 90 אחוז מהכמות המובלת, בדצמבר 1988.

צים ואלים מובילות על פי החוזה הקיים, שתוקפו עד דצמבר 1989, 90 אחוז מכמות הגרעינים המובלת, במחיר 21־22 דולר לטון, בעוד חברת רוזנפלד הציעה להאריך את חוזה ההובלה עמה עד למועד תום חוזי ההובלה של צים ואלים ברצ־מבר 1989 במחיר 18 דולר לטון.

מאז נכנסה חברת רוזנפלד ל־הובלת גרעינים, היא גרמה הורדה משמעותית במחיר ההובלה. תחרות זו היתה לצנינים בעיני צים ואלים, שעד אז היו מונופוליסטים בהובלת הגרעינים.

המניע של צים ואלים להוציא את חברת רוזנפלד מן התחרות ול־השתלט שוב על כל כמות המובלת כדי לאלץ את ממשלת ישראל לשלם את מחירי הקרטל בהובלת גרעינים – ברור מאליו.

מאחר שלפי הכתבה חברת עופר מוכנה להוביל גרעינים בכל מחיר מתחת למחירי חברת רוזנפלד, דהיינו אפילו במחירי הפסד, ומאחר שחברת עופר הינה גוף פרטי אשר רוצה להפיק רווחים, נתבקש ארליך לבדוק אם מישהו עומד מאחרי ההצעה של חברת עופר ומי יממן את ההפסדים הכרוכים בה. ברור, מכל מקום, שאם יאפשרו לחברת עופר לקבל את חוזה ההובלה במ־קום חברת רוזנפלד, כי אז ייעלם הגורם התחרותי הלא תלוי ובסופו של דבר תתאפשר קרטליזציה של הובלת הגרעינים.

אייליך יצר בכתבתו את הרושם כאילו האוצר סירב לאשר את הארכת החוזה עם חברת רוזנפלד, בעוד למעשה האוצר טרם התבקש לאשר את החוזה.

חיפה — פרופ' יוסף רום

אייל ארליך מעיר: מכתבו של רום אינו מכחיש את הממצא העיקרי בתחקיר: הדרה שרון למינהל הסחר הממשלתי לקבל הצעת הובלה יקרה ב־2.5 מיליון דולר מהצעה אחרת.

איברים עם זכות קדימה

נתבקשתי על־ידי "אדי", אגודה לקידום השתלות, לתרום לאחר 120 שנה "כל איבר מגופי שהולת יוכל להיעזר בו להצלת חייו". בעיניי ברצון. לאחר מכן שוחחתי על העניין עם רבים וטובים המלצתי על הצטרפותם ל"אדי". רובם סירבו מסיבות שונות ומשונות: דתיות, אסתטיות, מוסריות או סתם בלגלוג ובביטול, בבחינת "כבר אין לך מה לעשות".

אני מציע לכל תורמי "אדי" להתנות את תרומתם בכך, שזכות קדימה בקבלת התרומה תהיה לחברי "אדי" ולבני משפחתם ורק לאחר מכן יוכלו אף אחרים ליהנות ממנה. בעשותנו זאת נגדיל את מספר חברי "אדי", נקטין את מספר הקופצים על התרומה, ובסופו של דבר ייצא הציבור כולו נשכר.

אם לאחר זאת ימשיכו אנשים בודדים להתנגד לתרומה, ויהיו נימוקיהם אשר יהיו, מובן שיש לכבד את רגשותיהם, אך עליהם אף להיות מוכנים לשאת בתוצאות.

חיפה — ישראל דיימנט

מדינת ישראל
משרד האוצר

הצעת רכש

ממשלת ישראל בשם מדינת ישראל מודיעה בזה על נכונתה לקבל הצעות למכור לה מניות של חברת החשמל לישראל בע"מ.

ממשלת ישראל בשם מדינת ישראל (להלן – הרוכשת) מזמינה בזה את בעלי המניות של חברת החשמל לישראל בע"מ (להלן – החברה) להציע למכור לה מניות רגילות של החברה בנות 0.0001 שקל חדש ערך נקוב כל אחת (להלן – המניות) המצויות בבעלותם, רשומות בשמם בספרי החברה ורשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל־אביב בע"מ (להלן – הבורסה) והכל לפי התנאים המפורטים בהצעה זו כלהלן:

1. המחיר שתשלם הרוכשת עבור כל מניה יהיה 1.6 שקלים חדשים שהם 1,600,000 מערכה הקודם. מחיר המניה ישתנה בהתאם לשינוי בשער היציג של הדולר של ארצות הברית של אמריקה שמפרסם בנק ישראל (להלן – השער היציג) ליום 1 באוקטובר 1986 לעומת השער היציג הידוע ארבעה ימים לפני מועד התשלום הקבוע בסעיף 7 להלן.
2. הצעה זו תעמוד בתוקפה מיום 6 באוקטובר 1986 עד ליום 17 בנובמבר 1986 בשעה 12:30 או עד מועד אחר כבסעיף לאמור (להלן – מועד הפקיעה). הרוכשת רשאית לשנות את מועד הפקיעה אולם לא תהיה רשאית להקדימו.
3. על המניות שתוצענה להיות, עם הצעתן, חופשיות מכל שיעבוד, עיקול, חוב או זכויות צד ג' כלשהן.
4. על בעל מניות המציע למכור לרוכשת את מניותיו בהתאם לתנאי הצעה זו, לקיים את כל התנאים המצטברים להלן:
(א) ליתן לבנק לאומי לישראל בע"מ (להלן – הבנק המרכז) בכל יום עסקים החל מיום 6 באוקטובר 1986 עד למועד הפקיעה, הצעה בכתב למכירת מניותיו (להלן – ההצעה) בסניפי הבנק המרכז או באמצעות חברים אחרים בבורסה. כל הצעה תוגש לבנק לאומי לישראל בע"מ, יחידת ביצוע מרכזית, רחוב אחד העם 9, תל־אביב, (להלן – היחידה המרכזית) במישרין או באמצעות סניפי הבנק המרכז או באמצעות חברים אחרים בבורסה כאמור לעיל.
(ב) להצעה יצורפו תעודות המניות המוצעות למכירה וכתב העברה של אותן מניות (להלן – המניות הנרכשות). ההצעה וכתב העברת המניות יחתמו על ידי בעל המניות באופן, אישי או יחתמו בשמו על ידי חבר בורסה אשר הינו בעל יפוי כח לבצע פעולתו בניירות ערך בשמו של אותו בעל מניות.
(ג) הצעה שתגיע ליחידה המרכזית לאחר מועד הפקיעה לא תלקח בחשבון.
5. בעל מניות אשר נתן הצעה בכתב לרוכשת כאמור בסעיף 4 לעיל לא יוכל לחזור בו מהצעתו.
6. הרוכשת מתחייבת לקבל את הצעתם של בעלי המניות רק אם עמדו בתנאים המפורטים בהצעה זו.
7. התשלום עבור המניות הנרכשות יהיה בהתאם למחיר הקבוע בסעיף 1 לעיל בניכוי העמלות המקובלות בבנק המרכז בגין מכירה, והוא יבוצע לגבי הצעות שהגיעו ליחידה המרכזית עד ליום 27 לאוקטובר 1986 בשעה 12:30 תוך ארבעה ימי עסקים מאותו מועד, ולגבי הצעות אחרות שהגיעו ליחידה המרכזית עד למועד הפקיעה תוך ארבעה ימי עסקים ממועד הפקיעה ובלבד שהמניות הנרכשות תועברנה לרוכשת כשהן נקיות מכל שיעבוד, עיקול, חוב, או זכויות צד ג' כלשהן.
8. התשלום יבוצע על ידי העברת תמורתן של המניות הנרכשות לחבר הבורסה שבאמצעותו נמסרה ההצעה. הרוכשת תצא ידי חובתה עם העברה התמורה לאותו חבר בורסה.
9. למען הסר ספק מודגש בזה כי העברת תעודות המניות והעברת כתב העברת מניות החוזם בדין הינם תנאים מוקדמים לתשלום התמורה על ידי הרוכשת.
10. הרוכשת תהיה זכאית לכל זכות או טובת הנאה בגין המניות החל במועד הפקיעה גם אם הן נובעות מתקופה הקודמת למועד הרכישה, לרבות דיבידנד, חלוקת מניות הטבה או הנפקת זכויות.
11. הרוכשת מתחייבת שעד למועד הפקיעה לא תבצע עסקאות במניות החברה במישרין או בעקיפין.
12. הרוכשת רשאית לשנות תנאי הצעת רכש זו ובלבד שתקבל לכך את אישור הבורסה. שינוי הרוכשת את התנאים יחולו התנאים החדשים גם על מי שהגיש הצעתו לפני מועד השינוי אולם הוא יהיה רשאי, תוך עשרה ימים מהמועד האמור לבטל את הצעתו.
13. על המסמך הרכש, על ההצעה ועל עסקה זו יחול הדין הישראלי.
14. החברה הינה חברה ממשלתית אשר הרוכשת מחזיקה בכ־94.69% מהון מניותיה הנפרע ומזכויות השליטה בה.
15. המסחר במניות הופסק על פי החלטת דירקטוריון הבורסה היום ולא ניתן היה לקיים בהן מסחר תקין. הבורסה הודיעה לחברה כי לאחר מועד פקיעת הצעת רכש זו היא מתכוונת למחוק את מניות החברה מהרישום למסחר בבורסה.
16. רכישת המניות תבוצע על ידי הממשלה ועדת הכספים של הכנסת, בהתאם על פי סעיף 10 לחוק החברות הממשלתיות התשל"ה–1975.
17. הבורסה אישרה הצעת רכש זו ביום 29 לספטמבר 1986 אולם אין באישורה משום אימות הפרטים המובאים בהצעה זו או אישור מהימנותם או שלמותם ואין באישור האמור משום הבעת דעה על טיב ניירות הערך שמבוקשות רכישתם.

מדינת ישראל

קולנוע / רחל גורדין

פלאסידו דומינגו – אותלו מרשים ומשכנע.

ודאות – רק במוות

"אותלו", קולנוע שחף, ת"א.

המוסיקה של ורדי, הלה סקאלה" בניצוחו של לורין מאזל, ופלאסידו דומינגו בתפקיד הראשי, די בהם כדי לעשות את "אותלו" של זפירלי לסרט מכובד. גם לליבריטו של אריגו בויטו, על פי מחזהו של שייקספיר, יש מה לומר בעניין זה. אך ההכרעות הקולנועיות של זפירלי הן בנאליות במקרה הטוב, וחולות במקרים אחרים. במקום לנצל את כוחה של המוסיקה להעניק לאופרה עוצמה רגשית נקיה – משתמש הבימאי בכלים הקולנועיים כדי להבליט את החו־מרים המלודרמטיים. כאשר שרה קטיה ריצ'ארלי את האריה "אווה מריה", כשליבה כבר מנבא לה כי סופה קרוב – מניח לה הבימאי לחבוק את עמוד האפיריון של מיטתה, במחווה אופראית חסרת משמעות. ברגע של שיא דרמטי, כשאותלו עומד מול התוצאות המחרידות של קינאתו, דשר לאחר בתו הנרצחת "יצור טהור, נולדת תחת כוכב אכזר" – חותך הבימאי מדי פעם אל מי שעורר קינאה זו, קאסיו, ומצלם מקרוב את פרצופו הנבוך.

לזכות האינטרפרטציה של זפירלי אוכל לומר רק, שזו הפעם הראשונה שבה מצאתי ב"אותלו" משמעות דתית, נוסף לסיפור החשד והקינאה האישי. יאגו הערמומי, המנוול, המניע את העלילה בכוח תכנית, שופך את לבו במונולוג מיוסר וגואש בפני הצלוב. הוא "מאמין" באל אכזר, שברא אותי בצלמו". שבוי לחלוטין בידי כוחות האופל, ללא כל פתח לאור, הוא זורע את זרע הספק בלבו של אותלו. לרגע, חזה יאגו בקדברית, ואינו בודד עוד בסבלו. הספק הופך לאותלו לעינוי בלתי־נסבל, והוא זועק: "הוכחה רוצה אני! אני רוצה וראותי" זו אינה זעקתו של בעל נבגד, אלא קריאה לעזרה של מי ששלמות אמונתו נפגעה. אותלו זקוק להוכחה מחד לסת. הוכחה זו תימצא לו רק במוות. לכן, אולי, מוטלת דסדמונה שנרצחה, כשידיה פרוסות בתנוחת הצלוב. האריה ששר יאגו על המוות, מול קיר עם חללים אפלים, היא היפה ביותר בעיני בסרט, מבחינה קולנועית. אך במקום להביא לר־געים דרמטיים מסוג זה "לדבר", מטביע אותם זפירלי בשלל קישו־טים וסילסולים. הוא מרבה לצלם את דמויותיו דרך שבכות ומחיצות מפותלות, משקף את פניהם של יאגו ואותלו במראה מעוותת, ועוקב אחר ראש הריב בין אותלו ודסד־מונה כשהתגובות בתוך העשק הוצצות ביניהם.

נראה כי זפירלי אינו סומך לא על שייקספיר, לא על ורדי, לא על בויטו, ואף לא על הקהל הצופה בסרטו. הוא נמנע בגאוותן־עבודה לא לאבד את הצופה. לשם כך הוא מגייס לפידים, מחוללות עממיים (אלה היו המנחויות שלו עוד ב"רו־מיאו ויוליה"), וחוזרת לעבר הבאות לשרת אותו בכל רגע שבו יש חשש, כי הקהל יאלץ להישאר עם השחקן ועם האריה המושרת בפיו. חזרות לעבר אלו עשויות באופן הפשטני ביותר. איזכור של עברו של אותלו, כליד שחור מלווה בתמונות שבי־סיות במדבר. אם אותלו שר "היה שלום, דגל", זפירלי מוכרח להראות לצופיו דגל (כדי שיבינו). אם מרמים את אותלו לאריה, זה חייב להיעשות לרגליו של פסל אריה מאבן, וכן הלאה.

הרגעים היפים באופרה אינם זו־כים להזדמנות לשקוע בלבו של הצופה. בין הלפידים והמחיצות המסולסלות, מורגשת כאן בעיקר המלודרמה. דסדמונה, החושה את מותה מתקרב, מצווה לנערתה אמי־ליה כי תכרוך את גופה, לאחר מותה, באחד הצעיפים. לא לשווא נובע השם מלודרמה מן הדרמה המו־סיקלית (מלוס – מנגינה). סצינת הנבואה סוחטת הדמעות כבר נעש־תה כמעט לסצינת זהבה בסוג מסוים של סרטים כגאר זה.

פלאסידו דומינגו מרשים כאותלו, וכן גם ג'וסטינו דיאס כיאגו. אך קטיה ריצ'ארלי נראית מבוגרת מדי לתפקיד דסדמונה, הנערה התמה והמעונה. אילו הגיח זפירלי לשיום לרבר, לא היו כמה קטעים בנגינה של ריצ'ארלי מעלים או מורידים. אך מאחר שהסרט מושך לכיוון, שבו לפרטים ריאליסטיים קטנים יש חשיבות – זה בהחלט מפריע.

הארץ ממליץ

תל אביב

זכרונות אהבה מפירנצה (צפון) – עיבוד קולנועי מעוג לרומן של א.מ. פורסטר "חדר עם נוף", מעביר את הצופה לתקופה האדוארדית באנגליה. טיול באיטליה נוגע במוסר־ות נסתרים בנפשה של נערה אנגליה מתוגבת היטב, ומכותר בה כוח למרוד במערכת המנהגים הקבועה שבתוכה גדלה. צילומים יפים להפליא של סוני פירס ורמיס, ביד מוי מסוגנן של ג'יימס אייבורי (אבק להט, "הבוסטונים"), הגלריה של שחקנים אנגליים טובים ביניהם מגי סמית.

עוברת אורח (פריז) – הבימאית אנייס ואדרה עוקבת אחר השבועות האחרונים בחייה של נערה נוודת, שנמצאה מקור ברחוב צרפת. סרט בעל יופי סגפני. בכיכובה של סנדרין בונר המצוינת.

שתי אצבעות מצידון (פאר) – קורותיה של יחידת הי"ר קטנה בת־קופה האחרונה של מלחמת לבנון, כפי שהם נראים בעיני החייל הפשוט. סרט פעולה מותח, תיאור חברתי אותנטי, והצגה לא פשטנית של סיטואציה פוליטית מורכבת, בבימויו של אלי כהן.

שואה (מוזיאון ת"א) – תשע וחצי שעות של ראיונות עם עדי ראייה, קורבנות ורוצחים. קלוד לנזמן משחזר את "הפתרון הסופי" לפרטי פרטים.

שתי אנגליות (גורדון) – סרטו של פרנסואה טריפו מ־1971, שבעיד מודרש זמן קצר לפני מותו, נותן כתן מאופק. גבר צרפתי מאוהב בשתי אחיות אנגליות, ומערכת יחד־סים זו שולטת בחייה. עם לאן פייר ליאו בתפקיד הראשי.

מנה ליוה (דיזנגוף 1) – גנגסטר תמים המתאהב בפרוצה שחורת עור, בעשית, בגילומו המצוין של בוב הוסקינס, לדמות מרגשת ומעוררת הזדהות. "סרט אפלי" של ניל ג'ורדאן ("חבורת הזאבים").

ירושלים

זכרונות אהבה מפירנצה – (מיטשל)
ראה צפון ת"א
שתי אצבעות מצידון (הבירה) –
ראה פאר ת"א

חיפה

שואה (קרן־אור וסינמטק) – ראה מוזיאון ת"א
שתי אצבעות מצידון (עבים) – ראה פאר ת"א
זכרונות אהבה מפירנצה – (אורהאה) צפון ת"א

התזמורת הפילהרמונית הישראלית 50

קונצרט למנויים מס' 2
זובין מהטה – מנצח
סילביה גרינברג – סופרן
פלורנס קוֹאיוור – מצו־סופרן
המקהלה הפילהרמונית ת"א
מקהלת האיחוד
בהכנות מיכירוח:
שריף ומנהלר
ירושלים, בנייני האומה
יום ה', 9.10.86 בשעה 8.30 בערב
תל־אביב, היכל התרבות, בשעה 8.30 בערב
סדרה אב מוצ"ש, 11.10.86

קונצרט למנויים מס' 1
זובין מהטה – מנצח
סילביה גרינברג – סופרן
פלורנס קואיוור – מצו־סופרן
המקהלה הפילהרמונית ת"א
מקהלת האיחוד
בהכנות מיכירוח:
שריף ומנהלר
תל־אביב, היכל התרבות, בשעה 8.30
סדרה ב' יום ב', 13.10.86 (בשעה 9.00 בערב)
סדרה ב יום ג', 14.10.86
סדרה ד' יום ה', 16.10.86
סדרה ה' מוצ"ש, 18.10.86

מוסיקה קלסית קלה קונצרט מס' 1
זובין מהטה – מנצח
אידה הנדל – כנרת
התכנית:
לאלו: סימפוניה ספרדית
פאליה: הכובע המשולש
ראוול: בולרו
תל־אביב, היכל התרבות
יום ד', 15.10.86 בשעה 8.30 בערב

הודעה לשוחרים
ביום רביעי, 8.9.86 בשעה 19.00
חזרה פתוחה לשוחרים
מבצעים את הסימפוניה השמינית של מאהלר

תיאטרוני ישראל
הערב יום ב' 6.10
תיאטרון הבימה
השקיעה: 20.30
הנודדים: 20.30
התיאטרון הקאמרי
מיכאל קולהאס: 20.30
קידוש – בצוותא: 20.30

פרק יומי
רבו"ר א"ב
משנה יומית — **דף יומי**
נגעים ג, הד — יבמות ה
הלכה יומית
סימן הכט' הדר ריח, גיה

מדריך הארץ

תורנויות

תורנות רופאים

המכון רופאים במקרים דחופים מ־9 בערב עד למחרת ב־7 בבוקר בתחנת מד"א טל' 101.
מגן דוד אדום:
ירושלים 523133
תל־אביב 5460111
חיפה 512233
גוש דן 781111
הרצליה 052־541333
נתניה 053־823333
רחובות 08־451333
בת־ים 5511111
חולון 803133
לוד־רמלה 08־221022
באר שבע 057־74767
מוקד מידע רפואי בקופ"ח הכללית: בימים א'־ה' – 20.00–8.00 ביום ו' – 15.00–8.00
טלפונים: 03־433500, 03־433500
שקמ"ר – שירות רפואי לקט
שרות ביקורי בית של רופאים מומחים לילדים ותינוקות בשעות 24–19
טל' 03־7549111 "שקמ" קוד מנוי 222
מד"א – עזרה ראשונה במשרד: 24 שעות ביממה:
ירושלים 227171
תל־אביב 261111,261111
חיפה 672222/3
נתניה 053־35516
באר־שבע 057־418111
מרכז רפואי באר־יעקב 08־223958
מרכז מידע לקורבנות אונס (24 שעות ביממה):
תל־אביב טל' 234819
ירושלים טל' 02־245554
חיפה טל' 04־382611
מרכז סיוע למוכה לחץ: במוקם "בוקלים"
א־ה 11.00–15.00
ב־ה 16.00–18.00
טל: 230051 רח' מאפו 13 תל־אביב
מרפאת שיניים לעזרה ראשונה תל־אביב
דיזנגוף סנטר שער 3 (ליד המשביר) טלפון: 294869, 285822־03
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00, אחרי חצות בתאום טלפוני בלבד. נר כוכבא 49 טל: 03־284649 פתוחה בימים א־ה בין 21.00 עד 23.00 ימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
חיפה:
רח' הגפן 26, קומה ג', טל' 04־523־566, שעות הקבלה: כל יום בין 23.00–20.00.
ער"ן – שירות רפואי ביד (24 שעות ביממה, כולל רופאות שיניים): ירושלים, מוקד יום – 668585, 669531
מוקד לילה, שבת וחג – 226191 מנוי 1788 ולהשאיר הודעה לרופא תורן
תל־אביב, מוקד יום – 218820, 218898
מוקד לילה – 631011 מנוי 3752 ולהשאיר הודעה לרופא תורן מכון ב"ר יד ביד – אתן קשבת לילד ולהורים
תל אביב – לילד 226027 24 ש' ביממה להורים, בימים ב', ה' מ־17.00–20.00
חיפה והגליל – 229488 מ־11.00–20.00
כירורגיה)
ירושלים בקור חולים – (ילדים, א.א.ג)
הדסה ע"כ – (פנימית, א.א.ג, כירורגיה, אורתופדיה)
מרכז לוד – (פנימית שערי צדק – (עיניים)

תורנות בתי־מרקחת

תל אביב לב העיר אחד העם 69 615862
מודיז מודיז 3 442804
ירושלים מרפאת רובבה המ"ג 28 523191
חיפה יבנה אבן סינא 7 672288
חולון מכבי שבטי 35 895571
בת ים קופ"ח עין יהב 2 884854
נתניה קופ"ח כללית ברודצקי 31 91123
פתח תקוה קופ"ח כללית חיים עוזר 905271
הקריות הוגן ממסת מודיעין ק. מוצקין 715156
חדרה קופ"ח כללית רוטשילד 3584

תורנות בתי־חולים

תל אביב רופא – (ילדים, פנימית,

לילה פתוחה

מרכז מידע וייעוץ לבצעירים ע"י צוות מקצועי – ייעוץ ומידע בנושא תברות, משפחה, מיניות – אבטוני מניעה.
ימים ב' ג' ד' – 17.00–20.00
בגרשנו: 66 ת"א, טל' 281228
חיפה: ימים א' רד' 19.00–16.00 רח' הספורט 14 טל' 381520

מרכזי מידע – אגד

04–549121
03–432777
02–528231–2

מוגש כשירות לציבור על ידי
הסנה
חברה ישראלית לביטוח בע"מ

טלוויזיה

לימודית

- 08.00 טלטקסט – חדשות קול ישראל
- 08.03 שעת כושר
- 08.40 בלי מרות
- 09.00 אנגלית ה'
- 09.20 חשבון פשוט ד' – ג' אוטמריה
- 10.00 שעת כושר
- 10.10 אנגלית ו'
- 10.30 רגע עם דודלי
- 11.00 ערבית מדוברת (ו'–ה')
- 11.15 אנגלית ו'
- 11.30 ארץ מולדת
- 12.00 אנגלית ה'
- 12.25 תלמוד
- 13.00 מדעי הטבע ז'–י"ב הקיקה
- 13.30 צרפתית העשירה
- 14.00 טלטקסט – חדשות קול ישראל
- 14.05 שעת כושר
- 14.15 מאה ציורים מפורסמים – יגון – המוכה של איינהיים – גרינואלד
- 14.25 קסים קסם
- 14.50 רכבת ההפתעות
- 15.18 שעת משפחה
- 16.00 רודוחה נערת הקרקס – סדרה
- 17.00 ערב חדש

כללית

- 17.30 עליה בארץ הפלאות – סדרה
- 17.55 שיישאר בינינו – לקט
- 18.05 ניסים על הים – דראמה
- 18.30 (ע) קיצור החדשות
- 18.32 (ע) סקירת חבבות
- 18.35 (ע) ספורט
- 19.30 (ע) חדשות
- 20.00 כותרות מבט
- 20.02 המירוץ אחר הגלימה – סדרה
- 20.50 נקודת חן – סיולים
- 21.00 מבט לחדשות
- 21.30 כן, אדוני ראש הממשלה – סדרה
- 22.00 זה הזמן
- 22.50 ברודאק – סדרת מתח
- 23.45 מוקד של יום חדשות

ירדן ערוץ 6

- 17.00 רופאים בתורנות לילה (סדרה)

(צרפתית)
- 18.00 חדשות בצרפתית
- 18.15 מגבוזין ספורט
- 18.30 חדשות בעברית
- 18.44 עולם המדע
- 19.00 חדשות בערבית
- 19.30 מבואי גיל ההתבגרות (סדרה קומית)
- 19.55 לקט שירים
- 20.10 עבודה צדדית (סדרה בלשית)
- 21.00 חדשות באנגלית
- 21.20 משפטי הבנה

לבנון ערוץ 12

- 12.30 חיים אחרים (סדרה)
- 13.00 מועדון 700
- 13.30 התעמלות
- 14.00 סרט: "שותפים בריימולד" עם ג'ינג'ר רוג'רס
- 15.30 היתקליף (מצויר)
- 16.00 סנוב־בוק (מצויר)
- 16.30 התבוננות עם אלוקה זוהר
- 17.00 ימים מאושרים (קומי)
- 17.30 לברן ושירלי (קומי)
- 18.00 חדשות
- 19.00 אגנום (בלש)
- 20.00 כדורגל אמריקאי
- 22.00 מועדון 700

רדיו

קול המוסיקה

- 06.02 צלילי בוקר
- 07.07 בוקר טוב
- 07.30 שחרית מוסיקלית
- 09.30 קונצרט בוקר
- 12.05 באוצר הסרטייה
- 13.00 קונצרט צהרים
- 15.00 מוסיקה ויותר
- 16.00 קונצרט מנחה
- 18.30 קונצרט מוקלטות התזמורת הפילהרמונית י–ט
- 20.05 ערב טוב
- 20.30 מאולמי הקונצרטים בעולם
- 22.30 מן המקודות
- 23.00 מרקם – רצף מוסיקאלי

רשת א'

- 12.05 בערוגות הבושם
- 14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין
- 15.00 תיבת ההפתעות – שעשועון
- 15.25 הבוקר עגול – ספורט לבוקר
- 16.05 רדיודראמה – "כתוקף מיוחד" מאת פרץ פרטי
- 17.20 האוניברסיטה הפתוחה – "יהודי יהודים ירושלים במרחב ויימר"
- 18.06 מגמת ערב – הווי ודי ומסורת
- 18.30 פרקי היום בתנ"ך
- 19.05 עיונים בפרשת השבוע – פרשת "האזינו"
- 19.30 שידורים לעולים
- 22.05 אותות ומועדים – במלאות 50 שנה לרדיו העברי, סיפורים מאחורי ההסכתות
- 23.05 שר אותך מלכתי – שירים עבריים

רשת ב'

- 18.06 שעה חמישית – עניני היום
- 18.45 היום במשפט
- 19.00 היום הזה
- 19.35 דין הדברים – חוק ומשפט
- 20.05 עולם ומדינות
- 22.05 תיבת הבאו
- 23.05 מושמים את המסמן

רשת ג'

- 18.06 "היו זה..." – מבצעי מוסיקה הסבר
- 20.05 לי ולך שיר הסרכה
- 21.05 קטן אחרת – פה מוסיקים
- 23.05 הלילה הוא שירים

גלי צה"ל

- 18.05 ב"ח – כשרות הזמן, לשי־של החיילים נעמה המוסדקיים מחוללים לבנון
- 18.45 מחולים – עיונות בני עזר אורי עטר
- 19.05 מחונים לכולכם
- 20.05 מוסיקה מה – כלה
- 21.05 ביבי להודשות
- 21.30 ללילה לא שקט – שמחים עבריים
- 22.05 על הרבש ועל הבישום
- 23.05 לילה לילה
- 23.55 שיחות זמנו – עם עודד פלדמן, מבכ"ל האוניברסיטת "וקאסטר"

שידור קבוע

רשת א'

- 07.30 היו שירים – מונגנים ישנים
- 08.05 זוגה
- 09.05 השיר לא הוא שירים עבריים
- 09.30 מבקיתציקות מפשוטה והבנה
- 10.50 רדיו קל – עברית קלה
- 11.10 שידור יומי לבתי הספר
- 11.30 השכלה ודעת לכל

רשת ב'

- 07.00 הבוקר הזה
- 08.00 כוכב הבוקר
- 09.05 ביקור־ביית
- 10.10 כל בבקר הישב־ציפורן יומי
- 12.10 אלוראלף ב"ב
- 13.00 בוכנה והתעמלות והמבצעים
- 14.00 בת בקוק – הווי והנשר
- 15.05 רגעי קסם
- 16.05 שירים – והיקורים
- 17.10 זמן בלבלה
- 17.30 על מבצרים והנשים

רשת ג'

- 06.05 בוקרה לאוצרלוהרים
- 07.05 שיר בבוקר־בבוקר־ישגימים
- 09.05 גה, כבר השעון
- 10.05 רק מוסיקה
- 11.05 שעה המזמה
- 12.05 שבעים מי יודע
- 13.05 רק ביומי חול
- 14.05 הוזמן יומוני
- 15.05 חדש, הרים והצרים
- 16.05 הבכה יומית

גלי צה"ל

- 06.05 צלילי בוקר
- 06.30 מוקדם עין – מידע המוסיקה
- 07.07 שבע אמא שבע
- 08.06 בוקר טוב ישראל – אקטואליה
- 09.05 אילה בוקר
- 10.05 המסתק עשר
- 11.05 בגין לעבשיו
- 13.05 קשר רדיו
- 14.05 ורדבריומי
- 15.05 שריפנו יומית
- 16.05 ארבע אחר הצהרים־שירים
- 17.00 ערב טוב ישראל

קולנוע

תל־אביב

אורלי – היצאנים בורים 5.00, 7.15, 9.30
אלנבי – תותחי נברון 6.00, 9.00
אסתר – קן תנת שן 5.00, 7.30, 9.40
בית לסין – מרץ המחול 7.15, 9.30
בן יהודה – אהבה בשוקים 5.00, 7.15, 9.30
גורדון – שתי אנגליות 4.30, 7.00, 9.30
גת – הכבע ארגמן 3.15, 6.15, 9.15
דיזנגוף 1 – מנה ליהה 11.00, 1.30, 4.30, 7.15, 9.40
דיזנגוף 2 – נשיקת אשת העכביש 11.00, 1.30, 4.30, 7.15, 9.40
דיזנגוף 3 – שלושה רוקים ותינוק 11.00, 1.30, 4.30, 7.15, 9.40
הקל – יוצים מטוסים 7.15, 9.30
הרייב אין – קוד הרעם 7.30, 9.30, סרט סקס 12.00
הוד – תעלול קטלני 5.00, 7.15, 9.30
רב־חן: חן 1 – היומן מבכלי הילס 5.00, 7.30, 9.50
חן 2 – רוצה ללר בשואה לשניים 5.00, 7.40, 9.45
חן 3 – היומן של אנטול בלילה 5.00, 7.30, 9.40
חן 4 – ביחס לשוטרים מתקדמים 11.00, 2.00, 5.10, 7.40, 9.45
חן 5 – שגעון של לילה 11.00, 2.00, 5.00, 7.40, 9.50
ליםור – תקלה מושלמת 2.00, מקרוני 4.30, 7.15, 9.30
לב 1 – בננות 2.00, היומן שלי עם אבי 5.00, כל מה שרצית לדעת על הבוץ 7.30, היפה והחיה 9.40
לב 2 – בעקבות הכרך 1.45, 4.45, 7.15, 9.35
לב 3 – פושטה שרה המלכה 2.00, רבי דוד האיש בגבעות 5.00, יומן של צב 7.40, 9.40
לב 4 – מבגט 1.45, 4.45, 7.30, 9.40
מוזיאון ת"א – "שואה"
מקסים – רעם הגיבורה 4.30, 7.15, 9.30
מרכז האמנות הישראלית – מבוקש נשר או חלף 10.00
סינמה 1 – הטרמינטור 5.00, 7.15, 9.30
סינמה 2 – מסע הקולנוע של רוקי 5.00, 7.15, 9.30
סינמטק – מסע אל השחר 7.00, המבקר 9.30
פאר – שתי אצבעות מצידון 5.00, 7.30, 9.30
פריז – עוברת אורח 12.00, 2.00, 4.00, 7.15, 9.30
צפון – זכרונות אהבה מפירנצה 4.30, 7, 9.30
שחף – אותלו 4.30, 7.00, 9.30
תכלת – הזנגרים של אלכס 4.30, 7.15, 9.30
תל־אביב – מטוס 3 5.00, 7.15, 9.30

ירושלים

אדיסון – אהבה בשוקים 4.30, 7.15, 9.30
אוריגל – היומן מבכלי הילס 5.00, 7.15, 9.30
אוריון:
אור 1 – כים כים 4.30, 7.00, 9.00
אור 2 – הכבע ארגמן 4.30, 8.50
ארמון – סיפור בכל המחיר 4.30, 7.00, 9.00
בית אגרון – עליזה בארץ הפלאות 5.00
הכבוד של פריצי 7.00, השקן 9.30
בינייני האומה – סיפור אהבה 7.30, 9.30
הבירה – שתי אצבעות מצידון 4.30, 7.15, 9.15
כפיר – אותלו 4.30, 7.00, 9.30
מיטשל – זכרונות אהבה מפירנצה 7.00, 9.30
עדן – סטיב 3 4.30, 7.30, 9.50
סמדר – הכמתנים 6.45, 9.15
רון – שלוש אבל בחהרות 4.30, 7.30, 9.30
סינמטק 1 – 2 אנשים הארץ + סבר בקופה 7.00, הנוסע + אשתקר במצוראים 9.30
סינמטק 2 – לגמיק, שמחי 9.45

רמת השרון

כוכב – חשיך, קריך 7.00, הכבוד של פריצי 9.30

פתח־תקוה

היכל 1 – אהבה בשוקים 5.00, 7.15, 9.30
היכל 2 – יפה בוורוד 5.00, 7.30, 9.30
היכל 3 – אותלו 4.30, 7.00, 9.30

רחובות

בית העם – הוקם 8.00
הוד – מסע עקשים של אבא 7.00, 9.15
חן – כחום הגוף 7.15, 9.15

רמת־גן גבעתיים

אלונים – עיד השמה (היפה ונוח) 5.00, 7.30, 9.30
אורדע – זכרונות מאמריקה 6.15, 9.15
ארמון – רוצה ללר בשואה לשניים 7.30, 9.45
הדר – אהבה בשוקים 5.00, 7.15, 9.30
לילי – תעלול קטלני 7.15, 9.30
רב חן – רמת גן
חן 1 – הכבע ארגמן 6.00, 9.00
חן 2 – כחום הגוף 3.00, 5.30, 9.40
חן 3 – קרן הקדרה המכסים 5.00, היומן של מרדי 7.30, 9.40
חן 4 – היומן מבכלי הילס 5.00, 7.30, 9.40
לוטוס – משהו של אבנת 7.15, 9.30

כפר סבא

חן – תקלה מושלמת 7.00, 9.15
תכל – שתי אצבעות מצידון 7.00, 9.15

רמלה

היכל התרבות – עקצוה 9.00

חיפה והסביבה

אורה – זכרונות אהבה מפירנצה 4.30, 7.00, 9.15
אורלי – הכבע ארגמן 4.00, 9.00
אמפיתיאטרון – מלכות המלומה 4.30, 7.00, 9.15
ארמון – להוצאת הגוגל 4.30, 7.00, 9.15
חן – תעלול קטלני 4.30, 7.00, 9.15
סינמטק – שואה חלק א' 2.15, 12.00
כרמל – אהבה בשוקים 4.30, 7.00, 9.15
מוריה – העולם לפי גארפ 7.00, 9.00
פאר – היוצאים בורים היצאנים בורים 4.30, 7.00, 9.15
קרן אור הכרמל – שואה חלק ב' 12.00, 18.30
רון – אותלו 4.00, 4.30, 9.00
שביט – שתי אצבעות מצידון 7.00, 9.15
אורות – יפה בוורוד 7.00, 9.15
בית העם – שלושה רוקים ותינוק 7.00, 9.15
זוהר – היצאנים בורים 7.00, 9.15
עין – ביחס לשוטרים מתקדמים 7.00, 9.15
מסדה – היומן מבכלי הילס 7.00, 9.15
תמר – שתי אצבעות מצידון 7.00, 9.15

חולון

מגדל – חושמה משפחתית 7.15, 9.30
ארמון – קוד הרעם 4.30, 7.15, 9.30
מגדי – אהבה בשוקים 4.30, 7.15, 9.30
רינה – שלושה רוקים ותינוק 7.15, 9.30
מתנס קרית שרת – הבדי הוירקון אליוס 4.00, 7.15, 9.30

בת־ים

אורנים – בהרר המשפט 4.30, 7.15, 9.30
קטמונות – היורה הגדי בתפרח 8.00, 9.30, 7.30

נתניה

שמורי – בארוה 4.30, 7.00, הכבע ארגמן 9.15
שרון – הכרשים 4.00, 7.00, 9.15

חדרה

אורה – הכבה של הטשם 7.00, 9.15
חן – שתי אצבעות מצידון 7.00, 9.15

הרצליה

דוד – יפה בוורוד 4.30, 7.45, 9.30
היכל – אחיליקתה שברית 4.30, 7.00, 9.30
תפארת – שלושה רוקים ותינוק 7.00, 9.15
מלון השרון – אחרוה הפיהק מבישות 9.30

נס ציונה

רוממה – תפוך המוך 7.00, 9.15